A.1
5
h 115
38

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

BILFINGER, G.B.

65160/A

T7

GEORGII BERNHARDI BILFINGERI

DE HARMONIA ANIMI ET CORPORIS HVMANI MAXIME PRÆSTABILITA,

EX MENTE

ILLVSTRIS LEIBNITII,

COMMENTATIO HYPOTHETICA.

EDITIONEM HANC SECVNDAM

REVIDIT,

VARIIS IN LOCIS AVXIT,

ET

APPENDICE ORNAVIT

AVCTOR.

LONDON·MEDICAL SOCIETY

FRANCOFVRTI & LIPSIÆ,

PROSTAT APUD CHRIST. HENR. BERGERVM,

Tubingenſem Bibliopolam.

MDCCXXXV.

LEIBNITIVS in Epiſtola ad REMONDVM Tom. II. du Recueil des diverſes Pieces ſur la Philoſophie, la Religion naturelle &c. Par Mrs. *Leibniz*, *Clarke*, *Nevvton*, p. 209.

De Lectione Librorum :

J'y cherche, non pas ce que j'y pourrois reprendre ; mais ce qui y mérite d'être approuvé, & dont je pourrois profiter. Cette méthode n'eſt point la plus *à la mode*, mais elle eſt la plus *équitable*, & la plus *utile*.

AVCTORIS
PRÆFATIO AD EDITIONEM HANC SECVNDAM.

Bibliopolæ hanc editionem debes, L. B. non mihi. Putaſſem, opera aliorum ſatis declaratum eſſe hoc argumentum, ut meus hicce labor, inter primos editus, hodie quidem facile poſſet Emporiis exeſſe. Monuit ille vero, eſſe, qui recuſum poſtulent. Neque potui, quod per primam editionem publici Juris factum eſt, denegare in ſecunda.

Do igitur libellum, qualis jam ante exſtitit. Volui elidere non pauca; memor Bælianæ admonitionis: Libros ſæpe meliores reddi poſſe, ſi in paucis quibusdam augeantur, & in multis minuantur. Ita putavi exeſſe poſſe omnia, quæ ad

B. Stahlii Philoſophemata pertinent; multa, quæ ad R. P. Tourneminii; aliqua etiam, quæ ad Bælii, Lamii aut aliorum dicta. Venit autem in mentem, Lectores pleroſque non ſic ſentire. Poſtulare illos, ut ſequentes omnia complectantur Editiones, quæ in prioribus conſpicati ſint; præoptare, ut inutilibus auctos, quam ut diminutos ſuperfluis libellos accipiant.

Igitur denuo omnia curavi typis recudi: Et addidi, quæ viderentur utilia, ſi non pro omnibus, ſaltem pro nonnullis Lectorum. Scio, neminem poſſe ita cibos condire, ut convivis ſapiant omnibus: neminem, ut multis coquorum.

Diſtinxi, quæ noviter addita ſunt: In Textu quidem cancellis illa [ ] ab reliquis ſecluſi; in Notis, ſtellula * ſignavi.

Acceſſit appendicis loco diſſertatio B. Eliæ Camerarii, quam in primæ editionis Præfatione laudavi. Notas textui ſubjunctas, eo ſtatim, quo diſſertatio prodiit, tempore concinnavi, & Beato nunc Autori exhibui. Has præter illum nemo vidit

dit hactenus. Legit autem ita benignus, ut me ad illarum editionem non ſemel ipſe adhortatus ſit.

Addidi & Epiſtolam, quam Petropoli ad Joannem Clericum dedi, A. 1726. poſtquam admonitus fui, ipſum in Bibliotheca Moderna ſiniſtrum de hoc libello judicium tuliſſe. Legi hiſce diebus dicta Viri, in Tomo ejus Bibliothecæ XXIII. p. 413. ſqq. Neque neceſſarium puto, ut prioribus illis Litteris meis vel hilum amplius ſuperaddam. Exhibeo igitur, quales eo tempore exaravi, & Amſtelodamum miſi. An ad Virum Doctiſſimum pervenerint, neſcio. Neque enim deſcribi illas, quod ſciam, in Tomis Bibliothecæ ſequentibus curavit; quod petenti credo, non denegaſſet, ſi Nauta literas ad ipſum meas pertuliſſet. Vale. Dabam Tubingæ, m. Januario 1735.

PRÆFATIO
EDITIONIS PRIMÆ.

COmmentationem accipis, *Æquanime Lector*, qualem menſe *Julio* 1721. conſcripſi, & *Septembri* proximo publice promiſi. *Pauciſſima* ſunt, quæ ex illo tempore *immutavi*, & in notis maxime, atque allegationibus recens additis conſiſtunt. *Parum* id TUA intereſt, opinor: Ideoque non indicabo loca. Intereſt *mea nonnihil*: Sufficit eo tamen, monuiſſe generaliter.

Conſilium ſcriptionis erat, ut argumentum diſſertationi præberet Inaugurali; Et præbuit quoque, quia *ſummam* Scripti, in compendio expoſitam, publico diſputationis examine dignati ſunt *Viri Eruditiſſimi*, & publica grati animi teſtificatione digniſſimi.

Editionis hanc *cauſſam* habe: Intellexi non ſemel, eſſe inter Eruditos, qui mallent, *vulgariter* & *prolixe* dici hanc cauſſam; quam exponi ſtrictim, aut intertexi integro Syſtemati.

Inventorem Syſtematis, Illuſtrem G. G. *Leibnitium*, novimus *ſparſim* ſua tradidiſſe, & non raro *ænigmata*

ænigmata locutum & *apophthegmata*; *aurea* quaſi *carmina* fundentem, non ſine *Syſtemate*, aut *traditione* & *Jamblichis* intelligibilia.

Acutiſſimum vero *Chriſtianum Wolfium* vidimus, ubi in condendo Syſtemate Metaphyſico elaboraverat, *easdem* quoque ſententias, quaſi ſponte ſibi obviam factas, ſuæ doctrinarum *catenæ innexuiſſe*, explicitas amplius, & ſuffultas certius.

Sed vero *non* id *omnium* opus eſt, *colligere* diſſita, & e diverſis excerpta commentariis dicta *colligare*; Namque, ut *ingenium* non deſit, deeſt aliquando *patientia*, aliquando *copia* libellorum, aut a laboribus mage neceſſariis otium.

Neque illam Rei Litterariæ *felicem* hodie vivimus *ætatem*, qua ſive *ad unum omnes*, ſive *plerique* omnes, tantum in omni diſciplina ſtudii collocare vel *poſſunt*, vel *volunt*, ut *integra* examinare, vel & combinare Syſtemata, *vulgatum* ſit.

Perſuaſit ea conſideratio mihi, *gratiam* iniri *apud illos* poſſe, qui, ſive *gravioribus* occupati, ſive innutriti *levioribus*, ſaltim *aliis* diſtracti rebus, ſententiarum tamen inter Eruditos celebrium *momenta quædam* intelligere geſtiunt; *Collecta* enim hoc libello, & *popularius*, niſi fallor, expoſita deprehendent, quæ *ſparſim* alibi disjecta, aut *philoſophico* magis habitu induta conſpiciuntur.

Cave autem, ea re exiſtimes prõmitti *facilia adeo* omnia, ut vel obiter lecta ſeſe approbent, aut hæreant. Eſt aliquando *difficilius negotium*, quam

ut expediri breviter & facillime poſſit: Aliquando mea quoque *ſcriptoris culpa* eſſe poteſt, quam non ſane lubens contraxi; confitebor autem, &, ſi poſſim, emendabo lubentiſſime.

Illud jure flagito, nolis, *ubicunque* quæſtioni *obviæ difficilis* reſponſio ſuccurrat: Eam *ſemper* Auctoris culpam interpretari. Quo ſunt obvia magis in diſciplinis *phyſicis* atque *metaphyſicis* phænomena: Eo plerumque difficiliores eorundem explicationes Philoſophi experiuntur.

Non abnuo rationem Cl. *Aſtrucio* allegatam, qua conjecit, minui admirationem frequentia, & negligentiorem adeo in exquirendis cauſſis animum infeliciorem eſſe in iisdem eruendis: *Propius* tamen *aliquando* cauſſam contigeris, ſi vulgata & obvia dixeris utplurimum eſſe *magis compoſita* abſtruſis, & arte demum, aut ſpeculatione abſtracta natis Eruditorum quæſtionibus.

Poſſem *exemplis* fidem dicto facere, ſi excurrere in illud inſtitutum liceret: Nunc *monitis* pergo, quæ commentationi quidem præſenti neceſſaria exiſtimo.

Ordinem Scripti *Conſpectus* exhibet, *eo* quidem fine & *modo* ſcriptus, ut eſſentialia in compendio connexa ſiſtat. De nonnullis cauſſam accipe. Expoſito *Sectione prima* quæſtionis ſenſu, *ſecunda* diſſerui de numero explicationum. Viſum eſt, fortaſſe non omnes id *ſupplere*, quod *Leibnitius*, ſubintellectum ſine dubio, explicite non expreſſit. Arguit

guit Vir Philoſophus ab excluſione *duorum* ad exiſtentiam *tertii* Syſtematis: Recte id quidem, *ſi conſtet*, ſimplicia plura excogitari non poſſe, & compoſita premi difficultatibus iisdem, quibus ille ſimplicia extruſerit. *Opportunum* itaque judicavimus, eam ab initio partem enarrare *diſtinctius*.

De Numero tractationem excipit altera ſpecialior, quæ ſingulare uniuscujusque ſententiæ examen pandit. Diximus *tertia Sectione* de Vulgato, *quarta* de Carteſiano Syſtemate, quæ viſa ſunt; *ſalvis* defenſorum *honoribus*, quos nihil læſos voluimus. Licet *diſſentire* in Rep. Litteraria: *Convitiari* non licet; ſi *jura* quidem a *conſuetudine* ſecernas.

Ubi *Leibnitianum* ex inſtituto *Syſtema* perſecutus ſum, *Sectione quinta*, de *Anima* & *Corpore* egi *ſigillatim*, exemplo Cel. *Wolfii*, qui primus diſerte & applicate oſtendit, vere *Leibnitium* & ex ſolido dixiſſe: *Harmoniam* ſuam eſſe *Confluentem*, in quo amice coëat, quicquid boni ſive dixerint ſive ſuppoſuerint *Idealiſtæ* hinc, & illinc *Materialiſtæ*. Concordiam ipſam ut illuſtriorem Lectores conſpicerent, etiam difficiles: *Specialius* pauca de Legibus utriusque ſubſtantiæ conſpirantibus annexui; iisdem omnino principiis deducta.

Hypotheticam hanc tractationem dixi, *ut integrum* eſſet, etiam illa mutuo accipere, quæ fortaſſis Syſtemati neceſſaria eſſe poſſunt, & in illa tamen Sectionis brevitate neglecta ſunt. Tum vero, *ut ſcopum* ſcriptionis obtinere certius poſſim: Ut enim

 doctrinæ

doctrinæ veritatem Tibi non perſuadeam, facilius approbabo ſtudium explicandi ſententiam VIRI, undique Maximi. Nolui etiam, *aſſeverata* dictione diſſentientes *offendere*. Expoſitis enim, quæ ſuccurrebant animo, rerum momentis, *liberum* & *Tibi* & *Mihi* volo illud *Plautinum:* "Optio hæc „Tua eſt, utram harum vis conditionem, accipe„.

Objectionum ſolutiones, *ſexta* diſſertationis parte factas, commoditati Lectorum indulſi, non vanitati meæ. Pleræque enim a *Leibnitio* datæ ſunt; aliquæ & a *Chr. Wolfio* adjunctæ; paucæ *mea* ſunt, nec præcipuæ. Neque delector ego Refutationibus: Demonſtrationes deperire animum, non diffiteor; easdemque non multas magis, quam bonas. Dixi cauſſam ſententiæ, ubi ſolutiones obſignavi, paragrapho Scripti 252.

Si quas paſſim *occupari* objectiones videris, cave, *verborum poteſtatem* premas, ubi *de alieno* loquor: Dixi non pauca, qualia primo videri adſpectu poſſent, & quæ a noſtris arceri præſepibus conſultum judicavi. Ita nolim exiſtimes, mea ſententia *petitionem principii* fore, ſi quis in formanda quæſtione negligenter aut doloſe verſetur: Non enim illa *mea* eſt appellatio, quam §. ſtatim primo, *nota prima* complectitur. Idem, ſi placet, judicium eſto de ſimilibus.

Sunt *plures* ex eo, quo noſtra hæc conſcripſimus, tempore *difficultates* motæ ab Eruditis: Earum *unicam* illis addidi, quas, hinc inde auditas, antea

antea collegeram, & ſupplementi loco adoptaveram. Plures *alias* diſerte nunc adjungere, inſtitutum non admittit: *Antiquius* enim hoc Scriptum eſt, quam, quæ illas generaverat, diſſertatio mea Inauguralis, d. 13. Sept. 1721. Reſp. *Jo. Davide Eſſichio, Tubingenſi*, defenſa.

Monebo tamen ignaros rerum, ut attendant *Annotationibus* Excell. inter nos Philoſophi atque Medici, *Eliæ Camerarii*, in diſſertatione extemporali, ſed erudita, qua *Unionis Animæ cum Corpore Syſtemata Tria*, Harmoniæ Præſtabilitæ, Influxus, & Aſſiſtentiæ *in unum* fudit, d. 27. Sept. 1721. *Reſp.* Jo. Frid. *Braunio* defenſa. Sed vero & illis animum advertant, quæ Excell. Phyſicæ & Mathematum Profeſſor, *Jo. Cunr. Creilingius* ſuis in Leibnitiana Philoſophiæ Placita commentationibus, de noſtro hoc negotio interſeruit, diſputatione *altera* in *Principia Philoſophiæ Autore* G. G. *Leibnitio*, reſpondente *eodem Dn. Eſſichio*, Magiſterii Philoſophici eo tempore Candidato, ventilata d. 17. Aug. A. 1722. [Nunc in ſuburbano Tubingæ Alumneo Bebenhuſano Meritiſſimo Juventutis Monaſticæ Moderatore, & V.D.M.]

Vidimus non ita pridem quoque, quas pag. 32. not. y. ex Amici litteris obiter allegavimus, Cel. Lipſienſium Philoſophi *Godofr. Polycarpi Mülleri* Meditationes iu *Theoriam ſenſuum Generalem*, a *Nic. Hartſœckero* traditam, 18. Apr. 1722. Reſp. Car. Gotth. *Sachſio* diſputatas, quarum §§. 24. - 31. examinan-

minandis de Harmonia Præſtabilita Inſtitutionibus Wolfianis impendit.

Vidimus Eloquentiſſimi *Croſæ* animadverſionem, in tranſitu factam, & expoſitam in *Logico* Syſtemate P. I. S, II; c. V. Tom. II. p. 673.

Vidimus *Leibnitianam* ſententiam, *Carteſii more* inflexam a M. *Chriſtiano Georg. Schüſslero* in Diſſ. de Commercio inter Animam & Corpus d. 5. Aug. 1720. Halæ habita, qua, ſi mentem aſſequor, ex præſtituto *vim* motuum, *directionem* ex imperio animæ deduxit.

Vidimus *elegantem*, ſed *ſuccinctiſſimam*, ſententiæ Leibnitianæ *expoſitionem*, quam Cel. Theologus, *Mich. Gottl. Hanſchius*, S. Cæſ. & Cath. Majeſtatis Conſiliarius, edidit, adjunctam Ideæ Boni diſputatoris, A. 1722. cuſam.

Et *quis omnia* enumeret, quæ *diverſiſſimis* imbuti *principiis* Eruditi de negotio quidem præſenti, argumento maxime compoſito, edixerunt?

Unum pro *innocentia doctrinæ* illuſtranda fortaſſis non inepte addidero. Leibnitii Teſtimonio didici, *complures Occaſionaliſtarum*, teſtatos eſſe, ſe non aliter aſſiſtentiam ſuam interpretari, quam Leibnitius Harmoniam. R. R. P. P. *Jeſuitas Trivultinos* egregie de Harmonia Præſtituta pronunciare, teſtimonio ſimul atque calculo *Interpretis* Theodicææ, *Colonienſis* ex eadem ſocietate P. R. conſtat. Lipſienſem Theologum, *M. G. Hanſchium* modo appel-

appellavimus: Cui comitem e Reformatis Cel. *Jaquelotium* addimus, quando ideis ſpirituum atque corporum congruere, neque humanæ libertati adverſam eſſe ſententiam exiſtimat, Illuſtriſſimum Dn. *Abbatem Contium* Syſtemati faventem ex Leibnitiana ad illum epiſtola ſuo loco exhibuimus. *Lubentes* quoque vidimus, Cl. *Jo. Melch. Verdrieſium*, Gieſſenſem Philoſophum, atque Medicum cum de Unione loquitur, id arbitratui Lectorum permiſiſſe, *occaſionem* aſſerere aut *Præſtabilitam* olim *Harmoniam* velint? Nimirum veneramur VIRI virtutem, & judicium.

Eidem etiam *ſcopo* dedimus *Sectionem* libelli *ultimam*, qua utiles hujus doctrinæ fructus, etſi breviter, indicavimus; eoque facto veritatem Leibnitianæ gloriationis aſſeruimus. Ut enim *fulciendis* illis veritatibus *neceſſarium* non ſit Syſtema expoſitum: Eſt *accommodum* tamen; & *exaltandis utile*.

Longam vero exili Libello *præfationem!* Legiſſe tamen, opinor, non pœnitebit; Facilior enim, hac cognita, progreſſus erit, & judicium tutius.

Commoditati Tuæ etiam illud indulgeo, ut *præmoneam*, Sectione ſexta *objectiones* diſtingui *notulis* („) initio paragraphorum & fini additis; in *Baylianis numeros* quoque barbaros objectionibus atque reſponſionibus intermiſtos, mutuo contendendos eſſe; & addendas §. 170. & 172. notulas modo memoratas.

Errores

Errores operarum *leviores* annotare nihil attinet: Sufficiat, æquitatem advocaſſe Tuam, & *graviores* expunxiſſe. *Satis*, opinor; *bene* ſe cetera habent; *abſente* præſertim *Auctore* per *Amicum*, aliis obrutum occupationibus, curata: Quæ exiſtimavi, moram Lectoribus injicere aliquam poſſe; inter *Emendanda* collocavi. Facient rem mihi gratam, & utilem ſibi, quibus moleſtum non erit, annotata *corrigere*, aut ſi quando inter Lectionem hæreant, indicem illum *conſulere*. Ita dubium non eſt, permutatam pag. 90. lin. 3. vocem, impedire ſenſum: Leges igitur *naturales* converte in *generales* ex indice noſtro; & plana facile omnia erunt. Idem in ceteris tene, etſi multo facilioribus.

Diſſertationem, paragrapho hujus libelli *centeſimo* allegatam, animus erat adjungere præſenti. Quoniam id fieri hac vice non potuit: *Proximis* illam nundinis excudi curabo, niſi aut negotia inſtitutum alia interverterint, aut ingratos publico labores meos intellexerim; *thetice* tamen illam rem perſequar, etſi prolixius, &, quoad poſſum, planius ediſſerendam.

Ita vero *vale*, Lector Benevole, & utere *jure Tuo*, examinandi omnia, tenendi bona! Dabam Tubingæ. III. Id. Mart. cIɔ Iɔ ccxxIII.

(o)

CON-

CONSPECTUS UNIVERSÆ TRACTATIONIS.

Sectio *Prima* exhibet Statum Quæſtionis propoſitæ.

D*Icimus* Harmoniam Animi & Corporis §. 1. *ſive cogitationum & motuum* §. 2. *non unionem* §. 3. *niſi termino prius explicato* §. 4. *Animæ igitur & Corporis exiſtentiam præſupponimus* §. 5. Præſtabilitam *vocamus cum Leibnitio* §. 6. *ſecluſis tamen ceteris Harmoniæ Præſtabilitæ ſpeciebus* §. 7. *quas inter ſubſtantias generatim omnes* §. 8. *ſpeciatim inter corpora corporibus, ſpiritusque ſpiritibus* §. 9. *itemque corpora ſpiritibus collata* §. 10. *variis elocutionum formulis aſſeruit* §. 11. *generalitate a noſtro inſtituto aliena* §. 12.

Sectio *Secunda* inquirit in Numerum Syſtematum.

Ut intelligas, quot ſimplicia *eſſe poſſint* §. 13. *attende, quomodo conſentire posſint res duæ neceſſariæ* §. 14. *duæ contingentes* §. 15. *una neceſſaria & altera contingens* §. 16. In duabus contingentibus, *qui noſter caſus eſt, non eſſe niſi tria posſibilia, oſtenditur argumento* §. 17. *& exemplo per Leibnitium allegato* §. 18. 19. *atque ad rem præſentem applicato* §. 20. Com-

poſita

poſita *poſſunt plurima fieri, ſed exiguo fructu* §. 21. *Poſſunt aliqua & in* Ramos *divelli, exemplo R. P. Tourneminii* §. 22. *addita examinis cautela & adminiculo* §. 23.

Sectio *Tertia* examinat Syſtema Influxus Phyſici.

Quid ſit influxus *Phyſicus explicatur* §. 24. *ſed generice ſolum* §. 25. *creditur niti* experientia §. 26. *quæ, cautius perſpecta* §. 27. *deprehenditur hoc loco* inſufficiens §. 28. *Neque ideo ſtatim falſa eſt ſententia* §. 29. *eſt fictitia tamen* §. 30. *rejicienda tum demum, ſi repugnet alicui veritati cognitæ* §. 31. *qualem* Carteſius *ſuam de identitate quantitatis motus regulam arbitratus eſt* §. 32. *refutatus primum a Leibnitio* §. 33. *qui alium priori canonem ſubſtituit de identitate virium motricium* §. 34. *Non utimur illo tamen hac vice* §. 35. *etſi naturæ rerum, noſtra quidem ſententia, conveniat* §. 36.

Effectus integer eſt æquipollens (non major) viribus cauſſæ ad effectum applicatis §. 37. *Et corporeæ in organa mea impreſſioni reſpondet effectus in corpore æquipollens, ſive plena omnia & materiam motui indifferentem* §. 38. *vel reſiſtentem* §. 39. *ſive vacuum ſupponas* §. 40. 41. *Igitur* ex corpore *nihil tranſit* in animam §. 42. *Sed neque* ex anima in corpus, *ut R. P.* Tourneminio *viſum* §. 43. *cujus modeſte expenditur inſtitutum generale* §. 44. *& poſtulatum unionis poſſeſſivæ* §. 45. *& ſuppoſitiones* §. 46. 47. *& ſolutiones difficultatis* §. 48-52. *quæ ſtrictius proponitur hoc modo: Animæ actio eſt determinata* §. 53. Ratio determinationis

tionis *non poteſt eſſe in rebus extra animam corporeis* §. 54. *Neque eſt interna pendens ab arbitrio animæ* §. 55. *Erit igitur interna pendens a ſtatu animæ præcedaneo, conformis harmoniæ, ſed non ſufficiens influxui* §. 56. *Recte igitur Ill.* Leibnitius *ad Cel.* Stahlium: *Si animæ vi ſaltamus, nulla eſt ratio, quare non ſaltemus ad altitudinem quamcunque?* §. 57. *nihil obſtantibus finitudine mentis, & corporum ambientium reſiſtentia* §. 58. *& generali proportionis allegatione ex fine ſumta, & ſocietate animæ cum corpore* §. 59. *& transformatione ratiocinationis in motum, atque motus in rem incorpoream* §. 60. *& inſtantia quoque Stahliana* §. 61. *Remota vero actione corporis in animam, & animæ in corpus ſuum, excuſatur facti audacia* §. 62. *& per Carteſium tranſitur ad Carteſianos* §. 63.

Sectio *Quarta* diſcutit Syſtema Aſſiſtentiæ.

Carteſius, *negata animæ movendi facultate, directionis poteſtatem conceſſit* § 64. *æque inexplicabilem* §. 65. *& Legibus Naturæ adverſam* §. 66. *& difficultatibus obnoxiam prioribus* §. 67. *præcipue inimicam Canoni de identitate directionis totalis ante & poſt ictum in corporibus* §. 68. *quam, ſi Carteſius Legem cognoviſſet, facile ad Harmoniam Leibnitii Præſtabilitam deveniſſet* §. 69. *etſi Sectatores aliam deinde viam ingreſſi ſint* §. 70.

Carteſianorum *enim ſententia Deus occaſione corporis in mentem agit, & vice verſa* §. 71. *Unde eſt*

 Syſtema

Syſtema Oecaſionale; *multis approbatum* §. 72. & *diverſis impugnatum ſtudiis* §. 73. *a Leibnitio tribus præcipue argumentis* §. 74. *a Legum Naturalium turba* §. 75. *earundemque arbitrarie latarum indifferentia, philoſophiæ minus congrua* §. 76. & miraculis §. 77. *in eo Syſtemate* perpetuis §. 78. *Ut enim generalibus omnia Legibus fiant* §. 79. *cauſſas tamen naturales non habent* §. 80. *ſed repetitas Dei operationes poſtulant* §. 81. *nullo decreti originarii poſitivo in creaturis effectu perſiſtente* §. 82. *Sunt nimii tamen, qui phyſicam ea ſententia diſciplinam aboleri arbitrantur* §. 83. *aut loquendi formulas urgent* §. 84. *aut conſequentias odioſe extendunt* §. 85.

Sectio *Quinta* exponit Syſtema Harmoniæ Præſtabilitæ.

Generaliter, *remotis duobus, manet tertium* §. 86. *in noſtra quidem complicatione* §. 87. *neque huic fini neceſſarium eſt, explicare poſſibilitatem Syſtematis* §. 88. *Leibnitiano more concludentibus* §. 89.

Specialius pro Anima *notes: Subſtantiarum ſimplicium omnium, monadum æque ac animarum, & ſpirituum, naturam conſiſtere in repræſentatione Univerſi* §. 90. *mutarique illas naturaliter a principio tantum interno* §. 91. *ſecundum ordinem naturæ ſuæ convenientem* §. 92. *ita ut ſint quaſi ſpecula Univerſi quoad ſtatum ejus præteritum, præſentem & futurum* §. 93. *repræſentationibus quidem diſtinctis, vel confuſis, claris vel obſcuris* §. 94. *ſucceſſive ex animæ fundo*

fundo evolvendis § 95. *adeo, ut mutationes in anima omnes ſui principium habeant in anima, ſive, ut præſens ſit gravidum futuro,* § 96. Pro corpore *attendas: Eſſe aggregatum, vi motrice præditum* §. 97. *a Deo materiæ ſuperaddita* §. 98. *& certis ſubjecta Legibus* §. 99. *quarum ope corpus ſit machina* §. 100. *cujus antecedanei ſtatus determinant ſequentes* §. 101. *uti de animatis quidem & humanis corporibus ſtructura* §. 102. *& exempla docent* §. 103. *ſic, ut etiam hoc loco præſens ſit gravidum futuro.* §. 104. Pro Harmouia ipſa: *Poſſibilitatem ejus* §. 105. *ex divina præſcientia & praordinatione ſumi videas* §. 106. *& ſucceſſione mutationum in utraque ſubſtantia ſecundum Leges facta* §. 107. *& perfecta primi ſtatus in utraque ſubſtantia ſimilitudine* §. 108. *ſic, ut etiam hoc ſenſu, præſens harmonia ſit gravida futura* §. 109. Neceſſe eſt *tamen huic argumento, ut, ſimiles illas Leges eſſe* §. 110. *Coſmologia demonſtret* §. 111. *Sunt autem earundem Legum metaphyſicarum generalium determinationes tantum ſpecialius applicatæ* §. 112. *eoque conſentientes,* §. 113.

Collectis illis omnibus *Harmonia Leibnitii Præſtabilita eſt non modo* poſſibilis, *ſed &* actualis §. 114. *Liberum tamen eſto, an aliter paulo rem inflectere malis* §. 115. *exemplo famuli apud Jaquelotium* §. 116. *qui humano reſpondet corpori?* §. 117. *an Syſtema tenere univerſum?* §. 118. *vindicandum adhuc ab objectionibus* §. 119. *Virorum quorundam Eruditiſſimorum* §. 120. *propriis eorundem verbis, cum fieri poteſt, exhibendis* §. 121.

 Sectio

Sectio *Sexta* reſpondet Objectionibus Virorum Doctiſſimorum.

Dn. Foucherius, *Divionenſis Canonicus, cui primum Leibnitius Syſtema ſuum inſcripſerat* §. *122. concedit poſſibilitatem artificii utriusque in anima & corpore* §. *123. 124. ſed cauſſatur inutilitatem, ſive dogmatis* §. *125. 126. ſive ipſius rei* §. *127. 128. & Syſtema ſalvandis tantum hypotheſibus accommodatum arguit* §. *129. 130. Aliam pro explicando phænomeno viam ſuadet Leibnitio* §. *131. 132. quæſtionem vero ipſam præſenti philoſophiæ ſtatu nondum exiſtimat ſolubilem, eoque nec movendam eſſe, ex doctrina Academicorum.* §. *133. 134.*

P. Bælius *bis mentem de Harmonia ſuam explicuit* §. *135. In* Objectionibus Primis *Syſtema hoc interpretatur novam philoſophiæ acceſſionem* §. *136. 137. & breviter indicatis difficultatibus, quas cum Ariſtotelicis de virtute activa creaturis communicata* §. *138. 139. & cum Carteſianis de mechaniſmo libertati inimico communes habeat* §. *140. 141. tranſit ad eas, quas Leibnitio* proprias *exiſtimat.* Generaliter *artificium majus putat, quam ut illi divina ſufficiat infinitas, exemplo navigii, ſine motore rerum conſcio, ſua potentia inſita, appoſite ſemper & externis rebus conformiter lato* §. *142. 143. Speciatim* in corpore *urget, nullam cœcam potentiam, vi impreſſionis ante multos annos factæ, annihilata etiam inhabitante anima, convenientes ſemper motus præſtare poſſe* §. *144. 145. conſideratis præcipue organorum multitudine & varietate corporum ambientium, confuſionis fontibus certiſſimis* §. *146. 147.*

Unde

Unde nec Carteſiani mechaniſmum extenderint ad corpus humanum, neque divinæ omnipotentiæ allegatio rei in ſe impoſſibili ſufficiat §. *148. 149.* In anima *accedere ſimplicitatem ſubſtantiæ, organorum multitudini oppoſitam* §. *150. 151. igitur, ad modum Epicureæ in vacuo atomi, ſine ulla diverſitate uniformem illam perſiſtere* §. *152. 153. neque adeo perdurante potentia animæ eadem, ideas v. gr. voluptatis, primas deflectere poſſe in alias.* §. *154. 155. Sin omnino variationem poſtules, affinitatem in illa obſervandam eſſe, non ſaltus ex albo in nigrum, & e Cœlo in Terram* §. *156. 157. quibus præſtandis non ſufficiat anima ſpiritus, ſed Legio ſpirituum, alternative agentium* §. *158. 159. In* Objectionibus ſecundis, *ad reſponſionem Leibnitii de multitudine repræſentationum & Lege ſucceſſionis earundem in anima* §. *160. exiſtimat deeſſe media ſpiritui, quibus illam Legem exequatur* §. *161. 162. idque exemplo animalis muſici eleganter illuſtrat* §. *163. 164 negat etiam, vocari in ſubſidium poſſe veſtigia præteritorum immaterialia, ſimplicitati adverſa* §. *165. 166. vindicata tamen a Leibnitio* §. *167. & nobis quoque* §. *168. 169. quoniam in eo videtur acquieſcere velle* §. *170. & acquieviſſe Bælius* §. *171. Apologeta quoque Leibnitii* §. *172. præter neceſſitatem tamen* §. *173.*

Fr. Lamii *verba cum exhibere non poſſim, in reſponſionibus ero prolixior* §. *174. Urget autem* Primo, *non differre Syſtema noſtrum ab altero cauſſarum occaſionalium* §. *175. etſi haud parum differant fundamento* §. *176. executione* §. *177. 178. & conſtantia Legum naturalium* §. *179. in aliis non paucis congruentia* §. *180.* Secundo *animam non eſſe liberam in ſenſationi-*

 bus

bus ſuis §. *181. ob conſecutiones ſtatuum naturales* §. *182. & Legem ordinis in ſucceſſione obviam* §. *183. indignante Leibnitio* §. *184. è cujus Syſtemate explicantur requiſita* libertatis §. *185. & natura motivorum* §. *186: & indifferentia voluntatis* §. *187.* propo*ſitisque diverſis illud dogma examinandi viis* §. *188. ad objectiones* §. *189. propoſitas, oſtenditur, neque hypotheticam actionum neceſſitatem hac ſententia inferri* §. *190. neque mechaniſmum animæ fatalem obtrudi* §. *191. calculo Trivultinorum quoque Criticorum* §. *192.* Tertio *indignum Deo & parum ſapiens Syſtema queritur* §. *193. quoniam extravagationibus ſuis divinas anima Leges ſequeretur* §. *194. ridiculas iſtas quidem, ſi faciant, ut bonam anima cogitationem deſerat, dum acu pungitur* §. *195.* Quarto *impoſſibile automatum putat, quod a ſe ipſo illa faciat, quæ cum ratione homines* §. *196 quod propoſitiones generales enunciet, & Syllogiſmos condat.* §. *197. cui quidem rei explicandæ geneſis idearum generalium* §. *198. & origo vocum* §. *199. earumque generalia ſignificantium* §. *200. expenditur, & experientia fulcitur* §. *201. Syllogiſmorumque ex illis nativitas* §. *202. & elocutio derivatur.* §. *203.* Quinto *activam creaturis vim omnem negat Carteſiano more* §. *204.*

R. P. Tourneminius *urget experientiæ teſtimonium pro influxu phyſico* §. *205. & neceſſitatem ejus pro obtinenda unione phyſica* §. *206. diſſentiente, quoad metaphyſicam,* Leibnitio §. *207. cum digreſſiuncula: An in Leibnitiana quoque ſententia* corpus *poſſit eſſe* Pariſiis, & anima Conſtantinopoli? *not. d.) Parentii & Dn. de Maiſeaux mentio facta* §. *208.*

IS. Nevv-

Iſ. Nevvtono *miraculum audit Harmonia Præſtabilita, & experientiæ contraria creditur* §. 209. *etſi, noſtra ſententia, ſit miraculi tantum conſequens, ſed naturale* §. 210. *manentibus etiam, quæ pro experientia poſtulavit VIR incomparabilis.* §. 211.

Sam. Clarkius, *Nevvtoni defenſor Celeb. repetit accuſationem miraculi in hoc Syſtemate perpetui* §. 212. *Terminum Harm. Præſt ſenſu vacuum arguit* § 213. *& induci necesſitatem arbitratur* §. 214. *negat animæ & corpori magis inter ſe convenire, quam duobus horologiis longisſime disſitis* §. 215. *negat fieri machinam poſſe, corporis noſtri æmulam* §. 216. *quæ & illa deſtinato tempore exequatur, quæ decernimus in futurum* §. 217. *Inutiles reddi ratiocinationes ab experientia deductas metuit* §. 218. *cum non amplius homo videat in hoc Syſtemate* §. 219. *metuit extenſionem mechaniſmi corporei ad excludendam animæ ſpiritualitatem* §. 220. *Exiſtimat, nullam hac ſententia difficultatem evitari* §. 221. *cum non difficilius ſubſtantia immaterialis in materialem, quam materia in materiam, agere concipiatur* §. 222. *deficientibus etiam hoc loco explicationibus mechanicis* §. 223. 224. *Quibus conſulto omnibus ſpecifice reſponſum eſt* §. 225.

G. E. Stahlius, *in Principiis ipſis diſſidens a Leibnitio* §. 226. *allegationem Harmoniæ Præſtabilitæ Leibnitianam* §. 227. *ita intelligit, ac ſi Legem Naturæ eo nomine appellaret, a poſteriori cognitam* §. 228. *contra mentem, ut videtur, Illuſtris Viri* § 229. *expoſitam* §. 230. 231. *Deinde urget, conatibus animæ non ſemper effectum reſpondere* §. 232. *quod Syſtemati, pro Ipſius ſententia intellecto, adverſaretur* §. 233. *non item in*

noſtra

noſtra §. 234. *veluti ad ſpeciales Magni Viri quæſtiones* §. 235. *ſpecialibus quoque reſponſionibus oſtenditur* §. 236. *Arguit porro, excludi ortum omnium rerum a cauſſa prima* §. 237. *ſed conciliatum cum Syſtemate præſenti* §. 238. 239. 240. *& providentiam atque directionem divinam* §. 241. *ſed vindicatam nobis* §. 242. *utrumque expreſſius, ob brevitatem Leibnitii* §. 243. 244.

Circa Difficultates adoptivas §. 245. *exponitur: Cur ideæ non pergant corpore aliter affecto?* §. 246. *Cur in turbinem acti neſciant, quid agant?* §. 247. *Cur cerebrum ſequantur animæ perceptiones?* §. 248. *Cui bono inſtitutiones & Leges?* §. 249. *Unde mutationes ſubitaneæ, & morum epochæ?* §. 250. *Denique an Harmoniæ quoque neceſſaria ſit proportio inter motum atque perceptionem?* §. 251. *Quibus enarratis, de* inſtituto ſolutionum *diſſeritur* §. 252.

Sectio *Septima* indicat Utilitates quasdam Syſtematis Præſtabiliti.

Commoda & Incommoda Unionis non allego §. 253. *ſed ſententiæ hic expoſitæ* uſus §. 254. *De* DEO *primum. Poſtulat Harmonia cauſſam* §. 255. *non eſt illa in ipſis rebus, anima & corpore, conſentientibus* §. 256. *neque in natura aut mundo* §. 257. *Eſt autem in exiſtendo neceſſaria, & in agendo libera* §. 258. *intelligens, providens, potens &c.* §. 259. *ergo DEus* §. 260. *cujus perfectiones ita extollit id Syſtema* §. 261. *ut vel hoc argumentum illi probando ſufficere Leibnitius arbitretur* §. 262. *De* Animæ humanæ *independentia à creatis omnibus, ſpontaneitate perfecta, &* immortalitate *verba Viri Magni* §. 263. *una cum diſtincta immortalitatis notione evolvuntur* §. 264. *Cetera obiter indicata* §. 265. *obſignantur confeſſione Lamiana, in* ceteris *Syſtematis,* corpus plus agere *in animam, quam anima in corpus, cum in noſtro perfectus utrobique conſenſus obtineat* §. 266.

Appendix.

Diſſertationem exhibet B. Eliæ Camerarii, *&* noſtras *in illam* Notas *Apologeticas; Tum & Literas a nobis ad* Cel. Clericum *datas* de eodem argumento.

Emen-

SECTIO PRIMA,

complectens

Statum Quæſtionis propoſitæ.

§. 1.

INſcribitur hæc Tractatio: *De HARMONIA Animi & Corporis Humani, maxime PRÆSTABILITA, ex mente LEIBNITII.* *Harmoniam* (a) dico, cum *phænomenon*, cum experientiam volo ediſſerere. Illud enim, ſi ſollicite attendamus, *facti* eſſe deprehendimus, quod animæ cogitationes, id eſt, rerum in univerſo repræſentationes, quarum nobis conſcii ſumus, conſentiant amicè & conſpirent illis mutationibus, quæ ad variorum extra nos corporum præſentiam

a) Nolim hic quiſquam exiſtimet, me petere id, quod eſt in principio, vel quæſtionem ita inflectere, ut eſt in reſponſione. Quæſtio enim *exprimit harmoniam, quatenus* eam in facto deprehendit, neque influxum ponit, neque excludit: Secus atque id in reſponſione obſervabitur, ubi *Harmoniam tantum* eſſe aſſeritur.

fiunt in ſenſoriis humani corporis organis: & viciſſim, quod motus corporis, quos voluntarios vocamus, reſpondeant cogitationibus, earundemque in anima ſucceſſionibus & mutationibus.

§. 2. Quando autem *Cogitationes* (b) tantum, & motus voluntarios hic nomino, nequaquam ea re excludo ideas ſive perceptiones obſcuras (c), quarum ſibi mens noſtra conſcia non eſt, vel motus in corpore reliquos; Namque & horum eſſe mutuum inter ſe paralleliſmum atque harmoniam, inferius monebimus: Verum id non *ex facto* intelligimus, *obſervando* ſaltim, ſed *inferimus ratiocinando*.

§. 3. *Unionem* non dixi Animæ & Corporis, quoniam ea vox, nimium dives ſenſuum, diſcurſui noſtro aliquam ſubinde ambiguitatem poſſet invehere. Si nimiam eſſe hanc meam cautionem, & ſcrupulis, quam prudentiæ propiorem exiſtimes, lege *Tourneminiana* (d) in Commentariis Trivultinis, & deprehende, magnam ſyſtematis & objectionum ejus partem mage vocis illius ambigua poteſtate, quam rei & experientiæ teſtimonio fulciri; mirare etiam, Viros doctiſſimos (e) de vocabulo

b) Sequor hic definitionem *Wolfii* Metaph. §. 194. *Wir nennen Gedancken die Veranderungen der Seele, deren ſie ſich bevvuſst iſt.*

c) Vid. *Wolfii* Metaph. §. 731.

d) Memoires de Trevoux. 1703. May, Art. XCI. p. 869. 870. edit. Trivult.

e) Ipſum Tourneminium & Abbatem Languetum Montinæum (de Montigny) Eleemoſynarium Sereniſſimæ

bulo iſto ſollicitos disquirere. [Mirare inquam, non ob raritatem facti, ſed ob inutilitatem. Quid enim? aut plura ad unionem poſtulas, quam ego conceſſerim, aut eadem omnia, nec plura tamen; aut pauciora ſolum. *Hic* omnia Tua concedo, addo etiam, quæ omiſeris, mea. *Iſthic* de unione Tibi plane conſentio: ſed nihil ex ea novum inferre Tibi dabitur. *Illic* nego unionem eſſe, qualem poſtulas. Neque igitur operæ compendium feciſti, dum ſub illo vocabulo neſcio quid lucrari aút obtrudere mihi conatus es.]

§. 4. Non repugnabo tamen moroſius, ſi iſtam vocem poſtules: Admiſeris tantum, hoc *Unionem* dici, cum res duæ vel plures, quantumvis cetera diverſæ, ita in ſuis ſibi reſpondeant modificationibus, ut ſimul ſumtæ poſſint haberi pro una re compoſita; vel, ſi vocem unitatis nauſeas, pro toto aliquo compoſito. Hanc animæ corporisque unionem experimur certiſſime: Num poſſeſſiva illa ſit? (vox eſt Tourneminiana) num relativa ſaltim? id aut non intelligo, aut deinceps docebo.

§. 5. Harmoniam porro dixi *Animi atque Corporis Humani*; iſta enim duo hic ſupponimus. Abſit, ut hic velim diſputare vel contra *Idealiſtas* (f) de

Ducis Burgundiæ, in Mem. de Trevoux 1703. p. 1949. & 1863.

f) Eſt Philoſophorum aliquod genus, quod nonnullis de corpore difficultatibus permotum, corporum extra mentes exiſtentiam negat, & quæ de illa nobis experiri videmur, pro phænomenis tantum habet: cetera neque aliorum extra ſuam mentem ſpirituum, neque infiniti Entis exiſtentiam vellicat.

dę corporum extra animas, vel adverſus *Materialiſtas* (g) (veniam vocibus conſuetis) de Animæ ſpiritualis in corpore exiſtentia. Quæſtio enim, quam enodandam ſuſcepimus, *Dualiſmum* (h) jam ſupponit: Et qui Harmoniæ modum indagat, non Harmoniam eſſe probat, ſed ſumit; reſpondet enim quæſtioni, quî fiat, ut hæc duo ſibi reſpondeant? Itaque is, quicum diſputat, ipſa quæſtione Dualiſmum profitetur. Si alterutrum neges, ceſſat Harmonia, ceſſat quæſtio, ceſſat & reſponſio.

§. 6. Quando Harmoniam *maxime præſtabilitam ex mente Leibnitii* appellavi, illud ideo factum intelligas, ut ex inſcriptione poſſis conjicere, quid maxime ſyſtematis noſtræ paginæ ferant, cui præcipue fini deſtinentur? Adducam & reliquas explicandi rationes, & ventilabo etiam, quatenus ea res commentationem noſtram pleniorem, atque ad memoratam hypotheſin explicandum viam facit planiorem. Neque enim id mihi onus impoſui, ut quicquid de illis vel edictum eſt, vel in eas dici poteſt, operoſus colligam. Sed præmittam iſtas, ut quibus viis ad Harmoniam Præſtabilitam devenerit

g) Ita illos appellamus, qui & corporibus cogitationes & cognitionem & conſcientiam, & quicquid eſt ſpiritualium ceteroquin operationum, transſcribunt; ſpirituum adeo in corporibus exiſtentiam vel negligunt, vel negant.

h) Dualiſtas Philoſophi eos vocant, qui & ſpirituum à corporibus diſtinctorum, & corporum quoque in univerſo exiſtentiam, & in hominibus Unionem ſive harmoniam concedunt: Quæ ſolennis eſt hodieque philoſophandi ratio.

nerit *Leibnitius* (i), pervideas, & ſimul ipſe manum quaſi ducentem ſecutus, in eandem ſic incidas. Quare *Præſtabilitam* dicamus, rectius dicetur, quando ipſum Syſtema explanabitur.

§. 7. Illud ſaltim hic monendus es, *me non de omni* (k) *Harmonia Præſtabilita*, qualem *Leibnitius* aſſeruit, in hiſce paginis *acturum eſſe*: Sed de Harmonia ſolum Animi atque Corporis præſtabilita. Scilicet ille univerſalem rerum creatarum omnium (l) inter ſe harmoniam, corporum inter ſe omnium, ſpirituum inter ſe omnium, corporum atque ſpirituum ſibi mutuô reſpondentium inter ſe, Naturæ adeo univerſæ, imo & Naturæ atque Gratiæ (m) divinæ conſpirationem ex principiis ſuis adſtruxerat.

i) v. Eſſais de Theodicée ſur la bonté de Dieu, la Liberté de l'homme & l'origine du mal. §. 59. --

k) Obiter moneo, niſi ſententiarum Leibnitianarum curioſus fueris, poſſe Te tranſilire §. 7. - 11. incl. *Hiſtorica* eſt tantum enarratio: Et fortaſſe difficilior, quia brevitatem hic imperat rei, tantum incidentis, natura.

l) vid. Eſſais de Theodicée, §. 62. ubi: „Ainſi étant d'ailleurs perſuadé du Principe de l'Harmonie en general, & par conſequent de la préformation, & de l'Harmonie preétablie de toutes choſes entre elles, entre la Nature & la Grace, entre les Decrets de Dieu & nos actions prevües, entre toutes les parties de la Matiere, & même entre l'avenir & le paſſé: Le tout conformement à la ſouveraine ſageſſe de Dieu, dont les ouvrages ſont les plus harmoniques, qu'il ſoit poſſible de conçevoir. „

m) Cum Naturam & Gratiam appellamus, cave, illam interpreteris conditionem humanam, qualem à Na-

§. 8. Quod, ut melius intelligas, ſciendum eſt: Ex Leibnitii placitis *unicuique ſubſtantiæ* (n) creatæ vim quandam, ſive principium activum à DEO, Univerſi Auctore, inditum eſſe, ex quo ſine mutua (o) ſubſtantiarum in ſe invicem actione reali & tranſitiva, mutationes uniuscujusque tanquam ex domeſtico fonte ſe invicem conſequantur: Ita quidem, ut mutationes hujus ſubſtantiæ cauſſaliter dependeant ab ejusdem hujus ſubſtantiæ vi interna atque ſtatu antecedente interno, conſentiant (p) tamen mutationibus ſubſtantiarum reliquarum, quæ & ipſæ pendent à ſtatu earundem antecedaneo. Quoniam vero conſecutiones iſtæ non caſu contingant aut fortuito eveniant, ſed Leges obſervent atque ordinem: inde fieri, ut ſubſtantiis ſemel à DEO harmonicè conſtitutis, conſtanter in poſterum conſpirent; ſiquidem ubi antecedentia ſunt harmonica, etiam conſequentia conſentire oporteat, & conſentientibus cauſſis (ſtatu ſcil. antecedaneo reſpectu ſui conſequentis) etiam effectus ſibi reſpondeant. Eum vero parallelismum earundem perpetuum vides eſſe Harmoniam, & præſtabilitam

tivitate experimur, quam divinæ gratiæ & voluntati in ſingulis hominibus adverſam hodie fatemur. Senſum iſtius parallelismi Leibnitianum vide mox. §. 10. not. q.

n) vid. Acta Eruditorum, A. 1694. p. 111. - & A. 1695. p. 145. --

o) vid. Suppl. Act. Erud. T. VII. Sect. XI. p. 500. n. 7. & Monadologia, n. 7. p. 3. 4.

p) vid. Suppl. Act. Erud. l. c. p. 507. n. 53. & Monad. n. 53. p. 26.

tam quidem, quatenus à primo ſtatu harmonico pendulam.

§. 9. Iſta de ſubſtantiis generatim: *In corporibus* ſpeciatim id principium activum eſſe vim motricem, cujus perennis ad motum producendum niſus, pro reliquorum corporum ambientium ſtatu atque ad hoc corpus habitu ſive relatione, limitatus, ſecundum leges motuum à DEO ſapientiſſime ſelectas, conſequentes motus producat; ita quidem, ut, quoniam illa limitatio vis primitivæ vel originarii niſus in omnibus corporibus ſit harmonica, iisdemque agatur Legibus, non poſſit non, introducta ſemel, à principio altiori, corporum harmonia perennare, dum idem illud agens ſublimius parallelifmum, à ſe conſtitutum, interturbet. *Spiritibus* verò, vel in Univerſum Monadibus, ſimplicibus ſubſtantiis, principium activum eſſe vim mundi perceptivam ſive repræſentativam, cujus perennis ad novas in ſe perceptiones producendas appetitus, pro creatorum ceterorum ſtatu limitatus, ſecundum Leges appetituum à DEO ſapientiſſimè delectas, conſequentes perceptiones evolvat; ita quidem, ut, quoniam illa vis primitivæ, vel appetitus originarii & univerſalis limitatio in omnibus Monadibus ſit harmonica, iisdemque fluat Legibus, non poſſit non introducta ſemel à principio altiori Monadum inter ſe harmonia perennare, donec Deus illam interturbare velit, vel ſufflaminare.

§. 10. Neque id ſolum, ſed & *Monadum perceptiones atque corporum motus inter ſe præſtitutos*

eſſe harmonice: Siquidem prima perceptionis atque appetitus Limitatio non minus pro corporum in univerſitate ſtatu, quam pro ceterarum Monadum perceptionibus determinata fuerit. Unde nova in Naturam rerum Harmonia introducitur, quam cauſſarum efficientium & finalium dixit Leibnitius. *Corpora* enim *motu phyſico feruntur à cauſſis efficientibus*, *impetum* corpori imprimentibus: Sed *Monades appetitu ſeu motu metaphyſico & morali reguntur à cauſſis finalibus*, *inclinationem* illis largientibus. Ita conſentit *regnum cauſſarum finalium atque efficientium:* Et *Mundus Moralis* conſpirat *Naturali: Et Deus machinæ Architectus* eidem ut *Monarchæ Civitatis Divinæ ſpirituum.* Quamvis hæc ultima ſenſum adhuc (q) ampliorem admit-

q) Iſtis quippe vocibus aliquando & Harmoniam *Gratiæ* atque *Naturæ* exprimit, quando in Princip. Philoſ. ſeu Monadologia n. 90.-92. ita loquitur: „Hic nobis alia Harmonia memoranda venit, quæ inter Regnum Phyſicum Naturæ & Regnum Morale Gratiæ intercedit, hoc eſt, inter Deum, quatenus conſideratur ut Architectus Machinæ, & inter Deum eundem, quatenus ut Monarcha Civitatis Divinæ ſpirituum ſpectatur. Ab hac Harmonia pendet, quod res deducant ad gratiam per ipſas vias naturæ, & quod hic globus, ex. gr. deſtrui & reparari debeat per media naturalia iis momentis, quando regimen ſpirituum id poſtulat, ad aliquos puniendos, ceteros remunerandos. Affeverare etiam licet, Deum tanquam Architectum ſatisfacere Deo tanquam Legislatori ex aſſe, atque ſic peccata conſequi debere pœnas per ordinem Naturæ & ſtructuræ rerum Mechanicæ; bonas etiam actiones ſecum trahere remunerationes per media machinalia

admittant, à quo in philoſophica hac exercitatione abſtinemus.

§. 11. *Vis Leibnitium ipſum audire?* Faciam ergo eum loquentem: Sic ille (r): „Ex his (præmiſſis Philoſophiæ principiis) duplicem, eumque perfectiſſimum paralleliſmum conſtituo. Unum inter principium Materiale & Formale, ſeu inter corpus & animam: Alterum inter Regnum cauſſarum efficientium & regnum cauſſarum finalium. * *Et poſt nonnulla alia:* Hoc modo fit, ut omnium naturalis ratio reddi poſſit in Anima corporeque, dum ſtatus præſens corporis ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum efficientium, & ſtatus præſens animæ ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum finalium. Illic ſeries motuum: Hic ſeries appetituum. Illic tranſitura cauſſa ad effectum: Hic à fine ad medium. Et revera dici poteſt, repræſentationem finis in anima cauſſam efficientem eſſe repræſentationis mediorum in eadem: Atque ita à paralleliſmo inter cauſſam materialem & formalem in viventibus, ſeu in Naturæ Machinis, deducti ſumus ad paralleliſmum inter Efficientes & Fines. &c.„

reſpectu corporum, quamvis idem nec poſſit, nec debeat conſtanter extemplo accidere„. vid. Suppl. Act. Erud. l. c. p. 513. [Quæ quidem omnia non ſanum ſolum, ſed & egregium admittunt ſenſum, ubi penitus illa pernoveris. Obiter intuentibus, & iis, qui falſis illa ſententiis conjungunt, videri & eſſe queunt plena periculis.]

r) In animadverſionibus circa aſſertiones aliquas Theoriæ Medicæ veræ p. 4. & 5.

§. 12. *Sed quorſum iſta omnia?* Scilicet, ut intelligatur, nos omnem Harmoniam præſtabilitam perſequi non velle, pro univerſa, in quam Vir illuſtris eam diduxit, amplitudine. Verum id agere nos, ut aliquam ejus partem, nobis proximam & domeſticam, expendamus fuſius, cæteras ex occaſione tantum perſtringamus. Ita vero jam, remotis, quæ præſcindi debebant, ad Harmoniam Corporis atque Animæ explicandam propius accedimus iſtum maxime ordinem ſecuturi, quem rebus dijudicandis facillimum arbitramur. Dicamus, quot phænomeno huic exponendo ſyſtemata excogitari poſſint? Et qualia ſint ſingula iſta, penſitemus.

SECTIO SECUNDA

De

Numero Syſtematum ſive Hypotheſium.

§. 13.

TRia eſſe cognita hactenus *Syſtemata*, quibus Eruditi Harmoniam Animi & Corporis Humani explicare conniſi ſunt, id exiſtimo, vix cuiquam ignotum eſſe eorum, qui rei litterariæ curioſi ſunt. Sed fortaſſe pauciores in id inquiſiverunt, annon excogitari plura poſſint? Ego ſic rationes ſubduco meas, ut, *ſimplicia plura* inveniri poſſe, *negem*: Varie modificata & inter

ſe

ſe compoſita dari plurima, non inficior. Sed, quid ea compoſitione liceat proficere, deinceps conſtabit luculentius.

§. 14. Scilicet, ſi quæ res mutuo conſpirare debent, vel abſolutè ſunt neceſſariæ, vel contingentes, utraque aut alterutra. *Si utræque* ſunt *neceſſariæ*, conſpirationis mutuæ non alia quæri cauſſa vel poteſt, vel debet, quam ipſa cujusque natura, quæ rem cogit ita determinatam eſſe, adeoque, ſi cum altera contendatur, ſimilem facit & harmonicam. * Atqui illa, de quibus in præſentia nobis ſermo eſt, non ſunt neceſſaria; alterum enim contingens (s), alterum præterea & liberum eſſe novimus. Igitur illa ne quidem in mentem hic venire ſolent, quaſi Harmonia utriusque niteretur neceſſitate ſingulorum.

§. 15. *Si utræque res ſint contingentes* in mutationibus ſuis, altera alteri reſpondebit, ſi vel â ſe depen-

* Quæ ratio eſt, cur in eadem curva conſentiant proprietates diverſæ, exprimere viam projectionis corporis naturaliter gravis in vacuo; & colligere radios, qui cum axe parallel*os* incidunt, in unum punctum? Eſſe brachyſtochronam in vacuo, iſochronam in vacuo, iſochronam in medio reſiſtente ſecundum velocitates, & eſſe evolutam ſui ipſius? Eſſe Curvam deſcenſus æquabilis in vacuo, & eſſe etiam in medio, quod reſiſtat inverſa velocitatum ratione? & quæ ſunt infinita ejusmodi.

s) Non moramur hic Neceſſitatem Hobbii, vel Spinozæ, quam nemo felicius profligavit, ac Leibnitius, iis obſervationibus, quas Theodicæa continet §. 345. - 349. Journ. des Sçav. 1691. 18. Juin, p. 390. 391. Recueil Tom. II. p. 133. 134. 135.

dependeant mutuo per influxum alterius in alteram, eundemque realem: Vel ſi non dependeant à ſe mutuo, pendeant verò à communi cauſſa dirigente (t). Si à communi cauſſa dirigente, illa vel conſtanter alteram ex altera determinat, vel ſemel atque ſimul harmonice conſtitutas, unamquamque ſuis permittit legibus, quarum ope mutationes certo ſe ordine modoque inſequantur in utraque, adeoque maneant harmonicæ.

§. 16. *Si alteram velis neceſſariam eſſe, contingentem alteram*, præterquam quod id noſtro caſui applicare non liceat, eædem, quæ modo, cauſſæ determinationis eſſe debent, non utrinque ſane, ſed ex parte contingentis, quæ non poteſt conſpirare cum re neceſſaria, niſi vel ab ea pendeat per influxum ejus, atque actionem in ipſum contingens, vel per externæ cauſſæ directionem, eandemque aut perpetuo iterandam, aut ſemel faciendam atque legibus alligandam generalibus.

§. 17. *Non dari alium Harmoniæ in contingentibus*

t) Cave, hic tertium interſeras: Si dependeant à diverſis quidem cauſſis dirigentibus, ſed harmonicis. De illis enim eædem recurrunt quæſtiones: Quid eſt, quod illas faciat harmonicas, an mutuus influxus? An tertia cauſſa conſtanter dirigens, repetitis actibus? vel ordine & legibus ſemel conſtitutis? Aut fortaſſe hoc ſuffugium fore putas, ſi utramque cauſſam dirigentem facias intelligentem, ita enim ſe altera alteri accommodare poteſt? Verum, ſi corpus ab intelligente cauſſa dirigitur, cur non ab ipſa anima? Difficultates enim eædem & ibi perſiſtunt, novis auctæ, & ambages hic evitari poſſent. Puto intelligi, quid velim?

bus fontem (v), facile intelligitur. Contingentia enim, cum aliter eſſe poſſint, determinationis ſuæ rationem habere debent: Illam autem niſi in determinante cauſſa fruſtra quæſiveris. Itaque vel alterum alteri (x) eſt cauſſa determinans (vides *influxum*) vel ab eadem cauſſa determinatur utrumque, & id vel repetita & immediata ſemper actione (vides *Malebranchianiſmum*) vel mediante aliquo ordine primitus conſtituto (vides *Harmoniam Præ-ſtabilitam*). Si caſu id fieri velis, ſcito, me nulli poſitivo cauſſam negativam, nulli determinato rationem indeterminatam affingere: Vel, ut planius dicam, mihi certum eſſe, quod nulla exiſtente cauſſa nullus ſequatur effectus. Caſum autem non eſſe cauſſam, ſed ejus potius excluſionem, quis non videt? y)

§. 18. Equidem non dubito, quin iſta ſatis clare dicta ſint attendentibus: Faxo tamen, ut exemplo res fiat quam clariſſima. Fac, duo eſſe horo-

v) Redeo hic ad hypotheſin §. 15. illa enim pertinet ad inſtitutum noſtrum: Poſſis tamen idem facillime & ad caſum §. 16. accommodare, ſi opus foret.

x) Loquor hic generalius, *alterum alteri*, ut comprehendatur influxus, ſive mutuus utriusque, ſive non mutuus, qualem nonnulli ſectantur.

y) Quando caſum hic excludo, id dupliciter intelligendum eſt: Nolo caſui tribuas harmoniam hoc ſenſu, quod utrumque caſu feratur, & ſic conſentiat; neque etiam hoc, quod alterum caſu mutetur, alterum verò Legibus ſuis convenienter priori accommodatum ſit. Ubicunque enim caſus eſt, ibi effectus nulla cauſa datur, ſive de harmonia ipſa loquaris, ſive de conſecutione mutationum in utroque, ſive in alterutro.

horologia z), quæ conſonare debeant: Obtineri id poteſt triplici methodo. *Una* per influxum, ſi feceris, ut alterum agat in alterum, idque vel mutuo, vel ex alterutro tantum latere: Hanc viam influxus vocabimus. *Secunda* eſt, ſi opificem operi comitem feceris, qui diſſonantia ceteroquin vel ceſſatura in motu horologia ſingulis momentis ſibi mutuo accommodet, alterum dirigens ex altero: Hanc viam vocabimus aſſiſtentiæ. *Tertia* eſt, ſi ſatis accuratas feceris eas machinulas, ut ſingulæ ſuas leges exactè ſequantur, easdemque ab initio ſibi reſpondere curaveris: Ita enim, cum utraque easdem vel ſimiles exſequatur Leges, ſemel harmonicæ nunquam diſſilient; quam viam Præſtabiliti Conſenſus vel Harmoniæ dicimus.

§. 19. *Primam* viam *experimento* cognovit Illuſtris *Hugenius* a), ipſe rei non expectatæ novitate percul-

z) Comparatio eſt Leibnitii, Journ. des Sçavans 19. Nov. 1696. edit. Batav. p. 708. 709.

a) Ita Leibnitius rem ediſſerit in iisdem Ephemer. Gallicis, l. c. „La premiere façon, qui eſt celle de l'Influence, a été experimentée par feu Mr. Huygens à ſon grand étonnement. Il avoit deux grandes pendules attachées à une même piece de bois; Les battemens continuels de ces pendules avoient communiqué des tremblemens ſemblables aux particules du bois: Mais ces tremblemens divers ne pouvant pas bien ſubſiſter dans leur ordre, & ſans s'entr' empecher, à moins que les pendules ne s'accordaſſent, il arrivoit par une eſpece de merveille, que lorsqu'on avoit même troublé leurs battemens tout exprés, elles retournoient bientôt à battre enſemble, à peu pres comme deux cordes, qui ſont à l'uniſon.„

perculſus. Cum enim duo pendula longiora eidem aſſeri affixiſſet, continuæ quidem pendulorum oſcillationes ſimiles ſibi tremores communicarunt particulis ligni: Qui cum ſe mutuo impedirent, niſi pendula inter ſe oſcillationibus ſuis conſpirarent, factum eſt, ut etiamſi data opera illæ turbarentur, ſua tamen quaſi ſponte, & brevi tempore redirent ad concordiam. *Secundam* obſervatoris diligentia efficiat; quantumvis miſere conſiant machinæ. *Tertiam* arte obtineas & ſapientia, quæ & conſequentes prioris machinæ motus prænoſſe queat, & alteram priori harmonicam, neque minus exactam conſtruere.

§. 20. *Subſtitue* jam, ſi placet, horologiis, ſalvis cetera differentiis *, *Animum atque Corpus Tuum:* & collige, quot modis conſpirare poſſint? Habes

* *Salvis* inquam *differentiis.* Doleo ſane, & tantum non indignor, abuti adverſarios hoc ſimili; neque impediri illos poſſe teſtificationibus quibuscunque contrariis. Argumentum eſt, quod exercitii gratia diſputantibus vix condonet Præſes paulo gravior. Dicimus, animum & corpus eſſe res contingentes; v. §. 14. quærimus, quot diverſis modis duæ res diverſæ, ſpectatæ ut contingentes, poſſint in mutationibus ſuis conſentire §. 17. Dicimus, alteram earum eſſe non contingentem ſolum, ſed & liberam §. 14. Poſt hæc omnia modos conſenſionis ante erutos §. 17. in Exemplo (v. §. 18.) & per metaphoram ab horologiis deſumtam declaramus: Applicamus eam ſimilitudinem ad animum & corpus humanum, addito, fieri id ſalvis cetera differentiis. Et *hiſce non obſtantibus* dicimur animam & corpus hominis ſubjicere neceſſitati brutæ, abſolutæ, mechanicæ, facere ex anima horologium,

Habes primo influxum, ſi mutuo, vel non mutuo in ſe agant: Habes Syſtema occaſionale, ſi artifex Deus conſtanter illàm harmoniam efficiat repetitis operationibus: Habes Harmoniam Præſtabilitam, ſi ſemel concordia fecerit, atque unumquodque convenientibus ſibi & alteri legibus regi admiſerit. Itaque tria ſunt Syſtemata *ſimplicia*, tres potiſſimum explicandi rationes pro Unione Animæ atque Corporis.

§. 21. Neque tamen negavero; poſſe *compoſita plura* hinc enaſci ſyſtemata, quando volueris vel duo quæcunque, vel & omnia tria ſic inter ſe connectere, ut aliam harmoniæ ſpeciem, partem, periodum ex illo, aliam ex hoc, ex iſto aliam derives: Verum illud conſultum eſſe aut fieri utiliter, id hactenus nego. Non diffiteor, eſſe hujusmodi nonnulla Philoſophiæ capita, ubi diverſorum Auctorum Syſtemata combinando aliquid proficere liceat; qualia ſunt illa, ubi conſtat, quantitatem effectus eſſe majorem, quam ut ab unius ſolum allegatæ cauſſæ viribus proficiſci poſſit. Vel ubi nondum conſtat, an alterutrius cauſſæ vires eo ſufficiant, ut effectum integrum præſtare queant, cujus quidem rei exempla in promtu forent, ſi noſtræ diſquiſitioni eſſent neceſſaria. Atqui in noſtro negotio rem ſecus habere, non, arbitror, negaverint, qui difficultates ſingulis objectas, atque inferius recenſendas penſitaverint. Sunt enim illa argumenta

& quæ ſunt plura hujusmodi. Dicite, Lectores, ſi hoc licet ſerio rem agentibus, quid non liceat inſidiantibus?

menta hujusmodi, ut, ſi bona ſint, mixturas quoque Syſtematum * excludant; neque minus Te ſtringent, ubi aliquam commercii inter Animum & Corpus mutui partem velis ex influxu, aliquam ex aſſiſtentia, ex præſtabilito conſenſu aliquam exponere, quam ſi ex uno fonte omnes ſcaturire jubeas.

* Ex quo iſthæc diſputari frequentius inter eruditos cœperunt, varii quoque generis mixturas prodiiſſe notum eſt. Exempli gratia, eſt, qui influxum copulare contendit harmoniæ præſtabilitæ eo ſenſu, ut animam ſpiritualem & corpus in ſe mutuo agere poſſe & agere etiam exemplis obſeſſorum atque delirantium probare annitatur; addito, ſed ut ita agere in ſe invicem poſſint, hoc pendere ex præſtabilita conformitate duarum harumce Partium hominis eſſentialium, vicinius corpus aptum redditur ad recipiendum influxum „ Und in dieſem Verſtande iſt das Syſtema Harm. præſtabilitæ nicht nur dem Syſtemati influxus nicht contraire, ſondern vielmehr nothwendig, weilen die Seele oder der Leib ohne vorhergeſetzte Ordnung nichts in einander verrichten, oder ihren influxum mutuum in einander ausüben kan; „ vid. kurtzgefaſte Gedancken über dem, was in der controverſia de Syſtemate influxus & Harm. Præſtabil. eine Logomachie ſeye, oder nicht? de Anno 1729. Sed vero hæc proprie loquendo non eſt Syſtematum combinatio, ſed influxus hic eſt, intruſo harmoniæ præſtabilitæ vocabulo (vocabulo inquam, non re ipſa, non Syſtemate) farctus. Diſpoſitionem enim corporis, qua organicum eſt, & humanum, utique præviam eſſe influxui animæ omnes fatentur & volunt Influxioniſtæ. Sed quis illam dixerit harmoniam animi & corporis præſtabilitam, ſenſu, quo

§. 22. Interim neque illud inficior: poſſe aliqua horum Syſtematum *in ramos dividi*, & quaſi divelli, quod deinceps conſtabit apertius. Ita ſcimus, *Tourneminium*, celebrem Jeſuitam Gallum, in Commentariis Trivultinis, non concedere velle corpori actionem in animam, concedere autem animæ in corpus: Etſi, quod ſalvis melioribus hic dictum eſto, & inferius recurret, mihi videatur, ipſa re admittere, quod verbis impugnavit. Sed utcunque res habeat, Influxus eſt in Syſtemate Tourneminiano: Sive mutuus, ſive non mutuus; influxus tamen, quem & iisdem argumentis probat, quibus alii ſuum, & iisdem quoque modis defendit. Itaque habeatur ex illorum numero, eandemque cum illis claſſem ſubeat: Salvo tamen diſcrimine; ſalvis, quæ ipſi peculiares ſunt, & prærogativis & difficultatibus.

§. 23. Velim autem, ut eadem ratione & reliqua examines, ſi quæ Tibi ſuccurrant Syſtemata, ut ne nova putes, atque à prioribus longe diſſita, quæ preſſius loquendo ſunt priorum ſpecies & rami ſaltim, magis minusve inter ſe diſſidentes. Saltim id ſuſpicari, ſi me audis, nolito, eſſe Tibi quartum Syſtema conſonantiæ diverſarum cætera & contingentium rerum, donec in §. 15. & 17. nævum detexeris aut fallaciam (b). Sed age, venia-

hactenus ea voce utimur. Quæritur enim hoc loco non de generali corporis aut animæ diſpoſitione, ſed de principio mutationum in illis determinatarum effectivo & immediato.

b) Ut facilius Examen ſit, attende: Influxum poſſe concipi mutuum, corporis in animam & animæ in

niamus ad ſpecificum eorundem Syſtematum Examen, *eo* progreſſuri *ordine*, ut ſenſim ſenſimque explicentur, quæ pro majori in his rebus Phyſico-Metaphyſicis Lumine ſucceſſive exorto, vel falſa eſſe deprehenſa ſunt, vel ſuſpecta evaſerunt. Per-

corpus; vel non mutuum, eumque vel corporis in animam, ſine reciproco animæ in corpus, vel vice verſa. Aſſiſtentiam ſive Occaſionaliſmum (venia verbo) poſſe conſiderari vel eum, quo dirigitur corpus ad voluntatem animæ, non viciſſim ex corpore regendæ; vel eum, quo regatur anima ex occaſione corporis, nihil viciſſim occaſione animæ patientis; vel eum, ubi utrumque pendet à dirigentis voluntate & opera, alterum alteri conformiter agendum; vel eum, ubi alternantibus quaſi vicibus, cum anima ſeipſam determinat, ex ejus occaſione corpus à rectore movetur, atque, dum corpus ab ambientibus afficitur, animæ ſenſus & ideæ ab eodem imprimuntur. Harmoniam denique præſtitutam vel ita concipi, ut alterum ſuis legibus feratur, anima ſive corpus, & alterum illi ab extrinſeco demum accommodetur; vel ita, ut ex poſſibilibus infinitis utrinque illa ſeligantur, atque in actum deducantur, quorum ipſa in ſe natura atque ordo conſecutionum mutuo conſpirent. Atque iſta de ſimplicibus: Compoſita ex illis non pauca faxis, quæ enumerare omnia non licet. Sed vel omnia tria componis; vel duo ſaltim; & quidem cum primo ſecundum, vel cum primo tertium; vel cum tertio ſecundum; idque vel reſpectu partium ſolum eſſentialium, ut v. gr. in corpus influat anima, ſed animæ corpus ſit occaſionale ſolum, vel reſpectu diverſarum in unaquaque facultatum & actionum, vel reſpectu utriusque generis mutuo commixti, & quæ ſunt ſimilia in infinitum.

veſtigemus initio *Influxum*, quem vocant, Phyſicum.

SECTIO TERTIA,

De

Syſtemate Influxus.

§. 24.

INfluxum *Animæ & Corporis communiter mutuum credimus*, eo ſenſu, quod 1. Anima, ſi motum fieri velit in corpore, eundem vi ſua activa producat, & vel immediate, vel mediantibus in corpore fluidis, ejusdem organa moveat; quam animæ vim vocamus facultatem loco motivam: Quod 2. ubi à corporibus noſtrum ambientibus impetus fiat in noſtra ſenſuum organa, id ſenſum, perceptionem, ideam vel cogitationem in anima cauſſetur, atque adeo ex corpore tranſitus in mentem fiat. Priori caſu *incipit* in corpore noſtro motus, qui cauſam ſui non in præcedaneo corporis motu habet, ſed ex animæ appetitu & facultate ejus motiva illam repetit. Poſteriori *vel deſinit* in corpore motus, poſtquam animæ ideam impreſſit & in perceptionem verſus eſt, nullo amplius motu, in Natura rerum corporea, priori reſpondente aut eum conſequente, *vel*, ſi id fieri malis, novus ex priori motu motus etiam in corporibus *perſeverat*.

§. 25. Opinor *hactenus* intelligi, quid ſit, quod

quod Syſtema influxus vulgatum poſtulat: Sunt enim iſta *generica* ſaltim, quæ utcunque ediſſeri poſſunt. Determinatas vero & *ſpecificas* iſtorum *rationes* intelligibiliter (c) explicatas fruſtra deſideraveris ab iis, qui non difficiles conceſſerint, eas dari non poſſe (d). Neque enim hodie in illo operam Eruditi ſuam ſive ponunt, ſive ludunt, ut tranſitum ex corpore in animam, ex anima reditum in corpus, ut metamorphoſin motus in perceptionem, & ideæ transformationem in motum exponant, & ſpecies neſcio quas ſenſibiles aut intelligibiles, activi paſſivique intellectus opera, ſine ſenſu & ſine intellectu crepent. * Neque illud agunt, ut à priori ſententiam ſuam adſtruant,

 quor-

c) Non dico, *imaginabiliter*, quod *Tourneminius* alicubi ſubſtituit, atque in ſuo Syſtemate ſuperfluum & alienum putat: Etſi fortaſſe alii in rebus *ad corpora* relatis, qualia hæc ſunt in præſenti negotio, non tam faciles forent in dimittendis explicationibus etiam imaginabilibus, ut loquuntur.

d) Saltim ita communiter cenſeri notum eſt. *Si quis* fuerit, qui explicationem dari poſſe ſpecialem & diſtinctam contendat, illius dicta penſitabo, ubi rei periculum fecerit. Hactenus certe doctiſſimi quoque viri in hoc negotio defecerunt. Exemplo inferius erit *Foucherii* diſcurſus ex Journ. des Sçav. 1695. pag. 644.

* Sumus in hoc negotio *cautiores* Majoribus noſtris, ſed non ſumus ſaniores. Intellexerunt illi, ad influxum *requiri* aliquid tranſiens ex una hominis parte in aliam. Itaque connisi ſunt illud inveſtigare. Si nihil effecerunt, non id ingenii defectu accidit, ſed rerum ipſarum repugnantia. Poſteri niſi fallor

quorſum explicatio ejus diſtincta pertineret: Sed à poſteriori cognitam exiſtimant, experientia probatam dicunt, & ſenſu communi firmatam credunt. Videamus, id quo jure fiat?

§. 26. Certum eſt, ſi quis attenderit actionibus ſuis atque paſſionibus, quas vocamus, illum experientia cogniturum, mutationes aliquas corporis conſequi ad appetitus animæ diverſos, & diverſas conſequi perceptiones ad diverſas corporis & ſenſoriorum modificationes: Idque conſtans eſſe & ordinarium in quibusdam actionum generibus, ſic, ut poſito animæ appetitu ſequatur, ſublato tollatur motus corporis & vice verſa. Verum quis neſcit, id Majoribus noſtris non raro accidiſſe (e), ut *a compræſentia* vel ordinaria ſucceſſione duorum Phænome-

ex hoc majorum ſuorum facto debuiſſent eo adduci, ut ſuppoſitum, ex quo iſtæ difficultates naſcuntur, influxum examinarent, num revera per experientiam certus ſit, & per rationem explicabilis? Atqui neutrum faciunt. Supponunt influxum, aut experientiæ (obiter ſpectatæ) illum imputant. De explicatione, nihil auſi perficere, altum ſilent. Ita parcius errant quam Veteres, ſed non magis ac illi ſapiunt.

e) Equidem id hodie notiſſimum eſt. Allegabo tamen ejus rei exempla, ut in promtu ſint. Dic, unde ſint tempeſtatum ex adſpectibus Planetarum prognoſtica? Scio *Kepplerum* hic alias allegare cauſſas: Sed ſingularis eſt Keppleri adverſus torrentem nitentis ſententia. Unde prædictiones futurorum ex Aſtris adſtruimus? Unde lunarem in plantas actionem & influxum arceſſimus? Unde reliquas *artes*, *curioſas* vulgò, rectius inutiles, & ſuperſtitioſas plerumque, de-

nomenorum *ad cauſſalitatem* fuerint argumentati? Et quis adeo miretur, ex conſtanti & perpetua atque adeo & reciproca iſta mutationum compræſentia aut conſecutione illos mutuam quoque & cauſſalem dependentiam intuliſſe? * Præcipue, *ſi memineris, antiquis* temporibus pro cauſſæ & effectus mutuo reſpectu atque dependentia explicanda ſuffeciſſe hoc, ut qualitatem ab effectu denominatam allegaverint, atque cauſſæ hic in ſubſidium advocatæ adſcripſerint, etſi, quo modo illa ex definitione, eſſentia, vel natura ejus cauſſæ (hic animæ noſtræ) atque primo iſtius (f) conceptu conſequatur, ne

 ſuſpi-

tendimus? Experientiam quidem appellamus. Non dico jam, qua *fide*? Dicam, quo *jure*? Accidit, ut ea, quæ ſæpius in orbem redeunt, quorum multæ ſunt & diverſæ variationes, ſemel, bis, iterumque, tertium, quartum, &c. conſentire videas: Ex eo cauſſalitatem eruis, & alterius ab altero dependentiam. Si te illius culpæ immunem ſcias, ſaltem ita Veteres non paucos, & *vulgus* ratiocinari, vix abnegaveris. Quam id bene fiat, vid. *Wolfii* Gedancken von den Kræfften des Verſtandes, cap. 5. §. XI. pap. 102.

* Accipe, ſi placet, *Baconis Verulamii* monitum. Ille in ſuo de fluxu & refluxu maris libello, poſtquam conſenſu Aquarum & Lunæ oſtenderat, ita porro: „ Neque tamen continuo ſequetur (*idque homines advertere volumus*) quæ periodis & curriculo temporis, aut etiam modo lationis conveniunt, ea natura eſſe ſubordinata, atque alterum alteri pro cauſſa eſſe „ v. Scripta ejus in Naturali Philoſophia. p. 149. edit. Amſteld. 1685. Repeto gravem ſententiam: *idque homines advertere volumus!*

f) Fuiſſe iſtum veteris *Philoſophiæ defectum* communem,

ſuſpicari quidem licuerit: *Noſtris* verò temporibus æque ac prioribus, id judicium à conſtanti compræſentia aut conſecutione ad cauſſalem dependentiam ſe animis noſtris jam ea ætate inſtillare, quæ rebus ſolicitè diſtinguendis & caute dijudicandis nondum ſufficiat.

§. 27. Vides, quicquid dici pro influxu poſſit, id omne comprehendi *titulo experientiæ, & ſenſus communis*, ita loquimur, *teſtimonio.* Subeant illa Examen accuratius, ut neque experientiam negare, neque illam ſine cauſſa allegare dicamur. Atque hic diſtinguas velim id, quod *facti* eſt, & *hiſtoricum*, ab eo quod *ratiocinationis* eſt & Philoſophicum ſive *dogmaticum*: Diſtinguas *experientiam,*

opinor, nemo contradixerit. In eo nunc omnes conſentiunt, quod, quicquid in unaquaque re proprietatum eſt & facultatum, ex eſſentia ejus vel natura conſequi debeat, adeoque in illa ſui rationem habere, & ex ea explicari. Interim tamen ante *Wolfianas* de Anima Inſtitutiones non memini, à quoquam in eo elaborari, ut animæ varias agendi aut percipiendi rationes ex uno aliquo eſſentiali conceptu diſtincte derivare poſſimus. *Ille* primus atque hactenus unicus ex iſto animæ conceptu, quo ex factis experientia cognitis eruit, Animam eſſe ſubſtantiam univerſi pro ſitu alicujus corporis organici repræſentativam, omnes animæ, quas vocamus, facultates, ſenſitivam cum phantaſia & memoria, & appetitu & affectibus & intellectu & voluntate legitimo nexu intulit & diſtincte explicuit. Vid. Ejusdem vernünfftige Gedancken von GOtt, der Welt, und der Seele des Menſchen &c. c. V. fere integro; maximè §§. 747. 749. 753. -- 756. 807. 832. 876. -- 878. &c.

am, atque de experientia *judicium* Tuum: Diſtinguas *Phænomenon*, & phænomeni *cauſſam*: Diſtinguas id, quod *obſervare* licet, ab eo, quod *inferri* debet. Certum eſt, facta & phænomena obſervari per experientiam poſſe: Rationes factorum, & phænomenorum cauſſas inferri judicio debere & ratiocinationis vi. * Cum enim obſervatio, adeoque experientia judicio contradiſtincta, abſolvatur ſola ad rem præſentem attentione adhibita, præter hiſtorica nihil continet. Expandi veſicam aliquam flaccidam & ſuperne clauſam ſub campana antliæ pnevmaticæ aptata, ſi extrudatur embolus: hoc phænomenon eſt, hoc experientia docet, hoc obſervatione detegitur. Sed aërem in veſica reſiduum id eſſe, quod eandem expandat, aëre ambienti extracto: non obſervationis eſt, ſed judicii & ratiocinationis. Apparere jam ſuper Horizonte ſolem, qui prius eo occultatus erat, obſervatio-

B 5 nis

* Velim & hoc animadverti. Ipſas propoſitiones hiſtoricas *generales* non eſſe experientiæ immediatæ. Experimur ſingularia; generalia abſtrahimus. Dum igitur in ſingularibus circumſtantiæ miſcentur infinitæ, cauto opus eſt in formanda generali propoſitione, ut ex circumſtantiis in factum influentibus obſerventur, & allegentur omnes & ſingulæ. Id niſi feceris: neque hiſtorica Tua generalis propoſitio per experientiam firmatur; multo minus ratiocinium propoſitioni ſuperſtructum. Dici autem non poteſt, quoties hic incauti fallantur. Philoſophorum eſt diſcere ab his exemplis prudentiam, ſelectum, cautelas, patientiam &c.

nis eſt: An ſolis progreſſione, an terræ vertigine id factum ſit? rationis (g).

§. 28. *Intelligitur ex dictis*, quicquid præter nudam & ſimplicem facti narrationem in quacunque propoſitione contineatur, id non eſſe experientiæ, ſed ex eadem fuiſſe illatum: Ubicunque illatio, ibi Examen intercedat neceſſe eſt, annon ex facto intuleris juſto liberalius, quæ non conſequuntur legitime & neceſſario. Jam dicere, quod corpus afficiat animam ſuis impreſſionibus & anima moveat corpus, ſignificat ſequentia: 1. Quod ad volitionem animæ hanc, illam, iſtam conſequantur motus (id quod compræſentiam, vel ſi malis, conſequentiam indicat, & facti eſt, adeoque obſervationis objectum) atque id quidem 2. ex vi animæ in corpus agentis: Et vice verſa. Atque hoc judicium eſt, hoc dogmaticum eſt, & ex priori illatum. Quo Syllogiſmo? Compræſentiam aut conſecutionem experientia teſtatur: Habes medium terminum! Sed ex illo cave cauſſalitatem intuleris: Ex communi effectu determinatam cauſſam. Quid ita? Conſtanter compræſentia eſſe poſſunt, non illa ſolum, quæ à ſe mutuo dependent,

g) Vix temperare mihi poſſum, quin hic transſcribam aliquos *Wolfiana* Metaphyſicæ paragraphos. Sed amabo Te, ſi cum cura legas §§. 326. & ſeqq. & conjungas Logicæ C. V. ſupra allegatum, & vid. Experiment. Phyſic. Part. II. c. III. §. 37. p. 84. 85. Facient iſta, ut nihil experientiæ tribuas, quod non inde conſequatur; quod ſane majoris operæ eſt, & artis & exercitii, quam prima ſpecie videbitur. Experti loquuntur.

dent, ut effectus & cauſſæ: Verum & illa, quæ communem cauſſam venerantur; illa enim poſita non minus uterque effectus ſimul ponitur, quam cauſſa in univerſum poſita ejusdem effectus quoque ponitur. Itaque plus eſt in concluſione, quam in præmiſſis: Plus eſt in judicio, quam in obſervatione: Plus in dogmate, quam in facto.

§. 29. *Quid inde concludimus? An, quod ſententia* de mutuo animæ & corporis per influxum realem inter ſeſe commercio *falſa ſit?* Ita *videtur* conſequi. Duæ enim ſunt cognoſcendi viæ, quibus ad rerum notitiam pervenire datur hominibus: A priori altera; altera à poſteriori. Illa ex diſtinctis rerum ideis (h) cauſſarum vires, & effectuum quantitates eruit, &, ſi fieri poteſt, metitur: Hæc ex phænomenorum experientia cognitorum circumſtantiis ad eorundem cauſſas eruendas deducitur. Si primam velis inſiſtere, oportet, ut & cauſſæ & effectus claram, diſtinctamque (plus minus) ideam habeas, atque ex altera poſſis rationem

h) Suppono hic *definitiones* idearum clararum & diſtinctarum eas, quas primus determinavit Illuſtris *Leibnitius* in Schediaſmate, (quicquid Lockio videatur & Molincuſio in epiſtolis) longe præſtantiſſimo in Actis Erud. 1684. p. 537. & poſtea repetiit Chr. *Wolfius* in Comment. de Methodo Mathematica, T. I. Elem. Math. p. 6. easdemque plenius diduxit in Logica c. 1. & uſui ampliſſimo applicuit, tum paſſim in Logica, tum præcipue in Metaphyſica c. 3. & 5. ſparſim: Repetitas nuper in *Diſſertatione noſtra* de Triplici rerum cognitione, hiſtorica, philoſophica & mathematica, §. 19. 36. &c.

nem dare alterius, hoc eſt, explicare ea, quæ in effectu licet diſtinguere ex illis, quæ cognita ſunt de cauſſis.. Atqui illam viam calcare non poſſumus cum de anima quæritur, & illius in ſuum corpus organicum actionibus v. §. 25. Neque altera per experientiam methodus rem ſufficienter probat, ut modo vidimus §. 27. 28. Quidni igitur *falſam* illam opinionem dicere liceat, & *fictitiam*?

§. 30. *Fictitiam quidem*, non repugnavero: Sed *falſam nondum* dixero. Certum eſt, ubi nec à priori innotuit, nec à poſteriori obſervatum eſt, aut legitime illatum id, quod aſſeritur, ibi rationem non eſſe, quare idem aſſeverari poſſit: Itaque, ſi quid aſſeritur, id *commentum* eſt, non ſemper mali animi, aut indocilis, ſed præcipitati tamen judicii: culpa eſt attentionis, non mentis veritati adverſantis vitium; gravior ſane, quo minor ita judicandi cauſſa eſt vel ſpecies, ſed quo major probabilitas erat, quæ non cautiſſime circumſpicientibus poterat imponere, eo culpa levior eſt. Quare *nolim, id convitii vocabulum* interpreteris, & hoc nomine inſultari putes Viris omnino Doctiſſimis, quibus hoc Syſtema per experientiam probari videtur, quod eorum vitæ & ſtudiorum ratio tantam in rebus circa experientias phyſicas diligentiam aut non requiſiverit aut non admiſerit, quantam huic rei neceſſariam eſſe, modo vidimus: Sed nolim quoque, ut Maximorum Virorum auctoritate & calculis redarguere figmenti rationem, atque eorum teſtimonio veritatem Syſtematis ſuperſtruere in animum in-

du-

ducas. *Sic veniam petimusque damusque viciſſim.* *

§. 31. Non deeſt itaque (ſic dicta hactenus evincunt) argumentum nobis, quare *aſſeverari non debeat* id Syſtematis, quod influxum animo corporique mutuum adſcribit. Quæ enim neutro fonte deducuntur ex cognitis, neque à priori Synthetice, neque à poſteriori Analytice, illa ego aſſeverate nun-

* Petimus vero etiam hoc, ut aliquando tandem deſinant adverſarii affingere nobis argumentum, à quo alieni ſumus. Quotiescunque noſtra recenſent, dicunt nos arguere, quod negari influxus debeat, quoniam explicari non poſſit. Atque tum de nobis, (vel monſtro potius, quod finxere, ſuo) triumphant inſtantiis phyſicis, ùbi negare rem v. g. directionem magnetis non liceat, etſi explicare modum non poſſimus. Equidem in eo hallucinantur turpiter, quod putant ſimiles eſſe caſus, ſuum de influxu, & verum de magnete. De Magnete rem, hoc eſt, factum novi per obſervationem rei præſentis. Id igitur experientiæ debitum negari non debet, propterea, quia modum explicare homunciones non poſſunt. De influxu non ego rem cognoſco per experientiam, & modum inquiro. Influxus ipſe modus eſt, quo res (ſcil. mutationum in corpore & anima ſucceſſio) explicatur. Nihil igitur ad hunc caſum pertinet facta de magnete inſtantia. Deinde inſtantias damus ad argumenta. Atqui nemo philoſophorum ſic argumentatur: explicari influxus non poteſt, ergo nullus datur. Deſinant tandem, ſi qui ſerio agunt, obtrudere nobis, quod non diximus, imo quod diſtincte & ſæpenumero ab nobis alienum eſſe, dudum ante ipſorum monita, primi & ſerio aſſeruimus, verbis id & factis teſtati.

nunquam dixero; ſaltim non jure dixero, ſic ubi eam mihi culpam obrepere paſſus fuero. Sed videamus quoque, num ſuppetant, quibus id *falſi convincere* & refellere liceat, rationum pondera? Id ut perfici poſſit, notum eſſe Lectoribus ſuppono, ſi quid rejici, ut falſum, debeat, oſtendi oportere, quod id vel cognitæ ante hac veritati contradicat, aut Corollario veritatis agnitæ (i): Vel quod ipſius Corollarium repugnet veritati cognitæ, aut ejus Corollario. Si nihil horum demonſtravero, ipſe ego primus nego, evictam eſſe Syſtematis falſitatem (k): Si unum eorum ad liquidum deduxeris, nihil amplius poſtulaverit moroſior quicunque Antagoniſta.

§. 32. Foret argumentum hujusmodi illud *Carteſii* & ſequacium, qui in Syſtema vulgatum vertunt Canonem, ipſis indubium; modo Recentiores

i) *Obiter moneo*, ſi quis corollarium veritatis cognitæ, ſub ipſa illa veritate comprehendi velit, me non adverſari: Sed diſtinctionis hic factæ cauſſam eſſe, quod veritas cognita mihi ſpectetur hic, ut olim cognita, per phantaſiam atque memoriam animo denuo repræſentata & cognita: Corollarium ejus intelligatur, ut nunc demum ex ea illatum vel inferendum. Iſta enim ſi diſcreveris, aliquando in examine ſententiarum faciendo, & detegendis, quibus ad ſua pervenerunt Eruditi, viis, utilitatem præſtare poſſunt.

k) Infertur hinc, *falli eos*, qui rem omnem confectam putant, ubi confeſſionem ab adverſariis extorſerint, quod intelligi non poſſit, quomodo vel ſpiritus agere poſſit in corpus, vel & corpus in ſpiritum? Quem errorem & *Wolfio* notatum videas in Metaphyſica cap. 5. §. 762.

res illum ipſum non conviciſſent falſitatis, atque Carteſianis eum extorſiſſent è manibus, non ſponte illum dimittentibus. Exiſtimavit quippe Carteſius, *Eandem in Univerſo conſervari motus quantitatem*, ex maſſa mobilis in celeritatem ejus æſtimatam: Atque ex eo ſuppoſito, recte intulit, non poſſe influxum realem animæ atque corporis habere locum. Quid enim? Si ex voluntate animæ producitur in corpore motus, qui ſui cauſſam non habuit antea in corpore, ejusdemque antecedaneo motu: novus in univerſo motus oritur; adeoque *augetur* quantitas motus (l) Carteſiana. Sin ex motu corporum ambientium fiunt impreſſiones & motus fibrarum in noſtro corpore, atque ex hiſce deinceps dolor aut voluptas oritur, ſic ut prior motus jam ceſſet, & in cogitationem, ut ſic loquar, tranſeat: aliquis in univerſo motus perit; adeoque *minuitur* quantitas motus Carteſiana.

§. 33. Sed quis eſt hodie, qui neſciat, *falli hic Carteſium.* Primus id *Leibnitius* (m) demonſtravit & contra exceptiones *Catelani* Abbatis & *Dion.*

l) Quare *Carteſianam* hic ſemper motus quantitatem appellaverim, norunt, qui ex *Leibnitianis*, *Wolfianis*, *Hermannianis* &c. norunt, eſſe hanc quantitatem impetus, vel momenti ſollicitationis, non ipſius motus, cujus tanquam entis ſucceſſivi quantitas æſtimanda potius eſt, ex impetu in tempus. v. Wolf. Elem. Math. T. I. El. Mechan. §. 19. p. 542.

m) Vid. Acta Eruditorum 1686. p. 161. 1689. pag. 186. 195. 1690. p. 228. 1691. 6. ſq. & 439. 1698. p. 429. Nouvelles de la Republ. des Lettres 1686. p. 996. 1687. p. 131. 577. 952. Journ. des Sçavans 1693. p. 651. & paſſim.

Dion. Papini defendit, agnovit *Malebranchius*, qui & ipſe prius Carteſianam (n) hic mentem induerat, oſtendit & *Newtonus* (o): ut omnino probem verba Leibnitii (p), qui jam An. 1696. ſe mirari dixit, viros doctos adhuc admittere eandem motus quantitatem, ſenſu Carteſiano; mireris vero etiam, Doctiſſimum Anglum, *Sam. Clarckium* (q) ita loqui, quaſi ipſe per Nevvtoniana Leibnitio

n) v. Recherche de la Verité Libr. 6. cap. ult. & confer ejus epiſtolam in Nouvelles de la Rep. des Lettres 1687. p. 449.

o) Traité d' Optique L. III. quæſt. ult. edit. Gallicæ Amſteldamenſis p. 569. edit. Latinæ p 341.

p) v. Journ. des Sçav. 1696. 19. Nov. p. 712. edit. Amſt. ubi: „ Je m'étonne, qu'on dit encore, qu'il ſe conſerve toujours une egale quantité de mouvement, au ſens Carteſien; car j'ai demontré le contraire, & deja d' excellens Mathematiciens ſe ſont rendus „ conf. & A. E. 1698. p. 429. cum Cel. Sturmii Nat. ſibi incaſſum vindicata. c. 3. §. 2.

q) v. Recueil de diverſes Pieces &c. Reponſ. V. §. 98. T. I. p. 180. „ Enfin, l' Auteur ayant conſideré la demonſtration de Mr. Nevvton, que j'ai citée ci deſſus, eſt obligé de reconnoitre, que la quantité du movement dans le monde n'eſt pas toujours la même „ &c. conf. Leibnit. epiſt. V. § 99. T. I. pag. 135. & Clarke Reſp. IV. §. 38. p. 77. & reſp. III. §. 13. p. 46. vel, ſi Germanica habeas, vide *merckvvürdige Schrifften zvviſchen Leibnitz und* Clarcken locis allegatis. Fontem vero illius Clarckianæ aberrationis hunc habe. *Leibnitius* ab initio ſtatim epiſtolarum ſuarum loquitur de viribus, earumque eandem ſemper quantitatem conſervari aſſerit: *Clarckius* de quantitate motus ex maſſa in celeritatem æſtimata loquitur. Verum illa differunt ex Philoſophia Leibnitiana, qua vi-

tio eam confeſſionem extorſiſſet, qua conceſſerit, quantitatem motus in univerſo eandem non conſervari. Scilicet id diu ante Nevvtoni edita Leibnitius demonſtraverat, locis ſupra allegatis.

§. 34. Iſta igitur ratione *Leibnitius* præcipuum totius alicujus ſectæ *argumentum* Syſtemati influxus oppoſitum *ſubruit.* Non tamen ea re id ſalvum præſtitit ab objectionibus, ex eodem fonte derivandis, ex quo primam ſcaturire vidimus. Scilicet oſtendit idem ille, loco Carteſiani Canonis, naturæ rerum adverſi, alium potius ſubſtituendum eſſe, qui *identitatem quantitatis Virium motricium* (r) ex maſſa mobilis in Quadratum celeritatis æſtimandarum, aſſerit. Quod ipſum vel ex eo *convenientius* eſſe deprehenditur, quod motus quidem res ſucceſſiva, nunquam poſſit dici exiſtere; etſi enim partes habeat, nunquam eæ tamen ſibi coexiſtunt, ſed fluunt: principium autem motus, vel vires in corporibus (s) motrices revera exiſtere, ex ipſo motu

C

res vivas ex maſſa mobilis in quadratum celeritatis æſtimari notius eſt, quam ut hic deduci oporteat.

r) Imo & actionis motricis, v. Leibnit. Act. Erud. 1698. p. 429.

s) Dico in *Corporibus,* non, in materia. Fateor, materiam eſſe pure paſſivam; vel, ſi malis, *vi inertiæ* præditam, qua fiat, ut nec motum incipiat per ſe, nec finiat: De qua olim *Kepplerus*, poſtea *Carteſius, Leibnitius* paſſim, & *Nevvtonus* in Princip. def. 3. Quomodo autem corpora diſtingui velim à materia, docebit *Wolfius* in Metaph. c. 4. §. 626. Tria quippe diſcernimus in corpore, materiam, ſive multitudinem, quæ componitur; eſſentiam compoſiti qua

motu ſucceſſive ab iisdem producto intelligitur.

§. 35. Videtur adeo *brevis* futura noſtra *diſceptatio*, ſi identitatem virium motricium in univerſo vel demonſtrare (t) vellem, vel ſupponere demonſtratam. (u) Nemo enim non videt, ſi animæ volitiones motum efficiant in corpore noſtro, reliquis imprimendum, augeri ſic in corporibus, ſive univerſo corporum complexu, vires motrices (x): & minui, cum ex diverſorum corporum motu, atque in ſenſoria noſtra impulſu oriantur perceptiones. Sed malo, quia fieri poteſt, abſtinere manum à calculis, quibus id ex corporum percuſſione eruitur, magis etiam à demonſtrationibus difficilioribus, quibus calculum vitaturus implicaret: Maxime ideo, quod verear, ut adverſarii Legem identitatis, quam dixi, ad percuſſionem corporum mutuam ſic reſtrictam velint, ut diverſum obtinere dicant, ſi corpora moveantur à ſpiritibus, & vice verſa, ſi ſpiritus afficiantur à corpori-

talis, ſive modum compoſitionis materiæ; & naturam, ſive principium mutationum, id eſt, vires motrices.

t) vid. Wolfium in Elem. Mechan. §. 425. 426. T. I. Elem. Lat. p 634.

u) vid. eundem in Metaph. §. 709. & 762.

x) Fac enim corpori jam moto, novum à me celeritatis gradum, voluntaria hujusmodi actione imprimi: erunt vires vivæ iſtius corporis, ex maſſa in quadratum celeritatis æſtimatæ, jam majores, atque antea; neque quicquam tamen ex aliis corporibus in meum tranſiit, quod inde huc translatum ſit.

poribus (y); quemadmodum in ſimili cauſſa (z) concedunt, corpora moveri non poſſe ſine contactu phyſico à corporibus, poſſe tamen à ſpiritibus, etiam finitis, contactu, quem vocant, * morali.

§. 36. Neque ego pro univerſalitate iſtius regulæ contra adverſarios hoſce ſatis confiderem

y) Ita vero *conjeceram* ego, dum menſe Julio Anni 1721. iſta conſcriberem: quam id feliciter, ex eo colligas, quod poſtea intellexi Celeb. *Gottfr. Polyc. Müllerum* in diſſ. de Theoria ſenſuum Generali, idem oppoſuiſſe *Chriſtiano Wolfio*; [aliosque ex eo tempore repetiiſſe eandem objectionem.] Transmitto autem illa, quoniam ab eo argumento hic abſtinui.

z) Huc confer *Joh. Alph. Borellum*, de vi percuſſionis, c. 2. ſub fin. §. Quoad alteram partem, & ſeq. p. 6. edit. Lugd. Bat. 1686.

* Vocant, inquam, non explicant. Ego contactum intelligo moralem, quando bonitas objecti cognita urget appetitum ad hoc vel illud conandum. Intelligo & contactum phyſicum, quando corpus motum urget aliud corpus ad mutandum locum. Sed contactum corporis & mentis fateor me non intelligere, quocunque is nomine veniat. Fidenter etiam pronuncio, protrudere illum vacuos ſine mente ſonos, ſi quis contactum inter corpora & animas moralem loquatur. Res eadem eſt, ac ſiquis diceret, ſe audiviſſe iridem, guſtaſſe halones, vidiſſe dulcedinem: atque tum perculſis ob rei novitatem, vel potius abſurditatem Auditoribus, veritatem facti diſtinctionibus conaretur perſuadere, cauſſatus, id factum eſſe auditu dioptrico, guſtu optico, viſu linguali. Quis talia tulerit narrantem?

(a) in *convenientia rei*, quam nemo facile negaverit. Quis enim non videt, illud magis convenire Univerſitati rerum à ſapientiſſimo ſimul atque potentiſſimo artifice conditarum, ut quæ realia ſunt (in quorum cenſu poſuimus principia motus ſive vires

a) Hanc mihi cautelam extorſit *Sam. Clarckii*, Celeberrimi Theologi & Philoſophi Angli, exemplum in reſponſionibus ad Litteras Leibnitianas. v. Epiſt. I. §. 4. Reſp. I. §. 4. & quæ deinceps in ſequentibus ad hoſce paragraphos vindicandos pertinent. Addo hic prima ſaltim, quæ ceteris occaſionem fecerunt, ad *Sereniſſimam Walliæ Principem* à Leibnitio perſcripta. Ita ille: " Mr. Nevvton & ſes ſectateurs ont encore une fort plaiſante opinion de l' Ouvrage de Dieu. Selon eux, Dieu a beſoin de remonter de tems en tems ſa montre: autrement elle ceſſeroit d' agir. Il n'a pas eu aſſés de vüe, pour en faire un mouvement perpetuel. Cette machine de Dieu eſt même ſi imparfaite ſelon eux, qu'il eſt obligé de la decraſſer de tems en tems par un concours extraordinaire, & même de la raccommoder, comme un horloger ſon ouvrage: qui ſera d' autant plus mauvais maitre, qu'il ſera plus ſouvent obligé d'y retoucher, & d'y corriger. Selon mon ſentiment, la même force & vigueur y ſubſiſte toujours, & paſſe ſeulement de matiere en matiere, ſuivant les Loix de la Nature, & le bel ordre preétabli. Et je tiens, quand Dieu fait des miracles, que ce n'eſt pas pour ſoutenir les beſoins de la Nature, mais pour ceux de la Grace. En juger autrement; ce ſeroit avoir une idée fort baſſe de la ſageſſe, & de la puiſſance de Dieu ". Quæ deinceps diſputata ſunt, brevitatis ſtudio hic transſiliam: Eſt enim Libellus, ſaltim ex Germanica editione, in omnium fere manibus.

vires motrices §. 34.) conſtantia ſint, atque illa tantum varient, quæ priorum limitationes fuerint & modificationes. Itemque: ut, quæ in corporibus fiunt mutationes, ſui principium habeant in corporibus, non extra eadem in ſpiritibus, neſcio quo vinculo, ipſis adhærentibus vel innexis; & quæ in ſpiritu limitationes cernuntur, ſui rationem inveniant in ſpiritu, domeſticam adeo, non peregrinam, ex comite ſpiritus corpore repetendam. Verum iſta hic non premam, niſi ipſi Tibi pondus trahere videantur.

§. 37. *Argumentum*, quod præſenti inſtituto conveniat, quod, niſi ego fallor, *facile* ſit, & quam fieri poteſt, minimum ſcientiæ Phyſico-Mechanicæ, aliunde repetendæ, ſupponat, nobis exhibere poteſt Canon Metaphyſicus, qui præcipuum Legibus motus principium (b) præbet, Leibnitio mirifice (c) ſemper commendatus. Illud autem vult Canon noſter, *effectum integrum æquipollere cauſſæ plenæ*, atque adeo inter effectum & cauſ-

b) v. Theodic. §. 346. Nouvell. de la Republ. des Lett. 1687. m. Fev. p. 137.

c) Exiſtimo enim, recte *Collectores* Actorum Erud. An. 1700. m. Majo p. 196. verba *Leibnitii* de hoc Axiomate interpretari, quando is ad *Oldenburgium* ſcribit: - " - „ ex quo circa regulas motuum mihi penitus perfectis demonſtrationibus ſatisfeci, neque quicquam amplius in eo genere deſidero. Tota autem res, quod mireris, pendet ex *Axiomate Metaphyſico* pulcerrimo, quod non minoris eſt momenti circa motum, quam hoc, totum eſſe majus ſua parte, circa magnitudinem „

cauſſam, perfectam ſemper æquationem obtinere. Voco autem *effectum integrum*, quidquid ab actione cauſſæ proficiſcitur aut pendet, ſive illa reſiſtentiæ corporum ſuperandæ impendatur, ſive alium adhuc extra ſe effectum producat. Et *cauſſam plenam* dico iſtas vires, quæ integro huic effectui producendo applicantur atque impenduntur, omnes & ſolas. Non dubitem, ſi hoc perpendas, facilem Te Canoni noſtro aſſenſurum eſſe. Sed conjungamus eum, cum *ſubſidiariis quibusdam*! Notum eſt communiter, materiam omnem ſive quieſcentem, ſive motam, perſeverare in ſtatu ſuo quieſcendi, vel movendi (veniam voci Nevvtonianæ) uniformiter in directum, niſi quatenus à viribus impreſſis cogitur ſtatum illum mutare (d): In pleno eam moveri non poſſe, niſi tantundem materiæ loco pellat, idque eadem celeritate, & ſecundum eandem directionem: In vacuo eam continuare motum, quia nihil eſt, quod motui reſiſtat: Denique autem, ſiſti motum reſiſtentia, ſive reactione præciſe æquali, neque majori neque minori, quam fuit ipſe impetus corporis moti; majori enim reactione reflectitur corpus, ut moveatur porro, ſed in plagam priori contrariam, minori autem imminuitur celeritas quidem, ſed manet motus tamen in eandem plagam (e). Jam ſi pla-

d) v. *Nevvton*, in Princip. Lege I. p. 12. Wolf. Metaph. §. 610.

e) Sunt facilia omnia, alioquin hic ulterius deducenda. *Primum* ex inertia & paſſivitate materiæ: *Secundum* ex natura pleni & motus; *Tertium* ex pri-

ſi placet componamus iſta, atque in nervum compingamus.

§. 38. *Sint primo omnia plena, &,* ſi Carteſiana Tibi dogmata placeant, *corpus* per ſe *indifferens* (f) *ad motum,* adeoque nullo ex ſe niſu præditum, quo poſſit reſiſtere motui ſibi imprimendo: Dicam, facto per corpus motum impetu in meum corpus, ita ut motus in ſenſoriis organis conſequatur, motum iri amplius in univerſo, præcipue meo corpore, *tantundem* maſſæ, celeritate eadem & ſecundum eandem directionem per §. 37. Itaque habes effectum integrum cauſſæ plenæ æquivalentem: Itaque, ſi &, ultra motum iſtum, perceptionem mentis (g) ex eadem hac cauſſa deriva-

mo: *Quartum* conſtat ex ratione in textu expoſita. Confer tamen, ſi placet, ſcriptores mechanicos paſſim, & *Wolfium* in Metaph. c. 4. §. *669.*

f) *Scio* ſane per demonſtrationes Leibnitianas in Journ. des Sçav. 1691. 18. Juin. p. 386. Nouvell. de la Rep. de Lettr. 1687. p. 142. & paſſim, Legibus Naturæ adverſam eſſe iſtam hypotheſin: Sed, quoniam id fortaſſe non omnibus videtur, operæ pretium fuerit, etiam hoc dixiſſe. Intelligitur vero, me in *hoc* paragrapho conſiderare alterum corpus præciſe ut motum & alterum ut adhuc indifferens. Si enim, etiam in Carteſiana hypotheſi, illic impetum potius conſideras, & hic corpora contrariis directionibus mota ſupponas; aliter inflectenda ratio erit, atque omnino ita, ut in §. ſeq. 39. coincidunt enim in eo caſus uterque.

g) Si non caute attenderis, poſſet in mentem venire, pro ſalvando Canone id ſufficere, quod in eodem genere, motus ſcil. effectus ſit cauſſæ æqualis, perce-

rivare ſuſtineas, effectus potior erit ſua cauſſa: Itaque neceſſe eſt, illa perceptio aliam ab hoc motu cauſſam ſui agnoſcat: Itaque in hac hypotheſi neque corpus eſt, neque corporis motus, qui perceptionem & mutationes perceptionum in mente efficiat.

§. 39. *Sint ſecundo* loco iterum *plena corporibus omnia, habeant illa vim inertiæ*, qua non cedant impulſui cuicunque indifferenter, habeant etiam ſi ita velis, niſus alia aliis contrarios: Dicam, facto per corpus extrinſecum in organa ſenſuum mea impetu, tantum inde motus conſequi, quantum reſpondet exceſſui impulſus ſupra reſiſtentiam, iis Legibus, quas hic longum foret, enarrare; Quas magno conſenſu hodie, poſt Walliſium, Hugenium, Wrennum, Mariottum &c. docent ſcriptores Mechanici; & quæ omnes effectum integrum cauſſæ plenæ æquivalentem, ſupponunt, vel arguunt. (h) Itaque eædem hic conſequentiæ recurrunt, quas modo exhibuimus §. 38. Idem medius terminus eandem fundet con-

ptionem eſſe in diverſo genere. Sed *cave*, locum iſti opinioni concedas: Canon eſt metaphyſicus, qui vetat plus eſſe in effectu, quam in cauſſa; neque adeo corpori alligatus, ſed univerſalis.

h) *Supponunt*, ſi demonſtrari debeant, v. locum Leibnitii allegatum ſuperius §. 37. nota c. & Wolfium in Elem. Mech. §. 24. ſq. T. I. El. Lat. p. 543. - . Sed *arguunt*, ſi experimentis cognitas, examinare, atque ad principium generale velis reducere. v. Theod. §. 346.

concluſionem neceſſe eſt: Habemus enim & hic in corpore effectum vires cauſſæ exhaurientem, quia æquantem; quæ igitur vis aget in mentem?

§. 40. *Sint jam vacua* materiæ *ſpatia* ſparſim vel continuo interpoſita: manebit ſane motus, qui corporis particulis impreſſus eſt, quamdiu illæ per vacuum movebuntur §. 37. (ſi quidem in vacuo concipi motus poſſit) atque adeo, donec corpus motum novis impingatur corporibus, de quibus eadem deinceps valent, quæ modo diximus §. 38. & 39. Neque adeo ſubſidium in vacuo quis invenerit, quo difformem illam cauſſæ & effectus proportionem liceat ad æqualitatem revocare, & Metaphyſico Canoni noſtro accommodare.

§. 41. Et perſuadeo mihi ſane, neminem facile contradicturum eſſe paragraphis 38. & 39. ſi perpenderit, quæ de corporum percuſſionibus hodie pervulgata ſunt, indice ſaltim digito hic commonſtrata. *Sed* (i) qui vacuum tenent, illi, *vereor*, ut Clarckianæ diſciplinæ accedant, qui ſubſtantias quasdam immateriales in eo operoſas collocare videtur (k), atque adeo, velut iſte attrahentes mutuo corpora, ita hi forte motui reſiſten-

C 5 tes

i) Potes utramque hanc objectionem tranſilire, niſi ſimile aut cognatum quid menti obverſetur Tuæ: Mihi id non licebat.

k) Dico, *videtur*, quia non totidem verbis id enunciat: facit tamen id ſpatium, per quod attractio fit, à materia vacuum, & negat fieri attractionem ſine me-

tes eidem incolas concedant, dicam, an obtrudant? *Fortaſſis* etiam *alii*, (ſive vacuum teneant, ſive plenum admittant) in ipſis materiæ partibus animam motui reſiſtentem facient ſua virtute; quo facto ipſis videri poſſet, non omnem impetum moti corporis impendi vel reſiſtentiæ corporis vincendæ, vel motui in corpus intrudendo. Scilicet, ſi alterutra ratione anima poſſet motus aliquam partem ſufflaminare, ut illa in corpore effectum amplius nullum haberet, videri poſſet, id perceptioni producendæ in animo ſupereſſe, ſic ut cauſſæ & effectus æquipollentia nondum tolleretur. *Sed neque hoc pharmaco videtur malum curari poſſe.* Quodſi animæ virtute tolli motus in corpore debeat, id reactione fieri neceſſe eſt; neque enim, niſi reagendo, impediri poteſt actio, vel ejusdem effectus ſufflaminari; reactionem vero actioni æqualem eſſe oportet §. 37. Itaque oportet etiam eſſe proportionem inter easdem. Atqui inter res toto genere diverſas (animam & corpus) atque modificationes rerum toto genere diverſarum nulla eſt proportio, ſi Euclidem audias: (comparat enim hæc tantum homogenea) Ergo nec æqualitas (l). Verum fac eſſe, quod fieri non poteſt, ut reliquum impetus in corpore moto inſumatur vin-

dio: Concedit cauſſam ejus aliquam eſſe, ſed an mechanica ſit, nec ne? id inquirendum putat: aliquando id medium vocat inviſibile & intangibile. v. Epiſt. Clark. IV. §. 45. T. I. du Rec. p. 78. & Epiſt. Leibnit. V. §. 118. p. 144. & Clark. V. p. 196.

l) Nimirum illa ſunt *homogenea*, & æqualia eſſe poſſunt, vel proportionalia dici, quorum unum aliquo-

vincendæ illi reſiſtentiæ, quam ponit motui corporis anima inhabitans: Habes ita ſane effectum integrum cauſſæ ſuæ æqualem, §. 37. neque tamen habes perceptionem aut ideam mentis, quam, non puto, quod transmutare velis in reſiſtentiam motui oppoſitam, aut illius filiam atque effectum facere. *

§. 42.

---

ties repetitum poteſt fieri id, quod eſt alterum, æquare illud vel *ſuperare.* Sed verò motum repetas licet, quoties tibi cunque placuerit: non erit ille perceptio, aut perceptioni æquipollens aut ſimilis, aut comparabilis. Quis ex motu ſyllogiſmum fecerit, vel demonſtrationem condiderit, etſi repetito, promoto, impedito &c? [Ceterum obiter admoneo, Virum Clariſſimum, qui adverſus hanc meam definitionem admonuit, pertinere illam ſolum ad *commenſurabilia*, non ad homogenea in genere, ea quidem in re falſum eſſe. Conf. Wolf. Elem. Arith. Lat. §. 30. T. I. p. 23. edit. primæ & Dilucid. noſtræ Philoſ. de DEO, Anima, & Mundo §. 327.]

* Velim cogitent Lectores mei, an id ſpiritualitati animæ conveniat, ut in ſpiritu mutationes producant motu ſuo corpora ſive externa, ſive interna cerebro? Si verum eſt, quod motus cogitationem generet, cogitent, an refelli illorum ſententia poſſit, qui dicunt, poſſe DEum corporibus largiri, ut cogitent. Cogitent vero etiam, quibus poſthac fontibus probare animi ſpiritualitatem poſſint, ſi tanta eſt cogitationum & motuum cognatio, ut naſci alterum ex altero poſſit? Vidit utique hæc talia *Tourneminius*: Igitur influxum corporum in animas activum non admiſit: & de influxu animæ in corpus ſcripſit quam cautiſſime; arguens ex nobilitate ſubſtantiarum, ne quid animo præjudicet.

§. 42. *Sequitur ex dictis*, niſi falſum fuerit illud metaphyſicum, quod effectus cauſſæ æquipollens ſit, *nullam* impreſſionem fieri poſſe *à corpore in animam*, neque perceptionem mentis oriri ex motu, niſi, ultra id & Euclides fallat, & recepta judicandi ratio, quæ proportionem & comparationem negat fieri vel poſſe, vel debere inter res vel proprietates heterogeneas. Reſtat, *ut videamus*, quid anima valeat in motibus corpori imprimendis. Sunt enim Philoſophi, qui vel ſponte largiuntur, non poſſe corpus agere in animam, ſed alterum penitus tenent, poſſe animam in corpus agere. Eſt ex eorum numero *R. P. Tourneminius*, Jeſuita Gallus, vir omnino doctiſſimus, qui diſtinctam unionis animæ & corporis explicationem ſe pandere arbitratus eſt in Commentariis criticis Trivultinis (m). Abit ille nonnihil à conſueto tramite: ſed quando tamen & ipſe influxum tuetur, animæ ſaltim in corpus ſuum, etſi non vice verſa; vulgati Syſtematis modificationem eſſe concedo, ſed iisdem argumentis tentandam, quibus alteram Syſtematis hujus partem adhuc ſollicitare conſtituimus.

§. 43. In illo autem cardo vertitur *Syſtematis*

m) An. 1703. Menſ. Majo, artic. XCI. p. 864. ſeqq. M. Junio, art. CVI. p. 1063. quibus adde M. Sept. artic. CLIX. p. 1661. ſeqq. M. Oct. art. CLXXVI. p. 1840. ſeqq. & art. CLXXVII. p. 1857. ſeqq. Ita autem ille p. 868. Sans que le corps agiſſe ſur l' ame, ce qui eſt impoſſible.

tis Tourneminiani (n). Exiſtimat ulterius quam à Carteſianis, Leibnitio, ceterisque factum ſit, progrediendum eſſe, ut principium invenias, quod *diſtincte* explicet unionem animæ & corporis. " Oportere inveniri ejusmodi aliquod, quod demonſtret

n) Prolixior locus eſt, ſed dabo verba Auctoris, tam honoris cauſâ, quam ut tutius Lectorum de illa re judicium eſſe poſſit. Sic ille l. c. p. 870. „ Il faut donc aller plus loin, pour trouver *un principe*, qui explique nettement l' union de l' ame avec le corps. Il en faut trouver un, *qui demontre*, qu'il y a entre ces deux ſubſtances non ſeulement de l' Harmonie, & de la correſpondance; mais encore une liaiſon & une dependance eſſentielle: Une *union* non ſeulement morale, & en idée, dependante d' une Loy arbitraire, mais reelle & effective: Une union non pas exterieure, mais intime: Une union de poſſeſſion & de proprieté, & non pas ſeulement d' habitation ou d' uſage. Il faut un principe, qui faſſe voir, que l' ame & le corps ſont autrement unis, que les citoyens d' une même ville, que l' ouvrier & l' inſtrument, dont il ſe ſert, que l' eſpace & le corps, qui le remplit. En un mot, il faut un principe, qui faſſe voir, qu'il y a entre tel corps, & telle ame, *un rapport* ſi naturel, ſi eſſentiel & ſi neceſſaire, que nulle autre ame, hors la mienne ne puiſſe animer mon corps; & que nul autre corps, ſi non le mien ne puiſſe étre animé par mon ame. C'eſt ſur ce principe, que je vais vous propoſer mes *Conjectures.* Si je me trompe, j' aurai d' illuſtres compagnons dans ce malheur. Il eſt toûjours beau de tenter une découverte, où tant de grands genies ont echoué. Du moins ne me ſuis je pas laiſſé prévenir par aucun préjugé. J'ay quitté ceux de l' école, comme les Carteſiens le recommendent ſi expreſſement; Et j'ay

ſtret inter has duas ſubſtantias non harmoniam modo & conſpirationem obtinere, ſed nexum & dependentiam eſſentialem: Unionem non tantum moralem & intentionalem, arbitraria lege nixam, ſed realem & effectivam: Unionem non externam,

crû, devoir encore quitter tous les préjugés, dont la philoſophie de DesCartes a rempli pluſieurs eſprits. Souffrés, que j' explique mes conjectures par diverſes *ſuppoſitions*, dont je tirerai des conſequences. Si quelqu' une de mes ſuppoſitions vous fait de la peine, je ſatisferai à vos objections, quand vous me les aurés fait connoitre. J' aurai même ſoin de prévenir celles, que je crois qu'on peut oppoſer à mon ſyſteme. 1. Je ſuppoſe, que *les corps ne ſont differens, que par la differente ſtructure*, qui les rend propres à differens uſages, c'eſt à dire, à reçevoir divers mouvemens & diverſes impreſſions, où des objets, qui les environnent, ou des eſprits, qui peuvent agir ſur eux. 2. Je ſuppoſe, qu' entre les differens états, ou peut ſe trouver le corps humain, *il y a une ſituation* de toutes ces parties, des humeurs, des eſprits animaux, qui le rend *plus propre aux fonctions de l' ame* humaine. 3. Je ſuppoſe, que *l' ame humaine* eſt creée de Dieu, *avec une force naturelle de contenir* les parties du corps, au quel elle eſt deſtinée, dans cette ſituation convenable aux fonctions humaines, que cette force dans chaque ame eſt relative au corps, qu' elle doit animer: que cette force étant identifiée, c'eſt à dire, étant une même choſe avec la nature de l' ame, fait la difference propre de l' âme, & qu' ainſi les ames deſtinées à differens corps ſont differentes autant que les corps, aux quels elles ſont deſtinées, ſont differens. 4. Je ſuppoſe, que *l' ame agit ſur le corps par cette force* naturelle, qu' elle a d'en contenir les parties dans une ſituation favo-

nam, ſed intimam: Unionem poſſeſſionis & proprietatis, non inhabitationis tantum & uſus. Acturum ſe id per *ſuppoſitiones* quasdam, &, ſi quæ occurrant difficultates, ſatisfacturum *objectionibus*. Itaque ſupponere ſe 1. Corpora inter ſe non differre,

rable aux fonctions humaines; & qu'elle eſt determinée naturellement à cette action ſur le corps. 5. C'eſt *dans ce rapport* de force mouvante, ou plûtot, ſi je puis ainſi m'exprimer, contenante; dans cette determination & dans cette action ſur le corps, que *je fais conſiſter l' union de l' ame avec le corps.* Certe union eſt une union de proprieté, de poſſeſſion, l' ame s'appropriant le corps par cette action.

Diſons la choſe plus clairement. Tel corps eſt uni à telle ame; ou pour parler *plus juſte* encore, il eſt le corps de telle ame, parce qu'il a un beſoin eſſentiel de telle ame, pour étre contenu dans une ſituation avantageuſe aux fonctions humaines. Ce n' eſt donc pas ſeulement, parceque l' ame agit ſur le corps, qu'elle eſt unie avec luy: C'eſt, parceque ſon action ſur le corps eſt d'un coté ſi eſſentielle au corps, que ſans cela il ne feroit pas un corps humain, & d' un autre coté elle eſt ſi propre à l' ame, que nulle autre creature ne peut la produire par ſes forces naturelles. Voila tout ce, qu'on peut deſirer pour une union de proprieté & de poſſeſſion; & pour qu'on puiſſe dire veritablement, que l' ame a le corps, & que le corps appartient à l' ame. Ainſi la celebre definition de l' homme, qu'a donnée S Auguſtin, l' homme eſt une Ame, qui a un corps, s'entend aiſement, & paroit fort juſte dans mon opinion. Dans toute autre opinion elle ne paroit pas exacte. Le ſeul *avantage*, que l'on tire de ces ſuppoſitions, ſuffiroit pour en montrer la verité. Il eſt certain, que l' union de l' ame & du corps, eſt une union de pro-

ferre, niſi partium ſtructura : 2. Alium corporis ſtatum alio magis minusve accommodum eſſe functionibus animæ. 3. Animas à DEO creatas cum vi continendi machinam corporis in ſtatu functionibus humanis appoſito ; easdemque diverſas eſſe pro diverſitate ſuorum corporum, quibus deſtinantur, 4. Animam exercere vim illam naturaliter, neceſſario & eſſentialiter : 5. In hujus virtutis motricis vel continentis determinatione atque actione conſiſtere *Unionem animæ & corporis &c.*

§. 44. Audivimus, quæ ſit mens Viri Erudītiſſimi, quæ ſententia? Nunc *ſalvis*, quos ipſius virtuti & doctrinæ debemus, *honoribus*, placet examinare, non omnia ſanè, quæ dici poſſent, tum circa

prieté & de poſſeſſion. Ce n'eſt, que dans mon ſyſteme, que cette verité ſubſiſte. C'eſt donc le ſeul ſyſteme veritable &c. &c.

Iſta quidem à pagina 870 -- 875. Unicum addam, quia ſemel cœpi exſcribere verba Viri Celeberrimi, ut ne deinceps illa demum interſerere neceſſum ſit; Sic ille pag. 1066. 1067. Le corps humain eſt environné d' une infinité d' autres corps, qui agiſſent continuellement ſur luy, & dont quelques uns s'inſinuent dans ſes parties les plus intimes. Quelques unes de leurs impreſſions contribuent à entretenir la ſituation la plus parfaite des parties du corps, & facilitent ainſi l' action de l' ame: d' autres troublent cette ſituation, & reſiſtent à l' action de l' ame. L' ame ne peut pas s'empecher de ſentir ſa propre action, ni d' en ſentir les variations, c'eſt à dire, les facilités & les empéchemens. Le ſentiment de la facilité de ſon action fait le plaiſir : Le ſentiment de la difficulté de ſon action fait la douleur. &c. &c.

circa prima ejus ſchediaſmata, tum circa objectiones doctiſſimorum *Anonymi*, *Langueti*, & *P. Augierii:* tum & circa reſponſiones his oppoſitas, in quibus ſingulis non pauca negotium faceſſere poſſent lectoribus aliquantum difficilioribus. Excutiamus præcipua, & quæ ad negotium noſtrum illuſtrandum propius attinent. Ignoverit vero mihi, quicunque putat, Virum magnum, quod initio commentationis ſibi propoſuit, pluribusque verbis p. 864. promiſit, præſtitiſſe plenius, ut ſcilicet *diſtinctam Unionis explicationem* hic protulerit. *Determinavit* profecto ea omnia, quæ phænomenis explicandis neceſſaria viſa ſunt; atque in eo gloriam habet: Sed *non explicuit* iſta. Determinavit autem pro arbitrio, ut commodum videbatur phænomenis inde deducendis. Atque etiam hic non male egiſſet, ſi illa, quæ ſumit, ſimul evolvere aut demonſtrare conniſus eſſet. Verum ipſe videtur, noluiſſe id agere: Inde *ſuppoſitiones* vocat. *Mihi* autem, ſalvis melioribus, ſic *videtur*: Si quid *explicari* debeat, evolvendas eſſe ideas rerum eo pertinentium, earumque realitatem eſſe oſtendendam, vel à priori demonſtrando poſſibilitatem rei, id eſt, exhibendo modum, quo fieri poſſit; vel à poſteriori evincendo, aliter ſolvi non poſſe phænomena, id autem, quod aſſerimus, in phænomeno contineri omnino.

§. 45. Ita neſcio ego quidem, quibus ille legibus obtinere poſſit, aut quibus id argumentis conficere liceat, ut *unionem*, quam vocat, *poſſeſſivam* & proprietatis, teneamur admittere. Ut

enim hoc non dicam, neſcire me, quid id rei ſit? neque me crediturum eſſe, quod id alii intelligant, donec terminis nullam ambiguitatem, ſed determinatos planosque ſenſus fundentibus, id explicuerint; neque id ipſum à Viro magno factum, me exiſtimare, etſi de unione illa, tanquam magnifico, ſed nihil ſignificante termino monitus eſſet ab Abbate *Langueto* (o) *Montinæo:* Certe experientiam, quam alibi (p) ſubambigue, alibi confidenter allegat, id non perficere conſtat ex ſuperioribus.

§. 46. De *Suppoſitionibus* ipſis ita cenſeo. *Primam* probo, quatenus corpora hic ſenſu Carteſiano dicuntur, non Leibnitiano vel Wolfiano, de quo antea diximus §. 34. not. 5. Ultima tamen ipſius nolim intelligi de aptitudine recipiendis ab anima motibus plus minusve proportionata: quam cum *ſecunda* ſuppoſitio exhibeat, non appa-

o) vid. Memoir. de Trev. l. c. p. 1850. & reſponſionem Tourneminii p. 1863.

p) l. c. p. 1862. Ibi: " L' experience vous convainc, que vous penſés, que vous aimés. Pourquoy la même experience ne vous convaincra-telle de l' empire de votre ame ſur votre corps. La ſentés vous moins?,, Ita eſt vero! Imperium proprie ſic dictum & exquiſite, locum non habet inter animam & corpus; Neque igitur ſentiri poteſt. actionem animæ in corpus veram realem phyſicam, me judice, non docet experientia; docet id, quod Imperio alias intenditur & producitur, conſecutionem ſcilicet actionis volitæ, ſed alienis viribus præſtitæ, Verum id nihil juvet Tourneminium!

apparet, quomodo id ſine petitione ejus, quod in principio eſt, aſſeri poſſit; hoc enim eſt, quod quærimus, an & quomodo corporis ad motum recipiendum capacitas, atque animæ actiones aliquam inter ſe proportionem habere queant. Subſcribo hic Anonymo, qui Tourneminianas meditationes ventilavit, in iiſdem commentariis Trivultinis, p. 1663. Et ſentio idem de *Tertia:* Deum concreare poſſe animæ virtutem agendi in corpus, tum licet ſupponere, cum conſtiterit, id eſſe in ſe poſſibile; Voluntas enim divina & creatio ſupponunt rerum eſſentias, non faciunt: ſed quomodo demonſtrabis poſſibilitatem, ſi neſcias, quid ſit ea actio? quî fiat? quomodo proportionari ad corpus poſſit? In quo ipſo & *quarta* deficit, niſi ego fallor, ſuppoſitio. Animam in ſpiritus animales agere, & hiſce mediantibus in cætera corporis, lego quidem: ſed, ut verum fatear, quomodo id fieri poſſit, non intelligo; neque adeo illius actionis atque inde pendentis unionis *diſtinctam* per haſce *ſuppoſitiones* ideam nactus fui. Circa *quintam* alii diſputent, an unio conſiſtat in illa actione? an ejus cauſſa ſit? an effectus? an in ſtatu conſideranda ſit? an in actu? an, ut mutuum quid eſſe poſſit, animæ actio ſufficiat, vel ſola? vel conjuncta cum indigentia illa corporis reſpectu hujus actionis? & quæ ſunt alia: de quibus ego facile tranſegero cum Auctore ingenioſiſſimo.

§. 47. Fortaſſis id in *Tourneminium* verterent, qui vocibus inhiare ſolent, quod pag. 874.

verbis antea relatis dicat: „ Tel corps eſt *uni* a telle ame, ou pour parler *plus juſte* encore, il eſt le corps de telle ame „. Ita enim videtur innuere, *non* dici *accuratiſſime*, quod corpus ſit *unitum* animæ: Atqui omnis Tourneminiana explicatio tanquam fulcro nititur poteſtate & proprietate unionis. Sed ſuſpicor, alium forte his vocibus ſenſum eſſe ex Auctoris mente (q).

§. 48. Cæterum illa quidem tanto Viro digna eſt humanitas, quando *difficultatum* circa ſuas ſuppoſitiones obviarum *ſolutionem* ſpondet & occupationem quoque, ſi quas moveri poſſe prævideat: Exiſtimem tamen, id *non omnino ſufficere* ipſius inſtituto. Quemadmodum enim, ex ſuperioribus, non ſufficit ad unionem diſtinctius, quam in alio Syſtemate factum eſt, explicandam, ut ea omnia determinatè ediſſeras, quæ illuc requiri poſſint? ſed ut iſta ſatis explicate tradas, requiritur: Ita neque hanc novam pollicitationem, quantumvis rei convenientem, arbitror abſolvere rem omnem. Si *diſtinctam* Lectoribus *explicationem* promiſero, credo illis jus eſſe, ut paratam poſtulent & præſentem: non extorquendam demum hinc & inde per objectiones, ex variis & diverſis inter ſe ſyſtematis oriundas; quibus ſæpe omnibus ſatis-

q) Dicerem ex Tourneminiano Syſtemate fortaſſis Animam corpori unitam eſſe, ut loquitur, poſſeſſive ac appropriative: Sed corpus animæ, ſi loquaris accuratiſſime, ex hoc loco, non dici unitum. Verum generaliter unionem enunciavit inter duas illas ſubſtantias. Vid. Notam §. 43. ab initio.

ſatisfieri poteſt, etſi, quod ad rem ipſam, ejusdemque modum attinet, nihil novæ explicationis acceſſerit.

§. 49. Faciamus huic *dicto fidem* exemplo ipſius *Tourneminii*. *Objectum* eſt, animam non magis agere poſſe in corpus, quam corpus in animam: Eſſe enim hæc duo diverſa toto genere. Impoſſibilitatem, quod corpus in animam agere non poſſit, admiſſam Viro Magno, oriri ex illa differentia & diſproportione Naturarum. Sed non plus proportionis eſſe à ſpiritu ad corpus, quam à corpore ad ſpiritum (r). Non dubito, Lectorum pleroſque exiſtimaturos, quod omnino eam difficultatem ſuſtulerint reſponſiones Tourneminianæ: de quibus ego fateor, me hærere in quibusdam, ſed arbitrari tamen, quod ſoluta ſit objectio, quatenus in hiſce generalibus conſiſtit, atque intra iſtos ſaltem terminos continetur; non item, ſi novi accedant medii termini vel ſcheſes.

§. 50. Sic *non capio nervum* ejus reſponſionis, qua

D 3

r) Vide Objectiones M. Sept. p. 1662. & M. Octobr. p. 1841. atque reſponſiones Tourneminii, p. 1860. 1861. quibus tria urget 1. Argumentum, (quoniam natura inferior in ſuperiorem agere non poſſit, ideoque nec ſuperiorem & perfectiorem poſſe in inferiorem:) comparat illi, ſi dixeris; Corpus non cognoſcit animam, ergo nec anima corpus. 2. Negat, differentiam ſubſtantiarum impedire facultatem agendi; agere enim in corpora DEUM. 3. Corpori facultatem negat in animam, quod corpus unico ſaltim modo (impulſum dicimus) agere poſſit; animam autem non moveri conſtet.

qua urget *diſtinctionem* inter ſubſtantias *perfectiores atque imperfectiores*; ratus, animam corpore nobiliorem poſſe agere in corpus, non vice verſa ignobilius illud in animám ſe ſuperiorem. *Neque enim hactenus* in philoſophia determinatum eſt, quid ſit, eſſe ſubſtantiam ſuperiorem vel nobiliorem, adeo, ut de quibusdam interdum ambigant nonnulli: *Multo minus* oſtenſum eſt, quomodo ex ſuperioritate iſta, ſi quæ ſit, ſubſtantiarum conſequatur potentia agendi vel non agendi in ſe mutuo: *Imo vero*, quæ communiter ignobiliora habentur v. g. inanimata, creduntur agere in nobiliora, ipſumque hominem: *adeoque* omnium minime determinatum eſt, quisnam nobilitatis gradus eo pertineat, ut aliquid in alterum agere poſſit vel non poſſit. Atque, iſta omnia ſi expedita forent, *demum* id de anima & corpore evincendum foret, gradum eum nobilitatis diverſum hic plane obtinere. Niſi *iſta omnia* feceris quam planiſſima, difficilior ero, vel, ſi mavis, moroſior, quam ut concedam, hac diſtinctione lucem negotio inferri, atque pedem ad diſtinctam unionis aut actionis memoratæ explicationem illa prævia vel juvante promoveri poſſe.

§. 51. *Neque in illo* acquieſcere mihi licet: quando diverſitatis eam advocat cauſſam (s): Corpus uno tantum modo agere, impellendo *: non

s) Sunt verba reſponſionis tertiæ p. 1861.

* Imo agit duobus: motum ſcil. impellendo, & quieſcens reſiſtendo. An igitur & tribus? ſicut hic de anima infertur. Non putem.

non autem poſſe movere animam, itaque in animam non agere: Animam eſſe ex ſe activam; cogitare, velle: qui duo (t) agendi modi ſint animæ convenientes. Non igitur determinatam eſſe ad unum agendi modum. " Tertium illi modum convenire poſſe (u); convenire etiam, quia motus corporum non poſſit incipere per corpus; moveret enim, etſi non motum, quod implicat. Itaque ſpiritum eſſe, qui agat in corpora (v). Agere ergo in corpus eſſe affectionem ſpiritus, & corpus ſuſcipere actionem à ſpiritu poſſe: Ergo actionem animæ in corpus non repugnare, neque ex parte animæ, neque corporis,,. Atqui *in ultimo hoc ſaltus* eſſe videtur, cum tranſitus fit à ſpiritu ad animam, hoc eſt, à genere ad ſpeciem, eo ſenſu: Non repugnat generi, ergo

 nec

t) Hic velim conferas loca Wolfii ſuperius citata, in Metaphyſ. §. 878.

u) Etſi per loca Wolfii citata mihi non admittatur, volitiones diſtinctum à cogitationibus agendi modum requirere; [ſunt enim proprie loquendo niſus ad novas perceptiones:] Tranſeat id tamen. Sed quomodo ex duobus tertium liceat inferre, fateor mihi non patere. Quod non determinatum eſt ad unum agendi modum, poteſt eſſe determinatum ad duos, tres, quatuor & quot volueris. [Æquationes, quæ unam, ſed in altioribus dimenſionibus, incognitam, comprehendunt, non ſunt determinatæ ad unam radicem; ſunt vero ad duas, tres, quatuor, & quot volueris, pro dimenſione quantitatis incognitæ.]

v) Qui primum univerſo motum largiatur: Concedo; id enim rectiſſime infertur ex corporum, ſecundum haſce, quas ſequuntur, leges, motu: Atqui de eo non quæritur; quæritur de anima,

nec ſpeciei. Sed poteſt in ſpecie alterutra nova eſſe acceſſio per differentiam, quam dicimus ſpecificam, ut deinceps huic repugnare poſſit, quod generi nondum contradixit. * Obtinere noſtro caſu aliquid ejusmodi, monebo inferius.

§. 52. Utcunque vero iſta ſe habeant, dico tamen, *ſolide* id argumentum, quatenus ita generaliter enunciatum atque ex natura ſpiritus §. 49. deductum eſt, ab eodem Rev. Patre *ſolutum eſſe* numero ſecundo p. 1860. quando negat, diverſitatem ſubſtantiarum impedire actionem unius in alterum, idque exemplo DEI, ſpiritus infiniti, probat. Quod enim ſpiritui repugnaret in univerſum, id infinito non minus contradiceret, quam finito (x). Oſtenſum ergo eſt, ſupponi falſum in

* Quæ circa hunc locum objecit Vir Clariſſimus, expoſui in Dilucid. meis Philoſophicis ad §. 326. in Nota * p. 323. Recte autem ſolutas eſſe objectiones ſuas, pro Candore ſuo ipſe Vir Egregius admonuit: In Epiſtolis Amœbæis Holmanni & Bilfingeri §. 2. p. 5. ſq.

x) Diſcrimen ſpiritus finiti atque infiniti generaliter, tum demum urgeri poteſt: Si quis pro Syſtemate influxus ita argumentari velit: Poteſt DEUS agere in corpus, etſi ſpiritus: Ergo & anima poteſt. Hic enim facile intelligitur, diſſolvi connexionem, ſi naturam utriusque diſtinguas, & ab infinitudine vim agendi derives, non à ſpiritualitate. Sed mutatur rei facies, ſi ipſe ſpiritualitatem potentiæ movendi opponas, negaturus animæ movendi corpora potentiam, quia ſpiritualis ſit: Parata enim reſponſio eſt, quam in textu approbavimus. Quodnam diverſita-

n argumento, prout jacet: adeoque ſoluta eſt objectio. Neque tamen eſt explicata difficultas, neque diſtincta actionis animæ in corpus notio exhibita. Conſtat igitur vel Tourneminiano exemplo, non fuiſſe eam nimiam ſcrupuloſitatem, quæ paragraphum 48. nobis expreſſit.

§. 53. Neque vero hactenus expoſita impediunt, quo minus liceat eandem *objectionem ſic inflectere*, ut reſponſiones, quas mihi hactenus noſſe datum eſt, omnes præſcindat (y). Nemo dubitat,

tis fundamentum ſit, id Logici tyrones divinaverint.

y) Nihil eſt magis commune illo, quod ad diverſitatem naturarum, ſpiritualis atque corporeæ, objectam, excipi ſolet de actione divina in univerſum corporeum. Neque memini tamen, me eam reſponſionem ſpecifice refutatam invenire, atque ita dilutam; ut cauſſa eluceſcat, quare, licet DEUS agere queat in corpora, ſpiritus finitus tamen id non poſſit? Quod divinum velle ſit agere, id rectiſſime dicitur hoc ſenſu, quicquid voluntas eligit, id ejus potentia perficit. Verum, licet id ſecus ſit in homine; inde nondum intelligo, cur volitioni animæ non etiam conjuncta eſſe poſſit potentia agendi & movendi, non illimitata quidem, ſed finita tamen. Videbimus, quid in ea re liceat proficere: Sed memineris, me non hoc moliri, ut oſtendam, quomodo DEUS agat in corpora; ſufficit me ſcire, quod agat; verum hoc agere, ut allegem cauſſam, quare, etſi DEUS id poſſit & faciat, non faciat tamen anima humana? Memineris etiam ſecundo, conſulto illa omitti, quæ ſua fortaſſis ambiguitate poſſent ſenſus commodos æque & incommodos aut fundere aut admittere. Tertio autem, ſi obſcuri fortaſſe videantur paragraphi proxi-

tat, determinatos eſſe & limitatos illos effectus quos anima dicitur perficere in corpore: Quodcunque autem agens determinatum & limitatum in altero effectum præſtat, id cauſſam determinationis habeat neceſſe eſt; Mea enim ſententia, determinatum ut tale non oritur ex indeterminato quia neque quidlibet oriri poteſt ex quolibet, neque plus eſſe poteſt in effectu, quam fuit in cauſſa. Illa igitur cauſſa determinationis in effectu obviæ, vel eſt in re agente, vel extra eam, in objecto actionis, quatenus id aut ſolum conſideratur, aut circumſtantiis ſuis, v. g. corporibus ambientibus in noſtro caſu, conjunctum.

§. 54. Si determinationis *cauſſa eſt extra rem agentem*, in ipſo objecto quod actionem recipit quatenus aut ſolum conſideratur, aut circumſtantiis concurrentibus temperatum: oportebit proportionem eſſe inter actionem cauſſæ & reactionem patientis; limitatur enim & determinatur vis agentis ab objecto, quatenus ejusdem diſpoſitio majori minorive reſiſtentia aut reactione aliquam virtutis partem aut impedit, aut alio inflectit. Non pote-

---

me ſequentes, quæſo te, ut bis, & niſi grave ſit, ter legas: Sunt difficiles forte, ſed obſcuri eſſe non videntur, quoniam nonniſi determinati ſenſus vocibus reſpondent, iidem ex illis ſufficienter erui attendentibus poſſunt. [Cetera omnino ſuaſerim, ut huic loco conjungas alterum prolixiorem ex *Dilucidationibus* meis Philoſophicis de DEO, Anima, & Mundo S. III. C. IV. §. 325. - 328. incl. p. 321. - - 33[illegible] ubi plures leguntur & cautelæ, & objectiones, & ſolutiones huc etiam referendæ.]

:ſt itaque ratio determinans atque limitans actio-
em animæ, peti à corporis diſpoſitione: Diximus
nim §. 41. nullam hic proportionem obtinere,
ullamque reactionem in corpore, quæ reſpondeat
ctioni animæ in eodem genere. Conſequitur
utem hinc illud quoque, non poſſe à nobis ad-
nitti verba *Tourneminii* (z), quod actio corporum
xternorum in corpus noſtrum faciliores vel diffi-
liores reddat operationes animæ. Difficultas
gendi in objecto reſiſtentiam ponit vel reactio-
em; Atqui *Tourneminius* non concedit actionem
orporis in animam, ergo nec reactionem aut re-
ſtentiam. Hoc eſt, quod jam ante monui
22.

§. 55. Sin porro determinationis *cauſſa eſt in
ſa re agente*, vel dependet ab ejus voluntate libe-
a, vel ab ejus ſtatu antecedaneo conſequentem de-
erminante. *Si à libertate voluntatis conſequitur*,
am in actione & effectu determinationem obtine-
imus, quam volumus. Atque contrarium expe-
mur quot momentis? Certum eſt, divinam actio-
em tantum producere effectus, quantum divinæ
oluntati placet, nulla in creatis reactione, nulla
xiſtente reſiſtentia, quæ divinæ potentiæ vel actio-
is effectum poſſit limitare aut determinare; nam-
ue & inertia materiæ, & quicunque in corpori-
us concipi poſſunt, impetus ad infinitam collati
irtutem amittunt proportionem omnino omnem.
Verum alia res eſt, ſi de anima quæſieris, quæ nul-
la ſua

z) Conf. verba, qua dedimus §. 43. ſub finem notæ.

la ſua voluntate vim ſuam agentem, ſi quam h
bere ſupponitur, eo vertere poteſt, quo non ve
git mechaniſmus corporis, v. g. ad erigendos
directum capillos è capite pendulos, ad motum ſa
guinis in febribus æſtuantem reprimendum, ad el
vandos ſine machina decem centenarios, & qu
ſunt ſimilia. Aut, ſi quæſtionem pro argumen
feras, quodnam in hac ſuppoſitione fundamentu
eſt diſcriminis inter actiones hominis voluntari
& naturales? Fundamentum, inquio, ex parte v
luntatis, non conſcientiæ.

§. 56. Si denique determinationem illam vi
tutis activæ in anima, pendere velis *ab animæ ſt*
tu præcedaneo, atque ita conſequenter hunc à ſ
antecedente; nulla corporis reſiſtentia, vel re
ctionis proportione quicquam effective conferent
Habes id, quod in harmonia præſtabilita eſt dif
cillimum; eo cum diſcrimine, quod suppleme
tum addas & inexplicabile, & nullâ, ſive à pr
ri ſive poſteriori, via cognitum, de quo ſuperi
Faxo, ut id *clarius* appareat: Si novæ action
qua corpus ab anima moveri dicitur, quantitas d
terminata pendet à ſtatu animæ antecedente, atq
illa tamen conſentit diſpoſitioni corporis ratio
& organorum ejus & corporum ambientium;
quitur naturam animæ eſſe hujuſmodi, ut ſemp
illa ex ſe & ſuo fundo, principioque domeſti
producat actiones ſtatui corporis atque rebus ext
nis accommodatas, ſive harmonicas. Habes ad
& inexplicabiles illas animæ *actiones* in corpus,
pro illis obtinendis harmoniam inter diſpoſitio

corp

›rporis & animæ determinatas, ex prioribus in
ıima determinationibus conſequentes, præſtabili-
m: *Pro paſſionibus* animæ, quas communiter vo-
ımus, & pro ſenſationibus rerum nihil habes; ſi-
ıidem omnis in animam corporis actio vel rea-
:io hic ceſſat, per §. 42. & 54. Verum illa non
.ducam operoſius: neque enim facile devenient
› Viri eruditi, qui in primo hactenus, (§. 54.)
ıantum ſcio, ſubſtiterunt, vel etiam ſecundum
§. 55.) illi conjunxerunt. Si & ad ultimum ſe
ciperent, propius ita abfuturi forent à Syſtemate
:ibnitiano.

§. 57. Iſta vero, occaſione explicationis Tour-
:minianæ, non novæ (a) quidem, ſed noviter
men productæ: Nunc alia nobis aurem velli-
ınt, quæ lucem mutuantur ex præmiſſis. Scri-
ıt *Leibnitius* (b) ad *Virum quendam celeberri-
um*, atque magnis in *Medicam* artem meritis in-
ɡnem: " Si animæ vi & non potius poteſtate
iidi exploſionem exercentis, ſaltamus, cur non
ltamus ad altitudinem quamcunque„? Ridicu-
n verò illam quæſtionem exiſtimavit *Vir doctiſſi-
us*, probe gnarus, animam eſſe ens finitum, nec
poſſ-

a) Dico id fide Auctoris, l. c. p. 1870. „Mon opinion au reſte, n'eſt ni nouvelle, ni ſinguliere. Il me ſeroit aisé de l' établir par de paſſages d' Ariſtote & de S. Thomas„.

b) Vid. Georgii Erneſti *Stahlii* Negotium otioſum, ſive Sciamachiam adverſus poſitiones Theoriæ Medicæ veræ, à Viro quodam celeberrimo intentatam p. 16. §. 21. Cui confer. pag. 80. 82. 85. 179. 200. 204.

poſſe effectum quemcunque præſtare; corpus etiam cingi aliis corporibus, quæ ſaltui reſiſtant: Saltum concedit utique ad quamcunque altitudinem futurum in vacuo, non item noſtro caſu quo anima poſſideat corpus innumerabilibus aliis motibus & corporibus motis circumſcriptum atque obſtipatum; ait, paralogiſmum illi ſimilem eſſe ſi dicas: " Principium corporis humani motorium (quodcunque tandem fingatur) poteſt corpus hoc per liberum aërem ſine multo aut quantocunque tandem labore aut impedimento, curſu per aliquot centenos paſſus, quaſi raptim propellere; ergo debet illud etiam eadem ratione per profundum aquarum, imo per transverſum murum propellere & transpellere ".

§. 58. Sunt illa hujusmodi, ut niſi caveas poſſint initio videri tollere difficultatem: Examen accuratius, ita arbitror, non ſuſtinebunt. [Veniamus in rem præſentem, & agamus per Dialogos. Ita enim & preſſius ſequi dicta Virorum, & rem brevius licebit omnem expedire] *Anima inquis, eſt ens finitum*: Quis negaverit? *finitum eſſe, dicit limitationem*. Recte! *Ergo illius agendi vis non eſt illimitata, ſed limitata*: Concedam! *& determinata*: Diſtinguo, determinata hactenus, ut non poſſit omnia, ſed quædam, ita opinor; ſed quærimus, unde ſit determinatio, non generaliter ſumta, ſed *ſpecialiter* imo ſingulariter, cur hîc hoc, tantum, tale agit anima? Cur ſaltat ad dimidii pedis altitudinem cum antea ad pedem integrum? Cur non ſaltat quoque ad tres? Septem? decem? *Anima non po-*

ſt imprimere gradum motus, niſi qui diſpoſitioni corporis quadret: Atqui omni corpori quadrat omnis motus, omnis celeritas, omnis directio; hoc mechanici norunt, & qui Phyſicam diſcunt. *Corpori per ſe, & abſolute, vel in vacuo, ſi ſpectetur: at non ubi circumſcriptum & obſtipatum corporibus ambientibus, elaſtica & incumbente ſua virtute magnum illud Oportet corpori noſtro imponentibus.* Atqui etiam ſtipato corpori, ſaltim cohærenti & firmo, omnis quadrat, variato tantum impulſu moventis. Sin certus eſt motoris impetus; dicis vera ſane: Sed fateris, determinationem motus eſſe ex corporis dispoſitione, impetum illum limitante, dirigente, conſumente, pro legibus mechanicis, quibus ipſum æque ac reliqua corpora, ſubjectum eſt. Perinde, ac ſi diceres: motus corporis reguntur, limitantur, determinantur, impediuntur, promoventur, finiuntur legibus mechanicis, ſed incipiunt tamen & perficiuntur ab anima. *Non omnino: Proportio illa, ſecundum quam determinatur, relata eſt ad gubernationem motus, fini convenientem, & juſtæ proportioni corporis, quod motu affici debet, reſpondentem. Conſiderandæ ſunt non ſolum Leges mechanicæ, ſed & quam maxime ad finem reflexæ.* Quaſi ſcilicet hæc quæſtio ſit, an proportio eſſe debeat in actionibus animæ, ſi motus pendeant ab iisdem, & cui fini? non potius, à quo principio? quo medio? quo modo fiant illæ determinationes? itaque hoc primum, atque integer diſcurſus p. 84. aliena videntur ab inſtituto. Quoad alterum, cedo quæ ſit proportio corporis noſtri atque ambientium, dispoſitio-

poſitionisque noſtri corporis ad actionem animæ.

§. 59. *Eſſentialis conditio animæ eſt, eſſe finitam. Negatur ergo ab hac ratione, quod nulla proportio ſit inter animam & corpus: ſed potius omnino anima habeat proportionem cum corpore communem.* An à finitudine rerum ſequatur earum proportio, & quidem duarum præciſe rerum proportio communis, judicium eſto illorum, qui finitum auri pondus cum finita hominis duratione, finitum intellectum cum finita viæ, Berolino Lipſiam ducentis, longitudine poſſunt contendere. *Eſſentialis conditio animæ humanæ (nedum aliarum) eſt, ut (ad minimum aliquando & aliquamdiu) ſit in corpore. Negatur itaque & ab hac ratione, quod nulla ſit proportio inter corpus & animam: cum ſocietas ſupponat proportionem.* Novum eſt, à ſocietate proportionem conſequi, aut præſupponi, ſaltim inferri poſſe: Motus & Extenſio, Locus atque Tempus, Superficies & Linea, quoties ſociata ſunt: An igitur eorum eſt inter ſe proportio? *Illud autem de linea & ſuperficie, ad proportionem inter motum & extenſionem; locum & tempus, & multa hujusmodi, cum ſocietate abſoluta Agentis & Patientis, formaliter ad unum idemque reducere, ad Triarias, imo ſubſidiarias cohortes transmittendum eſt.* Dic ſodes, quis ad unum reduxit formaliter? A ſocietate argumentum erat: A ſocietate eſt inſtantia. Sed argumentum erat à ſocietate abſoluta: An ab omni? Societas eſt, niſi fallor (c), abſoluta inter extenſionem & diviſibilitatem

c) Dixi, *niſi fallor.* Quid enim ſocietas abſoluta ſit

tatem materiæ, in motu inter ſpatium & tempus. Fortaſſis tantum à ſocietate abſoluta agentis & patientis? An omnis agentis & patientis? DEUS agit in mundum, etſi nulla hic proportio intercedat. Sed hic non eſt mundo ſociatus, ut anima corpori: Recte id quidem; ſed vide, quid fecerim? Dixiſti primo: *Societatem*, ſine addito: Extorſit illam *Leibnitius* Tibi. Jam dicis: Societatem *abſolutam*: ſed eadem exempla eandem, ſi quæ eſt, excutiunt tibi. Rationem *agentis & patientis* alia extorquet Tibi inſtantia. Jam quid ſupereſt: Societas abſoluta agentis & patientis conjunctim, talis enim eſt animæ & corporis. Proba, ſi placet, ex hoc medio termino *ſequi*, vel ſi tua malis verba p. 84. obvia, ſocietatem ſupponere proportionem: ſed proba, ut intelligant etiam illi, qui Euclidem amant, atque adeo *proportionem* inter *rationem* & *motum* aſſequi ſe poſſe hactenus negant.

§. 60. *Relationem ſimpliciter eſſe motum, imo formaliter, aut viciſſim, ego non crediderim, ullum hominem eſſe, qui dixerit, nedum ut ego ille ſim. At verò, quod proportio nulla eſſe poſſit aut debeat inter rationem & motum in ſubſtrata materia, ego ingenuè fateor, à nullo homine audire ſperaviſſem.* Atqui omnes *Euclidei* tirones (d) dicunt, inter hetero-

E genea

non ſatis aſſequor. Mihi ſocietas relationem dicit inter membra unam, aliam ad finem, actiones, officia, normam, originem, &c. Tranſeant autem hæc leviora cum ceteris.

d) Sunt vero & hi ipſi, qui mirantur dictum Viri cele-

genea non eſſe proportionem. Subſtitue voci *rationis* lineam, *motus* vocabulo numerum, & pro ſubſtrata materia ſume agrimenſoriam artem: *Inſtantia* erit ſoror diſcurſus Tui, ſed fratricida. Neque enim hoc metuo, ut quisquam ſit, qui majorem inter illa ſimilitudinem, aut homogeneitatem demonſtret, quam inter hæc obtinet: neque diffido tenacitati *Geometrarum*, quibus nunquam hoc extorſeris, ut heterogeneis rationem ſive proportionem adſcribant. De Philoſophis autem hoc credo, terreri iſtos, cum dixeris: *Ratiocinationem, cogitationem* (e) *&c. in motu conſiſtere; omnemque actionem. tam* (f) *moralem & intentionalem, quam phyſicam,*

berrimi, cum pag. 204. ait: " Poſſe easdem ſine cavillatione proportiones manere, auctis *quantumvis* magnitudinibus: (quæ verba erant Leibnitii p. 180. objicientis) *novum* eſt edictum „! Edictum enim hoc illi norunt ex quinto Magiſtri ſui elemento, quo ſtatutum eſt, æque multiplicia *ſervare* proportionem ſimplicium; magnitudines autem ea multiplicatione augeri *quantumvis* poſſe nemo dubitat. Neque eſt profecto quisquam Arithmeticæ vel Geometriæ initiatus, qui Leibnitianam vocem alio ſenſu acceperit.

e) Verba ſunt pag. 99. „ Si ratiocinationem, cogitationem, contemplationem, intellectum, dijudicationem, collectionem, æſtimationem, electionem, amorem, odium, metum, deſiderium, &c. &c. quocunque modo & intuitu perpendamus: Quo alio modo & medio hæc peraguntur, imo in quonam proprie conſiſtunt (generaliter,) niſi in motu „ ?

f) Verba hæc ſunt ead. pag. „ Adeo, ut omnis actio, tam moralis atque intentionalis, quam phyſica, quatenus actio eſt, & ab uno numero ad alterum, ab

phyſicam, certiſſime & veriſſime eſſe motum; motum quomodocunque conſideretur eſſe ens incorporeum, rem incorpoream(g), *imo immaterialem, non accidens purum* (h): Credo etiam, illos impenſe miraturos eſſe, ſi dixero, diſputare Magnum Virum contra hæc Leibnitii verba (i): " Omnem actum eſſe motum, (loca-

 lem

uno modo eſſendi ad diverſum (ut objecta) procedit, certiſſime & veriſſime ſit (generice) motus ,,.

g) Vid. pag. 191. ubi: " Quod autem anima habeat facultatem motus exercendi, ego quidem ſemper exiſtimo, planum eſſe poſſe intellectui ex eo, quod motus, quomodocunque (etiam in materia, ſed tamen non ipſa materia) conſideretur, ſit ens incorporeum; eo ipſo, quia nemo contradicit, quod, licet etiam reputetur alligatus materiæ, tamen non ipſe ſit materia. Quo intuitu, cum in toto univerſo valeat, quod, qualis eſt effectus, talis etiam ſit cauſſa, motum, tanquam rem incorpoream, non poſſum ab alia cauſſa efficiente expectare, qnam ab anima, tanquam ipſa quoque incorporea ,,. & p. 98. idem: " Interim motus ita (quaſi materialiter conſiderando) incorporeum ens, & (tanquam formaliter) perpetuo tranſitu agens, habet utique exquiſitiſſimam poteſtatem in corporeas res. Habet, inquam, activitatem in corpora, ut patientia: Ipſe ut res in corpora, imo immaterialis: Siquidem tam à corporis materiati, quam ipſius materiæ, affectionibus intrinſecis ſeu eſſentialibus, in ſolidum diſtat atque differt ,,. Et quæ ſunt ſequentia.

h) V. p. 139. ſub fin. ibi: " Unde abſona illa commentatio ortum duxit, (à qua etiam noſter Auctor ſibi temperare non potuit,) quod motus ſit purum accidens; nempe, ut apertius noſter infra eloquitur, plane nihil ,,. Conf. ſi placet §. noſtr. 34.

i) Verba ſunt pag. 16. & oppoſitiones pag. 111. 112.

lem ſcil.) non dixerim: Actiones internæ animarum ſunt in ſubſtantiâ partibus carente. Ne quid jam de actionibus DEI immanentibus dicam,,.

§. 61. Provexerunt nos iſta longius, quam poſtulare videbantur objecta §. 57. Sed redeamus *ad inſtantiam* ibi allegatam, tantoque minus hic negligendam, quod priora jam inter Virum doctum & Leibnitium maximam partem ventilata ſunt; hanc ultimæ demum exceptiones protulerunt, Leibnitio dudum vivis erepto (k). Nimirum

Fateor autem, me nihil earum intelligere, neque pervidere, quo collineent. [Nihil enim hoc loco *Leibnitius* dixit, niſi quod uno ore omnes dicunt philoſophi; quodque omnino evidens eſſe quivis videt. Curioſis igitur, & ſubtilioribus meo ingeniis id diſputationis relinquo.] Locus eſt prolixior, quam ut & hunc transſcribere & Lectoris per ſe ipſum judicaturi oculis ſubjicere hic liceat.

k) Nimirum *Animadverſionibus* Leibnitii *Enodationes* oppoſuit Vir celeberrimus, communicatas Leibnitio, qui ex intervallo deinceps brevibus illas *exceptionibus* denuo ventilavit, interquieſcente negotio, dum ab amicis moneretur Stahlius, & typis vulgari acta permitteret; *Replicationem* eo caſu additurus ad exceptiones memoratas. Prodiit libellus Halæ Magd. 1720. De pretio illius nihil ſtatuo: *Stahlianam* mentem, ex titulo Negotii otioſi, ſatis inferas; ſi minus, ex verbis p. 135. " Ego certe primus agnoſco; nedum conſentio, quod tam tota hæc diſceptatio, quam methodus in ipſa obſervata, nihil eximii momenti ad totam ſolidarum ſcientiarum illuſtrationem afferre, cenſeri poſſit,,. Si qui tamen Philoſophiæ Leibnitianæ *initiati* ejus Viri monita pag. 1. - - 19. 175. - 183. attente legant, facturos operæ pretium exiſtimo.

mirum *conſequens* eſt *abſurdum* : ſed *conſequentia non eſt Leibnitianæ ſimilis.* Audi primo *Leibnitium*: Si determinatio ſaltus atque adeo & altitudinis, ad quam corpus noſtrum ſaltando attollitur, non dependet à poteſtate fluidi exercentis exploſionem determinatæ virtutis & præciſe tantæ, quanta impenditur ad elevandam corporis, ad hanc præciſe altitudinem attollendi, gravitatem ; ſed potius ab actione & vi animæ, cui nulla gravitatis aut corporeæ reactionis vis eſſe poteſt proportionalis, minus æqualis : Cauſſa non eſt, cur, volente & nitente anima, corpus non attollatur ad altitudinem quamcunque, decem potius, quam unius, pedum : In Univerſo ſaltim corporeo, atque omni ejus reſiſtentia nihil eſt, quod in illam animæ vim poſſit reagere, atque adeo eandem limitare. Itaque perinde eſt hoc caſu, num in vacuo corpus moveatur, ubi reſiſtentia non eſt, an à vi animæ, cui nulla corporum reſiſtentia proportionari, & quæ adeo per nullam ambientium corporum actionem limitari, circumſcribi, aut determinari poteſt ; quantumvis enim magna corpori movendo reſiſtentia fiat ab ambientibus, non aget illa in animam, adeoque nihil illa detrahet effectui nitentis animæ, ſi quem habere fingitur. *Intelligis*, niſi fallor, *quo nervo* Leibnitius à minori ſaltu ad majorem, imo quantumcunque, potuerit concludere? Nunc *vide* & *inſtantiam* §. 57. Illa unicum hoc habet, non licere à minori progredi ad affirmandum majus. Atque ita eſt profecto, ut non dubitem aſſerere, illam hypotheſin eſſe rerum naturæ adverſam, ex

 qua

qua hoc ſequitur: " Principium corporis motivum poteſt corpus promovere in fluido parum reſiſtente, ergo & transpellere id poteſt per ſolida difficillime locum concedentia ". *Conſequitur* autem id non *in* Leibnitiana, ſed *adverſa* potius *hypotheſi*. De priori poſt enarrata nemo quisquam dubitet: Poſterius ſic habe. Si principium corporis motorium non eſt mechanicum, quod corporum reſiſtentiis proportionale, adeoque majus, minus aut æquale eſt; ſed eſt vis & facultas inhabitantis animæ, cui nulla corporum reſiſtentia poteſt conferri, ut proportionem ſive æqualitatis habeat, ſive inæqualitatis: ſequitur, eam non minus ſuperare poſſe reſiſtentiam muri, quam aëris, atque adeo ceteris (l) paribus corpus ſuum per transverſum murum propellere. Univerſa itaque res denuo huc devolvitur, ut reactionem corporis contra actionem animæ, adeoque & reſiſtentiam virtuti hujus motrici proportionalem, ſi fieri poſſet,

l) Dico, ceteris paribus, ne texturam corporis, muro molliorem, opponas: Abſtrahimus enim hic ab eo, quid in corpore futurum eſſet, & hoc unum quærimus, num iſti effectui præſtando, hoc eſt, muri reſiſtentiæ ſuperandæ ſufficeret vis animæ? Quapropter ſi Te id male habeat, quod texturam corporis hic non attendendam dico, ſubſtituas pro tranſitu per muros, ſaltum in aëre tantum, quantus eandem vim requireret, quæ disrumpendo iſti transverſo muro ſufficeret: Ex eo enim intelliges, ut hæc inſtantia propoſita quadret, ſolam muri firmitatem, non corporis texturam delicatiorem, hic reſpiciendam eſſe.

ſet, oſtenderes. Sed finiamus iſta tandem atque otioſioribus relinquamus.

§. 62. Exiſtimo per hactenus diſputata intelligi, quare actionem corporis in animam, atque animæ in corpus repugnare cenſeam veritatibus, aliunde cognitis, communiterque approbatis, ſcilicet his: Quòd effectus non poſſit eſſe potior ſua cauſſa; quod nihil ſit ſine cauſſa ſui; quod in effectibus determinatis debeat eſſe ratio determinationis; quod proportio non ſit inter heterogenea; & quæ ſunt plura hujusmodi. *Neque* adeo id vel *temerarium* dici poſſe confido, *neque* inepte *novaturient*, ſi, ſalvo meliori judicio, ab iſta, qaantumvis recepta & populari ſententia recedam, maxime poſt tot exempla virorum undique doctiſſimorum, quos ſi nominare omnes (m) oporteret, numerum, credo, extimeſceres.

§. 63. Erat hoc *primum*, quod in mentem venire poterat hominibus, *Syſtema influxus* dictum, vulgato quidem vocabulo, etſi minus accura-

m) Nimirum *Carteſianos* ex hac parte omnes ſtare quis neſcit? Magnos Viros, Theologos æque ac Philoſophos, ex omni genere Cultuum & Regionum. Stare Carteſianizantes *Eclecticos*, *Sturmio* ſimiles: Stare *Leibnitium*, *Wolfiumque*, cum ſequacibus: Accedere *etiam illos*, qui inexplicabilem nodum cauſſati, nullam apprehendunt partem, omnes æque impetunt objectionibus. Et quis dubitet, eſſe etiam, de quibus repetere illa *Mottai* liceat, approbata *Croſæ* in Log. P. I. S. I. c. VI. T. I. p. 130. " Je pourrois deceler ici pluſieurs *complices* de mes ſentimens, qui faute de courage, en deviendront peutétre les Cenſeurs ,,.

to (n). *Alterum* Syſtema eſt *Carteſii*, ex *amphibiorum* genere; poteſt enim aliquo ſenſu ad influxum reduci, aliquo ad aſſiſtentiam. Ad hanc, quatenus negavit, corpori ab anima vim aut gradum motus imprimi: Ad influxum, quatenus animæ tribuit vim mutandæ directionis motuum. Sed exa-

n) Abſoluta quidem illa tractatione facile id intelligas. Influxum dicimus proprie, ubi ex una ſubſtantia aliquid in alteram transfunditur, hoc eſt, à priori ſecernitur, & in alteram ingreditur. Si proprie id de anima & corpore dicas: Neceſſe eſt motum ex corpore in animam ire, eſſe aliquid ſubſtantiale, vel ut accidens migrare è ſubjecto in ſubjectum; idemque de appetitu ex animo in corpus translato tenendum eſt. Quæ ſane lepidam objectionibus materiam præbent, [neque, uti primo videtur intuitu, ex vocibus pendent, quibus inhiare minus utique philoſophicum foret. Cogitent hic Lectores mei de ſpecierum ſenſibilium transmiſſionibus in animam, & in intelligibiles transcreationibus, quales antiqui non obſcure admiſerunt Philoſophi; Recentiores autem ſolo declinant ſilentio. Si motus corporis in anima perceptionem efficit, (dico autem *efficit* ex hypotheſi influxioniſtarum) quæſo ego philoſophos, dicant hujus cauſſæ efficientis rationem cauſſandi, & cauſſalitatem: Cauſſa enim & effectus per haſce duas cohærent. Si dicere illas mihi aut nolint, aut nequeant, dicant ſibi ipſis. Examinent, an ejus aſſerti ſui quicquam intelligant? an, quamprimum determinate illam rem cogitare ſuſcipiant, convenientiæ quicquam, an repugnantiæ multum deprehendant? Nolint vacuos ſine mente ſonos proloqui: Loquantur ita, ut ſe ipſi intelligant. Ni fecerint, nihil eorum ſermones ad me, nihil ad philoſophos pertinere ſciant.]

xaminemus iſta ſub ſequenti titulo, quoniam tan-
o facilior nobis à Carteſio ad Carteſianos tranſitus
rit. *Vides* autem, quomodo nonniſi *ſenſim* ſen-
imque aliam atque aliam animæ in corpus vim
oacti tandem dimiſerint Philoſophi, non volentes
rojecerint.

SECTIO QUARTA,

De
Syſtemate Aſſiſtentiæ.

§. 64.

IN omni motu notiſſimum eſt, poſſe illa *duo* à ſe invicem diſcerni: Impetum, gradum, aut *quantitatem* motus, quæ Carteſiana æſtimatio-
e producto ex maſſa in celeritatem menſuratur;
x ſecundo *directionem* mobilis, ſive lineam, ſe-
undum quam progreditur. *Carteſio* debemus *ap-
licationem* hujus diſtinctionis ad rem præſentem:
Voluit ille motus quantitatem ſubjicere arbitrio men-
is humanæ, ne qua ipſi pereat lex ante aſſerta, de
adem quantitate motus in univerſo conſervanda:
ed directionem tamen liberam *conceſſit*, ſic, ut
notus, qui in fluidis noſtri corporis eſt, ſuam ab
nima directionem nanciſcatur, atque ita in hanc
nagis partem deflectat, quam in aliam.

§. 65. Audiamus *Leibnitium* (o): "*Carteſius*
E 5 nego-

o) Theodic. §. 59. p. 110. edit. Latinæ, cujus verba hic exprimimus.

negotium hoc velut transactione dirimere voluit aliquo dato, aliquo retento, dum actionis corporeæ partem ab anima dependentem facit. Ratus enim, eſſe naturæ legem, ut eadem motus quantitas ſemper in corporibus conſervetur, fieri non poſſe judicavit, ut legem hanc influxus animæ violaret, novumque motus gradum, novam vim corpori imprimeret. Cum tamen animadverteret, in actione motrice diſtingui poſſe, ipſam motus quantitatem à directione; Exiſtimavit animam nihilominus poſſe habere vim mutandæ directionis motuum, qui fiunt in corpore, ad eum ferè modum, quo eques, quamvis equo, quem inſidet, vim nullam largiatur, ejus tamen greſſum, vires, quo libuerit, dirigendo, moderatur: Sed quia hoc fit ope habenæ, freni, aliorumque inſtrumentorum materialium, quo pacto fieri poſſit, concipimus, quæ vero hunc in finem adhibere anima poſſit, nulla ſunt inſtrumenta. Denique nihil eſt, nec in anima, nec in corpore, id eſt, neque in cogitatione, neque in maſſa, quod ad explicandam hanc unius per alterum immutationem ſervire poſſit. Verbo: Sive anima quantitatem virtutis, ſive lineam directionis in corpore mutare dicatur, utrumque æque inexplicabile eſt„.

§. 66. "Adde, poſt Carteſii tempora repertas eſſe duas hoc in negotio magni momenti veritates. Quarum prima eſt, quod quantitas virtutis abſolutæ, quæ conſervatur, diverſa ſit à quantitate motus, uti alibi (p) oſtendi. Altera, quod conſerve-

p) Citavimus loca Leibnitii ad §. 33. not. m) p. 28.

ervetur etiam eadem directio in omnibus ſimul orporibus, quæ inter ſe agere ſupponuntur, quo-nodocunque demum ſibi mutuo occurrant, dum cilicet ſervatur directio centri gravitatis communis. Si lex iſta Carteſio nota fuiſſet, corporum directionem æque * ac virtutem imperio animæ ſubraxiſſet, & hoc, opinior, eum ad Harmoniæ Prætitutæ hypotheſin recta perduxiſſet, quo iſtæ me egulæ duxerunt. Nam præterquam, quod alte-ius ex his ſubſtantiis phyſicus in alteram influxus ulla ratione explicari poteſt, obſervavi, *absque mnimoda legum naturæ perturbatione* ** in corpus nimam phyſicè agere non poſſe „.

§. 67.

* De hac conjectura poſſes hærere. Ratio enim, quare motuum augmenta animæ humanæ Carteſius ſubtraxit, hæc videtur, quoniam ex conſtantia Divina, eandem motus quantitatem ſubſiſtere Carteſius intulit, v. Princip. Philoſ. P. II. §. 36. p. m. 31. Sed vero directionis ſummariæ identitatem nemo generaliter ex relatione cum divinis quacunque eruit; ſed recte ab Leibnitio hic dicitur, eam in omnibus ſimul corporibus, *quæ inter ſe agere ſupponuntur*, quomodocunque demum ſibi mutuo occurrant, ſervari. Potuiſſet igitur fieri, ut Carteſius, etſi hujus inter corpora legis gnarus, mutationes directionum ab anima oriundas retuliſſet ad illas, quas eodem paragrapho ob evidentem experientiam vel divinam revelationem exceptas voluit. Sed vero conjecturam hoc loco Leibnitius facit, non demonſtrationem crepat: Tribuitque Carteſio eam partem, quæ fuiſſet rationabilior oppoſita. Itaque, ſi vel maxime ſuſpicio falleret, non læderet tamen.

** Has velim voces penſitent, quibus curæ eſt examinare has diſquiſitiones. Argumentum hic non du-

§. 67. Sunt iſta hujusmodi, ut pro refutatione dicti ſyſtematis nihil addi neceſſe ſit. *Quicquid* enim influxui animæ in corpus oppoſitum eſt in antecedentibus, ubi motum ipſum dicebatur producere, id repeti poteſt contra directionis variationem ab anima derivandam. *Experientia* non magis directionem animæ ſubjectam demonſtrat, quàm motus ipſam vim & quantitatem. *Neque* magis *intelligi* poteſt, quî mutatio directionis fiat ab anima, quàm qua ratione motus producatur? Neque directio in corpore moto poteſt immutari niſi *reſiſtentia*, reactione, aut impulſu contrario, ſaltim in diverſam plagam tendente. Itaque, ſi impulſus non pendet ab anima, ſi reactio animæ nulla eſt, de quo ſupra diſputavimus, etiam directionis mutatio nulla eſt. *

§. 68. *Legem*, quam Leibnitius allegat, primus, quod ſciam, *Hugenius* (q) in ſphæricis corpori-

citur ab impoſſibili, ſed ab inconvenienti. Suadet ergo, non cogit hactenus. Diximus §. 35. & 36. quid excipere poſſint adverſarii difficiliores: Diximus vero etiam, quid exceptio valeat, ex noſtra quidem ſententia?

* Velim obſervent Lectores, quo momento unumquodque horum argumentorum producam, ne exiſtiment, me plus in concluſione inferre, quam eſt in præmiſſis. Momenta autem diſtinxi ſuperius §§. 28. 31. Illos conſulant, qui dictorum obliti hic hærent.

q) Vid. Extrait d' une Lettre de Mr. *Huygens* a l' Auteur du Journal des Sçavans 1669. 18. Mars. p. 534. Ibi: " Au reſte, j'ay remarqué une loy admirable de la Nature, laquelle je puis demontrer en ce, qui eſt

poribus deprehendit; univerſalem enuntiavit *Leibnitius* (r). Quodſi enim plura ſint corpora, motu n ſe invicem impingentia, primum inquiritur, notis inter Mechanicos artificiis, eorundem commune centrum gravitatis, pro diverſis ante conflictum ſtati-

des ſpheriques, & qui ſemble étre generale en tous les autres, tant durs que mols, ſoit que la rencontre ſoit directe ou oblique. C'eſt, que le centre commun de gravité de deux ou trois ou de tant, qu' on voudra de corps, avance toujours egalement vers le même coté en ligne droite devant & aprés leur rencontre „.

r) Journ. des Sçav. 1696. 9. Avr. p. 262. " Il faut ſavoir, qu' il y a une autre loy de la Nature, que j'ay decouverte & demontrée, & que Mr. des Cartes ne ſavoit pas, c'eſt, qu'il ſe conſerve non ſeulement la même quantité de la force mouvante, mais encore la même quantité de direction, vers quel coté, qu'on la prenne dans le monde. C'eſt a dire, menant une ligne droite, telle qu'il vous plaira, & prenant encore des corps tels, & tant, qu'il vous plaira: Vous trouverés en conſiderant tous ces corps enſemble, ſans ometre aucun de ceux, qui agiſſent ſur quelqu'un de ceux, qne vous avés pris, qu'il y aura toûjours la même quantité de progrés du même coté, dans toutes les paralleles â la droite, que vous aves priſe. Prenant garde, qu'il faut eſtimer la ſomme du progrés en ôtant celuy des corps, qui vont en ſens contraire de celuy de ceux, qui vont dans le ſens qu'on a pris „. Conf. & Journ. 1693. p. 651. Adde etiam Loy univerſelle pour quelque multitude de corps, que ce ſoit, dans quelque proportion de maſſe, de viteſſe, de reſſort, de dureté & de moleſſe, que ce puiſſe étre, par Mons ** Journ. des Sçav. 1699. 4. May. p. 315. -- 320.

ſtatibus, ut inde conſtet, num id quieſcat aut moveatur, & ſi movetur, qua linea, qua velocitate id fiat: deinde poſt factum conflictum ex legibus percuſſionum, pro ſingulis, ad quæ attendere lubet, momentis, inquiritur eorundem ſitus verſus ſe invicem, atque ex eo eruitur denuo locus centri gravitatis communis, ut determinatis denuo iſtis punctis de linea conſtet, in qua id ipſum moveatur poſt conflictum, aut de puncto, in quo quieſcat. Id ubi feceris, deprehendes *veritatem regulæ* de eadem manente directione centri gravitatis communis in quacunque corporum in ſe mutuo actione (s).

§. 69. Quemadmodum igitur *Carteſius* ex eo, quod eandem in Univerſo motus quantitatem conſervari voluit, motus ſpirituum in corpore animalium ſubduxit animæ imperio, atque volitioni prævios voluit: Ita [fieri facile potuiſſet, ut] ſi vivendo attigiſſet Hugenii Leibnitiique de motu inventa, ex regula de eadem manente directione, iſtam

s) Conf. Memoires de l' Academie Royale des Sciences, An. 1706. p. 584. ſeqq. edit. Batav. Ubi Dn. *Quadratus* (*Carré*) deducta ex generali formula, lege eadem de centro gravitatis duorum corporum ſeſe percutientium, ex mente & verbis R. P. *Malebranchii*, Magiſtri ſui, communem *Carteſianorum* regulam, de identitate motus in univerſo perpetua, explicat non de *abſoluta* motus quantitate, ſed de quantitate motus *reſpectiva* verſus eandem univerſi partem, ſive de *directione* & motu communis *centri gravitatis* ante & poſt ictum; cujus quidem regulæ metaphyſicam quoque rationem reddere allaborat.

ſtam quoque ab anima independentem, atque à
oriorum motuum directionibus determinandam di-
xiſſet. Atque ſic *incidiſſet in id*, quod *Harmonia
præſtabilita dicit* ratione corporis; Quod ſolum te-
neri non poteſt, niſi & alterum addas de anima,
ejusdemque mutationibus & perceptionibus corpori
harmonicis. [Non itaque præter rationem] Leib-
nitius: *Carteſium* (t), ſi hodieque ſupereſſet in
uam ſententiam tranſiturum eſſe, Carteſianamque
Philoſophiam (ſaltim in hoc capite) eſſe veſtibulum
veritatis (u).

§. 70. Erunt fortaſſis, quibus *hæc de Carteſii
mente ſuſpicio minus veroſimilis videtur*, quia vident,
Carteſianos, *Malebranchium* maxime, & qui illum
ſequuntur, *Cordemæum* cæterosque aliam iniviſſe
viam, & Syſtema potius occaſionale, à noſtro di-
verſum exſtruxiſſe. Sed nihil moveor ea ratione,
quamdiu diverſæ concluſionis cauſſæ & concluden-
di modi in Carteſio & Carteſianis, quoad præſens
negotium allegari poſſunt. In eo *melior* eſt *Car-
teſius*, quod ex eadem motus quantitate in univer-
ſo permanente, *non immediate* ad primam ejus
cauſ-

t) v. Princip. Philoſ. Leibnit. in Suppl. A. E. l. c. p. 512. Monadolog. §. 83. Epiſtol. ad Remon. Tom. II. du Recueil de diverſes pieçes. pag. 135. quam epiſtolam hiſtoriæ cauſſa evolvendam puto.

u) Recueil T. II. p. 135. citata: « L'on peut dire, que ſa philoſophie eſt â l' antichambre de la verité, & pag. 138. Je vous ai peut étre deja dit, que je conſidere la *philoſophie de Des Cartes* comme *l' Antichambre* de la veritable, ou l' on n'arrivera que peu â peu.

cauſſam progreſſus eſt, ſed præexiſtentiam ſaltim motus in corpore concluſerit; facile idem facturus de directione ut §. antec. diximus. Ex adverſo *Malebranchius* cum ceteris ex negata animæ virtute activa *immediate* ad primam motus cauſſam ſe convertit, ejusdemque activam vim vocavit in ſubſidium. Cauſſæ concludendi diverſæ hæ videntur, quod alter de *ordine* motus magis; alter de *cauſſa* vere efficiente fuerit magis ſollicitus: Alter magis *ex regula* motus generali ſancta & inviolabili, alter *ex virtute* infinita ad motum producendum neceſſaria fuerit ratiocinatus. Inde eſt, quod *intermedias* cauſas efficientes motus particulares hic *negaverit*, ille admiſerit (v).

§. 71. *Carteſianos* itaque ſi audias, *Malebranchium* & reliquos: Ab anima nihil proficiſcitur aut pendet effective, quod in corpore fit; nihil à corpore, quod fit in anima. Verum motus corporis omnes immediate & unice pendent à divina virtute & actione, quæ *pro occaſione* volitionum mentis atque ad earundem præſentiam, motus illos ipſa & ſola efficit; & ad præſentiam atque occaſione motuum in corpore noſtro factorum (quos & ipſos ad aliorum corporum præſentiam, horumque occaſione DEUS fecit,) perceptiones animæ produ-

v) Conf. *Carteſii* Princ. P. II. n. 36. ſeqq. *Malebranche* Eclairciſſemens. T. III. p. 178. *Cordemoi* de diſtinctione corporis & mentis Diſſ. 4. pag. 83. ſeqq. apud *Sturmium* in Phyſ. Elect. Tom. I, pag. 135. 137. 138.

roducit & mutat: Utrumque vero exequitur ſecunum certas à ſe ipſo ſemel arbitrarie latas leges, uarum vigore ad hunc motum hæc perceptio, & ice verſa ad alium producitur alia, & viciſſim.

§. 72. Dicitur hoc *Syſtema occaſionale*, quoiam ſecundis agentibus ſive cauſſis virtus omnis ctiva, ſive ex ſe illam, ſive ex divina communiatione habeant, penitus denegatur, iisdemque ræter occaſionem, ex qua divinæ actionis effetus, pro ſemel latis legibus generalibus, in quounque caſu determinatur, nihil quicquam relinuitur. Eſtque id hodie ſatis receptum, non iner Carteſianos modo, ſed & eos, qui videri vount, nulla ſectæ placita ſequi, quorſum omnino eferimus præ cæteris *Joh. Chr. Sturmium* (x), 'irum de ſaniori phyſica meritisſimum.

§. 73. Dici autem non poteſt, quam *variis udiis* de eo Syſtemate in utramque partem diſpuatum ſit. Verum illa plane ſilentio involvemus, uæ de motu corporum inter ſe atque illius comunicatione huic ſyſtemati intertexta ſunt ab illius uctoribus; Neque illa omnia aut diffuſe perſeuemur, quæ ad ipſam animæ & corporis unioem ex eo derivandam vel explicandam pertinent. Jnum tamen alterumve libabimus. Neſcio vero

F ſane

x) v. Phyſicæ hypotheticæ Uſum Metaphyſicum c. 2. §. 7. p. 837. de Naturæ Agentis idolo. c. 4. §. 2 de Natura incaſſum ſibi vindicata contra Schelhammerum. cap. 4. & Act. Erud. 1698. pag. 208. & ſeqq.

ſane, quo fonte id *Tourneminius* (y) hauſerit, quando *Leibnitium* Carteſianis ita objicientem facit: "Neque legem à Deo ſibi impoſitam, agendi conformiter in animam atque corpus, neque conſpirationem mutationum in utrisque facere veram quamcunque animæ & corporis unionem,, . Fateor enim, etſi plurimis locis Leibnitianam de eo Syſtemate ſententiam legerim, non me meminiſſe tamen, ullibi hanc objectionem fieri, neque illam Leib-

y) v. pag. 869. l. c. ubi: " Il fait aux Carteſiens une Objection, qui detruit entierement leur Syſteme ſur l' union de l' ame & du corps. Ni la loy, que Dieu s'eſt impoſée d' agir conformement ſur l' ame & ſur le corps, ni le rapport de changemens de l' un à ceux de l' autre, ne font entre l' ame & le corps aucune veritable union. Il y a, ſi vous voulés, un parfait rapport: Mais il n'y a point de liaiſon reélle, pas plus qu'il y auroit entre les deux horloges, dont nous parlions tout à l' heure. Il n'y a pas de replique à cette objection: Mais par malheur elle detruit le Syſteme de Mr. de Leibniz auſſi bien, que celuy de Carteſiens ,,. De re ipſa dixi in textu: De comparatione hic dicam. Non ſequitur ſane, ſi arguas: " Ea non eſt realis & vera unio, ubi ratio convenientiæ duarum rerum non eſt in ipſis rebus, ſed extra eas in DEO, eademque penitus arbitraria, ut inter duo horologia externi motoris ſola directione concordantia; Ergo nec illa dici unio poteſt; ubi ratio convenientiæ eſt in ipſis rebus, antecedente ſc. utriusque ſtatu, eademque regulis naturæ rerum conformibus inædificata ,,. Non enim dubito, quin concedas, poſteriori ſenſu propius atque amplius ad ſe invicem referri, ut unum aliquod conſtituere valeant, quam priori.

.eibnitio dignam exiſtimavero, *prout hic proponitur*, tque in ipſum vertitur à Tourneminio. *

§. 74. Potius *hæc ſunt argumenta Leibnitii* (z): 'Syſtema cauſſarum occaſionalium (legis verba Vi- i Illuſtris latine reddita ab interprete Jeſuita:) ɔræterquam, quod ad conciliandum hujus utrius- que ſubſtantiæ commercium, *miracula perpetua* in- roducit, *non cavet perturbationi* legum naturalium n utraque ſubſtantia conſtitutarum, quæ æque vio- abuntur, ſive DEI interpoſitio ex ſententia illa ɪova, ſive mutuus influxus juxta opinionem com- nunem interveniat. Atque alibi (a) de *Bælio*:

 "id

* Ceterum de *Unione* ſic ſtatuo. *Summa* eſt vis vocabuli in Syſtemate influxus; quoniam illic anima & corpus in ſe mutuo influerent. *Media* eſt in Syſtemate harmoniæ præſtabilitæ; quoniam ibi principia ſucceſſionum ſunt unicuique intrinſeca, & alterum alteri ex rei ipſius convenientia normam præſtat. *Minima*, neque nulla tamen, eſt in Syſtemate Aſſiſtentiæ; etſi enim omnia pendeant à principio rebus ipſis extrinſeco, non tamen anima mea percipit, niſi occaſione mei corporis; neque movetur corpus meum niſi occaſione meæ animæ. Sunt igitur connexa, ſunt unita: quis dubitet?

z) Leibnit. Theodic. §. 60. edit. Lat. §. 61. edit. Gall.

a) Theodic. §. 340. pag. 335. quibus confer. §. 353. pag. 345. Non ei (Bælio) neceſſe fuerat ad Syſtema cauſſarum occaſionalium confugere, plenum miraculis & hypotheſibus, quas nulla ratione fulciri fatentur ipſi ejus architecti. Utrumque hoc vitium Syſtema à genuinæ philoſophiæ indole quam maxime alienum facit.

"id autem„ (quod leges naturæ arbitrariæ ac indifferentes ſint,) maxime verum eſſe cenſebat, de lege unionis animæ cum corpore; opinatur enim cum Carteſianis recentibus qualitatum ſenſilium ideas, quas DEUM, occaſione motuum corporis, animæ impertiri putant, nihil habere, quod motus corporis repræſentet, aut illis ſimile ſit. Ita in mero DEI arbitrio erat, caloris, frigoris, luminis, ceterarumque qualitatum eas, quas nunc experimur ideas, aut prorſus alias nobis largiri. Miratus ſum frequenter, hominibus tam eruditis ſententias tam parum philoſophicas, tamque primis rationis effatis contrarias probari potuiſſe. Nihil enim philoſophiæ alicujus imperfectionem luculentius indicat, quam ſi philoſophus fateri cogatur, *aliquid* in Syſtemate ſuo reperiri, *cujus ratio nulla* exiſtat. Id ſane tantundem eſt, ac atomorum Epicuri declinatio. Sive DEUS ſive natura operetur, ſuæ nunquam rationes operationi deerunt„. Similia prioribus ſunt illa (b) ejusdem: " Pour reſoudre des problemes, ce n'eſt pas aſsés d'employer la cauſe generale, & de faire venir ce qu'on appelle, *Deum ex machina.* Car lors que cela ſe fait ſans qu'il y ait une autre explication, qui ſe puiſſe tirer de l'ordre des cauſes ſecondes, c'eſt proprement recourir au miracle. En philoſophie il faut tacher de rendre raiſon en faiſant connoitre de quelle façon les choſes s'executent par la ſageſſe divine, conformement à la notion du ſujet, dont il s'agit„.

Deni-

b) Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. pag. 456.

Denique & eo ipſo loco, (c) quo cum horologiis hæc ſyſtemata contendit, & quem fortaſſe innuunt verba Tourneminii, ſic loquitur: "La voye de l'Aſſiſtance eſt celle du Syſteme des cauſes occaſionelles: Mais je tiens, que c'eſt faire venir *Deum ex machina*, dans une choſe naturelle, & ordinaire, où ſelon la raiſon il ne doit entrevenir, que de la maniere, qu'il concourt à toutes les autres choſes de la nature ,,.

§. 75. *Tria* igitur ſunt potiſſimum, quæ deſiderat Vir ſagaciſſimus. *Primum*, quod neque ſic in ſalvo ſint leges naturæ & motus. Perinde hic eſt, ſive anima humana ſuis volitionibus efficiat in corporibus motum, ſive occaſione & pro ratione volitonum iſtarum DEUS producat illos in corpore motus. Neutro caſu ſervantur leges utrique ſubſtantiæ latæ: Neque Ethico-Logicæ (d), quibus anima ſubjicitur, & quæ faciunt, ut affectuum in anima prodeuntium cauſſa ſit in anima; neque phyſico-mechanicæ, quæ motum motui cauſam poſtulant in corpore. Nullum enim hic eſt principium naturale, ut mox dicemus, adeóque nullum legibus naturæ alligatum. Neque id fieri poteſt: Si actiones immanentes conſentientibus Carteſianis ita liberæ ſunt, ut quorſumcunque velis, determinare appetitus animæ poſſis, quidni & illa velle poſſis, aut eo tempore, ut, ſi convenienter hiſce volitionibus DEUS in corpore

 re

c) Journ. des Sçav. 1696. 19. Nov. p. 709.
d) v. Recueil de diverſes Pieces T. II. p. 330. ubi dictas legum appellationes deprehendes.

re motum exciret, leges naturæ & motuum inde patiantur. [Aut igitur ab initio corporeum Syſtema iſtis quidem volitionibus conformiter ordinatum eſſe oportet, aut ita illud turbabitur, ut v. g. in præſenti momento motus exiſtant, qui per nullam motuum Legem ex priori ſtatu orti, ſed occaſione hujus volitionis demum ab DEI immediata vi orbi corporeo intruſi ſunt.]

§. 76. *Secundum*, quod male habet Leibnitium, id eſt, Carteſianos plane liberas atque omnino arbitarias facere iſtas Leges generales, quarum vigore DEUS occaſione motuum perceptiones operatur, & vice verſa. Scilicet id *nunquam ferre* potuit Vir *philoſophus*: Dari, exiſtere, aut fieri aliquid ſine ratione, ſive id de ſpiritibus dicatur, ſive de corporibus. De corporibus facile omnes conſentiunt, ſine cauſſa efficiente nihil fieri: In ſpiritibus aliquando hæſitari videas, ubi ſine cauſſis finalibus nihil fieri contenderis. Sed qui modum cogitaverit, quo ſpirituum atque agentium liberorum indeterminata voluntas ad determinatum quid promoveatur, ille, opinor, nullum temere caſum concedet exiſtere, quo *ſapiens* ſe ad quicquam ſine cauſſa determinet. Itaque id DEO tribui non poteſt, leges, quas ille inter plures poſſibiles ſuo operi applicandas ſelegit, eſſe plane arbitrarias, neque ullo ſe argumento præ cæteris commendare. Potius arbitror, omnibus rei attendentibus probatum iri, quod Leibnitius (e) porro addit: "In naturæ quidem

e) v. la Theodic. §. 340. pag. 335. edit. Lat. fin.

quidem operationibus rationes vel à veritatibus neceſſariis, vel à legibus, quas DEUS rationi conformiores judicavit, petendas: In operationibus autem DEI ab electione ſuprema rationis, qua DEUS ad agendum movetur, dependebunt„.

§. 77. *Tertium*, cui nos inhærebimus, hoc eſt, quod iſta ſententia perpetua faciat aut ſupponat miracula. *Miraculum* proprie dictum, definio, Leibnitium (f) ſecutus atque Wolffium, (g) conſentientibus, niſi me omnia fallant, Theologis & Philoſophis extra Angliam (h) pleriſque, per effectum ejusmodi, qui ſui cauſſam non habet in natura rerum, ſed extra eam, in Auctore rerum, DEO, unice quærendam: Qui vires creatorum tranſcen-

Videntur Gallica clarius dicta: " Dans les operations de la Nature, ces raiſons dependront ou des verités neceſſaires, ou des loix, que Dieu a trouvé les plus raiſonnables; & dans les operations de Dieu, elles dependront du choix de la ſupreme raiſon, qui le fait agir„.

f) v. Theodic. §. 207. Le caractere des miracles, (pris dans le ſens le plus rigoureux) eſt, qu'on ne les ſauroit expliquer par les Natures des choſes créées. Conf. Epiſt. V. ad Clarck. T. I. pag. 144. §. 117. & adde Theodic. §. 249.

g) Metaphyſ. §. 633. - 638. Ubi & conceptum noſtrorum Theologorum allegat, & contra Spinozæ, Lockii & Clarckii definitiones approbat.

h) Modo diximus, hic falli Lockium, & Clarckium quoque ipſum hic in transverſum agi a ſuis. v. Reſp. II. ad Leibn. §. 12. T. I. p. 27. Epiſt. Leibnit. III. §. 17. p. 37. Clarckii reſp. III. §. 17. pag 47. &c. de Lockio vid. Poſthumous Works. p. 217.

ſcendit *: Vel &, qui per naturales creatorum vires, per conceptus, affectiones, naturam aut eſſentiam rerum explicari non poteſt; ſive cujus ratio reddi non poteſt ex iis, quæ in rebus obſervari poſſunt; ubi tamen *memineris*, in duabus ultimis phraſibus non de eo ſermonem eſſe tantum, quod nos non poſſumus, ſed quod nec ille poſſet, qui rerum naturas pervideret (i).

§. 78.

* Hic notes velim, fieri dupliciter poſſe, ut factum aliquod transſcendat vires creatorum: vel in genere, uti vires hominum ſuperat deſperatos ſola voce morbos curare, vel ſuſcitare mortuos, uti vires aquæ ſuperat ſuſtentare ſolidas ferri maſſas & ſimilia; vel ſub hoc aut iſto ſtatu ſpeciali, ubi factum aliquod non ſuperat in genere vires creatorum, ſed omnino ſui exempla habet in ipſis naturalibus rerum eventis; ſuperat autem vires naturæ, ut ex ſtatu, qui *nunc* eſt, per Leges Naturæ enaſcatur ſtatus, qui conſequitur; ut ex ſudo cœlo pluvia cadat, ut ruptura Terræ ſine cauſſa terræ motus antecedenti & naturali, ob moralem quidem rationem contingat. Et quæ ſunt ſimilia.

i) Nimirum, id non eſt miraculum ſtatim, cujus rationem philoſophi hactenus aſſecuti non ſunt. Quis cauſſam gravitatis tenet? An ideo eſt miraculum, gravem eſſe lapidem, & cadere non ſuffultum? Potius hanc ejus naturam eſſe conſtanti rerum obſervatione novimus; & innatare ferrum aquæ, ignem non lædere, corpus humanum in ſublime latum ſecare aërem &c. ultra naturales rerum, & obſervatione cognitas vires aſcendere legitimo intelligimus argumento. Verum iſta diffuſius, ubi ex inſtituto. [Hic unum addidero. Dari poſſe caſus, ubi per hanc definitionem nobis incumbat το επεχειν. Da-

§. 78. Hoc præmiſſo *manifeſtum eſt*, ſi perceptionis meæ, cum ego nunc dolorem ex muſcæ manui inſidentis punctione ſentio, neque in animæ præcedenti ſtatu, neque in corporis cum anima commercio, vera & realis cauſſa eſt, ſed à DEO illa unice excitatur ad alterius præſentiam, id *miraculum* fore; & ſi ſæpius id contingat, miraculum fore *repetitum*; ſi ſemper accidat, *perpetuum*. *Neque id moror*, quod dici poſſit, eſſe aliquam in corpore illius effectus cauſſam, occaſionalem ſcilicet. Occaſio enim, non vere influens, hoc eſt, occaſio omnis, conſiſtere poteſt cum miraculo; quis neſcit, occaſionem à miraculis non abfuiſſe? Et quis putet, noſtra definitione admiſſa, id deſinere eſſe miraculum, ſi ad quamcunque baculi exporrectionem aquæ ſcinderentur divina virtute? Quis non potius id conſtans, repetitum, imo perpetuum eſſe miraculum, admiſerit?

§. 79. Ut tamen id clarius pateſcat, removendum eſt id, quod *Malebranchio* (k), *Balioque* (l) &

ri, ubi certo pronunciare liceat. Crediderim vero iſtum caſum eſſe frequentiorem in miraculis, quæ vocant, providentialibus, hunc in evidentialibus. Utor vocibus receptis, etſi non aptiſſimis]

k) *Malebranche* Entret. ſur la Metaphyſ. XII. p. 490. " Par miracles j'entens des effets, qui dependent des loix generales, qui ne nous ſont point connues naturellement ,,. Igitur ſi legibus aliquid generalibus accidit, iisque naturaliter cognitis, miraculum non eſt, ſenſu Malebranchiano. Non diſputo de voce, manet hoc tamen, quod effectus ille viribus naturalibus non præſtetur. Atque id puto ſatis eſſe eo, ut Syſtema id diſplicere poſſit Philoſophis.

(l) & ceteris fuit offendiculo. Exiſtimatum eſt non paucis, id non amplius eſſe miraculum, quicquid fiat per leges naturales, ſaltim nobis cognitas. Verum hic, ſi placet, *diſtingue* leges (m) generales, (ſive nobis cognitas ſive incognitas,) & leges naturæ. Quicquid fit *legibus naturæ*, hoc eſt illis, quæ ex natura rerum conſequuntur, quæ per naturam rerum agunt, & quorum effectus ex natura rêrum poteſt explicari: *id omne* eſt naturale & miraculo vacuum, eidemque contradiſtinctum. Sin *leges* fuerint *generales* quidem, etiam cognitæ nobis, ſed non poſſint executioni mandari per naturam rerum intermediam, atque à DEO ſemel efficacem redditam: *omne id*, quod ſecundum haſce leges à divina virtute perficitur; miraculum eſt. Accipe exemplum Leibnitio (n) familiare: Si vel maxime DEUS legem corporibus ferret, ut ſe mutuo attraherent ſine medio, ut libere moverentur in circulo, etſi nihil eſſet aliud, quod ipſa retraheret à motibus in tangente rectilineis; id per naturam rerum obtineri non poſſet; itaque, ſi fieret, miraculum foret, cum divina vis eum naturæ & virium centri-

l) Ita Bælius apud Leibn. Theodic. §. 354, "Hæc omnia citra miraculum peracta fuiſſent, de his enim omnibus *leges generales* exſtitutæ fuiſſe ponuntur „. In quo is longius à vero recedit, atque Malebranchius fecerat.

m) Diſtinctio eſt Leibnitii Journ. des Sçav. 1709. T. II. Suppl. Juin. p. 602.

n) v. Theod. §. 207. 355. Epiſtol. III. ad Clarck, §. 17. Journ. des Sçav. l. c. & paſſim.

centripetarum, quas vocant, defectum una, ſola atque immediate ſupplere neceſſum haberet. Motus enim ille, cum ſit minime ſimplex, ab uno in corpus facto impetu, quo rectilineam directionem ſequeretur, derivari non poteſt: Sed nova in omnibus punctis actione & verſus centrum preſſione opus habet.

§. 80. Vides igitur, quicquid ſit de legibus generalibus, quicquid de voce miraculi, quam facile tibi liberam relinquo, atque ex hoc diſcurſu, ſi velis, elimino, *ſaltim hoc conſequi*: Effectus in natura rerum ordinarios nullam in natura cauſſam agnoſcere: Naturam non eſſe Syſtema, in quo poſteriores rerum ſtatus aliqua rerum ipſarum convenientia conſequantur ex prioribus, aut ingenitum ad eos reſpectum habeant: Sed eſſe aggregatum entium, quorum mutationes Auctor eorundem plane liberrimo & ſimplici arbitrio alicui placito generali ſic alligaverit, ut ipſe omnia ſolus atque unicus facere velit iſti regulæ conformiter. Quale id foret, ſi quis liberrimo decreto ordinem ſibi penitus arbitrarium præſtitueret, eundemque deinceps ita ipſe exequeretur; ubi rerum quidem ſucceſſio & ſucceſſionum ſimilitudo obtineri poſſet, quoniam vero nulla rerum inter ſe connexio eſſet, ſed mera occaſionalitas indifferenter determinata, in ea quidem coordinatione nemo Auctoris ſapientiam (o) quæſiverit. Verum illud *eo ſaltim* dictum

o) Sapientia nimirum ſupponit rerum ad ſe invicem habitudines, mediorum atque finium connexiones:

ctum eſt, ſi omnino arbitrarias eas leges feceris: Sin convenientiam aliquam eorum adeoque non omnimodam indifferentiam, admiſeris, ceſſabit id, quod hic eſt difficillimum, Non evitabis tamen *hoc inconveniens*, quod DEUM animæ atque corpori perpetuum quaſi interpretem alliges, qui & pro corpore ad animam loquatur, & animæ voluntatem corpori inſinuet, hoc eſt, quod effectuum naturalium ſupernaturalem tantum cauſſam alleges.

§. 81. Quodſi autem eo Te recipies, ut in illo ipſo velis naturam rerum collocare, aut *naturales vocare* eos effectus, qui ſequantur legem à DEO latam, ſive juſſum illud divinum, cujus efficacia nunc omnia peraguntur: Tum diſtingui velim cum Leibnitio (p). Scilicet divinum illud beneplacitum, cujus virtute nunc in tuo Syſtemate animantur corpora & afficiuntur animæ, vel *extrinſecam* rebus *denominationem* tribuit, nullam veram & in illis perdurantem vim vel efficaciam iisdem imprimit: *Vel*

Conſtantiam igitur in executione obſerves & dilaudes profecto; in coordinatione ſapientiam difficulter oſtenderis. Neque ſufficit mihi viarum ſimplicitas, & effectuum admirabilis varietas, ſi nullus præ altero effectus naturalem cum hoc vel alio obtinendi modo cohæſionem habet. Cedam tamen lubentiſſime ea objectione, ſi luculenta ſapientiæ ſpecimina in iſta ſuppoſitione demonſtraveris.

p) Disjunctio eſt Leibnitii in Act Erud. 1698. m. Sept. pag. 430. cui conf. reſponſa Sturmii in iisdem Actis 1699. m. Majo p. 216.

Vel expreſſum aliquod *ſui veſtigium* in rebus relinquit, inditam aliquam efficaciam, vim vel formam, à qua deinceps pendent & producuntur effectus legem iſtam ſecuti. *Si prius*: In eo naturam collocare non licet, quæ rebus eſt intrinſeca; neque effectus ratione naturali ab ea conſequuntur, ſed unice atque immediate pendent à divina, & repetitis *actionibus* (q) operoſa virtute, nihil conferentibus rebus naturalibus, adeoque manent miracula; actionis autem divinæ, ſive juſſi illius nullus eſt in corporibus effectus verus, realis, perdurans, nullum apoteleſma. *Si poſterius*: Concedis in rebus principium, ă quo pendent earundem mutationes, ſaltim in corporibus principum motus, & in ſpiritibus perceptionum. *Non* enim puto, hic *ſufficere*, ſi dicas, id veſtigium eſſe *pure paſſivum*, uti vide-

q) Dico, actionibus, non, decretis. Ut enim hoc facile concedam, imo urgeam, non poſſe decreta DEI effectu vacua eſſe, & ſufficere effectibus perennantibus Decretum ejus unicum, perpetuo efficax: Nego tamen, id Decretum poſſe veros extra DEUM effectus præſtare in rebus naturalibus, niſi vel initio perdurantem in illis potentiam producat, vel actionibus continuo repetitis efficaciam ſuam obtineat. Non igitur imputo *Carteſianis*, quod repetita DEO Decreta tribuant, ſed repetitas ſemel lati ejus decreti generalis executiones effectivas: Neque igitur divinæ voluntatis ſive conſtantia ſive efficacia ſalvam ab hac objectione theſin præſtant. Si dubites: Reſponde ad *dilemma*, & vel alteram ejus partem aſſume, vel oſtende tertiam, à prioribus diſtinctam: Loquere autem, ſi placet, perſpicue, & determinate.

videtur voluiſſe *Sturmius*, Vir Doctiſſimus, qui habilitatem interpretatur ad ulteriores multivarias & ſpecificas impreſſiones recipiendas: Præterquam enim, quod paſſivum ejusmodi veſtigium ſive habilitas, producendis actu motibus non ſufficiat, exiſtimo etiam id ſequi ex corporum, quatenus compoſitorum, eſſentia, non vero eſſe effectum divinæ voluntatis beneplacito compoſitis rebus ſuperinductum; quod tamen dici poteſt de principio activo in corporibus, utpote quod ex compoſitionis ratione, modove, atque adeo ex compoſiti eſſentia derivari non poteſt.

§. 82 Et fateor profecto, niſi conceſſeris divino illo & primævo juſſu efficaciam rebus & principium activum inditum, *me non intelligere, quid* ſit id, quod *DEUS eo decreto effecerit?* Neque omnino capere poſſum, quomodo ſine ea in perpetuum efficax ſit iſtud decretum, etſi nulla nova volitio aut novus conatus accedat, quo DEUS nunc iſtos motus producat? Si ſtuporem hunc punctes, explica, ſi potes, iſta *Sturmii* (r), ſed diſtincte. "Uti cauſſam motus, inquit, de novo producendi aliam, quam DEUM ipſum agnoſcere non poſſumus: Ita neceſſum haud erit in quibuslibet communicationibus aut determinationibus motuum & actionibus peculiaribus, DEUM ipſum, tanquam immediate motum quemvis in individuo de novo

r) v. Diſſ. de Natura ſibi incaſſum vindicata c. 3. n. §. 3. 6. p. 717. & loca ibi allegata ex Phyſica concil. & Hypotheſ. præcipue §. 6. 7. p. 723. 724.

novo (nunc demum & ſine omni medio corporeo) producentem allegare &c. „ ſed videor mihi tutus eſſe, ſi me *Leibnitii* exemplo tuear, qui & ipſe hic ſuam ignorantiam non ſemel (s) confeſſus eſt. Manet itaque ex dictis, niſi divino juſſu effectum perdurantem, activumque aliquod principium in rebus productum concedas: effectuum & mutationum omnium nullum eſſe principium internum, naturale nullum. Quid ergo! Supernaturale & miraculoſum. Atqui id vitium eſt in Phyſicis, ſi effectibus naturæ *ſpecificis*, (iisdemque ſingulis) cauſa quæratur extra naturam.

§. 83. R. P. *Tourneminius* (t) Carteſianam in hoc negotio *reſponſionem piam* putat, ſed, an *philoſophicam* eſſe concedas, ambigit. De priori nihil dicam: Saltim de celeberrimo *Sturmio* ſatis patet, eum optima mente & voluntate iſtam defendere, ut paſſim obteſtationes docent. *Philoſophicam* hactenus *non* concedo, quatenus id philoſophicum dicitur, cum naturalia explicantur ex natura. Conſentio itaque hac parte cum Doct. quem dixi, Viro Jeſuita. Sed in eo non poſſum adſtipulari, quando idem (u) contendit: Id Carteſio [illegible] & di-

s) v. Journ. des Sçav. 1709. T. II. Suppl. Juin. pag. 600. Et pour dire la verité, je ne comprens rien dans le ſentiment contraire, Conf. Act. Erud. menſ. Sept. An. 1698. p. 432. §. 9.

t) Mem. de Trev. 1703. p. 866. La reponſe eſt fort devote: Je ne ſay, ſi vous la trovés aſſés philoſophique.

u) v. l. c. p. 1858. ubi, Si le defenſeur des Carteſi-

& diſcipulis ingratum fore, ſi legitime cauſſam ſuam egiſſet eorum defenſor Anonymus, à divina voluntate derivans id commercium, quod hactenus inter animam corpus ex eorum mente obtinere diximus: *Ita* enim opera eorum *inutilia fieri* putat, & *phyſicam* converti in *meditationes de voluntate divina.* Verum iſta *nec quicquam ſequi* video. Fac, omnia fieri ſecundum Syſtema occaſionale, omnia DEO unice operoſo, creaturis nude patientibus: *Non* tamen eapropter *Phyſicam abolere* diceris: quamdiu eam divinam operationem concesſeris *ſequi leges*, arbitrarie quidem à DEO ſtabilitas, & ſecundum quas ipſe ſolus operatur, etiam repetitis, ſi tibi placeat, molitionibus, ſed *generales* tamen, quæ ex naturæ obſervatione atque experimentis poſſint erui, ſic ut intelligas, quænam ſint ea, quæ DEUS mutuò velit & faciat ſe invicem conſequi? *Neque minus* laudabile erit, inquirere, quas DEus ſuæ in naturam actioni leges fecerit, quam inveſtigare, quibus legibus prodeant naturæ phænomena ex primæva rebus à DEO impreſſa vi & efficacia. *Meditationes de voluntate* divina, ſi *volitionum cauſſas* inveſtigare velis, ſunt metaphyſicæ quidem, ex divinæ ſapientiæ conſideratione eruendæ: Sed phyſicæ ſunt, quatenus ex rerum naturalium (x) ordine

ens avoit bien prouvé, ce qu'il pretend, il auroit rendu aux Carteſiens & à Monſieur des Cartes un fort mauvais office. Tous leurs ouvrages deviendroient inutiles: La Phyſique ſeroit reduite à des meditations ſur la volonté de Dieu.

x) Quomodo id fieri poſſit & debeat vid. Wolfii Metaphyſ. §. 1007. & ſeqq.

ordine eruitur, quid velit, aut *quibus legibus* machinam ſuam ſubjecerit divini Artificis conſilium.

§. 84. Uti vero hic nimis largam ex Carteſianiſmo conſequentiam intra ſuos limites conſtrinximus: Ita probare inſtitutum non poſſumus, ſi *communes loquendi formulæ* in Carteſianos vertantur, quaſi res penderent ex formulis, iisque popularibus, quibus phænomena ſolent exprimi; non contrà formulæ ſequi deberent rerum veritatem, qualis ratiocinando detegitur. Itaque id nihil officere puto Carteſianis (y), quod ſolem lucere, globum ferire, animam movere, hominem loqui, ſcribere &c. dicimus. Quodſi enim ea vera eſſet ſententia, quam Viri Doctiſſimi defendunt; quid in eo foret incommodi, ſi conſequeretur, vulgi voces ex philoſophorum placitis (z) emendandas eſſe?

y) Malo id *jocum* interpretari, quam argumentum, quando *Tourneminius* p. 867. ait: Vous étés inſtruit ſur ce que penſent les Carteſiens, de ce, qu'ils appellent les cauſes occaſionelles. Vous vous ſouvenés, que ce n'eſt pas le boulet, qui abbat une muraille, mais Dieu, qui l' abbat à l' occaſion du boulet.

z) Ita neminem opinor contradicturum *Dodardo*, qui ſonum, aëre per contractam plus minus glottidem erumpente genitum, fieri gratum aſſerit, cum in cavitate oris & *narium* reſonare illum contingit; eo forte argumento motum, quod ingratam vocem *per nares* editam vulgus pronuntiet. Loquatur enim vero vulgus, ut conſuevit! Philoſophi ſentiant, ut debent; ſecuturi naturam rei, & fultam experientia

§. 85. *Eſſe* autem & *alia*, quæ urgeantur adverſus hoc, quod præ manibus eſt, Syſtema, facile videas *apud Cel. Wolfium* (a). Verum illa ſupponunt, præmiſſam eſſe de Mundo tractationem: Itaque ab illis in præſentia rerum abſtinendum eſſe remur, ne in immenſum excreſcat oratio. Quemadmodum & ab illis temperamus nobis, quæ, quantumvis lenita, *durius ſonant*. Cujusmodi eſt illud *Leibnitii* (b), poſſe ſententiam *Carteſianam*, ſed *nimium extenſam*, etiam non cogitantes *ad Spinoſiſmum* deducere: Quo tamen ipſe noluit optimis viris iſtam maculam inurere, quemadmodum & alibi, cum id de ſententia quadam alia *Carteſii* (c) evicerat, *ipſum* tamen, atque ejus bonam mentem diſer-

rationem! ſunt *plura* hujusmodi exempla in ſermone hominum quotidiano: Sufficiat vero id unum, quia vehementer obvium. Hiſtoire de l' Acad. des Scientes 1700. pag. 26. & Memoires p. 224. Hiſt. 1706. p. 24. & Memoires p. 172.

a) In Inſtit. Metaphyſ. §. 764.

b) v. Journ. des Sçav. l. c. 1709. pag. 600. Si le ſentiment contraire étoit *outré*, il pourroit nous mener ſans y penſer à une doctrine dangereuſe. Celui qui ſoutient, que Dieu eſt le ſeul acteur, pourra aiſement ſe laiſſer aller jusqu'a dire avec un Auteur moderne fort decrié, que Dieu eſt l' uniqué ſubſtance, & que les creatures ne ſont que de modifications paſſageres, car jusqu'ici rien n'a mieux marqué la ſubſtance que la puisſance d' agir. Saltim Leibnitius eum Canonem, quod actiones ſint ſuppoſitorum, de omni ſubſtantia ſingulari reciprocum eſſe exiſtimat in Act. Erud. 1694. 1695. & 1698.

c) Locus eſt in Journ. des Sçav. 1697. 17. Juin pag.

diſertis verbis *defendit.* * Verum iſta huc usque de *ſecundo* Syſtemate, quod vocavimus Aſſiſtentiæ. Sequitur.

SECTIO QUINTA, DE *Syſtemate Harmoniæ Præſtabilitæ.*

§. 86.

PRimum *generale* argumentum eſto. *Vidimus*, harmoniam eſſe inter animam & corpus, atque mutationes utriusque. *Vidimus*, præſuppoſiâ utriusque exiſtentià contingenti, tres ſolum diverſos eſſe modos, quibus eam explicare liceat. *Vidimus*, non admitti poſſe primum, quod ſcili-

 cet

441. & prolixe 20. Aouſt p. 624. 625. Geminus verò prioribus eſt §. 15. in Act. Erud. 1698. In Sept. p. 438. Ubi & eadem conſequentia de Spinoziſmo ex occaſionalitate non limitata occurrit, & Clar. quoque *Sturmii* innocentia ſimul aſſeritur.

* Exemplum eſt, quod pauci ſequuntur: Sed laudabile omnino. Si eadem juſtitia actum eſſet in cauſſa Leibnitii, potuiſſet Eruditus orbis carere Apologia haud una: Et eruditi agere, quod ſcientiis augendis inſerviiſſet. Meminerint vel tandem Librifices dictorum: "Non quis dicat, & quid dicatur ſpectandum. *Et:* Quod Tibi non vis fieri, alteri non feceris". Poſtulat illud ſapientia, hoc juſtitia.

cet altera pars hominis agat in alteram. *Vidimus*, non concedi poſſe ſecundum, quod DEUS harmoniam illam ſuis ſemper operationibus efficiat. Itaque *conſequitur*, obtinere tertium, quo ſubſtantia utraque ita ſibi habet res ſuas, ut ſuarum mutationum principium & rationes effectivas in ſe ipſa contineat, ut perceptiones animæ tales & eo tempore ex proprio animæ fundo evolvantur, quales & quo tempore conveniunt motibus corpori humano impreſſis; utque motus corporis tales & eo tempore ex ſtatu corporis antecedaneo motuumque legibus oriantur, quales & quo tempore conveniunt appetitibus ſive volitionibus ab animâ libere elicitis.]

§. 87. Intelligitur, quæ hucusque diximus, *non præliminaria tantum* noſtro Syſtemati, neque omnino aliena fuiſſe, aut vagæ compilationis affectatione prodiiſſe: Sed potius *primum* noſtræ ſententiæ *argumentum* eſſe, idemque in noſtra complicatione ſatis firmum, Dico *in noſtra complicatione*, qua & exiſtentiam utriusque ſubſtantiæ involvimus, & contingentiam utriusque, atque adeo & omnis diverſæ explicationis aut refutationem aut excluſionem: Ex hiſce enim omnibus ſimul ſumptis *ipſa* ejus *actualitas*, adeoque & poſſibilitas à poſteriori concluditur. adeo, ut niſi hoc Syſtema ſit, nullum ſit aut eſſe poſſit (d): Unde conſequeretur

d) Vides hic nobis etiam adhuc cauſſam eſſe, quare doctiſſimo, elegantiſſimoque ſcriptori, *Fontenellio* adſtipulemur, cujus in Hiſtoria Academiæ Scientiarum

retur in datis errorem eſſe; nullo itaque explicationis modo ſalvandum.

§. 88. Moneo autem iſta in hunc finem, ut, ſi videas, magnum Virum, Clar. *Wolfium* (e), ipſumque aliquando *Leibnitium in poſſibilitate Syſtematis* eruenda aut aſſerenda *occupari*, ejus rei neceſſitatem ad præſentem §. 86. trahere nolis, neque Leibnitianas mihi voces obvertere, quando ille & hoc deſiderat alicubi (f) in Carteſianis, quod nonnunquam neglexerint poſſibilitatem ſuæ definitionis, ita hic ego Syſtematis oſtendere. Illud enim eo pertinet, ſi quid ex rei natura vel definitione à priori debeat concludi: Adeoque hactenus à me potuit omitti, inferius ſolicite obſervandum §. 105. & ſeqq.

§. 89. Cætera, *cur* initio maluerim *hanc viam ſequi*, ſi cauſſam quæſiveris, hanc habet inter alias, quod & magis naturalem eſſe crediderim per §. 23.

 &

1716. pag. 143. hæc verba legimus : Si tous les deux (Syſtemes, l' un de Mr. des Cartes, & l' autre de Mr. Leibniz) ſuccomboient aux objections, il faudroit, ce qui ſeroit bien penible pour les philoſophes, qu'ils renonçaſſent à ſe tourmenter davantage ſur l' Union de l' Ame & du Corps. M. Descartes & M. Leibniz les juſtifieroient de n'en plus chercher le ſecret.„

e) v. Ejus Metaphyſ. §. 767. & Leibnitii reſponſiones Bælio & Lamio factas, & paſſim.

f) v. Schediaſma de cogitatione, veritate & ideis in Act. Erud. 1684. m. Nov. & conf. Reflex. ſur l' Eſſai de l' entendement de Mr. Looke Tom. II. du Recueil des diverſes Pieces de Leibniz p. 146.

& quod viderim, Leibnitium (g) hanc calcaſſ in inveniendo ſuo Syſtemate. Exiſtimo enim quod interſit rei literariæ, attendere ad modos at que ordinem, quo magni Viri ad ſua pervenerin eosdemque vel in inveniendo, vel & in proponendc imitari. Verum iſta tranſeamus, ne videamur fi lum orationis perdidiſſe, atque ad logicas obſerva tiones deflectere.

§. 90. Specialius & magis pro Syſtemate, * ſi res expediri debeat, ſciendum eſt ex Leibnitianæ &

g) v. Journ. des Sçav. 1695. 27. Juin. 4. Juil. qu locus eſt, ubi *primum* Leibnitius in publicum ho Syſtema *edidit*, poſtquam *ultra decem annos* jam preſ ſerat. v. pag. 639. Ibi autem 456. refutato priu Syſtemate Carteſiano, inquit: Etant donc obligé d accorder, qu'il n'eſt pas poſſible, que l' ame ou quel que autre veritable ſubſtance puiſſe recevoir quelqu choſe par dehors, ſi ce n'eſt pas la toute-puiſſanc divine, je fus conduit inſenſiblement à un ſentiment qui me ſurprit, mais qui paroit inévitable, & qu en effet a des avantages tres grands & des beautés tre conſiderables. C'eſt, qu'il faut donc dire &c.

* Velim Lectores meminerint, ſcripta hæc eſſe eo tem pore, quo primum prodierant libelli, Leibnitian ſcil. Philoſophiæ Principia, & Metaphyſica Wolfiana Erant etiam inter præcipuos Eruditorum, qui ſpecia liorem horum Principiorum deſignationem à me pe tierant. Sine utraque hac ratione, noluiſſem adeo longe, & ab ipſis repetere principiis, quæ hic dicen da erant. Hodie id minus forte neceſſarium foret poſtquam undique reſonant in Auditoriis hæ contro verſiæ. Relinquam vero, ut ante ſcripſi; quoniam prima vice ſic excuſæ ſunt: Neque libellum hic do novum, ſed emendatum ſolum.

&, quæ huic conſentit, Wolfianæ philoſophiæ placitis (h): *Subſtantias* omnes eſſe vel *ſimplices* vel *compoſitas* (i); illas ob ſimplicitatem ſuam *unitates*

h) *Breviter* iſta quidem, hoc loco: Neque enim id ago, ut rigidis omnia Demonſtrationibus fulciantur, ſed ut ordinem rerum & coagmentationes theſium intelligas. Cetera, ſi tempus ferat & occaſio, & circumſtantiarum, quibus cingimur, externarum ratio ſuadeat; dabimus id amicorum monitis & utilitati, ſaltim commoditati, diſcentium, (inglorius enim ille labor eſt, & præſenti ſimilis,) ut ſive *Commentarium*, ſive Divinationes *in principia Philoſophiæ Leibnitianæ*, qualia in Act. Erud. edita conſpicimus, Suppl. Tom. VII. Sect. XI. p. 500. ſeqq. publicæ Eruditorum cenſuræ aliquando exponamus. Interim, ſi placet, adi Metaphyſicas Cel. Wolfii Inſtitutiones, adhibita in ſubſidium Præfatione illius ad Germanicam Commercii Leibnitio-Clarckiani translationem, Lipſiæ 1720. editam ab Interprete Henrico Köhlero. [Fuit animus, cum iſta ederentur, conjicere in chartam, quæ eodem tempore Auditoribus privatis exponebantur, ſecutus filum Monadologiæ, quam hic allego, Leibnitianæ. Mutavi id conſilium ſuccedenti tempore, & dilucidationes de DEO, Anima, & Mundo philoſophicas, quas itidem Auditoribus meis expoſueram, typis imprimendas curavi. Eas velim, ut hujus promiſſi loco Lectores noſtri accipiant, & conſulant.]

i) Memini eorum, quæ de compoſitis admonuit Leibnitius, tum paſſim in Actis, tum & in Collectione ſæpius citata, T. II. p. 7. 133. 189. 227. Journ. des Sçav. 1695. p. 461. Non poſtulat autem hic locus eam ſubtilitatem; neque ab iſta appellatione, qua utimur, Leibnitius abhorret. v. Supplem. Actor. T. VII. pag. 502. n. 17.

tates dici aut *Monades.* Earum *exiſtentiam* neminem negare, niſi qui numerum & multitudinem ſine unitatibus poſſit concipere. Eſſe autem illas *non perfecte ſimiles:* Si enim id foret, nullam hinc in compoſitis varietatem oriri poſſe, ſaltim ubi omnia plena credideris: Differre autem non figura, mole &c. quibus careant ſimplicia (k); *differre* non *ſtatu* externo, quorſum figura &c. pertineret; igitur *interno*, qualis in ſimplicibus attendi poſſit. *Statum* illum *internum* poſſe variari ob naturam finitudinis; finita enim dicuntur, quæ non omnia ſimul habent, quæ habere poſſunt, eoque ſucceſſive illa poſſunt obtinere. In mutatione ſucceſſiva omni contineri varietatem & multitudinem; manere enim aliquid, ubi mutatio contingat, & variari aliquid. Multitudinem igitur eſſe in ſimplici, non realem ſane & partium proprie dictarum: Repræſentatam igitur, & graduum (l), *Repræſentationem* illam multitudinis tanquam extra Monadem exiſtentis, factam in ſimplici, *generali* quidem vocabulo vocari

k) Carent enim partibus, ex definitione ſimplicium: Carent igitur extenſione, quæ partes extra partes poſtulat: Carent adeo etiam terminis extenſionis, i. e. figura. Ut enim finita ſint, eoque limitata in eſſentia, affectionibus, virtute, effectibus ſuis: Non ſunt eapropter extenſa, eoque nec figurata. Quis figuram ſpiritibus determinat, etſi finitis?

l) Quid à proprie dictis partibus, totum componentibus, differant gradus: Id exemplis vulgo cognitum eſt. Major eſt attentionis gradus, qui duobus, aut pluribus objectis conſiderandis ſufficit, quam ille, qui vix uni eorum ſufficiat. Neque tamen attentioni par-

vocari *perceptionem* (m) poſſe. Perceptionem eſſe diverſi *gradus ſpecifici* (n): In *ſimplicibus Monadibus* eſſe debilem, ſine ſenſu, ſine conſcientia, & obſcuram, qualis eſt v. g. ſoni debilioris perceptio in homine dormiente, non ſomniante, neque per ſonum evigilante, qualis eſt luminis manui meæ allabentis, cujus aliquam impreſſionem, ſed valde perquam infirmam eſſe, nemo hodie dubitat, * etſi neque ſenſu perceptam, neque conſcientia. In

G 5 *Mona-*

tes proprie ſic dictas communiter adſcribimus, etſi gradus quoque ad illarum analogiam conſideremus utiliter.

m) Suſpendit de perceptione ſententiam Eruditiſſimus Chr. Wolfius in Inſtitutionibus Metaphyſicis: Neque minus tamen è ſuis quoque principiis intulit, ſtatum ſimplicium internum reſpicere Univerſum, & pro vario ad Univerſitatem habitu differre. In ſecunda etiam Editione poſſibilitatem Monadum Leibnitiano ſenſu perceptivarum adjunxit. v. §. 595 - 599.

n) Ne mireris vocem: Quod gradus aliquando ſufficiant differentiis ſpecificis, non eſt novum in Metaphyſicis. Dabo cum exemplis teſtimonia, ſi neceſſe fuerit. Interim nemo neſcit, bonum & malum differre ſpecie, & ſæpiſſime à ſolis gradibus pendere differentiam. Specificos vero gradus hic illos voco, cum novus cogitandi modus accedit priori, obſcuro clarus, confuſo diſtinctus: Et aliam illam ſubſtantiæ ſpeciem puto, quæ *tantum* obſcure percipit; aliam, quæ nonnulla clare; aliam, quæ confuſè tantum; &, quæ diſtincte nonnulla, aliam; aliam, quæ diſtincte omnia.

* Impetum enim in corpora faciunt allabentes radii; ut v. g. elaterem tendant collecti per cauſticam Lentem; teſtibus Virorum Doctiſſimorum experimentis.

Monadibus corpori organico junctis atque in eo *prædominantibus*, h. e. *Animabus*, perceptiones eſſe prioribus fortiores & aliquando claras, quales ſunt perceptiones ſenſuum, ut Luminis perceptio, cum oculo incidit, atque in ſubtilioribus nervi optici fibris, illi rei convenienter diſpoſitis, extantiorem ſuo niſu impreſſionem facit: Plurimas tamen & obſcuras eſſe. In *Spiritibus* denique finitis, tertia Monadum claſſe, qualis eſt anima humana, perceptiones dari & obſcuras plurimas, & claras multas, ſed confuſas, & diſtinctas etiam: Inde eſſe & conſcientiam ſui & intellectum, & quæ inde conſequantur (o).

§. 91.

o) Exiſtimaſſem, ſatis illa perſpicue dici, ut intelligeretur, an Monades Leibnitianæ ſint ſpiritus, an corpora? Quia tamen id *ſæpenumero* ex me quæſitum eſt: Diſertam quæſtioni reſponſionem applicabo. Corpora ſunt aggregata ſimplicium: Ergo Monades non ſunt corpora. Sed neque omnes ſunt Spiritus; quam vocem tertiæ demum claſſi propriam ſervamus. Nimirum hallucinamur in diſtinctione *ſubſtantiarum:* Quando illas *immediate* in corpora & ſpiritus diſpeſcere conſuevimus. Sunt omnes ſane ſubſtantiæ aut materiales aut immateriales. Ita Monades neceſſario erunt aut materiales, aut immateriales: Tertium enim nullum datur. Verum id vitium eſt, ſi pro ſubſtantiis immaterialibus, hoc eſt, iis quæ non ſunt materia, aut corpus, tanquam perfecte æquipollentes ſpiritus velis ſubſtituere. Vide, quæ in eum errorem, & circa hoc ipſum exemplum, dixit Philoſophus Celeberrimus, J. P. *de Crouſaz* Logique P. I. S. II. c. IV. §. v. Tom. II. pag. 639. 640.

§. 91. Ejusmodi Monades nec *incipere* poſſe, niſi per *creationem*; nec *interire*, niſi per *annihilationem*: Ceteros enim ortus & interitus modos ſucceſſivos requirere partes in ſubjecto: Simplici igitur momentaneum competere; hujusmodi eſſe illos, quos diximus. *Nihil* quoque *rerum creatarum & externarum* poſſe *agere in interiora Monadum*, quia nihil hic tranſponi poſſit, nullus concipi motus internus, ut in compoſitis; nequequicquam in hæc ſimplicia poſſit ingredi, nihil egredi (p). *Mutari* tamen ipſo quoque facto Monades, uti creata omnia. Mutari ergo oportere non ipſam eſſentiam, aut id quod perdurans eſt in ſubſtantia, ſed *limitationes* ejus, gradum intellige illius perceptionis, quam diximus: Mutari autem à *principio interno*. Principium mutationis hujusmodi omnis generale *vim* vocari poſſe, & per conatum explicari, qui quaſi *medius* ſit inter nudam potentiam, quæ adhuc ſui excitationem requirat ad actionem, & ipſam actionem, & cujus hæc natura ſit, ut nitatur exſerere actionem, atque adeo exſerat, cum impedimenta tolluntur, cujusmodi ſit gravitas in lapide ſuſpenſo, elaterium in elatere tenſo &c. *Actionem* illius principii in monadibus interni, qua fiat mutatio ſive tranſitus ab una perceptione ad alteram, dici *Appetitum*, generali iterum vocabulo.

§. 92.

p) Non *Subſtantiam* primo, ne vel duas in ſimplici ſubſtantias nanciſcare, vel nihil retineas: Sed neque *accidens*, quod tranſitum illis, è ſubjecto in ſubjectum migraturis, Philoſophi negent communiter.

§. 92. Ex iſta igitur vi & actione pendere *mutationes* in ſubſtantia ſimplici *naturaliter omnes.* Cur autem nunc hoc præciſe, nunc alio modo compoſita ſive Univerſum à Monadibus repræſentetur, ſive cur ita nunc *determinentur* illius *perceptiones*, id oriri ex determinationibus ſtatus antecedanei, pro Legibus naturæ rerum convenientibus. *Primam* vero perceptionem ſive repræſentationem *quoad exiſtentiam* ſuam pendere à divina voluntate & potentia, quæ res poſſibiles in actum deduxerit: *Determinationem* ejus hanc vel iſtam, *in mundi poſſibilis idea* jam tum obviam, naſci ex eo reſpectu, quem res illa habeat ad ceteras omnes in univerſo coexiſtentes, aut ſucceſſione connexas, hoc eſt, ex ſpatio & tempore, quæ occupet in univerſo, idealiter in poſſibili, realiter in exiſtente. Ita *determinationem* ejus Monadis, quam dicimus *animam humanam*, pendere à *ſitu corporis* cujusdam organici in univerſo, ut videlicet anima univerſum repræſentet eo præciſe & tantum modo, qui reſpondeat poſitioni corporis noſtri in mundo. *Conſecutiones* autem ipſas diverſorum ſucceſſive *ſtatuum ſequi Leges Ethico-Logicas*, ex conſideratione cauſſarum finalium atque appetituum eruendas; qualis v. g. *illa* eſt reſpectu *ſpirituum*, quod voluntas non appetat niſi bonum, & ceteris paribus majus bonum minori præferat.

§. 93. Ita ſingulas *monades eſſe ſpecula univerſi* (q), in quibus diverſæ & mutuo ſibi ſuccedentes, diver-

q) Figurata nimirum locutione, cujus nequaquam ille

diverſorum & mutuo ſibi in univerſo ſuccedentium rerum & motuum, repræſentationes ex ſuis antecedentibus conſequantur, ſecundum leges appetituum, uti in compoſitis id accidat ex regulis motuum. *Quapropter fiat*, ut, ſi quis omnem alicujus monadis perceptionem diſtincte pernoſſet (r), ille univerſos mundi præſentem & præteritum & futu-

ſenſus eſt, icones objectorum illabi in interiora Monadum, atque ibi demum repræſentari tanquam à ſpeculis; cum ex adverſo principium repræſentationis ſit unicuique ſubſtantiæ internum. Differunt nimirum à ſpeculo Monades, quod ibi repræſentatio ſit in extenſo, hic in ſimplici; quod ibi pendeat ab actione externorum, hic ab interno fiat principio; & quæ ſunt plura ejus generis. Cui bono iſta? Ne appellatione abutaris figurata. Cetera enim vulgaris de influxu ſententia Animam Tuam *proprie* ſpeculum conſtituit, cui externa rerum objecta icones ſuas aut veſtigia, vel ſpecies imprimant. [Notari illud ſolicite velim. Fuerunt enim, qui neſcio quid ridiculi voluerunt Leibnitianæ ſententiæ affricare, ex appellatione ſpeculi ad animum translata. Sciant vero illi, in hypotheſi de influxu animam eſſe ſpeculum, quod ab extra patitur, patitur inquam, non agit in ſenſationibus ſuis. Rideant igitur ſpecularem philoſophiam, per me licet, rideant, quibus pulmo prurit: Sed ſciant, nihil iſtam ſcenam ad nos pertinere; pertinere ad ipſos Comœdiæ Actores.]

r) Intelligis hinc, quomodo *DEUS videat omnia in omnibus*, & quam infinite variis modis eundem mundum cognoſcat. Cognoſcit enim totum in quacunque Monade, totum quidem & ratione ſpatii & durationis. Præſens enim ſtatus ſequitur ex antecedente, & ex præſenti conſequens: Ergo ut nos concludendo unum ex altero poſſumus inferre, ita is

futurum quoque, ſtatus in ea poſſet internoſcere, *quatenus* aliquem ad hanc monadem reſpectum habent.

§. 94. Quoniam vero ſpeciatim *animæ noſtræ* hæc natura ſit §. 92. ut res omnes ſive Univerſum * repræſentet pro ſtatu & ſitu noſtri corporis organici in univerſo: inde fieri, ut *aliqua obſcure* ſaltim, alia *clare* quidem, ſed confuſe tamen, alia *diſtincte*, ſed inadæquate, percipiat, prout illa plus minuſve connexionis habeant ad noſtri corporis organa & ſitum. Sic *infinitam* eſſe *multitudinem appetituum* atque *perceptionum obſcurarum*, quarum tamen non magis conſcii ſimus, quam perceptionum in ſomno

intuendo poteſt unum in altero intelligere. Cognoſcit autem hoc univerſum toties ſub alia ratione, quot ſunt hujusmodi Monades, ſive naturæ elementa, mundi pro ſuo ſitu repræſentativa. De quo plura in Metaphyſ. Wolfian. c. ult. §. 972. - - 974. Adde inferius notam §. 109. ex Theodic. Leibnitii §. 360. [Atque dum hic intelligis, quid ego mihi velim, cum dico, DEUS *videt* omnia in omnibus: quære etiam ex aliis, quid iſti ſibi velint, cum dicunt: DEUM *eſſe* omnia in omnibus? An hoc ſolum volunt: DEum in ſe poſſidere realitates omnes? An iſtud: Omnes rerum realitates eſſe à DEO? An aliquid aliud, & amplius, & fortaſſis υπȣλον.]

* Obiter admoneo, ſi cui id faſtuoſius videatur, dici *res omnes*; fecerit operæ pretium, ut de limitationibus cogitet, intra quos coercere iſtam repræſentationem velit. Atque ubi ſatisfecerit ſibi, officioſe rogatum velim, ut publice mentem, & diſtincte exponat, & determinate: quo poſſimus & ego & alii proficere ex ipſius laboribus. Si nec ſibi ſatisfaciat; domi habitet.]

nno inſenſibilium; *Illas* tamen omnes non minus *oncurrere ad determinationem* perceptionum *conſe-uentium*, quam res in univerſo illis reſpondentes oncurrant ad motus in illo conſequentes.

§. 95. Intelligi & pendere hinc *idearum* in-er ſe conſecutionem atque *evolutionem*, quia re-ræſentationem aliis plurimis commixtam, atque deo obſcuram, cum vel clara ſit vel etiam diſtin-ctá, quaſi evolutam dicere liceat. Sic *in corpore* quidem luminis vel ſoni impreſſiones in faciem me-im pluribus aliis aëris commotionibus & impeſſio-ibus commixtam non diſtingui poſſe ab iisdem, iſi vel oculi vel auris, tanquam organi magis ninuſve huic vel illi motui recipiendo accommo-lati, ope fortius hæc, quam alia, impreſſio in ſtam corporis partem, agat, adeoque ab ea poſſit liſcerni. Ejusdemque generis eſſe *in anima* per-eptiones iſtarum impreſſionum, quæ diſcerni non oſſint, dum adhuc pluribus aliis permixtæ ſint; in fortiores fiant, ut dignoſci præ aliis atque ab is ſecerni poſſint, inde ſenſum generari, & ideas lariores, aliquando & diſtinctas.

§. 96. Iſta vero ratione *mutationes in anima mnes ſui principium habere in anima*, è cujus fun-lo, ſumma prorſus ſpontaneitate, nulla alia re reata quicquam effective conferente, iſtæ omnes caturiant, convenienter tamen legibus Metaphy-icis generalibus; atque, ut ante diximus, appeti-uum Ethico Logicis. Unde conficitur id, quod *Leibni-*

Leibnitius figurata locutione non male ediſſeruit; *Præſens gravidum eſt futuro.* (s).

§. 97. Eadem & ſimilia *de corporibus* dici audies: Compoſita nimirum *eſſe aggregata ex ſimplicibus*, tanquam elementis naturæ, non ſimilaribus tamen aut uniformibus, ſed *inter ſe differentibus*; Id niſi foret, nullam in compoſito differentiam obtineri poſſe, ſaltim in hypotheſi, quæ vacuum neget; utcunque enim partes moveantur vel transponantur, ſuccedere ſimilaria; ſubſtitutis autem æquivalentibus non obtineri diverſitatem. *Iisdem* ſubſtantiis, quia res creatæ ſint, *mutationes competere*:

s) Nimirum hoc eſt, quod *communiter* ſupponimus, etiam non attendentes, cum rationem reddere de præſenti rerum conditione jubemur; quis enim neſcit, ex antecedaneo illam ſtatu peti communiter. Et poſſumus id ſane, quotiescunque rerum aut appetituum in præſentem ſtatum influentium curioſi fuimus, aut eſſe potuimus; potuimus vero, quoties ideæ ſatis claræ aut diſtinctæ ſunt, ut earum conſcii eſſe poſſimus & meminiſſe. Sin obſcuræ fuerint, rationem in antecedaneo quærimus ſane, neque invenimus tamen ſpecificam; etſi, dari illam, negari ex ea cauſſa non poſſit. Illud ſolum hoc loco, ſi placet, attende: *Nihil adverſus libertatem* moliri eam regulam. Pariunt gravidæ *naturaliter*: *Neceſſario* non item. Sequitur adeo præſens ex antecedaneo ſtatus naturaliter: Neceſſario non ſequitur ex iſta comparatione. [Tum vero, ſic ubi naturalis conſecutio opponitur *liberæ*: ſcias, nos de *ſenſationibus* loqui hac vice, in quas non homini majus imperium eſt, quam eſt fœminis in partum.] Verum iſta prolixius, cum ex inſtituto. Conf. dicenda inferius, inter objectiones Lamianas, §. 173.-187.

ere: Mutationem compoſitorum, quâ talium, *fieri notu*; ſcilicet partium vel additione, vel detractione, vel tranſpoſitione. Itaque requiri *principium motus*, ſive vim motricem.

§. 98. *Vim* illam *motricem non conſequi* ex eo, quod Geometricum ſit in materia, non ex illius extenſione vel impenetrabilitate, vel modo compoſitionis partium: Ex quibus paſſiva materiæ attributa pendeant, menſurabilitas, diviſibilitas, mobilitas &c. Itaque *altius* hic *Principium* requiri, & *metaphyſicum*, vim à DEO corporibus inditam, quam Naturam dicas: *In corpore* enim *tria* conſiderari poſſe, id quod aggregetur, *materiam* ſive multitudinem, modum aggregationis ſive *eſſentiam* compoſiti ut talis, & principium mutationum, ſive *Naturam*, quatenus ab ea corporum motus pendeant.

§. 99. Eam *vim originalem*, ſive primitivam, *eſſe* in ſingulis corporibus varie *determinatam*: Determinationem illam pendere *à ſitu reliquorum* in univerſo corporum, quorum *reſpectu* DEUS vim primitivam in quolibet corpore limitaverit, ut habeant in ſeſe vires derivativas, mirifice quidem inter ſe diverſas, ſed harmonicas. Illam vero *vim derivativam exſerere ſe* producendo motus corporum non utcunque, ſed *pro legibus* motus à DEO *conſtitutis*; *libere* quidem, quatenus eas non eſſe Geometrice neceſſarias, per Leibnitiana inventa (t) conſtet, ſed *non* tamen *omnino arbitrariè* & indifferen-

H

t) Paragrapho demum 98, indicata obiter, peculiaris,

ferenter, ut aliis viſum fuerit, verùm pro ration ſapientiæ ſuæ, quæ convenientiam ſectetur & or dinem, atque inter plura poſſibilia ſeligat opti mum.

§. 100. *Eas leges* obſervatione & experimen tis detectas, ipſo facto *oſtendere*, *quod* corporun motus & *mutationes cohæreant*, quoniam ſecundun illas & explicari & prædici poſſint. Hujusmod eſſe illas, *quod cauſſa & effectus æquipolleant, quod i univerſo eadem & virium motricium & actionis mo tricis quantitas & directionis totalis ratio perſiſtat quod reactio ſit æqualis & contraria actioni &c.* Reg autem corpora legibus ſuis Phyſico-Mechanicis ita ut alter ex altero motus ſecundum illas prodeat Unde fiat, ut Machina ſit hic mundus (u): Ma chinam enim dici corpus aliquod, quando vari ejusdem motus pro diverſa partium connexione ſe cundum leges motus ex ſtatu & motu ejus antece daneo determinantur & conſequuntur.

§. 101

quam de *Dynamica* Vir Ingenioſiſſimus meditabatu ſcientiæ fundamenta. De qua, ſi placet, confera Recueil de diverſes Pieces Tom. II. p. 7. 200. 133 134. 231. 232. 233. Theodicée §. 345. ſeqq Journal des Sçavans 1695. pag. 445. 1697. p. 261 1691. p. 308. & 368. Itemque in Actis Erud. a An. 1695.

u) Conf. Chr. Wolf. in Metaphyſ. §. 557. & quæ in de conſectaria fluant, vide omnino §. 1037. & 1038. Similia dabimus ipſi quoque in Diſſertatione de Ori gine & Permiſſione Mali; namque & ibi uſus eſt ha rum obſervationum non contemnendus.

§. 101. Sic *rationes mutationum* contineri *in corporibus*, eorumque eſſentia & natura: Neque ordinarie (x) quicquam fieri in univerſo corporeo, quod ſui cauſſam non agnoſcat in corpore. Verbo: *Statum conſequentem* vi Legum, quibus aguntur corpora, *determinari ex* ſtatu *antecedenti*: Cauſſamque adeo motuum neque externam eſſe corporibus, neque ſupernaturalem tantum; eſſe internam & naturalem (y).

§. 102. Eandemque hic rationem eſſe *corporum animatorum*, etiam *humani*, quorum tanto extantior cum reliquis univerſi corporibus connexio ſit, quanto ſubtilioribus partibus artificioſius ſint contexta. Ita *ſenſuum ope* perfici, ut, quæ cæteroquin debiles forent corporum impreſſiones, fortius deinde feriant; ut v. g. radii luminis *dioptrico oculi artificio* collecti notabiliorem in nervos impreſ-

 ſionem

x) Dico ordinarie: Ne exiſtimes, adeo ſanctas nobis eſſe Leges §. 100. memoratas, ut neque DEO integrum ſit, ſuadente ſapientia aliquid extraordinarium & miraculoſum perficere. Neque enim identitas virium motricium aut directionis totalis, Deo opponitur, ſed Scholaſticis illa, iſta etiam Carteſio, utrisque pro tuenda incognita illa, & incomperta & inexplicabili actione animæ in corpus ſuum, turbaturis Leges corporum, divinitus impreſſas, & experimentis æque ac fundato illis calculo cognitas.

y) Vides, me loqui non de prima motuum origine, quam DEO transſcribimus §. 98. ſed de proximo motuum, quos in corporibus naturalibus obſervamus, principio.

ſionem faciant, quam ſine eo facturi eſſent, aut hodieque in alia corporis organa faciant.

§. 103. *Omne* tamen *illud*, & quicquid hinc conſequitur, *mechanicis ſubeſſe legibus*, atque motu mediante confieri; quod etiam ſatis obvium & palpabile ſit hiſce caſibus, ubi nulla interveniente animæ opera ſenſibili, v. g. in terrore ſubito, motus in nervo auditorio excitatus, mediante cerebro in exteriora corporis membra tranſeat (z); itemque cum turbato corporis, maxime nervorum & fluidorum, ſtatu, nihil motus ex animæ imperio conſequatur, quia ſcilicet leges hic ceſſent mechanicæ, & quæ ſint plura hujus generis.

§. 104. Quibus omnibus hoc obtineatur, ut & *in noſtro corpore* agnoſcendum ſit, conſequentia pendere ex antecedentibus, atque adeo & horum reſpectu *verum* eſſe illud *Leibnitii: Præſens gravidum eſt futuro.*

§. 105. Quemadmodum autem iſta declarant, quid *in ſingulis* fiat, anima & corpore noſtro: Ita jam

z) Conf. Cel. Chr. Wolf. Metaphyſ. §. 778. & expende, *utrum* eo caſu *convenientius ſit*, ex motu organi unius ad cerebrum communicato mediantibus nervis immediate conſequi motum organi alterius: An mediante demum perceptione animæ & appetitu, ita ut motus prior corporis faciat in anima perceptionem, perceptio animæ faciat appetitum animæ, appetitus animæ demum faciat in corpore motum, reducendo quaſi poſtliminio in corpus, quod ex eo diffugerat in animam.

jam videamus, unde *harmonia* (a) pendeat? Scilicet id experientiæ teſtimonio novimus, concordare haſce duas hominis partes; atque eatenus id aſſumimus & ab initio & modo etiam §. 87. 88. Nunc verò, cum *à priori* inſtituitur noſtra diſceptatio, ejus rei poſſibilitas ex noſtro ſyſtemate oſtendenda eſt: Id §. 88. promiſimus.

§. 106. Videas autem, hic eo provocari, ut dicatur: *DEUM* utriusque conſecutionis ſcientem, ita *præparaſſe corpus* atque animo aptaſſe, ut mutationes motuum in illo conſequantur eo ordine, quo perceptiones [& appetitus] animæ: *Animam* eo *inſtruxiſſe* modo, ut repræſentet mutationes ſui corporis, atque aliorum, quatenus cum iſto connectuntur. Factumque id eſſe *ſemel atque ſimul*, non quaſi neceſſum fuiſſet, ſingulis univerſi mutationibus ſigillatim accommodare perceptiones ſingulas,

a) Obiter moneo, *quam* ego *harmoniam* dicam, ex paragrapho ſtatim primo intelligi. Neque eſt negotio præſenti ſimile accommodum, quod *à chordis* ad uniſonum reductis ſumitur. Ut enim tactæ alteri altera conſonet, aliquo ſenſu ex influxu eſt, dum motus, vibrationum impulſu, aër chordæ tactæ conterminus, tremorem ſuum transfert ad alteram quoque ſimiliter aut proportionaliter tenſam, eoque vibrationibus etiam ſimilibus & oſcillationibus ſui æque velocibus idoneam. Dixi tamen, *aliquo ſenſu*: Neque enim ab impulſu illo harmonia eſt, eſt à tenſionis ratione; nimirum hæc efficit ſimilitudinem & excitabilitatem ſoni, excitat impulſus. Verum de illo nolim ego laborare anxius; Tu, ſi placet, noli id ſimile (rectius, illud diſſimile) ad rem præſentem transferre, aut ex illo arguere.

gulas, & ſingulis animæ appetitibus ſingulos corporis motus: Sed quod *ſufficiat*, utrumque ſemel conſpirare, & poſtea ſuum ordinem ſequi; ita enim fieri, ut, niſi alterutrum ab ordine deſciſcat ſuo, nunquam amplius diſcordare poſſint.

§. 107. Nempe *quales Leges* Univerſi ſtructura ſequatur, ejusmodi regulas ſequi ejus *repræſentationem* quoque, * eſſe convenientiſſimum. Quod ſi enim in univerſo *plus cauſſæ* ſit, *ut* effectus hac vel illa ratione conſequatur, dubitari non poſſe, quin in repræſentatione *plus cauſſæ* ſit, *cur* effectus hoc vel illo modo conſequi intelligatur. *In utroque* nihil fieri ſine ratione ſufficienti, quod ſi igitur *res rei cauſſam* contineat ſufficientem, etiam *repræſentationem repræſentationis* ſufficientem continere.

§. 108.

* Velim animadvertant Lectores mei, quoties de Anima corpori harmonica loquor, ſolas appellari perceptiones, repræſentationes, ac ſenſationes. Quoties de corpore, ut Animæ harmonico, loqui me de perceptionibus & appetitu ſeu volitionibus animæ. Poteſt hæc res magno eſſe uſui: Ita enim intelligitur, quod ſuo loco diſertius memorabo, quæſtionem de libertate, hoc eſt, illam de conſecutione appetituum ex perceptionibus eſſe ab hoc inſtituto alienam; non illam pertinere ad negotium harmoniæ præſtabilitæ. Poſſe de appetituum ex perceptionibus conſequentia, hoc eſt de libertate dici, quicquid velis, & conſiſtere tamen Syſtema harmoniæ præſtabilitæ. Id niſi planiſſimum fecero in ſequentibus, conſentiam ſane, ut mea omnia vel ob ſtuporem ingenii aquis, vel ob malæ voluntatis crimen flammis deſtruant.

§. 108. Hoc niſi fuerit, *de primo* repræſentationis ſtatu *dici non poſſe*, quod Univerſi naturam ſatis exprimat aut repræſentet; non enim omnia exhiberi, quæ in eo diſtingui poſſunt. Sin primus animæ ſtatus ita Univerſum exprimat, ut ex ejus facta repræſentatione conſequatur, ſecundum quoque eadem ratione exprimere ſtatum Univerſi ſecundum: Sequi jam, omnia ſic exprimi in repræſentationibus conſequentibus, uti revera ſeſe habeant in Univerſo.

§. 109. Atque adeo & hic *harmoniam priorem continere in ſe cauſſam* harmoniæ conſequentis, & ſic omnium *ſubſequentium*: Eſſe igitur & in hoc capite verum illud generale: *Præſens gravidum eſt futuro* (b).

§. 110. *Iſta* quidem *hactenus* ex Philoſophia *Leibnitii* atque *Wolfii*, celeberrimorum in reſtaurandis Metaphyſicis Duum-Virorum, ſalvis tamen, ſi qui de meo acceſſerunt, erroribus. Unum hic addidero, prioribus ſive ſupplementum ſive explicationem, in eorum gratiam, ſi qui ſunt, qui mu-

b) Verba *Leibnitii* in Theodic. §. 360. C'eſt une des regles de mon Syſteme de l' harmonie generale, que *le preſent eſt gros de l' avenir*, & que celuy qui voit tout, voit dans ce, qui eſt, ce qui ſera. Qui plus eſt, j'ay établi *d' une maniere demonſtrative*, que *Dieu* voit dans chaque partie l' univers tout entier, à cauſe de la parfaite connexion des choſes. Il eſt infiniment plus penetrant, que *Pythagore*, qui jugea de la taille *d' Hercule* par la meſure du veſtige de ſon pied.

tuam utriusque harmoniam ſecundum diverſas in utroque leges obtentam fortaſſe ſpecialius paulo (c) expoſitam vellent. Scilicet id non ſufficit, *diverſi generis res* ab initio conſpirare, & tum ſuis quamque *legibus regi*, ut poſtea quoque conſpirare credantur, *niſi* ſimul aut ſuppoſueris aut *oſtenderis*, eas leges inter ſe *eſſe harmonicas.*

§. 111. Non dubito, id in genere ſequi ex iis, quæ §. 106. - - 110. dicta ſunt: Sed tentabo tamen, num aliquid in eam rem dici poſſit magis ſpecialiter. Equidem ſi *diſciplinam*, quam hodie deſideramus, *Coſmologicam* Viri docti excolerent, non dubito, quin hoc negotium felicius procederet. Ea enim doctrina, ſi, quod titulus (d) promittit, legitime præſtaret, *generales* nobis *leges* exhiberet, quibus & corpora regantur, & ſpiritus, ſive univerſim Monades. Exhiberet porro leges *cuique generi proprias*, ut quemadmodum de legibus motus plurima hodiè *Wallisii*, *Hugenii*, *VVreni*, *Leibnitii*, *Newtonii*, *Mariotti*, *la Hirii* & *aliorum*

c) Quid promittam, videas? Non ſane plenam & valde ſpecificam rerum expoſitionem: Sed ſpecialiorem *paullo*, quam ſit iſta altera §. 106. - 110. expoſita.

d) Non enim deſunt libelli *eo titulo* inſignes, qui, ut cetera boni ſint, & omnino egregii, non tamen id inſtitutum habent, aut perficiunt, cujus hoc paragrapho mentionem feci. Nolim igitur, exiſtimes, inſultari hoc loco Viro longe præſtantiſſimo, *Nehem. Grevv*, Anglo, cujus inter cetera, quæ ætatem ferunt, ſcripta *Coſmologiam* quoque prædicant eruditi, à noſtro tamen inſtituto abludentem.

rum opera innotuerant, ita & de legibus (e) appetituum, quas ſequuntur Monades, conſtaret paulo ſpecialius.

§. 112. Meminit ejus negotii deMundo in Univerſum Cl. *VVolfius* (f), atque aliquas ſimul regulas generales, alibi & de corpore & de ſpiritibus, v. g. anima humana, nonnullas exhibet. Duas alias generales vide apud *Leibnitium* (g), cui pleraſque debemus. Speciminis loco hæ ſunto: *Naturam*

e) Quod id huc usque factum non ſit, inde ortum puto, quoniam libertati noxium id eſſe exiſtimatum fuerit, ſi & ſpiritus in ſuis volitionibus alicui ordini aut regulæ generali adſtringantur, quod utique *verum eſſet*, ſi leges iſtæ forent abſolute neceſſariæ, & pellendo agentes, quales olim creditæ ſunt leges mechanicæ, & obtruſæ ſpiritibus ab extrinſeco. Sed contrarium obtinere, in noſtro caſu, inferius docebimus. Cetera quis neſcit, *receptam* undique *regulam* animarum, ut non appetant niſi bonum, aut ſub ſpecie boni: Quæ, ut conſtans ſit, libertati tamen electionis inter plura non officit.

f) Metaphyſ. §. 709. habentur generales: De corporibus vide §. 665. & ſeqq. de anima §. 847.

g) Novell. de la Republ. des Lettres 1687. Juill. p. 745. ſeqq. [Rogo autem Lectores meos, præcipue illos, quibus placet ad DEUM referre ſtudia ſcientiarum, ut hunc quidem locum evolvant, & reperita lectione examinent. Videbunt, quomodo Leibnitius etiam abſtractiſſima philoſophiæ capita referat ad pietatem; ipſas ſcil. mechanicas corporum Leges è divinis repetens attributis. Longior locus eſt, quam ut huc deſcribi debeat: Longiorem tamen optabunt, quicunque legent, & intelligent.]

turam dicimus *non facere ſaltum*, valetque id dictum & de corporibus & de ſpiritibus, quorum mutationes nunquam naturaliter * tranſeunt ab extremis ad extrema niſi per intermedia. Dicimus, *effectus æquipollere cauſſis ſuis*: Id *in motu* vulgatum eſt, & communiter pro principio aſſumitur, non à *Leibnitio* tantum, ſed & aliis, *Papino*, *Nanu* (h), &c. utroque contra Leibnitium de motu diſputante. Obrinet vero *& in ſpiritibus*, ut, *quo plus cauſſæ ſit moventis*, ſive diſtincte cognitum, ſive confuſe, ſive & obſcure perceptum, cauſſæ adeo finalis, ut in corpore & motu efficientis, *eo major effectus ſit*: Unde & affectuum vehementia pendet (i). Dicimus cum Leibnitio, *Ordinatis datis*, *ordinata eſſe quæſita.* In mechanicis id probant problemata de motu, in Metaphyſicis teſtantur idearum & ratiocinationum conſecutiones. Dicimus per *legem continuitatis* (k), cum differentia duorum caſuum in datis minuitur ultra datam quamlibet differentiam, etiam ſic minui differentiam in quæſitis. *De motu* videas, quæ à Leibnitio contra Carteſium & Malebranchium detecta ſunt: *De mente*

* Poteſt tranſitus eſſe velociſſimus, ut in cataractis fluminum: Eſt tamen per intermedia, ſi naturalis eſt. Supernaturali divinæ actioni nullas hic leges obtrudimus.

h) *Papinus* in Actis Eruditorum, locis ad §. 33. citatis. *Nanu* in Journal des Sçavans 1691. 16. Juillet. pag. 457.

i) Conf. Metaph. Chr. *Wolfii* §. 881.

k) Quam primus ſe inveniſſe ait *Leibnitius* Theod. §. 348. Recueil de div. pieces. T. II. p. 417.

mente id, ſi placet, experiare exemplis, v. g. amoris atque odii tui in diverſas perſonas vel electionis atque averſationis duorum voluntatis objectorum: Videbis enim tantundem minui affectus differentiam, quantum vel alteri addendo, vel detrahendo alteri, voluntatis tuæ motiva reduxeris ad æqualitatem.

§. 113. Ex iſto vero, quem hic vidimus, Legum Ethico-Logicarum atque Phyſico-Mechanicarum conſenſu, *quid* aliud *conſequitur*, quàm hoc: *Leges corporum* (plurimas hodie cognitas) & Leges *Monadum* (plurimas adhuc incognitas) quantumvis diverſas, tantum tamen inter ſe, ſub generalibus ſcilicet legibus metaphyſicis, *convenire*, ut harmonicas dicere, iisdemque mediantibus effectus harmonicos ex cauſis harmonicis derivare liceat: *Hoc eſt*, leges illas eſſe hujusmodi, ut, ſi ſemel corpora monadibus, & corporibus monades conſpirent, utraque autem ſuas leges ſequantur, illa nunquam non conſpirare poſſint: atque adeo harmoniam *præſtabilitam* inter illa *eſſe poſſibilem.*

§. 114. Atque ita, niſi fallor, præſtitum eſt, quod 88. ad hanc deductionem requiſivit. *Colligamus rem denuo in nervum.* Poſſibile eſt, ut corpus atque anima conſpirent, etiamſi principium mutationis ſit unicuique intrinſecum ſaltim. Id quidem ex dictis §. 105. - 113. conſequitur: Neque deſunt argumenta, quibus id reipſa obtinere perſuadeas. Nimirum experientiæ teſtimonio conſpirant mutationes corporis & animæ §. 1. & §. 26. ſed utrumque ſibi habet res ſuas & ſuas ſequitur

leges

leges, Anima per §. 90. - 96. corpus per §. 97. - 104. Ergo neceſſe eſt, ut á DEO ſemel ſint harmonice conſtituta ab initio, ſic ut ex priori eorum harmonia conſequantur cæteræ, eo fere modo, quem diximus §. 105. - 113.

§. 115. Quodſi *nolis integram* hanc ſententiarum *catenam* recipere, relinquam & id arbitrio tuo, num velis ita rationes tuas ſubducere: Ut *pro actione animæ in corpus* explicanda, dicas, DEUM, qui omnia animæ cogitata olim novit, excogitaſſe deinceps & accommodaſſe animo aliquod corpus in eum modum, ut ſui mechaniſmi virtute hæc peragat, quæ mens ipſi vel imperitaret, vel imprimeret, ſi reale utriusque & phyſicum foret commercium: *Pro actione* autem *corporis in animam*, dicas, eundem, qui & corporum nos ambientium colliſiones & motus noverit, ita illis animæ naturam attemperaſſe talem, ut ipſius repræſentationes juſto tempore externis illis in corpus noſtrum agentibus reſpondeant (l). De cetero de impreſſione corporum ambientium in noſtra, & de origi-

l) *Scio* fuiſſe, qui Leibnitianum hoc ſenſu Syſtema intellexerint, accommodata eſſe ſibi mutuo animam & corpus, vel corpori animam vel animæ corpus; *aliquos* etiam *præoptaſſe*, ut harmoniam ex præſcientia divina derivando, animam quidem ſibi relinqueremus, corpus autem ex animæ nutu, aut ad ejus mutationes accommodati à DEO decerneremus. Quos ſi recte intelligo, hoc volunt, ut alterum ſibi relinquamus, alterius vero naturam ad alterum tanquam ad aliquod præſuppoſitum à Deo attemperatam, & quaſi in illius gratiam inventum eſſe & excogitatum

rigine volitionum animæ in actionibus liberis, *
ic pace mea, quod lubet.

§. 116.

concipiamus. *Eſto* ſane *id liberum* unicuique: Illud Syſtemati eſt convenientiſſimum, ut neutrius naturam demum alteri, *quaſi de alieno* & ab extra attemperatam dicas, ſed ut inter infinitas animas, ſibi relictas & ſuis domeſticis legibus à ſe ipſis directas, aut ſeſe determinantes, itemque inter infinita corpora diverſis motuum determinationibus ab intrinſeco principio limitata, obſervata eſſe plurima à divina omniſcientia exiſtimes, quorum ſucceſſiones mutuo conſentiant, adeoque pro obtinenda rerum creatarum harmonia præ ceteris in actum exiſtentiæ divinâ operante omnipotentia ſapienter deduci mereantur. Quo ſane in caſu nulla major animæ vis infertur, quam in ſententia modo memorata; utrinque enim ſibi relicta ſuorum eſt ipſa mutationum fons & principium, cui vehementer extrinſecum eſt, num illi demum ab Ente aliquo intelligente quæratur & excogitetur & accommodetur corpus harmonicum; (quo modo Inventiones hominum cognito fine de mediis circumſpiciunt, eademque illi conformiter coordinant:) num dicas, inter poſſibilia infinita, divino intellectui ſimul præſentia, repræſentari etiam, quod ipſi conſpiret in toto; non accommodandum demum per partes. Neque eſt utriusque ſententiæ alia diverſitas, quam in modo conſiderandi originem poſſibilium, de quo plura hoc loco ediſſerere, nihil attinet. Neceſſaria videas in Inſtitutionibus Metaphyſicæ Wolfianis, §. maxime 995.

* Rogo etiam atque etiam, ut huic monito Lectores attendant animos. Quantum anima corpori debet reſpondere, pertinet ad ſenſationes, non ad volitiones. Poteſt harmonia præſtabilita conſiſtere cum ſententiis de libertate omnibus. Atque ut hoc vel cæci

§. 116. Foret autem ejusmodi Syſtema illud, quod *exemplo* expreſſit *Jaquelotius*, (m) ſi ſtrictè rebus inhæreas; Libellus enim ipſe cum ad manus non ſit, de mente Viri doctiſſimi nihil aſſeverate definivero. Simile *exemplum hoc eſt*: Admiſſo vel animi gratia ſuppoſito, te eſſe artificem primi ordinis, qui facile poſſit conſtruere machinas humano corpori externè ſimiles, & quæ motus aliquos præſtare poſſint humanis corporibus familiares; poſito

poſſint palpare, fingam, tanta animam indifferentia præditam eſſe, ut volitiones liberæ nihil rationis ex ſtatu ejus antecedaneo admittant, ſed ſine omni illius influxu ex meriſſima æquilibrii indeterminatione ita conſequantur, ut nec boni ſpecies in objecto debeat præſupponi; addam vero, quod omnes admittunt, noſſe DEUM futuras hominum volitiones. Dico, his poſitis harmoniam præſtabilitam poſſe conſiſtere. Quid ita? Fecit DEus animam ejusmodi, ut ex ſeipſa evolvat ſenſationes, quales ſitui & motui corporum externorum conveniunt. Hic nulla difficultas eſt; ſenſationes enim nec ſunt nec eſſe debent in noſtro Syſtemate, liberiores, quam ſunt in altera Influxus ſententia. Jam ex præſentibus ſenſationibus, vel illarum occaſione ſequantur, ſi velis, indifferentiſſimæ volitiones: & oporteat, ut illas exequantur corporis organa. Dico, DEUM feciſſe machinam ejusmodi, quæ juſto tempore hos motus intrinſeco elatere perficiat, quos appetit & imperat anima. Quid hoc ad libertatem? conſiſtit illa in volendo: & hanc quidem partem intactam reliquit Harmonia præſtabilita; imo nunc etiam exequitur volita: adeo ſcil. illa libertatem non impedit, ut omnino ejus decreta perficiat.

m) Libro de conformitate rationis & fidei allegato à Leibnitio in Theod. §. 62.

ſito amplius, te pernoſſe quid ego per aliquot dies hac vel illa hora, modo & fine, famulo imperare velim meo: Conſequetur, te machinam conſtruere poſſe, quæ deſtinato tempore me accedat, & dum omnia prolocutus fuero, coram me conſiſtat; tum verò, quaſi juſſa ex obſequio factura, eadem omnia perficiat, quæ fieri voluero. Ita vero me, artificii ſimul & conſilii tui ignarum, dubitare non poſſe vides, quin ex mandato meo atque illius vi facta fuerint omnia, quæ tamen mechaniſmus non ex meo ſane influxu, ſed ex harmonia ab artifice ante ſtabilita, præſtitit.

§. 117. *Suppone* nunc famulo huic mechanico *corpus* humanum, quod & ipſum eſſe machinam in confeſſo eſt, Hydraulico-Pnevmaticam vulgo dictam, vel cum Leibnitio Pyrotechnico-Hydraulico-Pnevmaticam; ſubſtitue *Hero animam*, quæ, quid fieri velit, intelligat, eademque fieri præoptet vel jubeat. Videbis eadem in utroque negotio phænomena fore, atque adeo vel hoc ſimili intelliges, quomodo corporis motus conſentire poſſint appetitibus animæ ex præordinato corporis Mechaniſmo, ſine vero, reali, effectivo, phyſicove animæ in corpus influxu (n).

§. 118. Diximus autem iſta *in eorum gratiam*, quibus forte id grave eſt, approbare univerſum Syſtema,

n) Intelligas etiam, an illa actionum harmonicarum vel imperatarum conſecutio ſufficiat eo, ut per experientiam cognoſci influxum evincas. Eadem enim hoc caſu phænomena, nullum tamen influxum probant.

ſtema, prout §. 90. ſeqq. expoſitum eſt, ut ſi qua ſibi videantur minores hic difficultates experiri, atque ea, quæ ſub finem §. 115. conceditur, libertate utiliter frui poſſe, hæc poſtrema ſeligant, dum alii univerſa teneant. Scio enim, *Leibnitianam de monadibus doctrinam*, quod nova eſt, difficilemque habet aditum, non proxime futuram eſſe communem: Quamvis ultra *VVolfianam* (o) *cautionem* vix quicquam addi poſſit, ipſaque de monadibus theoremata ab eodem ſatis demonſtrata ſint ex natura ſimplicitatis.

§. 119. *Hactenus* pro adſtruenda atque *explicanda* Harmonia diximus: Nunc ad eandem *contra objectiones* vindicandam, reſolvendasque difficultates progredi juvat. *Mihi* quidem, ſi quid hic dubii movendum eſſet, omnis *res triplici* capite comprehendi poſſe videretur: *Aliæ* difficultates pertinent ad ea, quæ per Harmoniam noſtram fieri debent *in corpore*; aliæ *animam* tangunt; aliæ *unionem utriusque* concernunt. Sed aliter viſum eſt viris doctiſſimis, quibus ſuam de hoc argumento ſententiam exponere placuit; aliter itaque & hic nobis agendum erit, quibus eorum veſtigia legere conſtitutum eſt (p).

§. 120.

o) Metaphyſ. §. 599. & 900. conf. ſuper. ad §. 90. not. h. & m.

p) Potuiſſem utique ſine multa difficultate ad ea capita objectiones revocare: Nec feci tamen; namque & tu potes, quod ego poteram, ſi reductas velis. Cetera malo longior diſcurſus fiat, quam ut parata tibi exceptio ſit, enervatas primo objectiones Viro

§. 120. Ad meam quidem notitiam illa per-
venerunt: *Oppoſuiſſe* huic Syſtemati *aliqua Fouche-
ium*, *Balium*, *Lamium*, *Arnaldum*, *Parentium*,
Tourneminium, *Newtonum*, *Clarckium*, atque *Stah-
ium*. *Arnaldina* quidem nulla vidi, neque aliun-
de novi, ipſum hic dubia moviſſe, niſi ex Leib-
nitii (q) teſtimonio: Quo etiam intellexi, *Bour-
quetum* (r) [virum multis ex eo tempore, & egre-

I giis

rum Eruditiſſimorum, & truncatas eſſe; tum ſolu-
tas facilius, formidabiliores utique futuras, ſi inte-
græ forent.

q) Ille in diſcurſu de conf. fid. & rat. §. 26. ita: Les paralogiſmes ſpecieux renferment ſouvent quelque ouvertute utile, & donnent lieu à reſoudre quelques difficultés conſiderables. C'eſt pourquoy j'ay toujours aimé des objections ingenieuſes contre mes propres ſentimens, & je ne les ay jamais examinées, ſans fruit: Temoin celles que Mr. *Bayle* a faites autre fois contre mon Syſteme de l' Harmonie preétablie, ſans parler icy de celles, que Mr. *Arnaud*, M. L' Abbé *Foucher*, & le P. *Lami* Benedictin m'ont faites ſur le même ſujet.

r) Idem in Epiſtola ad Remundum Tomo II. du Recueil pag 61. " Il y a à Veniſe un Savant Francois nommé Mr. *Bourquet*, qui m'a fait des objections, je crois qu'il eſt amy de Mr. l' Abbé *Conti* - - - Monſieur *Hermann* & *Wolfius* ont recû les remarques de Mr. l' Abbé *Conti* ſur mon Syſteme, j'eſpere qu'il m'en feront part, & je tacherai d'en profiter ". Ceterum aliunde conſtat, non alienum ab hoc Syſtemate fuiſſe Contium, ita enim Leibnitius in Epl. ad ipſum, l. c. pag. 561. L' Idée, que Mr. *Nevvton* donne ici de mon harmonie preétablie n'eſt pas celle, qu'en ont quantité d' habiles gens hors de l' An-

giis clarum [ſpeciminibus] objectiones, & Dn. Abbatem *Contium* obſervationes feciſſe in ſententias Leibnitianas; neſcio tamen, an & hæ pertineant ad harmoniam noſtram, an ad alia potius philoſophiæ capita; neque memini earum aliquid in publicum prodiiſſe. Quæ in epiſtola ad Dn. Contium oppoſuit Dn. *des Maiſeaux*, illa titulum magis communem habent cum negotio noſtro, quàm rem ipſam. Diſputat enim hiſtorice de ſententia *Hippocratis*, *Parmenidis*, & *Meliſſi* circa ſubſtantiarum durationem atque indeſtructibilitatem animalium. Num ceteræ, quæ perierunt, illius annotationes propius ad noſtrum negotium pertinuerint, dicere non poſſum, quoniam ipſe earum Auctor illius rei non meminit. *

§. 121.

gleterre, & quelques uns en Angleterre: Et je ne crois pas, que *vous méme, Monſieur*, en ayes eu une ſemblable, ou l' ayes maintenant, à moins que d' etre bien changé.

* Dedi heic Catalogum ſcriptorum, qui eo tempore aliquid de Harmonia præſtabilita publice diſſeruerant. Interea temporis nemo non de iſto argumento judicavit, & infiniti ſcripſerunt. Fuerunt, qui particularem hancce quæſtionem venditarent pro fundamento, imo & pro nucleo & nervo totius Syſtematis Philoſophici recentioris; coactiſſima metamorphoſi. Fuerunt, qui inſectarentur odioſiſſime; Fuerunt, qui cum bile defenderent: Fuit, qui modeſte opponeret: Fuit, qui amice reſponderet: Fuerunt, qui excuſarent: Fuerunt, qui abſtraherent: Fuerunt, qui combinarent Syſtemata: Fuerunt, qui ignorarent, & ſcriberent: Fuerunt, qui cognoſcerent, & tacerent. Iſta generatim. Quod ad me at-

§. 121. Age autem, percurramus, quæ Maximi Viri de hoc negotio dixerunt. *Sequamur ordinem* unius cujusque, ut, quo illi modo, quibus regulis conſueti fuerint rem cogitare, ſimul elucеſcat. *Exſcribamus* verò, ubi fieri poteſt, *verba* eorum, ut nihil virtuti argumentorum ab ipſis propoſitorum decedat: Sed demus illa latine tantum, ne nimii ſimus, vel multum alienâ linguâ in textu loquamur, qui omnibus deſtinatur noſtra Lectoris. Ubi autem *nonnulla alia* nobis ſuccurrent, quæ ſcrupulum movere poſſent, etſi nondum oppoſita per eos, quos ante nominavimus, illa ſub nomine adoptivorum * ceteris ſubjungamus, ut quantum fieri poteſt, omnibus occurratur difficultatibus.

tinet, fuit Vir Eruditus, qui mea quædam ex hac commentatione loca nominatim perſtringeret: Illi reſponſum eſt modeſte, uti decet, in Dilucidationibus Philoſophicis ſparſim. Fuit qui ex profeſſo mea excuteret: Huic ex inſtituto reſpondi; eventu quidem eo, ut ex diſceptatione illa inter nos àmicitia, & in argumento ipſo propior concordia coiverit. Credo & utilem publico fuiſſe illam diſquiſitionem. Vid. Literas Cl. Holmanni & Bilfingeri amœbæas.

* Sunt hæc, quæ ex Amicorum ſermonibus eo quidem tempore hauſeram, quo libellus primum editus eſt. Nunc omnia recenſere infiniti operis, & refellere omnia nullius pretii foret. Quibus ſequentia approbantur, illis ſufficient quoque. Quibus hæc non ſufficiunt, illis nec cetera approbatum iri certus ſum.

SECTIO SEXTA,

Objectiones Virorum Doctiſſimorum expenſæ.

§. 122.

PRimus, qui ſuam de hoc Syſtemate Sententiam publice, quantum ſcio, expoſuit, eſt idem ille, cui primùm id Leibnitius (s) inſcripſit A. 1695. M. S. F. (*oucherius*) (t) Canonicus tum Divinionenſis. Extant ejus *obſervata* in Diario Eruditorum gallico, eodem anno (u); quibus *reſpondit* ſequenti anno (x) Leibnitius. Conferamus huc, quæ pertinent ad harmoniam præſtabilitam: Et ſingulis objectionum momentis reſponſa interſeramus.

§. 123. " Concedetur tibi, inquit *Foucherius ad Leibnitium*, quod magnus univerſi artifex *DEUS* corporis organa *poſſit* adeo apte diſponere, ut omnes illos

s) Journ. des Sçav. 1695. Juin. pag. 444. & Juill. pag. 455. ſeqq.

t) Sic intelligas ex coll. Journ. 1695. p. 644. 1696. pag. 261. 1692. pag. 365. 1693. p. 182. 527. atque Theod. diſc. præl. §. 26.

u) Journ. des Sçav. 1695. 12. Septembr. pag. 639. ſeqq.

x) Journ. des Sçav. 1696. 2. Avril pag. 255. & 9. Avril pag. 259. ſeqq.

illos motus producere queant, quos anima, iſti conjuncta corpori, per omnem ſuam vitam produci volet, etiamſi ipſa nullas motuum mutationes aut modificationes efficiendi facultatem habeat; & *vice verſa*, quod *DEUS poſſit* eam animæ conſtructionem largiri (ſive illa ſit *novi generis machina*, ſive non ſit,) cujus ope omnes cogitationes earumque modificationes motibus corporis reſpondentes ſucceſſive enaſci poſſint, eo præciſe tempore, quo corpus ſuas functiones exſerit: quodque id non mage repugnet fieri, quàm ut duo ſibi mutuo horologia ſic accommodentur, ut quo momento horologium A. meridiem indicat, eodem id & alrerum B. præſtet, ita ut eodem pondere aut elatere mota videantur „.

§. 124. *Accipimus* verò iſta liberaliter *conceſſa*, & grata mente: *Machinam novi generis* per nos dicas, ſi machinam voces omne id, ubi ordine ſibi mutationes ſuccedunt, ſingulæ ex antecedentibus ſuo ordine & modo determinatæ: Quo ſenſu & *Leibnitius* (y) eam vocavit *avtomatum* ſpirituale vel formale, &, quoniam rationale eſt, liberum.

 Memi-

y) Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. pag. 459. & confer infer. §. 144. & memento, Animam ſenſu *propriiſſimo* eſſe Automaton; machinas eo nomine appellari ſolitas, ſenſu minus proprio: Norunt id, quicunque Græca callent, & Mechanicam. [Abſint ſuſpiciones & odioſa omnia! Habeatur hoc pro exemplo, quomodo fieri poſſit, ut boni Viri palpabiliter fallantur. Dubium nemini eſſe poteſt, quin præſens nota eo fine ab me addita ſit, ut oſtendam, Automati vocabulum *aliter* ſumi de anima, quam de

Memineris ſaltim , *partes* hoc ſenſu *nullas* requiri in ipſa re, ut eſt in machiniscorporeis : Hîc enim, quia res expediri debet per cauſſas efficientes veras & reales, & à ſe invicem diſtinctas, partes eſſe oportet,

corpore. Illam propriiſſime, hoc improprie Automatum dixi. Differt autem ab impropria ſignificatione propria, quidni & propriiſſima ? Recte, inquis, differunt, ſed quo momento ? Poteſt ipſa hæc differentia nocere cauſſæ Tuæ. Ego vero differentiam indicavi, provocans ad Mechanicam, & Græcum idioma. De his ſilentium eſt in objectione; allegatur locus meus, & excerpitur, ſed finitur verbis : „ Memento , Animam ſenſu propriiſſimo eſſe Automaton &c. „ Scilicet ita incautis approbatur meo quaſi teſtimonio, quod ibi dixerat diſputator; Wolfianam philoſophiam facere ex anima horologium, ſubjicere illam neceſſitati brutæ , mechanicæ , ineluctabili, & quid non ?

Non dicam, id ſtudioſe factum eſſe, quia nemini dolum aut inſidias niſi coactus unquam adſcribere conſtitui. Potuit Vir Clariſſ. falli feſtinatione, potuit excerptis aliorum. Ne tamen id innocenti noceat diutius; (Nocuit enim ab initio, dum & alius in publico ſcripto, me non audito, nec viſa commentatione mea, adverſus me diſputare fide Auctoris ſuſtinuit :) Dedi in Dilucidationibus expoſitionem his verbis :

„ Explicabo hoc loco , quis ſenſus ſit verborum conſequentium. Provocavi ad Linguam *Græcam* , & *Mechanicam,* atque ex illis dixi patere, quod Anima *aliter, quam* Machinæ dici automatum poſſit, & quidem Anima proprie, Machinæ improprie. Αὐτόματον deſcendere per lexicographos, v. g. *Martinium* in Lexico Etymologico, *Suicerum* in Græco, exiſtima-

oportet, quarum altera agat in alteram; ibi autem, quia per cauſſas finales omnia conſequuntur, ſuffi- cit ut diverſitas adſit repræſentationum, ſive rerum a ſimplici repræſentatarum, ut altera alterius ratio-

 ne

tur ab αὐτὸς & μάω, vel & ματέω, inquiro, deſidero, vehementer appeto. Eſt igitur αὐτόματον Ens ſeipſo deſiderativum, ſive *cujus mutationes ab ipſo appetita ſunt.* Id animæ competit *propriiſſime*, quicquid in illa fit, fit per principium internum, ſive per appetitum ſuum. Conf. definitionem appetitus in eodem tractatu meo §. 91. pag. 107. *Machina* omnes, per doctrinam mechanicam, habent principium motus ſui externum: Igitur *non* moventur *ſeipſis*, multo minus ex appetitu interno. Quod igitur αὐτόματα dicantur, eſt ab ignorantia Philologorum *antiqui* temporis, eademque per Philologos *noſtri* ævi dudum agnita & emendata. *Suicerus* in Lexico: Ἀυτόματα, vel αὐτόματοι μηχαναὶ ſunt opera Mechanicorum, quæ per ſe moveri *videntur*, ut ſunt horologia. Non igitur ſine argumento credidi *per notulam* iſtam *præcaveri* poſſe interpretationes vocabuli ſiniſtras: Poſtquam *id* remedium per experientiam cognoſco fuiſſe *inſufficiens*; adhibebo *aliud*. Abſtine à vocabulo automati, cum de Anima ſermocinaris: Abſtinebo enim & *ego*. Abſtinui *antehac ubique* alias. *Unum* illum locum interſerui, ut moneret, *non aſſimilari* animam machinis. Sine eo non exhibuiſſem id vocabuli. Si quid *in ſententia ipſa*, ut eam enarravi, cenſendum exiſtimas, audiam illud *verbis non-ambiguis* propoſitum libenter „. Iſta tum temporis, quibus nihil addo hac vice. Conf. tamen locus Leibnitii infra allegatus ad §. 152. not. y.

ne fieri poſſit & finis & medium, atque ſic repræſentatio medii ſit ob repræſentationem finis intentam: Quæ, ut facile videtur, ſpiritui nec quicquam contradicunt; cum multitudo non ſit in ipſa re, ſed limitationibus ejus, vel in termino, ad quem ejus repræſentatio refertur, externo.

§. 125. "Verum, *cui* tandem *rei*, ita pergit Foucherius, *inſervire* poteſt magnum id ſubſtantiarum artificium, niſi huic ſcopo, ut videantur in ſe mutuo agere, etſi id non faciant? Certe *non* videtur hoc Syſtema *præſtare Carteſiano*, & ſi ſatis cauſſæ eſt, ut hoc eapropter rejiciamus, quia inutiliter ſupponit, DEUM, conſiderando motus, quos ipſe in corporibus efficit, producere etiam ideas animæ motibus reſpondentes, quaſi id non eſſet DEO dignius, ipſas ſtatim ideas & animæ modificationes producere, ſine corporibus, quæ ſint ipſi regulæ loco, atque ut ſic loquar, quid agendum ſit, commonefaciant: Annon & *merito ex te quærere* licet, quare DEO non ſufficiat, ut omnes animæ ideas atque modificationes efficiat, ſive id immediate malit, ſive, quod tu probas, per artificium, ſine corporum illorum *inutilium* exiſtentia, quæ ſpiritus neque movere poſſit, neque *cognoſcere?* Usque adeo quidem, ut ſi nullus in corporibus motus eſſet, anima nihilominus eum eſſe judicaret; eodem modo, quo *dormientes* credunt, ſe movere membra, & ambulare, etſi illa quieſcant & omnino nihil moveatur. Sic & *dum vigilamus*, animæ conſtanter ſibi perſuaderent, moveri corpus ex voluntate ſua, etſi vanæ & inutiles illæ machinæ

chinæ in ipſa *inactione* eſſent, & *perenni lethargo* oppreſſæ perſiſterent „.

§. 126. Fateor me non intelligere hic omnia: itaque in nonnullis *disjunctive reſpondebimus*, in aliis per modum *proviſionis*. Si quæras, *cui bono* iſtud artificium? *Duplex* ſenſus eſt: Vel de ſententia quæris, vel de re ipſa. *Si primum*: Cui bono iſta *hypotheſis* excogitata ſit à Leibnitio? Accipe ſequentia: Ubi arbitrariæ ſunt hypotheſes, quæri jure poteſt, cui bono excogitentur vel ſupponantur? Si non ſint arbitrariæ, ſed ex principiis ante ſtabilitis conſequantur, pro examinanda ſententiæ alicujus veritate, *inutilis* hæc *disquiſitio* eſt, ſaltim *non neceſſaria*, minus etiam illi, utcunque res cadat, præjudicans. Quis unquam *Euclidi* oppoſuit, cui bono ſit illa angulorum in Triangulo rectilineo cum duobus rectis æqualitas? Cui bono incommenſurabilitas (z) lateris & diagonalis in quadrato? *Deinde* verò id difficile non eſt, *dicere*: *Cui bono*. Ad evitandas in Syſtemate antiquo ſpecierum emiſſiones & transmiſſiones & transmutationes & transcreationes, & entitates unitivas & intermedia inter ſpiritum atque corpus vehicula, & Scholaſticorum figmenta, & figmentorũ ſupplementa omnia: In Syſtemate

z) *Exemplum* eſt *Leibnitii*, quod nolim ſic intelligas, quaſi rem rei, adeoque neceſſitatem harmoniæ conferat neceſſitati Geometricæ. Comparat concluſionem concluſioni, ſive neceſſitatem theorematis, *ut illati* ex antecedentibus, adeoque id aſſerit, quod neceſſitatem conſequentiæ dicimus, inferentes legitimo nexu veritatem aliam ex alia, prius cognita.

Carteſiano ad præcavenda perpetua miracula, & legum naturalium turbas, & Syſtematis hiatus, quos inducerent, res, leges & ſtatuta plane arbitratria: In tertio denique, ad diſtinctos rerum conceptus formandos, ad reddendam rationem effectui homogeneam, & ſufficientem & domeſticam, in utroque ſubſtantiarum genere, & quæ ſunt hujusmodi. Si *denique & uſus* Syſtematis hic receníeri poſſe admittas, cogita ex noſtra explicatione exſurgentem animæ à corporibus independentiam, atque adeo novam libertatis & immortalitatis illuſtrationem, demonſtrationem novam exiſtentiæ divinæ: Et ſummum ſapientiæ divinæ ſpecimen &c.

§. 127. Si *de re ipſa* ſermo ſit, cur DEO non ſufficiat facere ſpiritus ſine materia? Memineris *primo*, id non eſſe noſtrum contra Carteſianos argumentum, quo hîc nititur Dn. *Foucherius*. *Deinde* reſponſionem in promtu eſſe: Majoris id Sapientiæ ſpecimen eſt, ſi plura ſint creata (a), eademque natura quidem ſua inter ſe differentia, in muta-

a) Argumentum eſt, quo & *vacuum* è mundo *Leibnitius* excluſit. Sic ille in Suppl. Epl. ad *Sam. Clarckium* quartæ: Je poſe, que toute perfection, que Dieu a pû mettre dans les choſes *ſans déroger* aux autres perfections, qui y ſont, y a été miſe. Or figurons nous une Eſpace entierement vuide, Dieu y pouvoit mettre quelque matiere ſans déroger en rien à toutes les autres choſes: Donc il l'y a miſe: Donc il n'y a point d' eſpace entierement vuide: Donc tout eſt plein ,,. v. Recueil T. I. pag. 61. 62. Videtur tamen, *aliquid amplius* innuere *Leibnitius*, vocibus ſans déroger, de quo ego nihil aſſeverate dicam,

mutationibus tamen ſuis harmonice conſpirantia. Ita enim plus perfectionis eſt in Univerſo, quam ſi omiſiſſet DEUS illum rerum à ſe diverſarum ordinem tam mire, ſed & tam eleganter conſentientem. Atqui hoc DEO dignum eſt, agere & producere id, quod eſt perfectiſſimum, miſcere *maximum* cum *optimo*, combinare adeo *corpora* cum *ſpiritibus*. *Tum* verò *inutilia* corpora non ſunt, quam diu & finibus modo enarratis inſerviunt, & rationem in ſe continent determinationis repræſentationum in ſpiritibus, quod ante aſſeruimus. Dicerem *potius* eum caſum, quem Vir Doctiſſimus noſtro ſubſtituit, fore incommodum, ſi corpora removeas. Cui bono enim ſpirituum repræſentationes limitabuntur ex ſitu corporum in Univerſo, ſi corpora non exiſtunt. Dico autem, cui bono? Quoniam *ita & Foucherius* diſputavit, ne putes, me hic alieno miſceri negotio, atque adverſus *idealiſtas* (b) diſputare velle.

§. 128.

Id certum videtur mihi, ſi additamento illo major in univerſo exſurgat perfectio: DEUM illud non negligere. Num autem de *omni* ſuppoſito vacuo dicere liceat, id impleri poſſe *ſine detrimento* perfectionis in toto? imo etiam *cum* illius *acceſſione* nova? id non ante determinavero, quam oſtenderis, compleri poſſe vacuum *ſic*, *ut* illæ novæ ſubſtantiæ cum antiquis, (ſalva etiam eorundem antecedanea perfectione omni,) conſentiant. *Noſtrum* vero argumentum ferre eam limitationem in textu vides.

b) Nihili enim eſt id argumentum, ſi *idealiſtam* eo velis ratiocinio expugnare, *quod* ineptum foret, repræſentari corpora extra nos, ſi nulla exiſterent, *aut quod* in errorem Auctor naturæ duceret, ſi animam effice-

§. 128. Ad reliqua paragraphi 125. hæc habe: Corpora ſunt *inutilia*, quatenus phyſice non influunt: Sed non ſunt inutilia, quatenus in ſe continent rationem limitationis & determinationis repræſentationum in ſpiritibus. Etſi igitur phyſica ceſſet connexio, non ceſſat tamen metaphyſica. *Deinde* corpora *vigilantibus nobis* quieta ſupponi non poſſunt, cum moveri videntur; Alioqui ceſſaret harmonia corporis & ſpiritus. Quod autem *porro ſomniantibus* aliter eveniat, id eſt ex diſcrimine ſenſationum & imaginationum: Ut enim id fiat, quod imagineris fieri, non poſtulat harmonia, imo ne quidem admittit; nullis enim id legibus obtineri poteſt. Quare autem ſomniantes non diſtinguant phan-

ret ejusmodi, ut quaſi corpora videre ſibi videretur, etſi corpora ejusmodi nulla exiſterent. *Ut* enim *illud conſequatur, neceſſum eſt,* antea demonſtres, poſſe finitos exiſtere ſpiritus, eosdemque cogitantes varia, etſi illa objecta non repræſentent ſibi ut extra ſe exiſtentia; itemque poſſe illos finitos eſſe, confuſis adeo & obſcuris præditos ideis, neque tamen eo facto nanciſci notionem corporis, aut materiæ. Scilicet *hoc illud* eſt, quod Jll. *Leibnitius* in Theodicæa monet §. 124. ex quo neceſſitatem corporis in ſpiritibus finitis eruit, alia fortaſſis occaſione diſtinctius tradendum & profuſius. *Alterum* autem non mage ſtringit hoc ſuppoſito, quam ſi errorem vulgi de coloribus corpori inhærentibus, de realitate iridis, de cruribus ejus ſolo inſiſtentibus, de rotunditate viſarum è longinquo turrium angulatarum, de motu ſolis diurno, de calore cellarum ſubterranearum hyberno æſtivum excedente, de attractione aquæ in ſiphonibus ſuctoria, &c. tueri iſto argumento ſuſciperes.

phantaſmata & ſenſationes, adeoque id fieri putent, quod fabulantur, id Cel. *VVolfius* (c) docere poteſt. *Poſtea* vero *inactionem*, vanas maſſas, perennem lethargum philoſophia Leibnitiana nullibi admiſerit: Nullum corpus eſt, quod non moveatur; ſaltim inteſtino motu: Nulla ſubſtantia, quin agat; ſed in ſe ipſa. Sin *præterea actiones alterius in alteram* urgeas, diſtinguo: Si actionem definias, mutationem, cujus principium ſit in re ipſa; paſſionem, cujus aliqua ratio ſit extra hanc rem in alia: Concedam mutuas actiones & paſſiones (d). In anima enim eſt ratio, cur hæc percipiat; eſt aliqua etiam in corpore, pro cujus ſitu animæ repræſentationes limitatæ ſunt. Idemque dico de corpore; eſt enim in corpore motus ratio efficiens; eſt in anima ratio determinationis, quoniam hic motus huic

c) vid. Metaphyſ. §. 236. ſeq. atque in univerſum, quicquid ille de regulis phantaſiæ, de ſomnis, ſenſationibus & imaginatione dicit, quam rem nullibi ſic expoſitam inveneris.

d) v. *Leibnitium* Journ. des Sçav. 1696. pag. 258. Je ne fuirai pas même de dire, que l' ame *remüe* le corps: Et comme un *Copernicien* parle veritablement du lever du ſoleil, un *Platonicien* de la realité de la matiere, un *Carteſien* de celle des qualités ſenſibles, *pourvû* qu'on l' entende ſainement; je crois de même, qu'il eſt tres vray de dire, que les ſubſtances agiſſent les unes ſur les autres, pourvû qu'on entende, que l' une eſt cauſe des changemens dans l' autre, en conſequence des loix de l' Harmonie. Conf. omnino Principia Philoſophiæ ſæpius citata §. 51. - 54.

huic appetitui reſpondere debet. Itaque vides *denique*, quomodo dici poſſit, quod *anima moveat* corpus; quin autem *cognoſcat*, nemo ambigit.

§. 129. Pergit *Foucherius* (e): "Et profecto quis non videt, has opiniones fieri ex conſilio, & hæc Syſtemata rebus ſupervenientia exſtrui, ad ſalvanda quædam *principia* ante *ſtabilita*. *Carteſiani* quidem ſupponentes nihil eſſe inter ſubſtantias ſpirituales & corporeas commune, non poſſunt explicare, quomodo alterum agat in alterum, & conſequenter eo adiguntur, ut ea dicant, quæ audimus. Verum *Tu*, *Domine*, qui te *aliis* extricare modis poteras, miror, quomodo iisdem te difficultatibus implices,,.

§. 130. Si principia illa ante ſtabilita intelligas *præjudicia*, veritatis ſpeciem mentientia, præſtaret addi, quam negligi probationem ſubſumtionis: Sin *axiomata*, & theoremata à priori illata, vel ex phænomenis à poſteriori aliunde cognita; id laudem Syſtemati conciliat, non creat vituperium. Recte *Carteſiani* difficultates viderunt, ſed non ſatis caute devitarunt. *Leibnitius* non *aliam* habuit viam, quam calcare poterat, præter hanc unam. Id puto conſtare ex tota hac exercitatione. Sed

e) Hic dabo verba Gallica, quoniam difficilia videntur: En verité, Monſieur, ne voit on pas, que ces opinions ſont faites exprés, & que ces Syſtemes, venant apres coup, n'ont été fabriqués, que pour ſauver de certains principes, dont on eſt prévenû?

Sed videamus, *quis ille modus* ſit, quem Dominus *Foucherius* propoſuit.

§. 131. "Quis neſcit ſtateram *in æquilibrio poſitam* & ſine actione, quam primum alterutri lateri pondus accedat, moveri in continenti, atque alterum contrapondiorum attolli, non obſtante contrario ad deſcenſum niſu. Noſti, *entia materialia eſſe impetus* & motus *capacia*; Atque id naturale eſt, ut fortior impetus exſuperet debiliorem. Ex altera parte noſti, entia *ſpiritualia poſſe impetum facere*: & quemadmodum omnis impetus reſiſtentiam ſupponit, neceſſe eſt, ut ille impetus ſit vel fortior vel imbecillior; (*potuiſſes addere : vel æqualis* :) „ Si fortior, vincet, ſin debilior, cedet, Neque id impoſſibile eſt, ut ſpiritus impetum faciens ad motum corpori imprimendum, illud contrario niſu præditum deprehendat eodemque vel fortiori vel debiliori, quod eo ſufficit, ut inde patiatur (qu'il en ſouffre). Hic modus eſt, qum *Auguſtinus* ſequitur, ubi data opera explicat actionem ſpirituum in corpora, Libris ſuis de Muſica„.

§. 232. Dicuntur iſta ad *Leibnitium*, quaſi conformia Syſtemati ejus v. §. 129. fin. ſed ex ſententia, ut videtur, *minus* dextre *intellecta*. Leibnitius ſubſtantiis ſimplicibus finitis impetum, vel *niſum* concedit, agendi *in ſe* : Non extra ſe. Niſus *in ſpiritibus* non eſt vis motrix, ſed eſt appetitus ad novas perceptiones in ſeipſo producendas. Itaque nihil ille motus imprimere poteſt corpori, ſive id concipiatur, ut in æquilibrio ad diverſos motus conſtitutum, ſive ut vehementer reſiſtens (f).

Neque

f) *Recte* omnino *Viri Doctiſſimi*, qui in æquilibrio cor-

Neque intelligas, quomodo *comparari* appetitus poſſit cum reſiſtentia ad motum, eidemque vel æqualis vel major dici aut minor? *Multo minus*, quomodo id *dolorem* efficiat, ſi corpus fortiori niſu contrario præditum ſit, quam foret impetus ab anima ipſi impreſſus. Verum in iſta non excurramus amplius.

§. 133. Denique ſic *finit* diſcurſum *Vir Doctiſſimus*, Academicæ Veterum philoſophiæ felix atque induſtrius Cultor: "Scio *multas* adhuc quæſtiones fieri poſſe *ante*, *quam* omnes reſolverimus, quæ agitari poſſunt à primis inde principiis; Adeo verum eſt, quod obſervandæ ſint *Academicorum* leges, quarum *ſecunda* prohibet, eas ventilare quæſtiones, quas decidi non poſſe videas, & quales ſunt ferè omnes, de quibus hic loquimur; non quod illæ quæſtiones abſolute loquendo reſolvi non poſſint, ſed, quod *non* poſſint, *niſi* certo ordine, qui poſtulat, ut philoſophi conveniant de infallibili veritatis nota, atque ſe ſubmittant demonſtrationibus à primis inde principiis. Dum id fecerint, ſeparari poſſunt ea, quæ clare & ſufficienter concipimus

poris, in tenſione partium motui accommoda, in lenitate impulſus requiſiti præſidium ſententiæ quærunt, recte, inquam, illi *attendunt*, minimam eo caſu vim ſufficere ad præſtandam actionem; quam ſane veritatem *non omnes* abunde æſtimant, qui in caſibus pæne, aut perfecte æqualibus negligere minutias ſolent. *Non ſufficit* tamen ea obſervatio, *ubi* rerum comparatio fieri non poteſt: Ut enim pulviſculus tollere bilancis æquilibrum poſſit; non poteſt deſiderium meum, utlibet ingens, & diuturnum.

cipimus ab his, quæ obſcuritatem intermixtam habent„.

§. 134. Optime iſta quidem *in Theſi*: Si ad noſtra applices, vereor, ut Leibnitianam mentem aſſequaris. *Leibnitius* jam A. 1696. ſe *omnes* iſtas *veritates* noſtro Syſtemati *prævias* examinaſſe exiſtimavit. Nunc *duæ novæ reſponſiones* priori accedunt. Puto præſuppoſita noſtræ ſententiæ omnia contineri in *Principiis philoſophiæ Leibnitianæ* toties allegatis ex Suppl. Act. Erud. atque adeo & in iis, quæ ſuperius ex philoſophia Leibnitii ediſſeruimus. *Plenum* autem à primis inde principiis *Syſtema* dedit Vir vere Philoſophus, *Chr. Wolfius* (g) in Inſtitutionibus

K ſuis

g) Pro *Leibnitiano* & ex orali traditione ſententias Viri edocto, habitus communiter, ab illis quidem, qui neſcio quam *Arcani diſciplinam* in hac Philoſophia fingunt, ſuasque à veris Leibnitii atque Wolfii ſententiis deviationes ea fortaſſis excuſatione emolliunt: Etſi ipſe *Leibnitius* de Wolfio: Mr. Wolfius eſt entré dans *quelques uns* de mes ſentimens; mais comme il eſt fort occupé à enſeigner, ſur tout les Mathematiques, & que nous n'avons *pas* eu *beaucoup* de communication enſemble ſur la Philoſophie, il ne ſauroit connoitre *presque* de mes ſentimens, que ce, que j'en ai publié. v. Recueil de diverſes Pieces, Tom. II. pag. 162. *Cui bono* iſta? *Primum* ut intelligas veritatem dictorum Cel. Wolfii in præf. ad Germanicam Editionem Epiſtolarum Leibnitii: *Deinde* ut ſuum unicuique tribuam, neque mea hac coordinatione Duum-Virorum alteri præjudicem: *Tertio*, ut ne exiſtimes, intelligi dicta, vel inveniri, *ſine traditione*, aut communicatione, non poſſe; etſi *ea mediante* poſſint facilius & felicius. [Similes de me

ſuis Metaphyſicis. Itaque nihil eſt, quod *Foucherianas* objectiones amplius extimeſcamus.

§. 135. Sequuntur *Bæliana*, omnium, quas videre contigit, ſpecioſiſſimæ, digniſſimæque ingenio, eloquentia & eruditione Bæliana. Expoſitæ ſunt primo in Dictionario ejusdem Critico (h), & reſponſionem acceperunt à Leibnitio jam A. 1698. (i). Denuo productæ & ſupplemento auctæ in nova Dictionarii editione An. 1702. quibus iterum reſpondit Leibnitius in ſchediaſmate, quod inſertum legitur Collectioni (k) ſæpe citatæ, & cui geminæ ſunt notæ illæ, quas Monadologiæ ſubjunxit Henr. Köhlerus (l); niſi quod illud Bælio transmiſſum fuiſſe teſtetur Leibnitius (m), adeoque idem quoque Bælianas inſtantias exſpectaverit, fruſtra

rumores ab initio ſparſi ſunt, majori cum veri ſpecie, quoniam Viri Doctiſſimi, Chriſt. Wolfii, inſtitutione uſus eram, eandemque publice & gratus dilaudaveram. Monuit autem ipſe Vir Magnus in commentatione ſua de differentia nexus rerum ſapientis & neceſſitatis fatalis, § 3. p. 6. quod „ ipſo tantum Doctore in Matheſi uſus fuerim„.]

h) Articulo: *Rorarius*; quo plura ejus generis philoſophemata perſecutus eſt.

i) Dans l' Hiſtoire des Ouvrages des Sçavans 1698. m. Juill.

k) Recueil de diverſes Pieces Tom. II. pag. 389.-424.

l) Tit. *Leibnitzens Vertheidigung ſeines* Syſtematis Harmoniæ præſtabilitæ, v. Monadologie pag. 47.-102.

m) Epiſt. ad Dn. des Maiſeaux An. 1711. 8. Jul. ſcripta. v. Recueil. Tom. II. pag. 383. ubi: Peut-étre, que Mr. Bayle a repondu dans quelque ſup-

ſtra tamen à me quæſitas in noviſſima Dictionarii Editione; alteras demum Viennæ conceptas teſtetur titulus. *Dabimus* vero & hic *verba Balii*, quantumvis prolixa, ut tanto melius, tantóque etiam commodius, omnem objectionum vim animo comprehendere, & cum reſponſionibus Leibnitianis, noſtro tamen more inflexis, aut, ſi opus fuerit, aliunde ſuppletis, contendere poſſint *ſolliciti* Lectores.

§. 136. Sic ille: " Initio publice profiteor, me id in parte felicitatis collocare, quod objectiones meæ, quas contra tanti Philoſophi Syſtema propoſui, occaſionem fecerint reſponſioni ejusdem, quæ præſens negotium mihi explicatius reddidit, atque ad diſtinctiorem arcani heic latentis cognitionem me deduxit. *Magnam* ego *Philoſophiæ acceſſionem* (n) interpretor hoc Syſtema, & qua limites ejus promoti ſint. *Duo* ſunt *hactenus* Syſtemata,

plement à ſon Dictionaire, ou dans quelque autre endroit pas encore imprimé. Car il me marquoit, ce me ſemble, qu'il y vouloit penſer. Mais comme ni cette replique de ma part, ni ſa duplique n' ont pas encore parû: Je vous envoye mon Ecrit, tel à peu pres, que je l' avois envoyé à Mr. *Bayle*. Je dis, à peu pres, car j'ay changé quelque peu de choſe en le reliſant. Eandem vero Leibnitii reſponſionem leges & in Hiſtoire de la Rep. d. Lettr. Tom. XI. quod intellexi ex præfat. Dn. des Maiſeaux. pag. 79.

n) Similia præſentibus ediſſeruit & *Fontenellius*; Inſolens viſum eſt eruditis, ſupereſſe novum, quod hactenus latuerit, Syſtema unionis notiſſimæ, atque in Philoſophorum Scholis tritiſſimæ. Accipe verba

Scholaſticum alterum, alterum Carteſianum. Illud mutuo corporis atque animæ influxu nititur; hoc aſſiſtentia vel cauſſalitate occaſionali. *Nunc* ecce *tertium*, quod noviter adjunctum eſt prioribus lucrum, & quod cum R. P. Lamio (*imo cum Leibnitio ipſo*,) Syſtema harmoniæ præſtabilitæ dixeris. Habet nos ea re ſibi devinctos illuſtris *Leibnitius*: Neque concipi quicquam poteſt, quod *æque extollat* intellectum atque potentiam Auctoris Univerſi (o). Quodſi præterea & id commodum conſiderem, quod hac ratione univerſum negotium unionis animæ & corporis *ab* omni *miraculo liberum* conſerve-

ſcriptoris elegantiſſimi in Vita Leibnitii: Sa maniére d' expliquer l' Union de l' Ame & du Corps par une *harmonie preétablie* a été quelque choſe d' imprévû & d' ineſperé ſur une matiére, ou la Philoſophie ſembloit avoit fait ſes derniers efforts. Les *philoſophes* auſſi bien que le *peuple* avoient crû, que l' Ame & le corps agiſſoient reellement & phyſiquement l' un ſur l' autre. *Des Cartes* vint, qui prouva, que leur Nature ne permettoit point cette ſorte de communication veritable, & qu'ils n'en pouvoient avoir qu' une apparente, dont Dieu étoit le Mediateur. On croyoit, qu'il n'y avoit, que ces deux Syſtemes poſſibles; M. *Leibniz* en imagina un troiſieme &c. Conf. Hiſtoir. de l' Acad. des Sciences 1716. pag. 142. edit. Batavæ.

o) Conſentiunt etiam hoc loco *Balius* atque *Fontenellius*: Ce Syſteme donne une *merveilleuſe* idée de l' Intelligence infinie du Createur; mais peut-étre cela même le rendil *trop ſublime* pour nous. Il a toujours pleinement contenté ſon Auteur, cependant il n'a pas fait jusqu'ici, & il ne paroit pas devoir fai-

ſervetur, permoverer utique, ut id Syſtematis præferrem alteri Carteſianorum, modo illius *præſtitutæ harmoniæ poſſibilitatem* liceret concipere „.

§. 137. Atqui *poſſibilitatem* evicimus, generaliter quidem, §. 113 *Repugnantiam* Bælius nullibi probavit, quia nullam contradictionem eo involvi vel oſtendit, vel ſaltim oſtendere conniſus eſt. *Perterrefecit* imaginationem portentis, rectius mirabilibus, quæ noſtrum Syſtema complectitur: Atqui hoc vertimus in rem noſtram, quo enim id artificioſius eſt, quo majorem id ſapientiam poſtulat & potentiam; eo dignius eſt divina electione, quæ maximum ſequitur & optimum & perfectiſſimum. Sed audi *Bælium*:

§. 138. " Abſtineo illis oppoſitionibus, quæ non magis Leibnitii, quam ceterorum ſententiis adverſantur. Itaque ſilebo eas difficultates, quas patitur ſuppoſitio *de virtute activa creaturis* à DEO *communicata*. Magnæ ſunt & fere inſuperabiles. v. Sturm. in Phyſ. Electiva, cujus excerpta ſunt in Actis Erud. 1697. p. 474. ſeqq. atque ſchediaſmate, quod iisdem Actis inſertum eſt A. 1699. p. 208. ſeqq. & quo reſpondit alteri ſchediaſmati Leibnitii A. 1698. p. 427. ſeqq. Actis iisdem inſerto. Syſtema Leibnitii non minus atque Peripateticorum iis eſt obnoxium „.

re la même fortune, que celui de *Des-Cartes.* v. l. c. pag 143. [Atqui nec Carteſianum Syſtema ſtatim ab initio a multis probatum eſt. Difficilis ad Scholas aditus eſt novitatibus metaphyſicis. Rationes ſunt multæ, quæ impediunt, & variæ.]

§. 139. Poſſe creaturis *vim motivam* concedi; imo divina benedictione *conceſſam eſſe*, poſtulat divinæ voluntatis efficacia: non poteſt illa agere, & nihil efficere; moliri aliquid, & effectum poſt ſe nullum relinquere; aut apoteleſma nullum præſtare. Quid autem eſt *illud in rebus perſiſtens*, & divina præſtitum virtute *apoteleſma*, ſi non eſt vis motrix, rebus inſita & perdurans? Motus enim non erit, utpote qui neque exiſtit, neque in exiſtentia ſua perſiſtit. *Sturmii argumenta* hoc ſaltim dicunt, *materiæ qua tali* neque competere vim motivam, neque poſſe communicari, quod concedimus de materia prima: In *corporibus* vero illi materiæ accedunt, modus compoſitionis, ex qua nec dum ſequitur vis activa, ut recte Sturmius monet; & natura ſive principium motus, ex qua ille conſequitur.

§. 140. "Exiſtimo etiam, Leibnitio non minus, quam Carteſianis atque aliis Philoſophis, difficile fore, illis obviam ire objectionibus, quas deſumere licet à *mechaniſmo fatali*, quo *libertas* humana proteritur. Verum iſta quidem prætereamus, atque ad illa accedamus, quæ Syſtemati præſtitutæ Harmoniæ *propria* ſunt".

§. 141. *Mechaniſmum fatalem* æquæ ac *Epicureiſmum caſualem* optime *Leibnitius* divitat iſtis obſervationibus, quas & antea contra Spinoziſmum allegavimus ad §. 14. §. 99. repetiimus. Ille *fatum* & *caſum* excludit ex Univerſo, qui mundum regi legibus non Geometricis aut Geometricè demonſtrandis, atque adeo abſolute neceſſariis, oſtendit: Sed contingentibus quidem, eligentis vero DEI ſa-

ſapi-

pientiæ præ reliquis convenientiſſimis. *De libertate* dicam inferius; neque enim iſta prolixe hoc loco refutari debent, quæ Bælius non urget. Veniamus igitur & nos ad ea, quæ ſunt *Bælio* hic *propria* (p).

§. 142. "*Prima* hæc eſt obſervatio mea, quod id Syſtema divinam potentiam atque ſapientiam, divina hac arte expreſſam extollat *ultra id omne, quod poteſt* (1.) concipi. Concipe (2.) *navigium*, quod virtutem habeat, ſine omni cogitatione aut directione entis, ſive creati ſive increati, ſe ipſum adeo appoſite commovendi, ut ventum ſemper habeat ſecundum, ut torrentes atque ſcopulos evitet, eoque præciſe tempore, quo id res poſtulat, portum contingat optatum. Fac ejusmodi navigium *aliquot* ſucceſſive *annis* dictâ modo ratione undis inerrare, & pro tempeſtatum viciſſitudine, pro diverſitate regionum maris & continentis, juſto ſemper & appoſito modo verti: Conſenties mecum, *divinam infinitudinem non ſufficere*, ad virtutem ejusmodi navigio imprimendam; concedesque naturam navigio potentiæ ejusmdi à DEO recipiendæ capacem non fore. Interim id omne, quod

p) Optarem vero, ni grave fuerit, ut Bælianas *initio* objectiones *ſolas* ordine percurras, integrum earum Syſtema animo comprehenſurus: *Tum demum* ſingulas cum reſponſionibus contendas noſtris. Facies ea re, ut utrumque aſſequaris diſtinctius; ut Tuas quoque, quæ menti reſponſiones inter legendum illabuntur, cum noſtris conferendo alteras ex alteris ſive ſuppleas ſive emendes. Fortaſſis etiam, ut brevius id negotium tibi ſit, ſi illas deinde ſolas repetere velis, quarum videbitur eſſe gravius momentum, aut ſolutio difficilior.

quod *Leibnitius* (3.) in humani *corporis machina* ſuppoſuit, *multo eſt mirabilius* & portentoſius. Applicemus hoc Syſtema Unionis novum ad perſonam *Julii Cæſaris &c.* „.

§. 143. Extollit (1.) hoc Syſtema divinam ſapientiam atque potentiam ultra omne id, quod poteſt *comprehendi*, non, quod poteſt *concipi*. Sic *Leibnitius*: Dicam *apertius*. Non licet diſtinctis & determinatis conceptibus aſſequi id omne, quod hic concurrit, quibusve id viis atque artificiis poſſit obtineri: *Generaliter* tamen ediſſerere poſſumus & concipere, quibus id legibus poſſit præſtari; diximus id, ubi de poſſibilitate Syſtematis ex inſtituto egimus. (2.) *Navigium* hujusmodi ſi potentia præditum intelligatur, *qualitate Scholaſtica*, quæ ſine medio & ſine diſpoſitionibus machinalibus iſta omnia perficiat, qualis eſt v. g. gravitas Peripateticorum, dirigens corpora ad centrum ſine mediis, ſine cognitione &c. eſt illud impoſſibile, omnium hodie Philoſophantium judicio. *Sin machinam intelligas*, quæ per motuum leges à principio quodam mechanico, ſecundum partium atque organorum diſpoſitionem agatur atque dirigatur: Ejusmodi machinam *eſſe poſſibilem*, nullus dubito. *Caſus* enim, quibus ea machina præparanda eſt, *non* ſunt *infiniti*; alioquin nec finita nautarum intelligentia ad eosdem præcavendos ſufficeret: Itaque hoc eſt *problema Geometrico-Mechanicum*, facere machinam, quæ dato fluctuum, ventorum, fretorum, promontoriorum &c. ſtatu, motu, & viciſſitudine, per partium ſuarum diſpoſitionem dato motu feratur

atque

atque in datum locum dato tempore deveniat. Ita & *olim planetis* pro conſervando eorum curſu regulari, quantumvis variato, intelligentias motrices Philoſophi comites adjunxerunt: *Hodie* (Gratias *Jo. Kepplero* noſtrati, & *Iſaaco Newtono* Anglo) id omne multo & exactius & intelligibilius præſtat eorundem gravitatio in Solem: (3.) Vidimus Bælianam ſuppoſitionem, recte inflexam, *non* eſſe *impoſſibilem*: Nunc illud adde, *non eſſe Leibnitiano* Syſtemati *ſimilem*. Navigium id nullam, niſi vehementer accidentalem, cum mari, ventis, fluctibus, ſcopulis &c. connexionem habet, atque *in ſe idem* ſupponitur, ſive ſecundo ſive adverſo vento feratur, ſive ſcopulos caveat, ſive libero mari ſupernatet. Itaque omnino id mirum foret, imo impoſſibile, ut, pro externarum circumſtantiarum ratione variata, curſum ſua potentia immutet, flectat, vertat, tardet, vel acceleret. Atqui *alia ſcena* eſt *corporis* humani, cujus univerſum machinamentum rebus externis omnibus ſemel attemperatum eſt, & cujus adeo ſucceſſiones & viciſſitudines omnes, ſucceſſionibus & viciſſitudinibus rerum quaſi alligatæ ſunt. Ut enim mutationes *rerum* determinantur ex ſtatu ſuo priori, *ita* & motuum *in corpore* variatio: Unde ſi quam *cum rate comparationem* (q) ames, *dic*: Corpus in Syſtemate Leibnitiano eſſe

 ſimile

q) Comparationem dico, ne identitatem ſupponas, atque influxum ex ſimili urgeas. Nimirum in rate eſt connexio phyſica, & realis funium influxus: In corpore non item. Obtinetur autem à principio hic interno, quod ibi ab externo.

ſimile navigio quale fluminibus trajiciendis adhibetur, & quod funem ſequitur, cui cohæret (r). Sed attendamus animum ad Julium Cæſarem.

§. 144. "Ex hoc Syſtemate aſſerendum eſt, corpus (4.) Julii Cæſaris ita exerere vim ſuam motricem, ut inde ab ipſa Nativitate ad necem usque *cohærentem in ſuis mutationibus ſucceſſionem* obſervet; atque eam quidem, quæ penitiſſime conſentiat perpetuis etiam mutationibus alicujus animæ, quam neque corpus cognoſcit, neque in ſe agentem experitur. Dicique poteſt, legem, ſecundum quam ea corporis potentia ſuos motus atque actus producere debuit, fuiſſe ita comparatam, ut certo die atque hora Senatum acceſſiſſet, hæc atque illa verba prolocutum fuiſſet, etſi divinæ (5.) voluntati placuiſſet, *animam* Cæſaris altero ſtatim die ab illius creatione denuo *annihilare*. Dicendum eſt porro, quod (6) eadem vis motrix *pro velocitate cogitationum* iſtius ambitioſæ mentis exactiſſime ſe immuta-

r) *Eleganter* more ſuo *Leibnitius* in Recueil. Tom. II. pag. 402. 403. Il ne faut pas comparer nôtre hypotheſe à l' egard de la maſſe corporelle, avec un vaiſſeau, qui ſe mene ſoi même au port; mais avec les *batteaux de trajet*, attachés à une corde, qui traverſent la riviere. C'eſt, comme dans les machines de Theatre & dans les feux d' artifice, dont on ne trouve plus la juſteſſe étrange, quand on ſait, comme tout eſt conduit: Il eſt vrai, qu'on *transporte* l' admiration de l' ouvrage à l' inventeur; tout comme lorsqu'on voit maintenant, que les Planetes n'ont point beſoin d' être menées par des Intelligences &c.".

mutaverit atque determinaverit & quod proprie hunc mage ſtatum induerit, quam alium; quoniam anima ab hac idea tranſiverit ad iſtam. Num igitur (7.) *cœca* quædam *potentia* vi impreſſionis ante 30. vel 40. annos factæ, nunquam poſtea innovatæ, ſed ſibi ſoli relictæ, adeo apte ſe determinabit, etſi rerum penitus omnium, quas præſtare ipſa tenetur, profundiſſime ignara? Nonne id magis etiam incomprehenſibile eſt, atque illa fuit navigatio, quam antecedenti §. expreſſimus?„

§. 145. Omnino vero (4.) iſta dicimus, ſed cave tibi à potentia, *qualitate Scholaſtica*. Potius cogita *famulum Jacquelotii* automatum, quem ſuperius expreſſimus §. 116. & *auge artificium* iſtud, dum univerſum famulitii tempus eo comprehendere poſſis. Etiam (5.) illud admittimus, imo urgemus. Audi ***Leibnitium.*** (s) In hoc Syſtemate corpora agunt, ac ſi (per impoſſibile,) nullæ darentur animæ, & animæ agunt ac ſi corpora nulla darentur; & ambo agunt, ac ſi unum influeret in alterum. Exiſtimo *intelligi Leibnitium*, ſi ſuperiora legeris. *Alterum* dicit de cauſſa mutationum mentis atque corporis vera & reali: *Alterum* de reſpectu mutuo determinationis in utroque. (6.) Hic ſi placet, vide, ne Syſtemati noſtro tribuas, quaſi modificatio & determinatio illa penderet à *potentia, ſine ſenſu* & intellectu, ſeſe ad ideas animæ accommodante: Pendet potius à *potentia ſumme intelligente*, quæ

s) Leibnit. in Princ. Philo. §. 84. quocum conferas Wolfii Metaphyſ. §. 777. & 780. & notam noſtram §. 127.

quæ machinæ ſtructuram ita potuit ordinare atque ideis accommodare, ut, ſtructuræ & texturæ ipſius ratione, modificationes motuum conſequentes deſtinato fini reſpondeant. *Cauſſa*, *cur* machina corporis *hunc* mage *ſtatum* induat, quam alium, duplex eſt: *Altera efficiens*, pendens à ſtructura & motu antecedaneo, atque hæc eſt phyſica; *altera* eſt ſaltim methaphyſica, atque ut ſic dicam *exigens* vel determinans primi ſtatus in corpore, pendens ab animæ repræſentationibus motui huic harmonicis. (7.) Si *ex diuturnitate temporis* putes difficultatem naſci, cogita *primo* illud, finitos tamen caſus eſſe, variationesque iſto tempore faciendos; *deinde* memento eorum, quæ diximus §. 106. ſufficere ſcilicet, ut utrumque ſemel conſpiret, ita enim & deinceps conſpiratura eſſe omnia, dum ſubſiſtat utrumque, atque legibus ſuis mutetur & regatur (t). Impreſſiones *novas non* requirimus, neque pro virtute conſervanda, neque pro regendis directionibus: Illa nimirum in univerſo perſeverat, ex ſuperioribus; iſtæ pendent ex machinæ, & partium inter ſe connexione, figura, ſitu &c. Nihil adeo hic eſt incogitabile, nihil repugnans.

§. 146. "*Augentur* vero (8.) *difficultates*, ſi cogitaveris, humani corporis machinam complecti infinitam fere organorum multitudinem, & obnoxiam eſſe actioni corporum ambientium, quæ ſuis impreſ-

t) Similia de *Animis* vide apud *Leibnitium*, epiſtol. V. ad Sam. Clarkium §. 91. Tom. I. du Recueil pag. 131.

npreſſionibus infinite variantibus mille & amplius
 ipſo modificationes efficiant. Neque intelligo,
uo (9.) *medio caveri* poſſit, ne præſtabilitæ har-
noniæ aliqua *confuſio* exoriatur; & quo fieri queat,
t non interruptum ordinem ſequatur per omnem
ongævi hominis vitam, nihil obſtantibus infinite
ariantibus modis, quibus tot organa in ſe mutuo
gunt, innumeris ſtipata corporibus, frigidis mo-
ò, modo calidis, mox ſiccis, nunc humidis,
emper autem nervos diverſe vellicantibus. Mea
æc eſt ſententia, organorum multitudinem atque
mbientium corporum varietatem neceſſarium eſſe
ſtrumentum, quo infinita varietas mutationum
orporis obtineatur; Verum an illa (10.) *varietas*
um *ordinem ſervare* poteſt, qui Leibnitiano Syſte-
nati debetur? Numquam illa turbabit harmoniam
nutationum corporis & animæ? Id vero penitus
idetur impoſſibile. Obſervandum eſt, ex Leibnitii
nente id, quod in unaquaque ſubſtantia activum eſt,
ſſe hujusmodi, ut ad realem quandam *unitatem* reduci
ebeat. Cum vero corpus humanum multis compo-
tum ſit ſubſtantiis, unaquæque habebit in ſe prin-
pium actionis, realiter diſtinctum à principio cu-
iscunque alterius ſubſtantiæ. Ait etiam, cujusque
rincipii actionem continere ſpontaneitatem. Hoc
gitur operationes eorum & confuſiones (11) in
nfinitum variabit. Ambientium enim corporum
ercuſſio neceſſario coactionis aliquid intermiſcebit
pontaneitati naturali „.

§. 147. *Augeri* (8.) concedimus *difficultatem*,
lud artificium concipiendi vel ediſſerendi. Facit
rganorum atque ambientium corporum multitudo,

ut

ut *non ſufficiat* huic machinæ conſtruendæ *intellectus finitus*, quantumcunque præſtans. Sed bene eſt, quod infinitum Numen ſit illius opifex, cui difficile non eſt, infinita organa & corpora ambientia ſimul cogitare, eorumque mutuas & infinite diverſiſſimas combinationes omnes atque ſingulas *ſcientia* complecti, *ſapientia* ordinare & *potentia* perficere. (9) Atqui *exhibuimus id medium* §. 106. - 113. *Fac*, machina corporis ſequatur leges, harmonicas illis, quas anima ſequitur, & easdem cum illis, quas reliqua ſequuntur corpora; *Fac amplius*, reſpondeat ſtatus primus corporis mei repræſentationibus animæ, & corporibus meum ambientibus, perfecte: *Intelliges*, *quomodo* & in poſterum conſentiat corpus cum anima, & conſpiret quoque cæteris circa ſe corporibus; quicquid deinde ſit de rerum modorumque infinitate. Illud *optime dicis*, multitudinem organorum & corporum ambientium eſſe inſtrumentum pro obtinendis corporis varietatibus: *Modo addideris*, & legem, quibus illa agantur, moveantur, regantur, eſſe medium, quo conſervetur ordo, & impediatur confuſio. (10.) *Varietas* quin poſſit *ordinem* ſequi, neſcio, cur dubitandum ſit? Neque id impoſſibile eſt, infinitam varietatem amiciſſime conſpirare, modo illa *non caſui*, ſed *legibus* debeatur. *Exempla* ſunt in promtu: Sic infiniti ſunt modi, quibus idem objectum, (urbs, caſtellum, regio) ex infinitis punctis conſpectum appareat, omnes tamen illi proſpectus in eo conveniunt, ut ſpectatores omnes regularum gnari eandem objecti ideam nanſciſcantur. Obtinetur

netur autem illa conſenſio *regulis Optices* & *Perſpectivæ.* Et cur dubitem, legibus quoque *Mechanices* obtineri ordinem poſſe in varietate rerum, quantumvis infinita? *Leibnitius* hoc *Balii* argumentum illi *ſimile* putat, quo veteres nonnulli ſcientiam DEI à minimis excluſerunt ob rerum infinitatem. (11.) *Varietatem* ſic augeri in infinitum concedimus: *Confuſionem* rebus induci, modo negavimus. *Spontaneitatem* aſſerimus ſubſtantiis ſimplicibus, quæ nihil patiuntur à corporibus & eorundem percuſſione: Limitationes & determinationes motuum in corporibus pro ratione percuſſionis variari concedimus, confundi negamus.

§. 148. "Fruſtra illi ſe tuentur divina *omnipotentia*, (12.) qui beſtias ajunt eſſe tantum automata. Laboratur incaſſum in eo, ut oſtendatur, DEUM poſſe machinas præſtare, adeo ſubtiliter & artificioſe contextas, ut vox humana, ut reflexum à corporibus lumen &c. juſto tempore in eas agat, atque perficiat, ut hac vel illa ratione commoveantur. Univerſus, ſi à quibusdam Carteſianis diſceſſeris, orbis eam ſuppoſitionem rejicit. *Neque Carteſianorum quisquam* eſt, qui eam admiſerit, ad *humanum* corpus translatam, quaſi DEUS perficere machinas poſſet, quæ omnia iſta peragerent, quæ fieri ab hominibus conſpicimus. Dum iſta nego, (13.) nequaquam hoc ago, ut *divinæ potentiæ* atque ſapientiæ *limites* circumponam. Verum hoc volo, naturam rerum id ſecum ferre, ut vires creando

ipſis

ipſis collatæ neceſſario ſuos terminos habeant. Abſolute neceſſarium eſt, ut actiones creaturarum congruant eorum ſtatui eſſentiali, atque exerantur pro charactere illo, qui cuivis machinæ convenit. Philoſophorum enim axioma hoc poſtulat, ut omnia, quæ rei cuidam attribuuntur aut communicantur, proportionalia ſint capacitati & receptivitati ſubjecti. Leibnitianam igitur hypotheſin rejicere licet, ut impoſſibilem, quoniam *majoribus* obnoxia (14.) eſt *difficultatibus*, quam illa de automatis Carteſianorum: Harmoniam, ille conſtantem facit duarum ſubſtantiarum, quarum neutra in alteram operatur. Quodſi autem *famuli* noſtri *machinæ* forent, atque id tamen exacte perficerent, quod Domini jubent: Fieri hoc non poſſet, niſi externa & realis in ipſos actio Dominorum præcederet; oporteret vel verba eloqui dominos, vel ſignis uti, quæ ſenſoria famulorum organa realiter afficerent & moverent „.

§. 149. Fruſtra (12) eſt, quicunque ad divinam provocat potentiam *ante*, *quàm* evicerit, rem in ſe eſſe poſſibilem. Id *Wolfius* docet in Metaphyſicis. Sed monſtravimus nos, Syſtema hoc eſſe poſſibile §. 106. --- 113. Igitur omnino licet, ad potentiam DEI infinitam provocare, cum de *executione* & exiſtentia ſermo eſt. Qui machinam hujusmodi ut *impoſſibilem* rejiciunt, illi *falluntur*, neque veritati præjudicant. Carteſiani non negabunt, machinam humano corpori ſimilem, eſſe poſſibilem: Sed corpus eſſe talem machinam, id non ajunt. Sed neque Carteſianorum (u) ſuffragio

u) Recte *Leibnitius* Recueil Tom. II. pag. 400. Ceux,

gio ſtat veritas, neque diſſenſu cadit. (13.) Si ſoli Leibnitio Bælius ſcripſiſſet, potuiſſet hanc *cautelam omittere*: Neque ego illi imputaverim, quod divinæ velit potentiæ ſepem prætendere: Neque nos *illimitatam* creaturis potentiam tribuimus: Neque illis adſcribimus, quæ rerum naturas ſua proportione excedant. Novimus, quam *non* ſint *illimitatæ volitiones* noſtræ; ſequuntur enim ex vi repræſentativa mundi, ut Wolfius docet in Metaphyſicis §. 878. Vim autem illam & *objectorum* (x) ratione & reſpectu *modi repræſentandi* limitatam eſſe concedimus: *Illud*, quoniam hoc Univerſum, non omnia poſſibilia, repræſentat; *hoc*, quia non quovis modo, verum tantum pro ſitu unius alicujus corporis organici in Univerſo. *Limitatæ*

 ſunt

qui montrent aux Carteſiens, que leur maniére de prouver, que les bêtes ne ſont que des *Automates*, va jusqu'a juſtifier celui, qui diroit, que tous *les autres hommes*, hormis lui, ſont des ſimples Automates auſſi, ont dit juſtement & préciſement, ce qui me faut pour cette moitié de mon hypotheſe, qui regarde le corps.

x) Nolim exiſtimes, illa *contradicere Leibnitio*, cujus in Philoſophiæ principiis §. 62. hæc verba ſunt: "Non in objecto, ſed in modificatione cognitionis objecti monades limitatæ ſunt". Loquitur ille de hoc Mundo. Ego de poſſibilibus in univerſum omnibus. Eſt enim *inter differentias* animæ ab intellectu divino, quod ille repræſentet poſſibilia omnino omnia; anima hoc Univerſum, non alia: Ille ſimul, & adæquate; hæc diſtincte pauca & ſucceſſive ſolum: Ille adeo modis omnibus; hæc pro ſitu corporis.

ſunt igitur *volitiones* noſtræ, eædemque DEO apertæ: Quis illi hoc negaverit, poſſe machinam extruere, quæ volitiones iſtas exequatur? (14.) Interim in Leibnitiano Syſtemate eſſe *majus artificium*, quam in automatis hic memoratis, concedimus: Quo pertinent illa præcipue, quæ faciunt ad loquelam, ad edifferendas ratiocinationes, & judicia generalia, de quibus dicam inferius. Nego autem, id eſſe impoſſibile. *Actionem Domini* realem *in famulum* ſuum non eſſe neceſſariam, id *Jacquelotii* ſuppoſitio commonſtrat, toties allegata. *Leibnitius* & *alia* hic machinamenta appellat, quæ, ſuis elateribus acta, potius dominos monent, quam ut ab iisdem debeant moneri; Cujusmodi ſunt, quæ vulgo *Wecker* vocamus, horologia dato tempore ſonitum, eoque dormientes ex ſomno, excitantia.

§. 150. " *Nunc* age conſideremus & *Animam Cæſaris*, ubi difficultates adhuc majores deprehendemus. Erat illa in Univerſo, nulli corporis vel ſpiritus influxui obnoxia. Vis, quam à DEO ſibi impreſſam accepit, unicum erat actionum, ſingulis momentis productarum, principium: Iſtæ autem actiones cum inter ſe diverſæ fuerunt, ejus rei cauſſa nequaquam illa fuit, quod aliæ aliis elateribus aut organis productæ, quorum nulla in illis opera concurrit. *Anima* enim humana *eſt ſubſtantia ſimplex*, indiviſibilis & immaterialis, in quo & Illuſtris *Leibnitius* mecum conſentit. Quodſi autem hic in alia abiret, atque pleriſque Philoſophis, & quibusdam ex præcipuis

quoque

quoque Metaphyſicis noſtri ævi, *Lockio* verbi gratia, adſtipularetur, ſupponendo fieri poſſe, ut cogitet corpus ex variis particulis certa ratione contextum: *Tum* ego ipſius hypotheſin *abſolute impoſſibilem* pronunciarem, & multis ipſum modis impugnarem, quibus uti hic neceſſe non eſt, quoniam & immortalitatem animæ concedit, atque illi innititur in ſententiis ſuis ,, .

§. 151. Iſta quidem *ſatis bene*, ut opus non ſit, Viro Ingenioſo adverſari. Illud autem de anima *omnino* probamus. Et qualis ea vis ſit, ſpecifice expreſſimus §. 91. ſeqq. Illud verò *utiliter* Leibnitius accepit in notis ad h. l. quod *tum demum* abſolute impoſſibilem Bælius hanc ſententiam pronunciare velit, ſi Lockianæ Philoſophiæ accederemus. Atqui ejus rei metus aut ſuſpicio nulla eſt. Videtur igitur, *hactenus non omnino* impoſſibilem ſtatuere.

§. 152. " Revertamur ad animam Cæſaris, eandemque Leibnitiana voce appellemus *automatum immateriale* (y) & cum *atomo Epicurea* contenda-

y) De hac *voce* conf. omnino *Theodic.* §. 403. ubi inter cetera non minus eleganter, quam ſolide: L' operation des *automates ſpirituels*, c'eſt à dire, des ames, n'eſt point mechanique; mais elle contient *eminement* ce qu'il y a de *beau* dans la Mechanique: Les mouvements developpés dans le corps, y étant concentrés par la repréſentation, comme dans un monde ideal, qui exprime les loix du monde actuel & leurs ſuites; avec cette difference du monde ideal parfait, qui eſt en Dieu, que la plûpart des perceptions dans les autres ne ſont, que confuſes &c.

tendamus. Intelligo vero atomum in vacuo conſtitutam, neque ullibi cum alia atomo collidendam. *Comparatio eſt exacta.* Atomus enim iſta & naturalem ſeſe movendi vim habet, & eandem exercet, nulla alia re quacunque promota & adjuta, vel in motu ſuo impedita & retardata: Sic & anima Julii Cæſaris ſupponitur eſſe ſpiritus, qui vim habeat producendi in ſe ideas rerum, ſine alterius cujuscunque ſpiritus aut corporis in ipſum influxu: Nihil eſt, quod animam juvet, nihil quod interturbet. Quodſi jam ad generales ordinis ideas & naturam attenderis, deprehendes, ejusmodi atomum nunquam in motu ſuo ceſſaturam, eandemque præſenti & conſequentibus momentis eandem præciſe motus rationem modumque ſervaturam eſſe. Eſt hoc *conſequens axiomatis* cujusdam *Leibnitiani*, quo præcipit, ut res quæque in eo, quem ſemel obtinet ſtatu, perſeveret, dum aliquid ſit, quod ab ea cogat deflectere - - - *Ex eo,* inquit, *concludimus, non ſolum corpora, ſi quieſcunt, ſemper quieſcere, ſed etiam, ſi moveantur, eundem ſemper motum, hoc eſt velocitatem eandem, eandemque directionem conſervare: Niſi aliquid ſit, quod actum illum interrumpat.* Quis igitur non videt, *atomum* iſtam, ſive inſitam illi cum *Democrito* & *Epicuro* vim motricem ponas, ſive à DEO communicatam, *uniformi modo* in eadem linea progreſſuram, neque unquam ſive ad dextram ſive ſiniſtram eſſe declinaturam. *Epicurus* Philoſophis ludibrium debuit, cum *Declinationem motus* in atomis ſuis in ſcenam produxit; ſumſit enim iſtam

ſine

ſine ratione, ut ſe extricaret è Labyrintho neceſſitatis fatalis, neque tamen ejus novæ ad Syſtema ſuum acceſſionis cauſſam allegare potuit. Adverſata eſt hæc declinatio clariſſimis animæ ideis; manifeſto enim intelligitur, eo, ut atomus per integrum biduum rectilineo progreſſa motu, tertiæ diei principio declinet à ſemita, requiri, ut *vel impedimentum* viæ offenderit, *vel* aliquem *appetitum* ſenſerit à via ſua deflectendi, *vel* in ſe complexa ſit *Elaterem,* qui ſe nunc demum exerere occœperit. *Illud* exulat in vacuo: *Iſtud* adverſatur atomo, idearum non capaci: *Hoc* etiam contradicit corpuſculo, in ſe ſimpliciter uniformi. Applicemus iſta omnia ad præſens negotium „.

§. 153. *Comparationem* vero iſtam, etſi plauſibilem & *ſpecioſam*, *eſſe* tamen *injuſtam*, neque præſenti negotio accommodam, id facile *demonſtrabitur.* *Epicurea atomus,* etſi corpuſculum, ſupponitur tamen in ſe penitus uniformis: Ideoque in illa nihil quicquam cauſſæ internæ eſt, quod mutationem ſtatus quamcunque producere aptum ſit. Itaque ſi movetur, perſeverat in motu eadem celeritate & directione; adeo quidem, ut ſi etiam difformiter moveatur, verbi gratia in Curva quacunque, in Circulo, Ellipſi &c. Id duplici minimum vi opus habeat, quarum altera ad centrum urgens ſi ceſſet, eo ipſo momento atomus ſequetur ſtatum atque impreſſionem ultimam, & progredietur in recta circulum, Ellipſin &c. tangente. *Secus eſt in anima,* quæ, licet partibus careat, diverſitate tamen omni non caret; repræſentatio enim

Univerſi, quæ fit in anima, continet diverſitatem objectorum & graduum: Itaque ſatis cauſſæ eſt, cur diverſæ eſſe poſſint repræſentationum conſecutiones, propter diverſitatem repræſentationum antecedentium, appetitum & tranſitum animæ ab una perceptione ad alteram limitantium & determinantium. Atque ut id *clarius* dicam *pro geometris*, antecedaneæ illæ diverſitates cum legibus appetituum collatæ quaſi *æquationem* continent, ſecundum quam fieri progreſſus, aut, in exemplo atomi, ſecundum quam fluere debet id punctum, ut in Curva incedat: Quapropter ſi conſecutiones idearum animæ comparari debeant motæ atomo, *non* debet hæc *in vacuo* conſtitui, *ſed in Univerſo*, in quo ſcilicet fiunt illæ mutationes, diverſimode variantes, & motum conſequentem determinantes, quarum deinceps in anima repræſentationes limitant & determinant repræſentationes motuum conſequentes. At *quis neſcit*, hic *uniformem non eſſe* corpuſculorum motum? Quis hodiè neſcit Curvam projectionis *Gallilaanam*? Quis non audivit Trajectorias *Newtonianas*? Quis *Bernoullianam* radii in atmoſphæra curvaturam? &c. Vides, opinor, quam longe differant *Epicurea in vacuo atomus*, & *Monas Leibnitiana*?

§. 154. " Anima *Julii Cæſaris* eſt ſubſtantia, cui unitas competit, ſi propriè loqui velis. Vis, qua producere ideas poteſt, ex Leibnitiano Syſtemate eſt proprietas naturæ ipſius. Potentiam vero iſtam, quatenus eam & poſſidet & exercet, à Deo acceptam habet. Quodſi (15.) jam prima, quam

in ſe

in ſe concitat, *idea voluptatis* eſt, dici non poteſt, *cur non & altera* talis exiſtat; quoniam enim totalis cauſſa actionis eadem manet, oportet & actionem atque effectum eſſe eundem. Sed anima iſta ſecundo exiſtentiæ momento non aliam cogitandi vim acquirit, quam primo habuit, verum retinet eandem; neque ſecundo momento externarum rerum concurſui vel adminiculo magis ſubjecta eſt, quam primo: Igitur altero momento eandem illa ideam producet, quam primo excitavit. *Sin objicias*, animam eſſe debere in ſtatu variationis, eum vero præſenti caſu non obtentum iri: reſponderi poteſt, mutationem ejus fore ſimilem (16.) mutationi Atomi. Atomus enim rectilineo progreſſu mota, omni momento alium occupat locum, aut poſitionem aliam habet, ſed priori ſimilem: Igitur ut & anima perſiſtat in ſtatu ſuo variationis, ſufficit, ut novam in ſe ideam producat, etſi ſimilem priori „.

§. 155. *Eleganter* vero iſta *omnia*, niſi quod *ex falſa hypotheſi.* (15.) *Videtur Bælius* hoc ſupponere: DEUM concreare animæ vim cogitandi indeterminatam, hanc deinceps ipſam in ſe excitare primam aliquam ideam, deinde ſecundam, & ſic porro. Quodſi id vellet Leibnitianum Syſtema, ultra Bælianas difficultates, nova accederet: Scilicet *non ſaltim* ſecundo momento cauſſa nulla foret, quare animæ vis adhuc eadem & indeterminata aliam à priori ideam excitaret, *ſed nec* cauſſa foret, quare primitus excitaret ideam voluptatis vel doloris determinatè. Verum iſta non eſt mens no-

ſtra. *Primo* ſtatim *momento* creatur anima determinate rerum repræſentativa: *Secundi momenti* conceptus non derivantur amplius immediate ex vi cogitandi generali, ſed per primi momenti cogitationes jam determinata, atque certis appetituum legibus accommoda. Appetitus verò animæ eſt actio principii illius interni, qua tranſit ab una perceptione ad aliam. Itaque hic non manet *cauſſa* perceptionum antecedentium & conſequentium, ut ille loquitur, *totalis*: Manet ſaltim *generalis*, h. e. manet vis primitiva; manet id, quod in virtute repræſentativa verè reale & adeo perdurans eſt; manet id, quod in ea concipi poteſt, ut indeterminatum & generale: Sed non manet vis derivativa, ut præciſe his vel illis repræſentationibus determinata eſt & limitata, idque ob internum mutationis principium, appetitum, non ob externas aliarum ſubſtantiarum actiones in animam. *Cogita* animam tuam nunc repræſentare tibi ſtatum, quo felix fores; & eſſe in te principium novas repræſentationes appetens, ſive voluntatem, quam in Te definio conatum ad producendas novas ſenſationes ſub ratione boni à Te approbatas: Facile intelliges, quomodo ex hiſce duabus ſuppoſitionibus, conjuncta lege appetituum, quæ media dirigit ad fines ſuos, in te exoritura ſit mediorum repræſentatio, conatus ad eorum ſenſationem, ſenſatio mediorum, & hinc ſenſatio finis &c. atque adeo, *unde diverſitas* repræſentationum ſcaturiat, videbis. (16.) Etiam hæc eſt *ingenioſa reſponſio*, ſed *ex falſo* tamen *ſuppoſito*. Objectionem non facimus

cimus noſtram *ita generaliter* conceptam, ut cum atomis conferri poteſt. Volumus variationem, non quamcunque, ſed *determinatam* ex ſtatu antecedenti, ſecundum Leges Monadum, & ſpeciatim ſpirituum. Faceſſant igitur hic atomi, in quarum antecedenti ſtatu interno quocunque nulla eſt varietas, ſed perfecta ſemper uniformitas: In ſtatu Monadis quocunque eſt multitudo & varietas, quarum unaquæque pro legum ſuarum tenore influit iu ſtatum conſequentem; inde diverſitas. *Si quid* tamen *corporei* velis conferre animæ hujusmodi, ob internam diverſitatem, diverſas ideas conſequentes habentem, absque influxu rerum externarum: ſume *columbam artificis Norici*, eandemque in vacuo euntem atque redeuntem concipe. Ibi enim externum nihil erit. Elateres tamen interni dabunt diverſitatem, pro natura unusquisque ſua, & legibus motus generalibus.

§. 156. " Verum *remittamus* nonnihil *à rigore*, atque concedamus Leibnitio mutationem aut metamorphoſin cogitationum „. Illud ſaltim *erit neceſſarium, ut progreſſus* ab una repræſentatione ad alteram *ſervet* aliquam *proportionem*, aut rationem affinitatis. Poſito, animam Julii Cæſaris aliquo momento videre arborem, foliis & floribus armatam, poſſum concipere, (ſuppoſito ſcilicet, in ſpiritibus finitis eſſe vim idearum excitativam, quantumcunque id incomprehenſibile videatur,) quod in continenti geſtiat videre arborem ſolis præditam foliis, mox aliam floribus tantum conſpicuam, atque adeo, quod ſucceſſive alias ſibi ideas

formare poſſit, ex quarum ſingulis iterum enaſcantur aliæ. *Illud* autem *concipi non poteſt*, quomodo fieri poſſint *alboris in nigrum*, *affirmationisque in negationem* miræ converſiones *, quomodo fieri animæ *ſaltus ex terra in Cœlum* ſtupendi, quos tamen experimur quotidie. Incomprehenſibile eſt, DEUM animæ Cæſaris potuiſſe principium indere ejus mutationis, quam nunc allegabo. Sine dubio id plus vice ſimplici accidit, ut, *uberibus maternis adhærens*, *aciculæ punctionem* perſenſerit. Igitur ex ea, quam hic examinamus, hypotheſi, oportet animam ipſius immediate á dulciculis materni lactis ſenſationibus aliquot momentorum intervallo continuatis, tranſiiſſe ad moleſtas ſibi doloris perceptiones. Quonam illa elatere commota eſt, ad interrumpendam voluptatem, atque excitandum in ſe ſenſum doloris, cum nihil fuerit, quod de præparatione ad iſtam mutationem faci-enda

* Hic miror, Bælium invenire difficultates haud paulo majores in tranſitu animæ ab affirmatione ad negationem, quam in tranſitu ab arbore foliis ornata, ad arborem foliis non ornatam. Sunt hæ contradictoriæ qualitates: arbor foliis ornata, non-ornata. Eſt igitur hic tranſitus ab affirmatione ad negationem. Longior eſt tranſitus à contrario ad contrarium, ab albo ad nigrum: Sed non ideo difficilior, aut rarior, aut à phantaſiæ regulis remotior. Tum vero, ſi mirum non eſt, animum percepta re aliqua abſtrahere proprietatem alteram ab altera; cur id mirum ſit, & omnino incomprehenſibile, ſi in locum prioris ſubſtituat aliam, ſimilem, aut diſſimilem; ſi quidem & inter diſparata, & oppoſita datur relatio?]

enda monuerit quicquam, & nihil in ejus ſubſtantia novi acciderit? " Quodſi vitam ejus Imperatoris placeat percurrere, ſingulæ actiones ſuppeditabunt difficultates noſtra hac majores ".

§. 157. Amo Te, Bæli; ita eleganter & ingenioſe *omnes ordine* difficultates commemoras. Etiam nos concedimus; imo vero *urgemus*, *rationem affinitatis* ſervandam eſſe in progreſſu & ſucceſſione perceptionum: *Negamus* atque pernegamus, *fieri* poſſe *ſaltum* in natura, ſive de corporum motu ſermo ſit, ſive de Monadum perceptionibus (z). Itaque neceſſe eſt, fuiſſe & hujus novæ ideæ antecedaneas in anima diſpoſitiones, ex quibus ea conſecuta eſt. Hic autem *diſtinguas* velim *perceptiones* animæ *diſtinctas*, quarum ita ſibi conſcia eſt, ut & notas allegare poſſit, quibus unam ab altera diſtinguit, & *claras*, *ſed confuſas tamen*, quarum ſibi ita eſt conſcia, ut eas quidem dignoſcere poſſit; ſed notas diſcriminis tamen ediſſerere nequeat, *ab obſcuris*, quarum ſibi non adeo conſcia eſt, ut eas poſſit à ſe invicem dignoſcere. Certum eſt, ſi anima nonniſi diſtinctas aut claras rerum ideas haberet, eo, quem Bælius dixit, vel ſimili modo altera ex altera naſceretur, ſic ut & nobis liceret eam affinitatis proportionem & conſecutionis rationem explicare. Verum *alia res eſt*,

z) *Leibnitius* in Epl. ad *Remondum* 11. Febr. 1715. De tels *ſauts* (loquitur de abſolutis) ne *ſont* pas ſeulement *defendus* dans les mouvemens, mais encore *dans tout ordre* des choſes, ou verités. Vid. Recueil Tom. II. pag. 186.

eſt, ubi *de obſcuris* ſermo fuerit; perceptionum enim obſcurarum nemo ſibi conſcius eſſe poteſt, per ea, quæ *Chr. VVolfius* docet in Metaphyſicis, §. 729. - - - 735. Neque adeo illarum differentias convenientiasque, atque ſic conſecutionis modum licet exponere. *Generalis* tamen expoſitio non deficit: Cum enim anima nobis dicatur ſubſtantia Univerſi repræſentativa pro ſitu corporis noſtri in Univerſo, inde conſequitur, plurimas res, quæ debilem è longinquo impreſſionem aut relationem habent ad corpus noſtrum, eadem ratione in animo repræſentari; quod ſi res eædem propinquiores aut extantiores factæ majorem ad corpus relationem habeant, etiam ſenſibilior earum repræſentatio erit, eodem ordine ex prioribus enata, quo & impreſſio rerum in corpus ſucceſſive aucta eſt: Quodſi illa tandem præ cæteris fortior ſit, ut eam à confuſa multitudine obſcurarum liceat diſcernere, tum demum clara, vel omnino diſtincta fiet, ſic ut illius ideæ quoque conſcii ſimus. *Exemplum hoc eſto*, dum noſtra attente legis, circumvolant & veſpæ & muſcæ: Tu Bælianas objectiones meditaris, & momento dolorem ſentis, veſpæ aculeo manui tuæ fortius impreſſo, ut videtur, genitum. *Quæ connexio* Bælianarum meditationum, & doloris memorati? *Scilicet hæc*, dum Bæliana meditaris diſtincte, atque adeo ejus rei conſcius es: alarum veſpæ ſuſurrus illabitur in aures tuas, verum minus fortiter, ut adeo, dum aliis animum rebus attendis, ejus perceptionis obſcuræ tibi conſcius non ſis. Sin punctio accedat, dolor, ut arbitra-

bitraris, momento, & quod dici ſolet, *ex abrupto* mentem occupat. *Nequaquam* vero! Sed prout ex volatu, & ambientium corporum, veſpæque, & tuo ſtatu, conſequebatur ipſius approximatio, & in corpore per aculeum ſolutio continui, effectus adeo, tui corporis ratione, ante reliquos conſiderabilior: Ita ex perceptionibus, quantumvis obſcuris, antecedanei illius ſtatus conſecuta eſt perceptio quoque conſequentis, reſpectu tui corporis ſenſibilioris, adeoque ſic enata eſt ordine & convenienter illa ſenſatio *. Dic *eadem* omnia *de Cæſare lactente*: Ceſſabit etiam hic, niſi fallor, omnis difficultas: Aliæ enim perceptiones fuerunt, ex quibus dolor enatus eſt, quam illæ voluptatis ex lactatu matris. Ceterum *neque* id eſt *omnino abſonum*, ex antecedanea voluptate dolorem conſequi, ſecundum illud *Socratis* apud *Platonem*: *Extrema gaudii luctus occupat* (a).

§. 158.

* Plura in hanc rem alibi à me dicta ſunt. Poſtquam enim Clariſſimus Vitembergenſium Philoſophus, Dn. *Hollmannus* in ſuis de Harm. Præſtab. diſſertationibus aliqua adverſus hunc locum dubia movit, reſpondi in Dilucidationibus meis Philoſophicis, applicate quidem, ſed breviter. Eorum aliqua Vir Eruditus probavit, & deſideravit aliqua in Epiſtola ad me data, & publicis excuſa typis: Cui meam deinde reſponſionem accommodavi in literis Petropoli datis; quas cum ſua Epicriſi me non invito typis denuo exſcribi Vir Clar. curavit. Putem, ibi dicta eſſe, quæ ſufficere in hac cauſſa poſſint.

a) Leibnitius in Replique aux Reflex. de Mr. Bayle. Tom. II. du Rec. pag. 407. Au reſte, comme *So-*

§. 158. " Poſſent iſta concipi aliquatenus, ſi ſupponeres, *animam* humanam non *eſſe ſpiritum*, ſed *legionem ſpirituum*, quorum ſingulis ſint ſuæ functiones, incipientes eæ, atque finem iterum conſequentes, iſto exacte tempore, quo id corporis ſtatus requireret. Ita dici poſſet, eſſe aliquid, quod ſpirituum iſtorum operationes dato tempore excitaret, atque denuo ſopiret, ſimile cuidam pro noſtri corporis mutationibus accommodato apparatui rotarum, elaterum, fermentorumve. Iſta verò ratione non una & ſimplex *foret* ſubſtantia, ſed *ens per aggregationem*, cumulus ſubſtantiarum, qualem in rebus materialibus deprehendimus. Unam hic ſubſtantiam anquirimus, quæ modo voluptatem, mox dolorem &c. producat: Non plures, quarum altera voluptatem excitet, alia dolorem, deſperationem alia, & ſic porro. *Annotationes*, quas *hactenus* legis, habebis *loco amplificationis* earum, " quarum examine *Leibnitius* me honoravit. Nunc reſponſa ejus conſiderabimus ,, .

§. 159. *Optime* vero id *Balius recuſat*, ſi animam facias ens per aggregationem: Ita enim interitus & diſperſionis capax fieret. Sed non opus eſt pro diverſitate effectuum explicanda, ut ſubſtantia-

crate a remarqué dans le *Phedon* de *Platon*, parlant d' un homme qui ſe *gratte*, ſouvent du plaiſir à la douleur il n'y a qu'un pas, *extrema gaudii luctus occupat.* De ſorte, qu'il ne ſe faut point étonner de ce paſſage: Il ſemble quelque fois, que le *plaiſir* n'eſt, qu'un *composé de petites perceptions*, dont *chacune* ſeroit une douleur, ſi elle étoit grande.

ſtantiarum multitudinem aſſeramus: *Sufficit in una* ſubſtantia modificationum, limitationum, determinationum, graduum, repræſentationum *multitudo*, & *varietas* rerum repræſentatarum. Singulæ enim perceptiones ſua conferunt ad novas, & prioribus ſuccedaneas. Sive illæ diſtinctæ ſint, ſive confuſæ ſaltim, ſive claræ ſint, ſive obſcuræ tantum; *eo* ſaltim *diſcrimine*, quod priorum, atque adeo conſecutionis inde pendentis conſcii ſimus, poſteriorum, atque evolutionis earundem conſcii non ſimus.

§. 160. " Aſſerit, *legem variationum*, quam ſequatur ſubſtantia animata, *ita* eſſe *comparatam*, ut ejus ope ipſo illo momento, quo fit ſolutio continui in corpore, ex voluptate transferatur ad dolorem; quoniam in eo conſiſtat lex ſubſtantiæ indiviſibilis in creaturis animatis, ut repræſentet non ſolum id, quod in corpore accidit eo modo, quo id experimur, verum omnes quoque Univerſi mutationes, ea ratione & relatione, quam habeant ad mutationes noſtri corporis. Continetur his verbis apta *expoſitio ejus*, *quo* tanquam *fundamento* id Syſtema nititur; eſt hæc illius analyſis, atque ad id intelligendum clavis: Eſt verò ſimul & *ſcopus*, " quo collineare debent objectiones eorum, qui hypotheſin hancce novam habent pro impoſſibili,,.

§. 161. " *Lex*, quæ hic allegatur, *præſupponit* aliquod *DEI Decretum*, eoque oſtendit, in quo conveniat huic Syſtemati cum altero cauſſarum occaſionalium. *Conſentit utrumque* in eo capite, quod leges (17.) ſint, ſecundum quas anima repræſen-

præſentet id, quod in corpore accidit, eoque modo, quem experti novimus. Qua vero ratione legum iſtarum executio obtineatur, in eo *diſcrepant* illa duo Syſtemata. *Carteſiani* faciunt DEUM decreti ſui executorem: *Leibnitii* mens eſt, animam ipſam exſequi leges iſtas. Jam vero, quantumcunque infinitæ ſint divina ſcientia & potentia, non poteſt ille tamen *mediante* (18.) *machina*, alicubi *deficiente*, id perficere, quod partis hujus deficientis concurſum poſtulat. Neceſſum enim foret, ut defectum iſtum *ſuppleret*; atque adeo ipſe effectum præſtaret, non machina. *Animæ* vero (19.) *deeſſe media* & inſtrumenta, quibus ad legem ante dictam executioni mandandam opus eſt, " commonſtrabimus, atque in eum finem ſequens exemplum allegabimus ,,.

§. 162. *Generaliter* (17.) quidem utrumque leges ſupponit: Differunt tamen eo, quod hic conſideretur ut inſita; Carteſianis ut lata. Non dicam nunc de aliis quoque differentiis: Hanc *unam* clarius eloquar. Lex illa, quam ſequuntur animæ, *Leibnitio* non eſt decretum ſolum divinum, res ipſas tantum extrinſecus denominans; ſed eſt decreti effectus & apoteleſma, res intrinſece efficiens. Non enim ordinem ſolum machinæ DEUS ſuo Decreto præſcribit, ſed ſimul & ſtructuram ei talem largitur, & vim imprimit, quarum ope effectus debiti conſequantur. Hoc primum diſcrimen eſt, ex quo deinceps illud exſurgit, quod *Bælius* agnovit. (18.) *Recte* iſta, neque adverſamur. Pugnat enim, illa machinæ ſubſidio fieri,

quæ

quæ partem poſtularent in machina deſideratam: Ut, ſi dentes deſint, & rotæ tamen curſus idem ſupponeretur, qui dentibus obtineri ſolet, dicendum eſſet, occaſione rotæ non dentatæ, adeoque effectui præſtando non accommodæ, fieri motum ab artifice, qualem dentes determinarent. (19.) Atqui vero *allegavimus media* iſta, repræſentationum multitudinem, gradus, varietatem &c. Sed audiamus *Simile Bælianum.*

§. 163. "Concipiamus animi gratia (20.) *crea-„turam* animatam, à DEO conditam, & *cantui de-„ſtinatam.* Dubium non eſt, quin jugiter cantatura ſit; quodſi autem DEUS certos illi nomos muſicos (une certaine tablature) deſtinet, abſolute id neceſſarium eſt, ut eosdem *vel* ante oculos conſtituat, *vel* memoriæ illius imprimat, *vel* eam muſculorum texturam atque connexionem faciat, quæ per ipſas motus leges conſtanter & exacte determinatos illos ordine ſuo ſonos producat. Neque intelligo ejusmodi creaturam muſicam, ſi nihil horum ſuppoſueris, ſequi poſſe notas ſibi præſcriptas. *Applicemus nunc typum* iſtum ad animam humanam. Vult *Leibnitius*, illam à DEO accepiſſe potentiam non ſolum excitandi in ſe ideas, ſed & ordinem in iis ſervandi eum, qui mutationibus corporis ſeſe conſequentibus congruat. Hic idearum ordo reſpondet nomo, quem ſuppoſuimus, animali muſico præſcriptum eſſe. Nonne hic neceſſum eſt, ut anima, quo ſingulis momentis modificationes ſuas pro iſto idearum nomo determinare poſſit, ordinem notarum intelligat, (21.) atque ad eundem attendat.

M Sed

Sed experientia cognovimus, illam eſſe iſtius rei penitus ignaram. Saltim ubi illa deeſt notitia, oportet in ipſa contineri ordinem quendam (22.) inſtrumentorum, quorum ſingula ſint iſtarum idearum cauſſæ efficientes neceſſariæ. Nonne illa ſic diſponi oporteret, ut exacte alterum poſt alterum agat, idque pro harmonia inter animæ ideas, & motus corporis, præſtituta? Atqui id eſt longe certiſſimum, ſubſtantiam immaterialem, ſimplicem, & indiviſibilem non eſſe compoſitam iſto inſtrumentorum, dictà prius lege diſpoſitorum, apparatu. „Fieri igitur non poteſt, ut anima humana „iſtam legem exequatur„.

§. 164. Placet vero & hic *ingenioſa Balii com„paratio:* Sed *nervus* argumenti *idem* eſt, quem vidimus in antecedentibus. Sequamur *notas Leibnitii*, quæ hic ampliores ſunt, quam reſponſiones alteræ & anteriores, quas ſæpe citata collectio exhibet. (20.) Non opus eſt, ut id *fingas*, quod harmonia noſtra ipſo facto continet. Hujusmodi *muſicum ens* eſt anima cantoris cujuscunque: Agit aſpectus notarum muſicarum in corpus quidem, atque adeo hactenus aliquid confert: Quid autem anima? Externum nihil eſt, quod in eam agat: Igitur, dum & illa canit, *canit*, ut ſic dicam, *memoriter*, vel quaſi memoriter hactenus, ut determinationis ratio efficiens ſit in ipſa. *Quomodo id fiat*, quæris? Accipe ſequentia. Concedes, opinor, eas notas, melos exprimentes noſtrum, latuiſſe in cauſſis ſuis, ante, quam fuerint ita inter ſe compoſitæ. Nunc ſi anima ſit Univerſi repræſentativa, etiam earun-

dem

dem notarum repræſentatio fuit incluſa virtualiter in repræſentationibus earundem cauſſarum. Quemadmodum ergo in illis rebus materialibus ſat cauſſæ fuit, ut ita inter ſe jungantur; Ita & in repræſentationibus earum ſat cauſſæ fuit, ut eodem ipſo tempore ſic junctæ repræſententur. (21.) Non vero id diſtincte anima percipit, dum illæ perceptiones, tot aliis perceptionibus obſcuris, obſcuræ & ipſæ intermixtæ ſunt; donec illæ evolvantur, quod quoniam ordine fit, ſimili cum illo, quo & in corporibus phænomena ſibi ſuccedunt, hinc eodem tempore fieri oportet. Itaque *nihil* hic *officit*, *quod anima* ejus rei *conſcia non ſit*, quando argumentis novimus eſſe in anima noſtra, & fieri ab eadem plurima, quæ experientia ſola, ſola obſervatione, conſcientia ſola adeſſe non cognovimus. Ita ſi muſicam de ſonis harmonicis & disharmonicis theoriam recipias, memineris conſonare aut diſſonare ſonos, prout eorum vibrationes & percuſſiones frequentius conveniant & ſæpius, vel rarius tantum: Id cum anima percipiat atque diſtinguat, neceſſe eſt, occultam illi arithmeticam ineſſe, qua vibrationes convenientes inſenſibiliter numeret. Sed quotusquisque eſt, qui aſſerere auſit, iſtius celerrimæ annumerationis ſe ſibi conſcium eſſe poſſe, quantumcunque etiam rebus ſuis attenderit? (22.) Negamus autem, ſi cognitio & conſcientia deſit animæ iſtarum rerum, *neceſſarium* fore *inſtrumentorum* multiformem *apparatum*: Sufficiunt iſti rei perceptiones obſcuræ, innumeræ profecto, & ordinatim ſeſe evolventes ſuis legibus. Fieri igitur poteſt, ut

id omne præſtet anima humana, quod hic ſuppoſuimus.

§. 165. "*Sumit Leibnitius*, (23.) animam non „diſtincte cognoſcere ſenſationes futuras, ſed con„fuſe ſaltim percipere, in unaquaque vero ſubſtantia eſſe *quædam veſtigia* & eorum, quæ ipſi acciderunt, & eorum, quæ accident: Infinitam vero iſtam ſenſationum multitudinem impedire, quo minus evolute diſtingui poſſint. Verum, quod me„dium concipiendi *veſtigia* (24.) *in* ſubſtantiis indi„viſibilibus, ſimplicibus & *immaterialibus*„.

§. 166. Imo (23.) vero *non ſumit* id ſaltim Leibnitius: Sed *alterum* experientia edoctus aſſerit, *alterum* argumentis. Senſationes *futuras* ne clare quidem percipimus, multo minus diſtincte: Percipimus autem non confuſe quidem, quod claras rerum repræſentationes poſtulat in Philoſophia Leibnitiana, ſed obſcure ſaltim, uti plerasque etiam præſentes: Eſſe autem ejusmodi perceptiones in anima probant multa. Quis dubitat, ubi colorem percipio, percipere me figuras, motus, ſitus partium &c. ſed obſcure profecto, quoniam illas dignoſcere non poſſum. Numerum vibrationum percipimus in ſono, ſed obſcure; Et quæ ſunt ejusmodi infinita. (24.) Præteritorum autem & futurorum *veſtigia*, *immaterialia* ſcilicet, *relationibus* ſcilicet & *reſpectibus* repræſentationum mutuis conſtantia, hactenus animæ tribuimus, quatenus, qui omnem ejus ſtatum præſentem pernoverit, præteritum hinc intelligere poſſet & futurum; ibi ſi diſcurſiva cognitio foret, inferendo ab effectibus ad cauſ-

ſas

ſas, hic à cauſſis pergendo ad effectus. Et quis eſt, qui *memoriam* poſſit animæ noſtræ aſſerere, *ſine hujusmodi veſtigiis præteritorum?* Quis *providentiam* ejus aſſeverare *ſine indiciis futurorum?* Atque hic velim conferri, quæ *Wolfius* docet de utraque illa facultate reminiſcendi præteritorum & proſpiciendi in futurum § 809.

§. 167. *Excipit* vero ipſe ſibi *Bælius* ſequentia Leibnitii: "Præſens ſtatus cujusque animæ eſt na„turalis conſecutio antecedentis. ---- Quantumvis „igitur *ſimplex* ſit anima, ſemper tamen ideam habet *pluribus* ſenſationibus ſimul conſtantem, quod noſtro fini perinde ſubſervit, atque ſi machina foret, diverſis contexta partibus. Unaquæque enim antecedens perceptio influit in ſequentem, ſecundum legem quandam ordinis, quæ non minus in perceptionibus obtinet, quam in motibus --- Quoniam ſenſationes, quæ ſunt eodem tempore in anima, infinitam minutiorum atque indiſcernibilium cogitationum, ordine & ſucceſſione demum evolvendarum, multitudinem complectuntur: Inde mira non erit infinita varietas eorum, quæ ſucceſſive hinc reſultare atque evolvi poſſunt. Conſequuntur iſta omnia ex natura animæ repræſentativa, qua non ſolum illa exprimuntur, quæ fiunt & futura ſunt in corpore, ſed propter exactam omnium in univerſo rerum inter ſe connexionem, etiam *ſuo modo* iſta omnia, quæ in aliis futura ſunt corporibus„.

§. 168. Habes *verba Leibnitii* a Bælio allegata & ſuis objectionibus inſerta, quibus hoc vult *Leibnitius*:

nitus: *Primo*, in diſtinctis animæ ideis comprehendi plurima; id experiuntur, quicunque ſuas ideas reſolvunt (b) atque ad ſimplicia reducere principia moliuntur: *Secundo*, majorem eſſe adhuc multitudinem ſenſationum, non diſtincte cognitarum; id intelligent illi, qui alteri poſt alterum ſenſui attendunt, atque recogitant v. g. quot ſint objecta, unico oculi obtutu conſpecta &c. *Tertio* maximam eſſe copiam perceptionum obſcurarum, quarum nobis conſcii non ſimus; id norunt illi, qui v. g. microſcopiorum ope in minutiſſimis, teleſcopiorum opera in remotiſſimis, plurima clare ſentiunt, quæ & antea perceperunt, dum rebus attenderent, ſed obſcure ſaltim, ſine conſcientia (c). Quoniam vero iſta *omnia* conſtanter obverſentur animæ,

b) Quomodo *reſolvi idea* debeant, & poſſint, Logici eſt exponere; ſupponendum hoc loco. *Specimina rei* videas in Logica *Wolfiana* de Viribus Intellectus c. 1. §. 18. & locis ibi allegatis, in Editione quidem tertia Anni 1722.

c) Idem eleganter in *Newtoniana Colorum* theoria deprehendes, qua conſtat, colores iridis eſſe primitivos, à radiis inter ſeſe heterogeneis productos, ita quidem, ut ſui compoſitione vel mixtos colores, vel lumen producant, prout illi inter ſeſe commixti fuerint, vel aliqui vel omnes. Et quis eſt tamen, qui colores illos in lumine ſeorſim videat & diſtincte, antequam ope priſmatis trigoni vitrei, vel alia ratione, ſeparati fuerint? Quis in *albo pariete* diſtinguit obverſa illi objecta, dum conclave illuſtratum eſt diverſis partibus? Diſcernimus illa tamen, cum obſcuratum eſt; non ſane, quod nunc demum in illo ſpecies rerum externarum depingi incipiant, ſed quod ſeorſim ſingulæ pingantur, ra-

animæ, quatenus illa eſt Univerſi ſuo modo, (hoc eſt, pro ſitu alicujus corporis organici in Univerſo,) repræſentativa; *atque ſingula* ad mutationes, ab interno ſubſtantiæ ſimplicis principio pendentes, ſua ratione, pro legibus monadum, aliquid conferant: *Inde ſatis eſſe veſtigiorum* pro præteritis atque futuris, inter ſeſe comparandis, ſatis cauſſæ pro diverſitate perceptionum obtinenda, ſatis etiam rationis pro ſervando ordine.

§. 169. Unicum addo, quid ſit illud: *Pro ſitu corporis organici in Univerſo*, quibus ego vocibus Leibnitianum, *ſuo modo*, explicui. Scilicet id facile omnes deprehendimus, non repræſentari nobis, dum cogitamus, res ipſas omni modo, neque pro illa ratione vel reſpectu, quem habent ad res alias præciſe & immediate, v. g. ad corpus equi vel bovis: Verum repræſentari illas ab anima quacunque, prout illæ reſpiciunt certa quædam corporis cujusdam organa, quæ ſenſoria vocantur, & fortiorem à corporibus externis impreſſionem recipiunt ob texturæ ſuæ rationem, aut majorem cum illis connexionem dicunt. Itaque dum anima repræſentat

 ſtatum

diis aliunde illapſis, imaginem non interturbantibus. Vidimus igitur ſane radios eosdem à pariete reflexos (ſive obſcuratum conclave fuerit, ſive illuſtratum undique,) mixtos autem alienis non diſtinximus, eoque nec figuram imaginis, nec colores diſcrevimus, obſcuras rerum perceptiones nacti tantum, non claras neque diſtinctas. *Similia* vero *de omnibus* facile *ſenſibus* Tuis deprehendes, quod ſi animum iſti conſiderationi advertere volueris. Mihi viam in uno indicaſſe ſuffecerit.

ſtatum corporis unumquemque ſucceſſive, exhibet illum modificatum pro relatione corporum ambientium, eorumque determinationibus, quæ & ipſæ denuo pendent à relationibus, quas habent ad corpora ſibi circumpoſita: *Eaque re efficitur*, ut, quoniam ſic tandem omnia mutuo cohærent, & mutuo ſeſe determinant, ut, inquam, anima noſtra, dum corpus repræſentat ſuum, eo ipſo repræſentet univerſum mundi ſtatum, ſed ſuo modo, hoc eſt, quatenus inde pendent determinationes rerum in noſtro corpore. Atqui vero illa connexio eſt vehementer mediata, valde remota, admodum debilis in corporibus pleriſque, ſive minutioribus, ſive remotioribus. Igitur & perceptiones illi reſpondentes erunt admodum tenues, imbecillæ, debiles, inter ſe implicitæ, verbo, obſcuræ; veræ tamen, atque in conſequentes perceptionum ſtatus non minus influentes, quam ipſæ illæ rerum determinationes mutuo concurrunt ad ſtatum Univerſi conſequentem. Iſta prolixius, etiam hoc loco, expoſui, quoniam in eo videtur acquieſcere velle *Bælius*. Ita enim ille.

§. 170. "*Non multa* habeo, quæ opponam di„ctis: Id ſaltim addo, hanc Leibnitii hypotheſin, ſi *ſatis evoluta* atque explicata præſtetur, verum eſſe medium tollendis è medio difficultatibus. *Leibnitius* pro ſummi ſui ingenii perſpicacia omnem objectionis comprehenſionem atque vim complexus, fontem detexit, qui tollendis inconvenientiis medium præbere poſſit. Perſuaſum habeo, ipſum id, quod maxime difforme eſſe poteſt in ipſius ſyſtemate,

mate, in optimam formam redacturum, & de natura ſpirituum excellentia producturum eſſe. Nemo eſt, qui vel felicius vel tutius verſari & progredi poſſit in mundo intelligibili, atque Regno veritatum. Spemque concipio, omnes impoſſibilitates, phantaſiæ meæ inerrantes, ipſius declaratione diſſipatum, & difficultates ſolide ſolutum iri, tum meas, tum illas quoque, quas R. P. *Franc. Lamius Tr. II. de la Connoiſſance de ſoy-même*, oppoſuit. Eaque ſpes fecit, ut ſine verborum pompa dicere potuerim, *Syſtema ejus tanquam præſtantem Philoſophiæ acceſſionem eſſe conſiderandum*,,.

§. 171. Ego vero tum ex hoc paragrapho, tum ex eo quoque, quod nulla objectionum ſupplementa deprehenderim in *recentiſſima* Dictionarii Editione, colligo, *Balium* Leibnitianis reſponſionibus *non parum* tribuiſſe, atque non ſine cauſſa facilem videri Leibnitio, ad objectiones ſuas dimittendas; de quo tamen cum nemine velim contendere. Vidimus autem hucusque *Balium Leibnitii* Antagoniſtam: Nunc ecce & *Apologetam*; ita enim concludit hunc articulum.

§. 172. Eam vero difficultatem non urgebis, quod, cum in ſententia Carteſianorum *unica lex* omnibus conjunctionibus ſpirituum cum corporibus ſuis ſufficiat, Leibnitiana hypotheſis id poſtulet, ut Deus *unicuique ſpiritui propriam* imprimat; ex quo videtur conſequi, primitivam cujusque conſtitutionem ab altero ſpecifice diverſam fuiſſe. Nunquam ſunt duo quicunque homines, qui, non dicam integro menſe, ſed ne quidem duobus ſucceſ-

M 5 ſive

ſive momentis, easdem plane ideas habeant. Vis igitur cogitandi in unoquoque differet regula ſpeciali, & natura ſua. Nonne & *Thomiſtæ* concedunt, in natura angelica eſſe tot ſpecies, quot ſint individua?

§. 173. Atqui neque hoc neceſſum eſt: Manet etiam in Leibnitiano Syſtemate *lex ſpirituum una* atque eadem, *generalis*; ſed diverſimode determinata in ſingulis: Eodem modo, quo & corporum leges ſunt eædem, ſed in ſingulis diverſimode agentes. Non itaque à nobis requiritur, ut *ſpecifice* (d) inter ſe *differant animæ* humanæ: Sufficit, ut numerice, hoc eſt, determinationibus hujusmodi, quales eſſentiam rei in ſe non ingrediuntur. Ceterum id verum eſt, nunquam dari in Univerſo res duas perfecte ſimiles, quod & *Leibnitius* monuit aliquoties, præcipue in Epiſtolis ad Cel. *Clarkium*, & *Wolfius* à priori deduxit in Metaphyſica §. 586. 587. Ita verò arbitror, extricavimus nos *laqueis Balianis*, & quæ tanto ingenio difficilia, vel & impoſſibilia videbantur, nonnihil explicuimus.

§. 174.

d) Conſtat eſſe Philoſophos, quibus abſurdum non eſt, *homines* differre *Specie*. Tabulam an Fabulam prædicamentalem vulgarem ſcio hominem facere ſpeciem ſpecialiſſimam. Verum illa ineptiis quibusdam aliis auctoritatem ſibi omnem detraxit, Vid. J. P. de *Crouſaz* Syſteme des Reflexions P. I. S. III. C. V. Tom. I. p. 956. 957. & P. II. c. VIII. Tom III. p. 1107. Edit. A. 1720. *Liticula eſt* inanis & *ridicula*, non definitis vocibus: Definitis diſtincte terminis eſt breviſſima, & inter intelligentes, opinor, *nulla*. Idem dixero de *angelis Thomiſtarum*; ſalvis diſſentientium honoribus?

§. 174. Succedat Bælio R. P. *Dn. Franciſcus Lamy*, (e) Benedictinus, Carteſiana ſecutus placita, qui plura huic Syſtemati oppoſuit argumenta, quorum tamen *alia* ſunt Leibnitiano & reliquis *communia*, *aliqua* vero etiam *propria.* Non contigit mihi ita eſſe felici, ut libelli iſtius copiam nanciſci potuerim: Vidi *Leibnitianas* (f) ſaltim *reſponſiones.* Itaque neque verba hic ejus exhibere poſſum, quæ præterea & prolixiora forent, neque id mihi tanquam ſtudioſe factum imputari velim, ſi quam ejus *exceptionem* argumentis principalibus *intercurrentem* ſilentio præterierim. Dabo tamen operam, ut, quæ is argumenta tangit ſuis difficultatibus, illa, quantum noſtri inſtituti ratio tulerit, explanata præſtem.

§. 175. *Primo* autem contendit hoc Syſtema cum altero cauſſarum occaſionalium. " Si duæ illæ „ſubſtantiæ conſpirantes etiam hic factæ ſunt altera „pro altera: Non *multum* hæc hypotheſis differt „ab hypotheſi occaſionalium„. Atqui *differunt 1. ipſis legibus, earumque fundamento. Carteſiani* indifferentes volunt atque omnino arbitrarias: Neque aliam huic quæſtioni: *Quare* ad hunc motum hæc ſenſatio conſequatur? Reſponſionem habent, præter unicum atque omnino indifferens DEI beneplacitum. Negat id *Leibnitius*, qui ſubſtantias illas ita convenire tradit, ut altera alteram repræſentet,

e) De la Connoiſſance de ſoy-même Tr. II. p. 225. - 343.
f) In Journ. des Sçav. 1709. Suppl. du Juin edit. Batav. T. II. p. 593. -- 603.

ſentet, hoc eſt, ut perceptiones motui coëxiſtentes reſpondeant etiam, & *conveniant* rebus ipſis. Itaque alter à *voluntate* illas *unice* derivat: Alter & *ſapientiæ* aliquam *in electione* partem fuiſſe propugnat.

§. 176. Si *diſcrimen* illud *parvipendas*, reſponde *Bælio* (g) quærenti, *quare* DEUS potius ita legem iſtam determinaverit, ut vulnera corporis dolorem excitarent in anima, cum potuiſſet ſic inflectere, ut nihil excitarent, niſi ideam remedii, vividumque, ſed jucundum, id applicandi appetitum? Cur non effecit, ut dum corpus aliud in hominem irruit, quod nunc mortem infert, potius excitet ideam declinandi corpus aut partem ejus, ne feriat lapis, globus &c.? *Leibnitio* quidem reſponſiones non deſunt. Repræſentatio, niſi conveniat repræſentato, *juſta* non eſt, aut exacta: Si vulnus, corpori inimicum, animæ gratam atque amicam debuiſſet ideam excitare, neutrum alteri reſpondiſſet. Sin omnino velis, ut ſolutio continui, ut vulnus in anima repræſentatum aliquid boni atque grati ſit, fac prius, ut corpori aliquam perfectionem afferat, qualis foret, ſi per eam ſolutionem aliqua difficultate agendi liberaretur, cujusmodi eſt, cum adſtrictæ funibus manus ſolvuntur &c. Atqui hoc ſecus eſt in *noſtro* corpore.

§. 177. Differunt igitur iſta, quæ diximus §. 174.

Diffe-

g) Conf. hic *Leibnitium* in Theodicæa §. 354.-357. & *Bælium* ibidem allegatum, Reponſe aux queſtions d'un Provincial. Ch. 84. 166. T. 2.

Differunt autem 2. *legum iſtarum executione. Carteſiani* activum nihil, virtutis nihil admittunt in creaturis (h). DEUM faciunt unicum omnis actionis, motus, perceptionis & ſenſationis Auctorem. *Leibnitius* DEO principium tranſcribit & originem omnis actionis, quatenus ille vim rebus activam ſua voluntate & potentia impreſſit: Rebus autem ipſis tribuit actiones ab iſta virtute communicata prodeuntes. Itaque *principium* omnium actionum *Carteſianis* eſt *externum rebus & ſupernaturale*: *Leibnitio* eſt *internum & naturale*: Quemadmodum in *Syſtemate Influxus* eſt *externum naturale* (i).

§. 178. *Quanta autem* hæc differentia ſit, ex eo colligas, quod Carteſiani, ipſeque etiam *Lamius* tanto ardore pugnent contra vim rebus inditam & communicatam: Ex adverſo *Leibnitius* tantopere adverſetur perpetuis illis miraculis, quæ occaſionales cauſſæ rebus naturalibus explicandis admovent, de quo ſupra.

§. 179.

h) Niſi quod actiones animæ immanentes eidem ſubjiciant; magis, ut videtur, propter difficultates quasdam ita facilius declinabiles, quam propter diſtinctam à priori differentiam; de quo tamen hoc loco amplius diſſerere non licet.

i) Neſcio, an pace Lectoris ex iſta obſervatione *prærogativam* ſententiæ *Leibnitianæ* aliquam aſſerere liceat. Uti enim naturale principium in actionibus creaturarum ordinariis, ſpecialiter explicandis, videtur convenientius eſſe ſupernaturali: Ita internum præſtare externo videtur; ſaltim iis caſibus, ubi diverſa rerum genera, ſpiritus & corpora, invicem conferuntur.

§. 179. Differunt 3. *Legum iſtarum ordine & perſeverantia.* Diximus antea *turbari* (k) leges naturæ etiam in Syſtemate occaſionali: Sive enim DEUS ad volitionem animæ aliquid corporibus intrudat novi motus, ſive ipſa id efficiat ſua virtute anima, hactenus perinde eſt. Atqui in Leibnitiano Syſtemate *manent* omnia in corporibus ſuo ordine, in ſpiritibus ſuo, nulla alterius per alterum turbatione facta; adeoque conſervantur ſartæ tectæque utriusque leges. Ut de aliis *non dicam*, v. g. quod cauſſarum occaſionalium quidam Patroni, ipſe *Lamius*, Leibnitianam hypotheſin modo impoſſibilem, modo indignam DEO &c. crediderint, adeoque ſatis profecto diſcriminis aut admiſerint aut obtruſerint.

§. 180. Interim non diffitemur, *convenire* etiam *utrique* Syſtemati in non paucis: *Quod* anima & corpus non agant in ſe mutuo; *Quod* connexio rerum illarum diverſiſſimarum pendeat ab ordine divinitus ſtatuto; *Quod* actiones animæ immanentes habeant principium in anima internum &c. Imo *addam* & hoc *cum Leibnitio* (l): Tranſitum à Syſtemate

k) *Ordinarie* nimirum, vel turbari ſaltim poſſe; idque ex voluntate *creaturarum.* Moneo id, *ne exiſtimes*, in Syſtemate Leibnitiano aſſeri immutabilitatem abſolutam, cui neque *miraculis* derogare *DEus* aut velit, aut poſſit. Diximus id in antecedentibus ſane: Sed repeti eam proteſtationem, repetitæ aliorum ſive quæſtiones, ſive imputationes poſtulant.

l) v. Recueil T. II. p. 157. 158. Ubi *Leibnitius* in Epiſtola ad *Remondum.* "Je ne trouve pas, que les ſentimens du R. P. Malebranche ſoient trop eloignés des miens;

mate occaſionali ad Harmoniam Præſtabilitam non eſſe difficilem; neque id ægre laturum fuiſſe Virum Maximum, ſi Syſtema cauſarum occaſionalium volueris in Harmoniam iſtam transformare.

§. 181. "*Secundo* autem loco exiſtimat Vir do„ctiſſimus, *animam* noſtro Syſtemate *non eſſe libe*„*ram*: Videturque libertatem etiam extendere velle „ad ſenſationes promiſcue; fert enim ægre, dici, „quod non dependeat ab anima, ut ſenſationes, „quæ placeant, in ſe poſſit producere (m)„. Repetam

Le *paſſage* de cauſſes occaſionelles à l'harmonie preétablie, ne paroit pas fort difficile. Un certain *M. Parent*, qui eſt de l'Academie Royale des Sciences, & qui a voulu me refuter par-ci par-la, veut faire croire, que je n'ai rien ajouté à la doctrine des cauſſes occaſionelles. Mais il ne paroit point avoir conſideré, que ſelon moy les loix des corps ne ſont point derangées, ni par Dieu, ni par l'ame. Le R. P. Dom. *François Lami*, Benedictin a auſſi voulû me refuter dans ſon livre de la connoiſſance de ſoi-même. Il ne m'avoit point entendu, comme il falloit, & je crois, que ma reponſe aura été miſe dans un des Journaux de Paris„. In iſtis vero reſponſionibus, quas & antea allegavimus, ita inter cetera *Leibnitius*: En tout cas, ſi quelqu'un veut prendre le Syſteme des occaſionelles d'une maniere, qui le transforme au mien, je n'en ſerai point faché. Vid. p. 595. loco ante allegato in Journ. des Sçav.

m) Ita enim in Journ. des Sçav. l. c. *Leibnitius*: La ſeconde difficulté conſiſte dans une autre queſtion, ſavoir: Si l'ame eſt *libre dans* la production de *ſes ſentimens*: Ou ſi elle ne l'eſt pas? --- Et poſt pauca: Si j'ai dit, (comme il allegue) qu'il ne depend point de l'ame, de ſe donner des ſentimens, qui lui plaiſent, n'ai-je pas eu raiſon? Nimirum hoc nemo unquam aſſeruit,

tam initio, quæ Leibnitius repoſuit, deinceps addam nonnulla in *eorum* gratiam, quibus id *dubium* videtur *formidabile.* Liberæ ſunt actiones animæ voluntariæ,

ſenſationes eſſe ſub Imperio animæ, intellige directe & immediate, ut producere gratas ex arbitrio queat: Etſi mediantibus quibusdam actionibus imperatis, & ſenſationi præſuppoſitis, ab omni animæ imperio immunes non ſint. Neſcio tamen, annon forte *judicia* intellexerit „*Lamius*, non *ſenſationes*: Conſtat vero etiam, quid de illis communiter, magno inter Philoſophos conſenſu, tradatur. [Dico inter Philoſophos: quod enim recentiores quidam, & præcipue Theologi, ſcopo ut opinor non malo, de imperio voluntatis in Intellectum commentati, ad ſententias transferre libertatem conati ſunt, quaſi ſcil. ab arbitrio voluntatis penderet aſſenſus & diſſenſus erga veritates, in genere, vel in ſpecie gratas atque ingratas animo; id obſcure quidem dicitur, ſed nihil tamen difficultatis habet. Habet voluntas influxum, & ſi vis Imperium in Intellectum, ſicut habet in ſenſus; mediatum & indirectum. Poteſt ſe mens applicare rerum meditationi, poteſt ab illa abſtrahere; poteſt inquirere argumenta pro affirmatione, quam veram optat, & tranſire ſilentio negantia. Sed ut intellectæ demonſtrationi ex voluntatis arbitrio aſſenſum neget, non magis in poteſtate habet, quam efficere, ut dulce ſapiat abſynthium. Dicam plura: Poſſumus obturare aures, ut nec tormenti fragorem proximi audiamus. Similia de intellectu patior ut dicas. Sed ut illum directo immediatoque voluntatis arbitrio ita ſubjicias, ut cognitis & attentis argumentis omnibus, etiam evidentibus, ex arbitrio pendeat voluntatis, an vera illa eſſe intellectus judicet, id nemo ſecum habitans, & rerum animi ſui curioſus unquam admittet. Quid eſt, argumenta cognoſcere evidentia? quid conſentire veritati propoſitionis?]

tariæ, quarum diſtinctas ideas habet, & quæ pendent à ratione: Perceptiones confuſæ, corpori attemperatæ, ſive *ſenſationes*, oriuntur ex antecedentibus confuſis, etſi anima eas diſtincte non velit, aut prævideat. Quis autem eſt, qui & iſtas unquam liberas dixerit?

§. 182. " Atqui ſtatus præſens cujusque ſub„ſtantiæ eſt *conſequens naturale* antecedentis. Con„ſequens naturale eſt conſequens neceſſarium „. Nequaquam verò! *Naturale* eſt, quod naturæ rerum convenit: *Neceſſarium* eſt eſſentiale, neque immutari poteſt. Folia naturaliter erumpunt ex arboribus: Sed cadunt tamen. Naturale eſt, ut ſcelerati peccent: Neceſſarium non eſt. Naturale eſt habitui virtutis, bona opera perficere: An igitur libera non ſunt?

§. 183. "Influunt tamen antecedaneæ percepti„ones in conſequentes ſuas *ſecundum legem ordinis*, „quæ in perceptionibus eſt, *ut* in motibus „. Ita eſt: Sed num lex ordinis jugulat libertatem? Nonne Deus eam legem conſtanter ſequitur? Perceptiones confuſæ reguntur, ut leges motuum (n), quos repræſentant: Motus corporum explicantur per cauſſas efficientes; Sed in diſtinctis animæ perceptionibus, ubi libertas eſt, accedunt & cauſſæ finales. Interim in utraque ſerie ordo eſt. Je ſuis un peu ſurpris, *ita hic finit Vir Illuſtris*, de ne ren-

N contrer

n) Ut leges motuum, quatenus *ordinem* dicunt: In ceteris non parum differentiæ conſpicitur, ſæpius indicatæ.

contrer que des objections, qui n'en ont tout au plus, que l'apparence.

§. 184. Ne mireris, *Leibnitium* iſti objectioni fere *indignari.* Exiſtimavit enim, hanc eſſe prærogativam ſuæ ſententiæ, quod nulla alia libertatem hominis adeo extollat, atque hæc. Ita ille: (o) "Nec ſolum id non præjudicat libertati, ſed etiam „maxime favet. Præterea cum juxta hoc Syſtema, quicquid in anima conſit, ab ipſa ſola pendeat, & ſtatus ſequens nonniſi ab ipſa & ſtatu ejus præſente oriatur, ſequitur hinc, tantam ejus eſſe independentiam, ut major eſſe non poſſit„. Idem etiam tenent *Trivultini* Librorum Critici Cenſores, *Jeſuitæ*, quos ita loquentes exhibet nuperus Theodiceæ interpres (p): Sed horum (quæ minus probamus) in numero ingenioſum Harmoniæ Præſtitutæ Syſtema minime profecto reponimus: Etſi enim illi ſyſtemati per omnia non aſſentiamur, at *certe*, id *libertati* humanæ *valde favere*, nobis eſt perſuaſiſſimum.

§. 185.

o) v. Theod. §. 62. 63. Add. & Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 419. Ubi de ſuo Syſtemate: Il s'y trouve ce *grand avantage*, qu'au lieu de dire, que nous *ne* ſommes *libres qu'en apparence*, & d'une maniere ſuffiſante à la pratique, comme *plusieurs* perſonnes ont cru, il faut dire plûtôt, que nous *ne* ſommes *entrainés qu'en apparence*, & que *dans la rigueur* des expreſſions metaphyſiques nous ſommes dans une parfaite independence à l'egard de l'influence de toutes les autres creatures.

p) In *Monito*, quod ſuæ *verſioni* præmiſit. p. * 3. & * 4. de quibus vide infra §. 191.

§. 185. Explicemus *primo* veritatem rei, *deinde* obviemus quoque objectionibus. Illud *agens* rationale *liberum eſt*, *in quo* deprehendimus cognitionem actionis ſuæ, in ſeſe contingentis; *quod* ipſum, cum eſſentialiter & naturæ ſuæ neceſſitate ad alterutrum oppoſitorum determinatum non ſit, ab externo etiam principio determinante immune eſt; & ſeſe ipſum pro argumentis ſuadentibus, & appetitum ſua bonitate (q) inclinantibus quidem, non vero neceſſitantibus, determinat ad agendum, vel non agendum, agendum hoc vel illud. Nimirum, *quatenus actio* in ſeipſa contingens; *motiva* actionis inclinantia quidem, ſed non tamen neceſſitantia; & *agens ipſum* eſſentialiter ad alterutrum oppoſitorum determinatum non eſt: *Eatenus liberum* erit à *neceſſitate*, quam dicimus, *intrinſeca*. *Quatenus principium* determinationis agenti eſt intrinſecum: *Eatenus* eſt liberum à neceſſitate, quam vocamus *extrinſeca*, & coactione. *Quatenus cognita* eſt actio; & à *finalibus* cauſſis movendo, inclinandoque agenti perſuaſa; *eatenus* neque *mechanica* eſt, neque nude *ſpontanea*; quales ſive in machinis, trudendo actis, ab efficientibus cauſſis, non pellectis, ſuadendo, à finalibus; ſive in animalibus brutis, cognitione intellectuali ſimul, atque fina-

 lium

q) *Diſtincte*, vel *confuſe*, vel & *obſcure* cognita. Neque enim conſcii ſemper ſumus omnium argumentorum; quod in ſolis obtinet diſtinctis, & claris conceptibus: In obſcuris, etſi moventibus, & ad communem effectum concurrentibus, non item. Cauſſas pete ex natura *conſcientiæ* hujus diſtinctius explicandæ.

lium cauſſarum conſideratione deſtitutis, deprehendimus. Jam, ſi placet, *num ille liber eſt*, qui inter plura abſolute contingentia, adeoque poſſibilia, poteſtatem in ſe habet eligendi & agendi id, quod maxime probat, quod maxime ipſi placet, quod optimum putat, quod maxime voluntatem allicit, & *inclinat.*

§. 186. Iterum dico *inclinat:* Non, *neceſſitat*, ut enim certum ſit in *Philoſophia Leibnitii*, voluntatem conſtanter & certiſſime ſelecturam eſſe illam partem, in quam inclinatur fortiſſime; vel, exquiſitius loquendo (r), in quam propendet maxime: *nullam* tamen ex eo *neceſſitatem* conſequi exiſtimo, *certi-*

r) Non diffiteor, *pleraſque* de anima & ſpiritibus *locutiones* receptas eſſe rebus quidem ipſis parum, ſed inſinuandis tacite erroribus exquiſite accommodas. Sic dum *inclinari* voluntatem *a motivis* dicimus, locutione a corporibus transſumta, animam quaſi *bilancem* concipimus, ab accedentibus aliunde ponderibus, a ſe diſtinctis, inclinatam eo, ubi preſſionis momentum fortius eſt. Atqui non ſunt *externa* animæ motiva, ſunt diſpoſitiones ipſius animæ, ſunt ipſius animæ perceptiones, atque in diſtincta cognitione intellectus judicia: Ita ut *æquipolleant locutiones*, *ſive* dicas, motiva in hanc vel illam partem conſideratis omnibus fortiora eſſe, aut fortius urgentia voluntatem, *ſive*, animam hominis mage diſpoſitam eſſe ad eligendam hanc vel illam partem, magis illam propendere, conniti impenſius ad hanc vel illam ſenſationem producendam, quam aliam. Vide, ſi placet, amœbæa *Leibnitii* atque *Sam. Clarckii*, maxime in principiis Epl. v. & Reſp. v. & in Annotat. Clariſſ. Viri *Lud. Phil. Thümmigii* ad ultimam Clarckii epiſtolam, §. ſtatim 1. edit. German. p. 243. ſeq.

certitudinem ſequi facilis admitto, & urgeo (s). *Scilicet, motiva* voluntatem pellentia *nunquam tanta ſunt*, ut poſitis illis *impoſſibile* ſit, actionem non conſequi; non ſunt igitur neceſſitantia: *Ea tamen* eſt animæ natura, *ut niſi* alia in diverſam partem argumenta prioribus opponantur, fortius mentem per-

s) Amabo Te, Lector Benevole, ſi animum attendas ad *diſtinctionem*; pervulgatam profecto, ſed vereor, ut ſatis explicatam communiter. *Negamus* ſane, & optimo id quidem jure, *neceſſitatem* actionum futurarum; negamus indeterminationem quoque futurorum contingentium. *Illud* argumentis *moralibus*; *hoc* ducti *metaphyſicis*, præcipue illis, quod, niſi determinata ſit futuritio rerum, præſcientia ſubſiſtere divina non poſſit. Jam, ſi placet, attende *determinationi futurorum*. quid illa ſit? Unde pendeat? Quid à neceſſitate differat? Quid ab indeterminatione actus? Quomodo fundare præſcientiam poſſit? Et cum libertate agentium conſpirare? Et quænam futurorum determinatio id poſſit? Quæ non poſſit? Quæ ſit objectiva rerum certitudo? Quod infallibilis & determinatæ DEI præſcientiæ, in rebus ipſis, fundamentum? Et quæ ſunt ſimilia, de quibus hoc loco pluribus agere non convenit. Obiter tamen moneo, num forte exiſtimes, *Poiretum* cum Socinianis negare præſcientiam peccati; quoniam in abſoluta, quam tuetur, voluntatis liberæ indeterminatione & indifferentia fundamentum præſcientiæ nullum obſervaverit? Conf. in Theod. *Leibnitii* §. 369. eidemque contende dicta § 364. *Utraque* per teipſum, ni grave ſit, examina. [Tum vero & noſtra expende, quæ diximus in Dilucidationibus Philoſophicis de DEO, Anima & Mundo, Sect. I. Cap. 3. integro, ubi de futurorum determinatione plura invenies determinate dicta, quam paſſim alibi leguntur.]

percellentia, *certiſſime* hanc actionem ſuſceptura ſit ſuo arbitrio. Ita intelligo verba *Leibnitii* in Theod. §. 371. "Jam vero cauſſæ omnes internæ externæque ſimul ſumtæ faciunt, ut anima certo, ſed non neceſſario ſe determinet: Non enim contradictionem implicaret, eam ſeſe aliter determinare, cum voluntas inclinari poſſit, non neceſſitari„.

§. 187. Abſtinui à voce *indifferentiæ*, nimium ambigua; cujus aliquem ſenſum negamus, retinemus alium. *Audi*, ſi placet, *Leibnitium:* " Stat itaque libertas contingentiæ, inquit in Theod. §. 46. vel etiam quodammodo indifferentiæ, ſi per indifferentiam intelligatur, nihil eſſe, quod ad alterutram partem nos neceſſitet, ſed non datur indifferentia æquilibrii, i. e. talis, in qua omnia utrinque ſint perfecte æqualia, nec major ſit alterutram in partem inclinatio„. Quibus omnino verbis conſentiunt, quæ ſuo olim præſidio dignatus eſt Cel. Jenenſium Theologus, *Jo. Franc. Buddeus*, in ea quidem Diſſertatione, quæ in Leibnitianas de Origine Mali ſententias ex inſtituto conſcripta eſt; capite enim III. §. XV. p. 90. ita lego. Equidem, quod dicitur libertatem voluntatis non id importare, ac ſi ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinaretur, imo contradictionem hoc involvere*, cum *ſemper* ratio adſit, *cur* unum *præ* alio eligamus,

* Equidem hic plura conceduntur Leibnitio, quam is unquam vel ſomniando poſtulavit. Non enim dixit, *contradictionem* id involvere, ut animus ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinatus ſit. Hoc dixit, nullum *in natura* caſum *dari*, ubi hoc obtineat. Ce-

mus, *bene* ſe habet„. Et gemina prioribus ſunt verba Rintelenſis quoque Theologi, *Frid. Guil. Bierlingii*, qui in Diſſertatione de Origine Mali p. 10. adverſus indifferentiam *Kingianam* inquit: "Iſtiusmodi libertas indifferentiæ eſt res imaginaria, &, dum homo eligit, voluntas inclinatur, *aut* per affectus, *aut* per rationes, quæ non ſemper æque ſenſibiliter percipiuntur, ſed tamen *ſemper* adſunt. „vid. Annot. Illuſtr. Theod. Autoris ad Librum de „Origine Mali„. Sic ille*.

N 4 §. 188.

tera nihil in illo contradictionis eſt, ſi quis ſupponat, animæ quaſi in centro circuli poſitæ optionem dari, utrum velit ſemicirculum eligere? Hoc dicimus, quod eo in caſu animus ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinatus foret; quodque adeo nullum electionis excluſivæ momentum adeſſet, neque conſequeretur talis electio.

* Sic & alii, adverſus Kingium, cui tribuitur, quod ad libertatem requirat, ut per argumenta moventia, etſi cognita & attenta, voluntas tamen in æquilibrio relinquatur. Noſtri communiter ſic dicunt, inclinari voluntatem ab argumentis moventibus, ut in alteram magis, in alteram minus propendeat partem, ſed tamen ſua deinceps poteſtate ſeligere nunc illam partem, nunc hanc quoque pro ſuo lubitu. Equidem, ſi ſententia excutiatur profundius, in momento rei non multum hic diſcriminis verſabitur: atque id, ſi placet diſtincte ipſam rem, non verba ſolum attendere, non difficile erit agnoſcere. Motiva voluntatem allicientia ſeu objective ſpectantur, ſeu ſubjective. Objective nemo, neque Kingius, Vir ſapiens, dixerit, rei merita ſemper eſſe in æquilibrio, neque ſi omnia colligas, neque ſi illa ſola ſpectes, quæ cognoſcuntur. Subjective ſpectantur vel ut re-

§. 188. *Prolixa* ſane *digreſſio* foret, ſi enumerare vellem omnia, quæ ad naturam libertatis explanandam

præſentantur in intellectu, & judicantur mereri approbationem in voluntate, vel ut agunt in ipſam voluntatem, efficientia appetitum vel fugam ejus: Illo ſenſu neque Kingius æquilibrium libertati prævium poſtulabit. Verum hoc ſenſu, quo non obſtantibus argumentis e. g. in affirmativam majoribus mens negativam apprehendit, credo in re ipſa fere idem fore, ſive indifferentiam ſtatuas æquilibrii ſive exercitii. Quid enim? *Ibi* dicitur, non obſtantibus meritis cauſſæ majoribus ad appetendum, etiam cognitis, voluntatem æque ad unum ac ad alterum ſe poſſe determinare, eſſe illam majoritatem voluntati extrinſecam, conſiſtere in ſolo intellectu, voluntatem eſſe adhuc æquilibratam, & ire, quo eat, ex intrinſeca ſui determinatione. *Hic* vero dicitur: eſſe in intellectu majoritatem pro una parte, hanc majoritatem afficere voluntatem ipſam, eamque ad alteram præ altera partem inclinare: ſed ipſam tamen ex ſuo quodam jure, etſi propendeat fortius in dextram, ſine nova accedente cauſſa ire ad ſiniſtram.

Fateor, me non comprehendere, quid hic magnopere lucremur. Poſſet videri, per ſententiam, quæ motiva conſiderat ut voluntati extrinſeca, & in æquilibrio illam relinquentia, excludi poſthac conſilia, ſuaſiones, præcepta &c. quoniam illis licet poſitis voluntas maneat in æquilibrio. Nego autem id conſequi ex ſententia: Etſi enim motiva hæc voluntatem pro libertate ſua phyſica relinquant in æquilibrio, poſſet ipſa ſe determinare ad amplectendam partem illam, quæ meritis potior eſſet, adeoque ex æquilibrio venire ad deciſionem per duplex decretum, generale unum, quod agere velit ex meritis cauſſæ, & alterum ſpeciale, quod hoc agere; ubi inter utrum-

nandam utilia exiſtimo (t). Generaliter hoc dico: *Tres* ſunt mihi ſententias de libertate humana *examinandi viæ: Prima*, ut inveſtigem, num ea *omnia & ſola* complectatur definitio, quæ per *experientiam*, circumſpecte inſtitutam, deprehendimus; *altera*, num ea comprehendat, quæ *ſufficiant* conſequentibus libertatis *moralibus*, præmiis, pœnis, conſultationibus &c. fundandis atque tuendis; *tertia*, *num* quid intercedat, *veritatibus* aliunde cognitis, etiam theoreticis & generalibus, *adverſum* & repugnans? Neque deprecor id examen, *quodcunque* eligas; puto ſententiam noſtram, dextre intellectam, & in univerſa compage ſpectatam,

 ſuſti-

que decretum intercederet judicium intellectus, ea fere methodo, qua Civitatum conſtitutiones per duplex pactum & intermedium decretum fieri concipiuntur. Neque vero abſurdus hic proceſſus eſt, quin ipſa libertatis natura & uſus in eo conſiſtit, ut generaliter animus ſit indifferens ad actionem hanc vel illam; ut generaliter ſibi ſerio & ſæpe dicat, velle ſe illam ſubinde partem eligere, quæ optimis cauſſæ meritis commendetur; ut merita examinet; ut vel dubiis illis ſuſpendat, vel pro melioribus ſuſcipiat actionem.

t) Erit alio *fortaſſis* loco & tempore facultas nobis, ediſſerendi iſta prolixius: Atque ex illis obligationum, imputationumque, & legum, præmiorum quoque & pœnarum conceptibus, quos & naturales & diſtinctos eſſe arbitramur, lucem negotio aliquam commodandi. Ceterum, ſi placet, expende dicta *Leibnitii* Theodic. 67.-§. 75. [Diximus prolixe omnia in Dilucidationibus Philoſophicis, ſæpe citatis, & A. 1725. excuſis; quas proxime cum annotationibus quibusdam noſtris recudi continget.]

ſuſtinere ſingula. Morales quidem conſiderationes, medio hic loco collocatas, evolvere inpræſentiarum non licet: Sed ne contemtum interpreteris ſilentium, accipe hanc ſententiam. *Abſtineat à Syſtemate Leibnitiano, quicunque noxium illud in practicis exiſtimat: Malo, non poſſis tueri, & conciliare principia quædam theoretica, Syſtematis fulcra; quam ut fundamenta morum luxes, & maleferiatorum hominum licentiæ patrocineris* *!

§. 189. *Objectiones*, quibus *hoc loco* attendendum reor, breviter has habe. Videtur inferre *neceſſitatem*, eoque extrudere rebus *contingentiam*, & mentibus exuere *libertatem*, quicunque ſtatum conſequentem ita ex antecedaneo derivat, ut *nihil* fiat *ſine ratione* ſui antecedanea *ſufficienti*. *Præterea* in corporibus ferri omnia legibus mechanicis, eoque neceſ-

* Si ſuſpicionibus locum eruditi faciant, nihil tutum eſt. Credidi, me rem optime agere, quod, cum de rei veritate pluribus hic diſceptare non liceret, de momento ſententiarum tamen ita deciderem, ut appareret, me plus tribuere neceſſitatibus practicis, quam ſpeculationibus abſtractis. Eam Vir Eruditus cautelam ita interpretatus eſt, ac ſi ego cauſſæ diffiderem. Laudavit confeſſionem iſtam, ſed vertit ſimul contra ſententiam. Id vero ex hoc loco optime dijudicari poteſt, an ego de cauſſæ bonitate, aut de meæ mentis innocentia dubitaverim; an potius ad Lectores minus bene inſtructos, vel minus bene affectos, verbo ad conſcientiam eorum erroneam, vel & ad palliandam abſtractis dogmatis animi malitiam pertineat, quod hic ſolicita cautione, & ſcopo plane optimo admonui.

neceſſariis: Quodſi adeo & mutationum in anima conſecutiones oriantur ſimilibus, & conſentientibus regulis, eandem quoque in anima neceſſitatem fore; *mechaniſmum* utrinque eundem, libertati è diametro adverſum &c.

§. 190. *Specioſe* iſta, *donec evolvantur* diſtincte ſingula. Sed accipe ſummam rei. (1.) *Neceſſaria* illa actio *non eſt*, quæ ex ſtatu antecedaneó *contingente*, legibus etiam neceſſariis conſequitur: Eſt in ſeipſa contingens, ex contingenti oriunda; ſi neceſſariam dicere velis, eſt *hypothetica* tantum *neceſſitas*, *ex conditione* tamen antecedenti, ſed *contingenter poſita*. *Nulla* igitur propria *rebus* & *intrinſeca* neceſſitas inferetur, etiamſi rationem illam ſufficientem non ſolum, ſed omnino neceſſitantem *Leibnitius* ſtatueret, *quamdiu* ſuſtinet, exiſtentiam hujus mundi, & ſtatum adeo primum, á quo ceteri conſequuntur, eſſe contingentem; quod alium atque alium condere divina potentia mundum potuiſſet, nulla in ipſis rebus repugnantia obſiſtente *. Sed neque neceſſe eſt, obſervationi illi inſiſtere;

* Duas §o antecedenti objectiones vides, quibus duas hic reſponſiones oppono: de contingentia primam, ſecundam de libertate. Falſus igitur eſt Vir Eruditus, qui mihi publice imputavit, quod ad objectionem de libertate reſponderim, eſſe actiones non abſolute neceſſarias. Si hoc feciſſem, fuiſſem utique promeritus, ut Lectores crederent, pulmentum mihi pro cerebro eſſe. Sed non ſum adeo bardus. Cur non attenditur numero & diſcrimini objectionum? cur omittuntur verba immediate hic ſequentia; quibus dico non eſſe neceſſum, ut huic reſponſioni inſiſtam?

ſtere; nam (2.) *falſum* eſt, rationem *ſufficientem eſſe neceſſitantem*, aut leges ſucceſſionum *certas* eſſe ſimul *neceſſarias*. Ut id intelligas, attende, ex Leibnitiana mente, & §. noſtro 185. rationes, quæ ſufficientes ſunt ad movendam voluntatem meam, dum aliæ fortiores ipſi non proponuntur, non tamen tantas eſſe, ut contradictionem involvat, poſitis illis non agere voluntatem: Eſſe tales tamen, ut, poſitis illis, neque oppoſitis aliis æqualibus, vel fortioribus, certum ſit, illas animo actionem perſuaſuras eſſe. Unde (3.) *nec hypotheticam* quidem *neceſſitatem* hic locum habere aliquem, perſpicies. Namque poſitis licet præſentibus motivis omnibus, *neceſſarium* non eſt, ut anima illa ſequatur; [Saltem poteſt ſuſpendere actionem, & denuo examinare præſentia cauſſæ merita, & anquirere plura, & eorum ope priorem niſum corri-

Cur mihi tanquam res nova, vel mihi ſaltim incognita, aut non attenta ingeritur, confundi ſic neceſſitatem conſtitutionis primæ, & neceſſitatem conſecutionis? Cum ipſo hoc loco & diſtinctis quidem numeris ego prior doceam, quid differat prima conſtitutio contingens, & conſecutio ſubſequentium ſtatuum contingens. Oſtendat mihi Vir doctus locum vel unicum, qui *ante hanc meam* ſcriptionem diſtincte illud diſcrimen evolverit, & in ſcripto quoque publico ad hanc cauſſam applicuerit. Itane ergo, quæ ipſe ego prior diſtincte docui, verti in me ipſum quaſi illa confundentem debent; & reſponſiones primo objectionis membro datas detorquere ad ſecundum licet, ut circumſpectiſſima ſcriptio ab lectoribus habeatur pro abſurdiſſima? Abſit, ut ego aliis, aut ipſi Viro Doctiſſimo faciam ſimiliter!

corrigere]; ut tamen, quoties decidit, fortiora ſequatur, *naturale* eſt & conveniens. Recte Leibnitius in Theodicée §. 53. " Quant à la liaiſon des „cauſes avec les effets, elle incline ſeulement l'a„gent libre, ſans le neceſſiter, ainſi qu'elle ne fait „pas méme une neceſſité hypothetique (u)„. Ut igitur *antecedanea* ſit conditio, ex qua animæ determinatio præſens conſequitur, eſt *intrinſeca* primo; deinde

u) Sunt *aliqua* hoc loco addita prioribus, in quibus hærere poſſis, aut accuſare fidem noſtram, niſi illa declarentur quoque. Ita enim lego: "Si non en joignant quelque choſe de dehors, ſavoir cette maxime méme, que l'inclination prévalente reüiſſit toujours„. Atqui adjungimus eam regulam: Ergo hypothetica locum habet neceſſitas! Hic vero *diſtinguas* velim *hypotheticam* alicujus *propoſitionis* neceſſitatem, quatenus concluſio eſt, & quatenus conſideratur ut quæſtio. Certum eſt, in bono ſyllogiſmo ex duabus præmiſſis, etſi contingentibus, *concluſionem* ſequi *neceſſario*; non vero *neceſſariam*. Primum pertinet ad neceſſitatem *hypotheticam concluſionis*, quam Leibnitius admittit verbis ultimis: Secundum ad *hypotheticam quæſtionis*, quam negat in prioribus. An illa *bona* ſit *diſtinctio*, quære ex hominibus *Logicis*: Et meditare illud *Ariſtotelis* Analyt. Prior. L. I. c. XIV. ex diſtinctione Paciana. Ibi *Philoſophus*: Cum A contingit omni B, & B. contingit omni C. ſyllogiſmus erit *perfectus*, quo *colligetur* A *contingere* omni C„. Perfectus autem ſyllogiſmus infert concluſionem neceſſario; Syllogiſmus ex contingentibus duobus infert contingentem, non vero neceſſariam: Illa neceſſitas ad *formam* pertinet; contingentia hæc ad *materiam*. Atque ita, niſi fallor, conſentit ſibi *Leibnitius*, neque tollit altera manu, quod priore poſuerat.

deinde eſt *inclinans* ſolum, non neceſſitans; tertio eſt *moraliter* & ſuaſive *agens*, non pellens aut trudens mechanice.

§. 191. Nimirum quod *ſecundo* ad *Harmoniam* attinet, qua *corpori* connectitur: Ex antecedentibus memineris. (1.) Ipſas *leges mechanicas falſo neceſſarias* ſupponi à Philoſophis ſive incautis nonnihil, ſive Spinoſiſticis. Eſſe & illas *contingentes*, neque ex eſſentia corporis, fonte neceſſario, profluas, *primus*, quod ſciam, *Leibnitius* monuit & oſtendit. (2.) Ut in corporibus *Mechaniſmum* recte urgeas, *in anima* conſentiente *nullus* eſt: Eſt tamen id, quod in mechaniſmo pulcrum eſt; ordo nimirum conſecutionis, formulam aliquam agendi generalem, motibusque corporum harmonicam exprimens. Quam in rem elegans eſt locus Leibnitii in Theod. §. 403. ſuperius allegatus ad §. 155. eidemque conſentiens alius. Recueil. T. II. p. 406. *Mechaniſmus* vero (3.) libertati *opponitur*, quatenus *cognitionem* negat, & bruto more, actam ab *extrinſeco* pellente, ſubſtantiam indicat; talem in anima nullum unquam admiſerit *Leibnitius*. Ut igitur conſentiant mechaniſmo corporum externo actiones animæ, mechanicæ ea cauſſa non ſunt (x).

§. 192.

x) Non poſſum non *indolere* recepti in Philoſophia *defectus*, quo *vocabulis* judicia alligamus ea conditione, ut auditis vocibus iisdem, etſi *correctis*, & veneno per ſapientiores exutis, eandem conſtanter ſententiam pronunciemus. Fuerunt, qui *mechanicam* animæ neceſſitatem impoſuerunt ita, ut negarent eſſe ſpiritum, cogitationes ex materiæ motu & figuris derivaturi, Le-

§. 192. *Diximus* illa *ſtrictim*, quod enarratio plenior ſit inſtituti alterius. *Sufficiunt* tamen, ut intelligas, non male *Trivultinos* Librorum Criticos Cenſores *Jeſuitas*. Dum Jeſuitas dico, liberi arbitrii defenſores maximos dico. Ita illi loco ad §. 183. allegato inter alia: "Si *quacunque* de infallibili electione optimi toto lucubrationis ſuæ decurſu diſſeruit, unum in conſpectum colligantur omnia, comperietur nihil dixiſſe, quod *Theologos* libertatis arbitrii tuendæ *quantumvis* ſtudioſos magnopere terrere

ges motuum ipſas, quibus iſtæ cogitationes a materia procedant, abſolute neceſſarias rati, actionibus omnibus a principio externo, ſed nobis ignoto, ſuſpenſis, ſic, ut non mage mea ſit actio, quod ſcribere velim, quam eſt lapidis, quod deſcendere nitatur, aut in Barometro Mercurii, quod aucta äeris gravitate, elevari incipiat. Recte enim vero *cohorreas ad ejusmodi mechaniſmum*, & internecionem libertatis Tuæ prævertas. Sed vero, expelle *vocabulo* illo, quæ *falſa* ſunt, & in gratiis naturæ obtruſa, *neceſſitatem* brutam ſimul atque abſolutam; deme principium pellens *externum*, cum de anima cogitaveris: Aſſere ſpiritualitatem, & relinque agenti *cognitionem* facti, concede *poteſtatem* determinandi ſeipſum; & adjunge id unum, ſequi eas determinationes *ordinem*, ſic ut ex una repræſentatione naſcatur altera non minus ordinate, quam ex motu motus conſequitur, etſi *diverſo* operandi modo utrumque. Tum, ſi placet, *machinam* appella *ſpiritualem* id agens Tuum; dic, ejus mutationes *concordare* mutationibus corporum *mechanicis*; tuere, formulam *automati ſpiritualis*, in quo *eminenter* exiſtat, quod in mechaniſmo elegans & pulcrum: *Nihil*, opinor, illos Tua locutione & ſententia *offenderis*, qui ex ſenſu magis quam vocabulo pronunciant.

terrere debeat. Contendit ergo voluntatem *univerſim* ad alterutram partem *nunquam* deflectere, *ſine* ratione movente - - - - - At ſimul inculcat frequentiſſime; voluntatem *nulla vera* neceſſitate ad partem, quam amplectitur, adigi, poſſe affectui, genioque ſuo reſiſtere, poſſe eundem expellere, atque in oppoſitam partem divertere, non rapi inclinationis ſuæ pondere, ſed ei liberrime cedere„. Verum ex diverticulo in viam.

§. 193. Redeamus ad argumenta *Lamyana:* „*Tertium* hoc eſt: "Id Syſtema *non eſſe DEO dignum & ſapiens.* Si vino ſe quis ingurgitet, ut „ſpirituum animalium ordo interrumpatur, num id „veroſimile eſt, ejusmodi extravagationes non eſſe, „niſi naturales animæ conſecutiones, & quod ea „re ſequatur ipſa leges conſecutionum à DEO ſibi „latas? Quam id ſapientiæ divinæ honorificum foret„? *Miror*, hæc opponi à *Carteſiano.* Num illud magis veriſimile eſt, & ſapientia divina dignum, ut & ille ſpirituum animalium turbam faciat, & animæ extravagationes producat? Num, in *Syſtemate vulgato*, id magis conveniens divinæ ſapientiæ, ut animam influxui corporis ſubjiciat, quo fiat, ut nimio vini uſu turbatis ſpiritibus animalibus, aut medicamento, vel aliis occaſionibus irritatis iisdem, deinde turbetur aut plane in furorem agatur anima? Nonne in noſtro Syſtemate antecedaneorum in corpore actuum repræſentationes confuſæ ſunt in anima quoque? Num igitur aliter fieri poteſt naturaliter, quam ut repræſentationes in illa tales conſequantur ex iisdem, quales in

corpore

corpore motus conſequuntur ex motibus antecedentibus?

§. 194. "*An igitur ita ſequitur leges à DEO* „*ſibi latas*„? Audi *Leibnitium:* "Natura animæ & „corporis eſt corrupta. Itaque dum naturam ſuam „anima ſequitur, non ſemper ſe divinis legibus accommodat: *Corruptio* illa eſt *libertatis conſequens.* Atqui hoc non magis ad noſtrum Syſtema pertinet, quam ad cetera quoque omnia. *Cauſſam mali* hic non inquirimus. Num pro *Manichæis* pugnabit *Lamyus*, quod confuſio divinis inducta operibus ſapientiam ipſius dedeceat? Nonne cum Auguſtino potius concedet, confuſionem adparentem eſſe majori ordine correctam„? Ita Leibnitius (y).

§. 195. "*Non ſunt* autem iſtæ Harmoniæ leges „*ſapientes.* Entia quæcunque tendunt ad ſui con-

 „ſerva-

y) Supplem. du Journ. des Sçavans. Juin. 1709. p. 597. 598. Neſcio vero, num ambiguitas in voce *Legis* deliteſcat. Non ſane accommodat ſe anima divinis Legibus, cum peccat; ſanctæ nimirum illæ ſunt, & a ſceleribus remotiſſimæ. Sed abutitur ea facultate, quam a divina voluntate accepit, examinandi motiva, & determinandi ſe in eam partem, quæ fortius ipſam afficit. Morem illum, in ſeipſo intaminatum, ſeligendi, quod fortius movet, aliquando Legem dicimus, quam ſequitur anima; non quomodo præceptum philoſophi legem vocant, ſed quo ſenſu ordinem quoque & conſuetudinem. Sequitur igitur ſuæ naturæ conſuetudinem anima, dum cedit motivis (non melioribus ſane, ſed) fortius appetitum urgentibus: In eo divinum transgreditur præceptum, quod meliora prioribus non opponit, attenditque, & examinatis obſequitur.

„ſervationem: Atqui ſunt corpora, papilionum v. „g. quæ candelæ aut igni appropinquant, dum „comburantur: Sunt animæ, quæ ſe præcipites „dant in moleſtias. *Ridiculam* vero *legem*, quæ „faciat, ut anima bonam deſerat cogitationem, „dum acu pungitur„! Atqui hoc commune eſt *omni Syſtemati! Quid* vero *ridiculum* in eo eſt, papilionem, dum calefieri appetit, igni propiorem factum, comburi? *Quid* in eo *mirum*, ſi ad appetitus inordinatos, quos aſſequi non poſſis, triſtitia conſequatur? *Quid* in eo *minus ſapiens* aut indignum DEO, quod corporis mutationibus animæ repræſentationes reſpondeant & congruant? Num præſtabilita Harmonia plus perfectionis animæ largiri debet, quam ipſa DEI immediata actio in Syſtemate Tuo? Ceterum *alio loco* id exponendum eſt, unde imperfectiones, & qua via in Syſtema mundanum irrepſerint?

§. 196. Quartum eſt „*DEUM non poſſe* facere „automatum, quod ſine ratione præſtet id, quod „homo facit cum ratione„. Atque hic ſufficit Leibnitio, allegaſſe *automatum* divinum *artificioſius* eo, quod poſtulat objectio. Id, inquit, quod *fœtum* format, artificium eſt, quod multo ea omnia exſuperat, quæ hominum ratio perficit: Neque illi comparari poteſt *poëma* elegantiſſimum, neque *diſcurſus* quantumvis judicioſiſſimus. Agnoſco ſane, id fieri per divinam *præformationem:* Sed idem obtinet in Harmonia quoque præſtabilita.

§. 197. Neſcio quidem, num *ſpecialia* hic *Lamius* alleget: Sunt autem illa, quæ hic maxime in

conſi-

conſiderationem venire poſſunt, *præcipue duo: Alterum*, quomodo in humani corporis machina repræſentari poſſint *propoſitiones generales*, quas anima format & cogitat; *alterum*, quomodo illa, nullo ſuppoſito animæ influxu, *Syllogiſmos* loqui & propoſitiones, ſive id, quod propoſitionibus in corpore reſpondet, inter ſe conjungere queat? Ad quæſtiones igitur iſtas generalem *Leibnitius* (z), ſed elegantem atque determinatam acutiſſimus *Chr. VVolfius* reſponſionem dedit, quam *compendio* expoſitam dabo, ne quam tranſiiſſe videar ex difficultatibus gravioribus, & publice motis.

§. 198. Scilicet, id *cognitum* ſuppono, quicquid rerum in Univerſo eſt, id eſſe ejusmodi, ut in quibusdam conveniat, in quibusdam diffeat: Atque adeo nonnulla ſint ejusdem ſpeciei, alii ſint ejusdem generis. *Sumo* etiam, id aliunde (a) lectoribus

O 2

z) v. Repliq. aux Reflex. de Mr. Bayle. Recueil T. II. p. 399. Le corps eſt fait en ſorte, que l'ame ne prend jamais des reſolutions, où les mouvemens du corps ne s'accordent; les *raiſonnemens* mêmes les plus *abſtraits* y trouvant leur jeu, par le moyen des caracteres, qui les repreſentent à l'imagination. En un mot, tout ſe fait dans le corps, à l'egard du detail des phenomenes, comme ſi la mauvaiſe doctrine de ceux, qui croient, que l'ame eſt materielle, ſuivant Epicure & Hobbes, étoit veritable: Ou comme ſi l'homme même n'etoit que corps, ou qu' automate, &c. *Wolfianas* vero explicationes ordine expoſitas v. Metaphyſ. §. 832. - 843.

a) Ex Metaphyſica nimirum Wolfiana, vel & ex *attentione* ad rem præſentem, que veritates illas abunde do-

ctoribus meis conſtare, quod *phantaſiæ* noſtræ is agendi modus ſit, ut ſi quas res in quibusdam tertiis convenire obſervaverimus, illa poſthac occaſione alterius ideæ alteram quoque reproducat; id quod in diſcurſibus familiaribus manifeſtum eſt ex tranſitu, quem facimus, à materia ad materiam. *Ubi* hoc factum fuerit, *memoriæ* beneficio ideam iſtam veterem denuo agnoſcimus. *Tum* vero veterem atque novam combinando, id, quo conveniunt, detegimus, atque ſic *ideas generales* atque univerſales formamus: Conceptui vero iſti *generali vocem* alligamus, cujus ope deinceps id, quod in rebus ſpecificum & generale eſt, deſignamus. Cognitio igitur *Univerſalis* juvatur, & propoſitiones abſtractæ pendent à *vocibus*, vel *generaliter ſignis* iſtis, quibus id, quod in rebus commune eſt, à proprio ſecernimus. Itaque mirum non eſt, repræſentari illas poſſe ſuo quoque *modo* in corpore. Sed progrediamur ad ſpecialiora.

§. 193. Dum primo rem *præſentem percipimus*, notum eſt in cerebro motum oriri: Et continuari illum ad membra, loquelæ organa, atque ibi novum excitari motum. Id origo vocum probat: Niſi enim ex rerum aſpectu conatus naſceretur ad producendum ſonum, nunquam homines loqui incepiſſent (b); id neque infantes inciperent hodieque.

cere poteſt illarum rerum curioſos, quos non omnia latent, quæ domi aguntur.

b) *Obiter* moneo, ne ex iſto argumento incauti *ſermonem naturalem* inferant. Falleretur, qui diceret: Quoniam ex aſpectu rerum conatus ad producendum

que. Ille ſonus auditus novum in cerebro motum producit: Ut adeo bini motus in cerebro conjungantur, alter ex ſenſu rerum ortus, alter ex ſenſu ſoni, ſeu vocis. Atque ita fit, ut alter in cerebro excitatus & alterum excitet: Namque & hic nihil video incommodi, quare fieri non poſſit, ut duorum motuum ſemel combinatorum aut aliquid commune habentium, altero excitato excitetur alter quoque. *Iſtis vero præmiſſis*, omnia obtinuimus *in corpore*, quæ *neceſſaria* ſunt cognitioni *generali*, *ſuo modo* repræſentandæ.

§. 200. *Excitatur* ſenſu rerum præſentium in corpore, & cerebro meo, *motus*: *Habet* hic aliquid *commune* cum alio, qui olim excitatus fuit: Itaque & *ille excitatur*. Jam in motu cerebri præſenti habes & id, quod *utrique commune* eſt, & id quod proprium: Habes igitur & id, quod *ideæ generali reſpondet*. *Motus ille cerebri*, qui utrique hic *communis* eſt, non minus *influit* ſuo modo *in organa* loquelæ, atque ſinguli hi motus rebus re-

 ſpon-

ſonum aliquis in homine cooritur; ergo in omnibus idem oritur, ergo ſonum omnes eundem edent ad conſpectum rei ejusdem. Pendent illa ſane ab infinita circumſtantiarum in organis maxime auditui, & loquelæ aptatis, varietate. Neque facile plures iisdem rebus eosdem quoque ſonos alligarent, niſi auditos antea ab aliis: Non ſunt igitur certi a natura ſoni rebus deſtinati, & hominibus, etiamſi attenderent, obſervabiles. Cetera de ſermone philoſophiam, id eſt, *Grammaticam univerſalem*, numeramus in *deſideratis*: Prima diſciplinæ ſtamina vid. in Metaphyſ. Wolfiana §. 291. - 315.

ſpondentes: Itaque & ille conjungitur voci & *ſono peculiari* atque adeo & novo in cerebro motui. Ita oritur *vox* aliquid *commune ſignificans*, ad quam producendam *toties* in corpore conatus eſt, *quoties* vel objectorum præſentium vel phantaſiæ opera motus ille producitur in cerebro: Et quæ ipſa etiam, quoties audita motum, ſono reſpondentem, cerebro imprimit, alterum illum motum, olim voci conjunctum, reproducit. *Id igitur eſt*, quod *in corpore* accidit, dum vel generales perceptiones eloquimur, vel propoſitiones generales audimus atque intelligimus.

§. 201. Exiſtimo, nön facile quemquam iſta negaturum eſſe, *ſi attenderit* ad cognitionem ſuam generalem & abſtractam: *Vocibus* enim conceptis nos meditari quis neſcit? Imo eſſe etiam, dum meditamur, dum ego hic ſcribo, aliquem in organis loquelæ *conatum ad voces* iſtas ediſſerendas, id ſatis *diſtincte* in me *experior*. Ne vero quis exiſtimet, favere iſtam deductionem hominibus aliquando profanis, aliquando minus profunde philoſophantibus, qui cogitantem in nobis ſubſtantiam vertunt in *automatum corporeum*: Iſti quidem rei deinceps adhibebimus remedia §. 220. Nunc ad Syllogiſmos pergemus.

§. 202. *In Syllogiſmis* poſt antecedentia res eſt facilior. Quicunque attendunt animæ ſuæ operationibus, illi deprehendunt, ubi *Syllogiſmum* cogitare contingat; incipere ſe ut plurimum à *ſenſatione*, quæ *minorem* conſtituat Syllogiſmi, ita audio

audio nunc horam undecimam. Quin corpori locus ſit in hac propoſitione repræſentanda, nemo dubitaverit; campanæ enim ſonitus ipſo nunc actu aliquam in aure primum, deinde cerebro meo mutationem facit. Iſta vero prior propoſitio, per legem *phantaſiæ* §. 197. allegatam, aliam mihi ideam revocat, priori olim conjunctam, atque adeo cum illa nonnihil commune habentem, ideam prandii. Inde *major* propoſitio: Hora undecima prandendum eſt. Sed neque hic quicquam eſt, quod non poſſit repræſentari in corpore ſine animæ influxu: Quis enim dubitet, motum iſtum ſoni cum motu prandii præparatorio ſæpius conjunctum, etiam nunc poſſe iſtum excitare in cerebro, atque adeo nunc cum illo conjungi; quod ipſum repræſentat *concluſionem:* Ergo nunc prandendum eſt.

§. 203. Idemque dicas de *aliis* ratiocinationum *formis*; ſic in Enthymemate eadem omnia adeſſe, hinc inferas, quoniam de veritate illius nunquam *certus* es, niſi omnes illas propoſitiones ſibi conjungas: Id vero hic diſcrimen eſt, quod altera propoſitio non adeo diſtincte atque evolute attendatur, ut *ſaltus* videri poſſit, qui revera non eſt; ſaltim non *eo* tempore, *quo* primum eam rem intelligimus. De *elocutione* exiſtimo nihil hic amplius neceſſarium eſſe, poſtquam circa propoſitiones generales monui, quod motus ille organorum loquelæ, ſine animæ interveniente opera, deduci poſſit à motu cerebri, propoſitionibus

reſpondente. Ita autem, opinor, expedivimus, quæ ſunt in corpore difficillima *.

§. 204. Ultimum Cel. *Lamii* hoc eſt: Non poſſe tribui creaturis *vim agentem*, à divina potentia „diſtinctam. "Atqui nos contrarium obtinuimus „in antecedentibus, atque in eo ſequimur Philoſo-„phos, ſi à Carteſianis diſceſſero, communiter „omnes. Addam ſaltim *tria Leibnitii* verba„: Si nous agiſſons, nous avons la puiſſance d'agir. Si nous n'agiſſons pas, nous ne pechons pas non plus. Aut, ſi placet, redde rationem, quare illas anima cogitationes producere poſſit, quas immanentes vocamus, & non tamen habeat *potentiam agendi*, ſaltim *in ſe*, qualem *Leibnitius* poſtulat. De altera conſequentia conſentiunt, niſi fallor, Auctores; *ideo* quippe immanentes animæ actiones, volitionesque liberas relinquunt, ut peccati rationem invenire poſſint in anima. Atque *iſta* quidem *ad objectiones Lamii*, earumque occaſione dicta ſufficiant!

§. 205. *Succedat* nunc, quem & ſuperius audivimus, R. P. *Tournemınius.* Ille *duo* potiſſimum opponit Leibnitio atque Carteſianis; neque enim Leibnitiana impugnat, quatenus à Carteſianis diſtincta, etſi Carteſiana pluribus urgeat. *Primo experientiam* putat teſtari influxum, teſtari actionem animæ, qualem ipſe concedit. Verum de illo videas

* Conferri tamen poſſunt, quæ in *Dilucidationibus* meis, occaſione objectionum *Hollmannianarum*, pluribus ediſſerui, & quæ poſtmodum inter nos eo de argumento ventilata ſunt, in *Epiſtolis Amœbais.*

videas diſputata ſuperius, primo *in genere.* §. 27. ſeq. Deinde & *in ſpecie* adverſus Tourneminium §. 45.

§. 206. *Alterum* eſt, quod ille, velut ex Leibnitiana mente, Carteſianis opponit, & deinceps convertit quoque in Leibnitium: *Harmoniam* quamcunque *non efficere unionem* realem atque effectivam. Deſtrui adeo noſtra quoque ſententia unionem animæ & corporis. Ego autem concedo quidem, deſtrui *Phyſicam* illam, influxu nixam: Sed nego, deſtrui *Metaphyſicam*, qua fit, ut ex anima & corpore correſpondentibus fiat *unum per ſe*, unum ſuppoſitum, una perſona. Audi, ſi placet, Leibnitium (c): Admitto nihilominus unionem veram inter corpus & animam, quæ ex duobus illis faciat ſuppoſitum. Sed unio iſta Metaphyſica eſt; unio vero influxus Phyſica eſſet. Atque iterum: Multi Recentiores nullam inter animam & corpus communicationem Phyſicam agno-

O 5 verunt,

c) Locus *prior* eſt in Diſcurſu de Conf. Rat. & Fid. §. 55. *Alter* in Theod. §. 59. Edit. Gall. & 58. latinæ. *Tertius* in Epiſtola ad Remondum T. II. du Recueil p. 330. Quibus omnino conferas Cel. Dn. *Crouſaz* Syſteme de Logique P. III. c. II. p. 1160. Nimirum inter exempla petitionis principii ſuo quodam jure collocat ſequentia: "Si l'union de l'ame avec le corps ne conſiſte, que dans une ſimple concomitance des penſées & des mouvemens, c'eſt correſpondance plûtot, qu'Union. Or l'ame eſt veritablement unie au corps. Il faut donc y chercher quelque choſe de plus,,. On ſuppoſe, dit il, ce qui eſt en queſtion, en *ſuppoſant* dans cette union *plus* qu'on n'y apperçoit.

verunt, quamvis ſubſiſtat ſemper communicatio Metaphyſica, qua fit, ut anima & corpus ponant unum ſuppoſitum, quod perſona dicitur. Et alibi: Sauve l'union Metaphyſique de l'ame & de ſon corps, qui les fait compoſer unum per ſe, un animal, un vivant*.

§. 207. Nimirum, ut Harmonia reſpondentium exacte horologiorum non ſufficiat ad unionem veram, aut ad unitatem alicujus ſuppoſiti fundandam; quod rectiſſime Eruditi monuerunt: Exiſtimo tamen, id non officere nobis in hoc negotio, quo non externam tantum in aliqua parte conſpirationem tuemur, ſed eam utriusque rei Harmoniam facimus, qua ſimiliter in utraque determinatum ſit, quicquid in illis unquam deprehendi aut diſtingui poſſit. Cum enim *individuum* ſit, quod ex omni parte determinatum eſt: Neſcio, quid præpediat, quo minus unum illud individuum com-

* Obiter, & ad retundendas ſolum inſultationes aliorum monebo Lectores noſtros: Qui de unione Metaphyſica tanquam de re tenui vel ridicula ſermocinantur, eos neſcire, quid reprehendant. Impoſſibile eſt, ut vere Phyſica relatio, aut unio intercedat inter animam & corpus noſtrum, niſi & anima ſit corpus; τὸ phyſicum non pertinet niſi ad corpora. Dic, quid ſit Phyſica? Quicquid autem animæ & corpori commune eſt, id eo ipſo eſt Metaphyſicum: igitur & unio, quæ illis communis eſt, eſt metaphyſica. Metaphyſica ſcil. ſola eſt, quæ ſupra ſpiritus & corpora extenditur. Scilicet ita fieri ſolet, ut, qui nos rident, re profundius expenſa ſe ipſos præſtent riſibiles.

compoſitum dixero, ubi duarum rerum, quarum altera ad alteram ordinata eſt, determinationes in Univerſum omnes conſentiant, ſicut in neutro poſſis quicquam deprehendere, cujus ſimile non obtineas in altero. Dabimus igitur ſane, non omnem Harmoniam facere unionem veram, aut arguere unitatem ſuppoſiti: Illud tuebimur, Harmoniam, qualem diximus, plenariam ſufficere unitati individui alicujus compoſiti. *Cetera* de unione, quæ *præſentiam* poſtulat localem, & *actionem* requirit Phyſicam, Tua, ſi fieri poteſt, pace reſervabimus, donec diſtinctos mage actionis illius & in ſpiritibus præſentiæ conceptus vigere inter Philoſophos contigerit (d).

§. 208.

d) Addo *unicum* tamen. Accepimus, eſſe Philoſophos, quibus videatur, *unius* ejusdemque *hominis animam* poſſe eſſe Pariſiis, dum Conſtantinopoli *corpus* exiſtat. Manifeſtum eſt, unitatem eo caſu omnem abſolvi harmonia rerum: Sed & *noſtro* Syſtemate id obtinere diximus, neque *localem* aliquam animæ in corpore adeſſentiam poſtulavimus. Igitur quæſitum eſt, num *in Leibnitiana* quoque *ſententia* ejusdem hominis *anima* eſſe *alibi* locorum queat, & alibi *corpus* exiſtere? Neque videntur illam declinare conſequentiam poſſe philoſophi; nihil enim animæ natura immutatur, ſive in hac, ſive illa ſpatii parte exiſtat; poteſt utroque loco conſentire ſuis repræſentationibus cum corpore, & organorum motibus. *Recte* id quidem conſequitur, *ſi ſpatium* tuearis *abſolutum*, & a rebus ipſis diſtinctum, receptaculum quaſi aliquod in ſeipſo indeterminatum, & independenter a rebus exiſtens: Neque enim intelligo, quid eo caſu impediat, quo minus altera hominis pars in eo ſpatio abſoluto exiſtat, cui Lutetias ine-

§. 208. *Parentii* meditationes ſigillatim penſitare non licet, quod de illis mihi nihil innotuerit, præter iſta Leibnitii, exhibita ad §. 120. Eandem vero mentem ſuſpicor fuiſſe & Domino de *Maiſeaux*,

---

xiſtere ſupponimus, altera in eo, quod Conſtantinopoli repletum hodie admittimus. Verum alia eſt rerum facies in Philoſophia Leibnitii, quem conſtat abnegare ſpatium abſolutum, & a rebus locatis omnino diſtinctum; cum enim *Leibnitio Spatium* nihil aliud *ſit*, quam *ordo coexiſtentium*, atque adeo ſpatium neque a corporibus ſejunctum detur, neque ordo coexiſtendi ſine rebus coexiſtentibus eſſe aut cogitari debeat: Inde *translata* in *ſermonem Leibnitianum* quæſtioni hic ſenſus eſt. An eadem illa anima, cujus diſtinctæ & claræ repræſentationes ſequuntur ſtatum corporis organici ut Conſtantinopoli exiſtentis, poſſit eodem tempore & ſimul ſuis illis repræſentationibus exhibere ſtatum corporis, ut exiſtentis Lutetiis? *Quatenus* enim ſupponitur anima & corpus *ejusdem* hominis, ſupponuntur inter ſe harmonica: *quatenus corpus* Conſtantinopoli ſupponitur, ob harmoniam animæ repræſentationes exhibebunt mutationes, quæ fiunt in corpore, ab ambientibus Conſtantinopoli corporibus: *Quatenus anima* ſupponitur Lutetiæ, repræſentationes ejus exhibebunt ſtatum Lutetiarum; ita enim conſuevimus judicare. Eo ſane loco dicimus exiſtere animam noſtram, cujus illa ſtatum exprimit ſuis ſenſationibus; adeo quidem, ut in ſomnio, cum a ſenſatione imaginationem non diſcernimus, eo quoque loco exiſtere nobis videamur, quem Phantaſiæ luſus exprimit. *Leibnitiana* igitur in Univerſo ſuo complexu *ſententia Paradoxum* illud Philoſophicum *non admittit*; *Admitteret fortaſſis* recepto de ſpatiis conceptui copulata. Verum hic locus *de ſpatio* Commentarium non capit.

ſeaux, ex reſponſione Leibnitiana (e): Imo & aliis quibusdam Viris doctis, ex recenſione ejusdem Leibnitii (f). Verum illa expoſuimus occaſione per *Lamium* facta §. 16. ſeqq.

§. 209. Accedamus ad *Iſaacum Newtonum*, Maximum illud Anglicæ Gentis Decus atque Ornamentum. Illius hæc ſunt de Leibnitio verba (g): „Poſſet oſtendi, Harmoniam ipſius Præſtabilitam „eſſe *verum miraculum*, eandemque *contrariam ex-„perientiæ* omnium hominum; cum unumquodque „individuum habeat in ſe potentiam videndi ſuis „oculis, & movendi corpus ſuum pro arbitrio„. Durum eſt profecto, adverſari Newtono, incomparabili Viro, cujus in Matheſin merita univerſus Eruditorum orbis impenſe veneratur. Utinam ille eandem rebus quoque *Metaphyſicis* operam impendiſſet, idemque in his judicium exercuiſſet; credo, & in hiſce *Ipſi* atque *Leibnitio*, eadem aut *ſimilia*

e) Ita enim ille in Epiſtola ad eundem 8. Jul. 1711. ſcri-„pta. "Au reſte, vous avés raiſon, Monſieur, de „m'attribuer dans ce fragment, *un reſte de Carteſianiſ-„me.* Car j'avoüe, d'approuver une partie de la do-„ctrine des Carteſiens. Mais mon ſentiment ſur le „commerce de l'ame & du corps a des fondemens „reçus generalement, avant la naiſſance du Carteſianiſ-„me„. Vide Recueil. T. II. p. 387.

f) Vid. eadem Collectio T. II. p. 416. "*Quelques autres* „ont dit, qu'ils entendoient ainſi l'hypotheſe des cauſes „occaſionelles, & ne la diſtinguoient point de la mien-„ne; dont je ſuis *bien aiſe*„.

g) Vid. Epiſtola *Nevvtoni* ad Reverendiſſimum Abbatem „*Contium*, edita in Collect. ſæpe citata, T. II. p. 18.

ſimilia ut proferrent, per utriusque ſagacitatem contigiſſet.

§. 210. Interim, dum id optare magis licet, Philoſophiæ bono, quam in tanto Viri Maximi ſenio ſperare, nihil, opinor, in ejus merita peccabitur, ſi honorem præfati ad argumenta, præſertim inter indignationes * nata, breviter reſpondeamus. Harmoniam Præſtabilitam nunc eſſe *miraculum*, ſenſu vocis Leibnitiano (h), negamus; eſſe effectum aut Corollarium miraculi antiqui (i) naturale, concedimus. Scilicet in univerſa rerum natura

* Velim huic monito ſcriptores attendant omnes & ſerio. Nihil eſt, quod magnos cetera Viros adeo facile fallat, atque indignatio, & affectatio exponendi adverſariorum dicta vel riſui vel contemtui lectorum. Per nebulam vident, quicquid indignabundi vident. Faciant ſibi mutuo eam juſtitiam eruditi, ut credant, neutros inſanire, neutros aſſerere, quæ ſint aperte ridicula, aut a ſenſu remota communi. Inquirant in ſententias adverſariorum, donec plauſibiles appareant, atque ſic intellectas examinent quieti, & refellant ſoliciti. Si vel Newtonum fallere affectus potuit; quem tandem putabitis ab errore ſecurum fore, ſi affectus audiat; in totum, aut in partem; in deciſione, aut examine?

h) Leibnitius Epl. ad Abbatem eundem: l. c. p. 55. „J'appelle miracle tout evenement, qui ne peut étre „arrivé, que par la puiſſance du Createur, ſa raiſon „n'étant pas dans la nature des creatures„.

i) Vid. Leibnit. Epl. V. ad Clarkium §. 89. "L'Harmo„nie ou correſpondance entre l'ame & le corps, n'eſt „pas un miracle perpetuel, mais l'effet ou ſuite d'un „miracle primigene, fait dans la creation des choſes,

natura non eſt ſatis cauſſæ, quæ efficiat, ut res iſtæ diverſiſſimæ inter ſe conſpirent: Itaque ſi de *prima* illarum conſonantia quæras, non minus hæc à divina unice potentia pendet, quam ipſa in univerſum natura. Sin illas ſemel à DEO concordes factas atque legibus ſuis pergentes, contempleris; omnes *conſecutivi* ſtatus ex prioribus naſcuntur naturaliter, hoc eſt, ſecundum illum ordinem, quem DEUS rebus convenientem judicavit præ aliis, atque vi rebus initio inſita exequitur.

§. 211. Quare id recte dicatur, quod *homo videat ſuis oculis*, conſequitur ex §. 206. 207. Hoc enim, quod de ſuppoſito, de perſona enunciatur, neceſſario conſequitur ex unione illa Metaphyſica, quæ ſuppoſitum, quæ perſonam, quæ unum aliquod per ſe efficit. Phyſicam autem unionem, itemque motum ab anima effective pendentem, ab experientia concludi poſſe non video. Et doleo ſane, aut me prorſus caligare, aut ſimiles vel Newtono Viros poſſe falli in conſequentiis, qualibus quotidie uti oportet in omni Philoſophia. Quid enim, aut unde cognoſcimus communiter, niſi per experientiam? Exiſtimo vero, *Newtonum*, ſi voluiſſet eandem hiſce rebus perſpicaciam applicare, quam & potuit, & aliis adhibuit, facile iſtam objectionem fuiſſe neglecturum, & daturum excellentia in hoc etiam negotio.

§. 212.

„Il eſt vray, que c'eſt une merveille perpetuelle, com„me ſont beaucoup de choſes naturelles„. Vid. Rec. T. I. p. 131.

§. 212. *Samuelem Clarkium*, magnum eruditione, dignitate, famâ & meritis virum, tanto nunc lubentius loquentem faciemus, quanto ille plus operæ poſuit in defendendis Philoſophiæ Newtonianæ capitibus, & quanto illa fuit illuſtrior concertatio, quam ſub oculis *SERENISSIMÆ WALLIÆ PRINCIPIS, GUILIELMINÆ CHARLOTTÆ* depugnarunt *Ipſe* & *Leibnitius* (k). Ita autem ille (l), "Si anima non „ageret in corpus, corpus autem ſimplici materiæ „motu mechanico, ſe nihilominus conformaret „voluntati animæ, in infinita motuum ſpontaneo-„rum varietate, id *miraculum* foret *perpetuum*„. Equi-

k) Scripſerat *Leibnitius* nonnulla A. 1715. Nov. ad *Sereniſſimam Walliæ Principem*, quibus Philoſophiæ *Nevvtonianæ* & *Lockianæ* quædam capita tangebantur, communicata deinceps à *Sereniſſima Principe* cum *Sam. Clarkio* Theol. Doct. & Eccleſiæ ad D. Jacobum Rectore, in aula Britannica Viro gratioſo, qui *reſponſionem* illi literarum excerpto oppoſuit; *continuatis* deinde mutuis utriusque magni Viri ad eandem *Seren. Principem exceptionibus* & reſponſionibus, dum *Leibnitius* A. 1716. negotio immoreretur, poſt cujus fata libellus, *Anglice* & *Gallice* editus, haud ita pridem & *Germanice* verſus eſt ab *Henr. Kœhlero*, & *Gallice* denuo impreſſus nuperrime in citata ſæpius Collectione *Demaſai.* Germanicam editionem commendat *Præfatio* Eruditiſſimi *Chriſtiani Wolfii*, & *reſponſio* Clar. Viri, *Lud. Phil. Thümmigii* ad quintam *Clarkii* epiſtolam facta pro *Leibnitio*, nec parum dilaudata in *Actis Erud.* A. 1720. Dec. p. 544. ſeqq.

l) Vid. in citat. Epiſtolis, Epl. IV. *Clarkii*, §. 31. 32. in Recueil T. I. p. 75.

Equidem *ſenſu Clarkiano* non datur miraculum perpetuum, vocat enim id miraculum, quod inſolitum eſt & extraordinarium, nequaquam id, quod conſtans & ordinarium deprehendimus. Nolim tamen id Viro doctiſſimo reſponderi; loquitur enim ſine dubio adverſus Leibnitium ex *definitione Leibnitiana.* Reſponſionem igitur ſume ex §. 210. Non eſt hoc *miraculum perpetuum*, ſed eſt *perpetua conſecutio* illius *miraculi*, quo natura rerum à DEO conſtituta eſt; modò creationem velis (m) miraculum dicere. Si id, quod ex miraculo *conſequitur*, velis miraculum dicere; hoc ſenſu nihil naturale erit. Ex primitivo enim illo creationis miraculo conſequuntur omnia: Sed, ubi conſequuntur *pro rerum* creatarum *natura*, ita, ut ex hiſce poſſit ratio effectus dari; tum *naturales* vocare iſtos effectus in *uſu* eſt.

§. 213. " Harmonia Præſtabilita eſt vox ſolum, „& *terminus technicus*, neque uſui eſſe poteſt ad „explicandam cauſſam effectus adeo miraculoſi „. Hæreo hic de mente oppoſitionis. Neque enim crediderο, *Clarkium* id ſibi de *Leibnitio* perſuadere, quod hic pro cauſſa effectus vocem vendere velit: Neque illud á me impetrare poſſum, ut *Clarkio* tribuam, iſtum hoc rejicere, ut novæ effectus explicationi nova vox, novusque terminus technicus

 im-

m) Impropria enim locutio eſt, quia miraculum præſupponit naturam: Convenit creationi tamen in eo cum miraculis, quod ſola & immediata DEI operatione conſiant, nulla intercurrente cauſſa ſecunda.

imponatur. Fortaſſe hoc voluit (n): Nullum eſſe determinatum iſtius termini ſenſum, neque reſpondere huic voci rem, quæ effectui aut phænomeno præſenti explicando ſufficiat. Id ubi voluerit, provoco ad §. 90. & ſeqq.

§. 214. "Supponere, quod in motu corporis „ſpontaneo, anima non det novum materiæ mo„tum, novamve impreſſionem, & quod omnes „motus ſpontanei producantur impulſione mecha„nica materiæ; eſt reducere omnia ad *fatum & ne„ceſſitatem*„. Siquidem leges illæ mechanicæ ſint abſolute & geometrice neceſſariæ, quod veterum nonnulli ſuppoſuerunt, alii diſerte docuerunt: Concedo fatum ſequi in illis motibus, ſequi neceſſitatem. Sin illæ ſint, quod aliquoties diximus, abſolute loquendo contingentes, ſi ſapienter electæ inter plures poſſibiles, ſi adeo fundatæ, non in neceſſitate quadam bruta, & rebus aut materiæ intrinſeca, ſed in electione Entis ſumme intelligentis, pro ſua libertate, & ſapientia, ex pluribus aliis mage haſce ſeligentis, quam alias: Tum ceſſat

n) Imo *fortaſſis hoc* voluit. Solenne eſt, ut *Philoſophis* quibusdam *Anglis*, corporum phænomena ſpecialia ex attractionibus corporum omnium mutuis explicare inſtituentibus, alii inculcent, *vocem* dari, aut *qualitatem ſcholaſticam* allegari, non reddi cauſſas phænomenorum naturales. Quo id jure fiat, non diſputo. Quid ſi noſtros *talione* quodam repercutere in mentem Cel. *Clarkio* veniſſet? Tum vero redderem illi, quæ rectiſſime *ex Nevvtono Ipſe* circa gravitatem monet atque attractionem: *Phænomenon* hac voce appellari à *Leibnitio*, *cauſſas* aliunde peti.

ceſſat fatum omne, *evaneſcit* omnis motuum *neceſſitas*, proprie & abſolutè dicta, & ſola *Clarkio* pro neceſſitate habita. v. Rec. T. I. p. 154.

§. 215. Alter & prolixior VIRI Doctiſſimi hic „locus eſt (o): " Illud rationi magis adverſatur, „nolle admittere gravitationem vel attractio„nem - - - - - & poſtulare ſimul, ut nos admittamus hypotheſin *adeo alienam*, atque illa eſt de Harmonia Præſtabilita, ſecundum quam anima & corpus hominis *non plus influxus* habent alterum in „alterum, *quam duo horologia* æqualiter bene mota, „quantumcunque ſint à ſe mutuo diſſita, & licet „nulla ſit inter eadem actio reciproca„. Non id ægre fero, quod hypotheſin adeo *alienam* vocat hanc noſtram: Intelligit id ſine dubio, a *ſenſibus*, & judiciis primis, qualia ferre ſolemus ex ſenſuum teſtimonio, re nondum mature penſitata. Sin & a *ratione alienam* putet, in eo diſſenſum noſtrum haud gravate feret. Comparationem cum *horologiis* de *influxu* concedimus; Cetera credimus *hic plus* eſſe mutuæ relationis, deſtinationis, atque unionis Metaphyſicæ; Anima enim & corpus faciunt unum *per ſe*, rem vivam, animal, ſuppoſitum, perſonam, quod non dicimus de horologiis, quantumvis bene conſpirantibus.

§. 216. "Equidem Auctor dicit, DEUM prævidentem inclinationes animæ cujusque, ab initio „ſic formaſſe Univerſi machinam, ut ſimplicis

 „mecha-

o) In Reſponſ. V. ad Leibnit. ad §. 110. - 116. T. I. du Recueil. p. 191. ſeq.

„mechaniſmi legibus corpora humana convenientes motus recipiant, tanquam illius magnæ machinæ partes. Verum *an id eſt poſſibile*, ut ejusmodi motus, & tantum variati, atque ſunt motus hu„mani corporis, producantur puro mechaniſmo, „etſi voluntas & ſpiritus non agant in corpora„? Puto id eſſe *omnino* poſſibile; Sed DEO. Volitiones iſtæ ſunt limitatæ & *finitæ gradibus* & *numero*, ſuntque à DEO *præviſæ*: Quidni poſſint motus illis reſpondentes (p), artificioſa machinæ ſtructura obtineri ab eo, qui utrumque pernovit, & cujus potentiæ atque ſapientiæ fines non ſunt? Variant ſane mirum in modum appetitus: Sed variant non minus organa noſtri corporis, atque corpora, quibus cingimur, & quæ agunt in noſtra organa. Cedemus tamen, ſi quam Vir Doctiſſimus noſtræ hypotheſeos *repugnantiam* demonſtraverit.

§. 27. An id eſt *credibile*, quod, ſi quis ho„mo decenat, atque adeo integro menſe præſciat, „quid ſit hoc die, hac hora acturus? An id, in„quam, eſt credibile, quod corpus, virtute puri „mechaniſmi, ab initio creationis in mundo cor„poreo producti, exactiſſime iſtis ſpiritus humani „decretis ſeſe accommodaturum ſit tempore deſti„nato„? Non diffiteor, terrere quæſtiones hujusmodi; Sed an *impoſſibilitatem* ſimul evincunt? Ego autem non dubito, quemadmodum in præſenti mundi repræſentatione ſatis cauſſæ fuit, ut id deſiderium

p) Dum *non repugnent* mutuo; *quales* neque voluntatis & ſpirituum opera præſtari poſſe, facilis, opinor, admiſeris.

derium vel decretum in anima inde enatum ſit; atque in conſequenti ſatis argumentorum, ut priſtinum decretum iterum in mentem redierit: Ita in præſenti mundi facie ſatis rationis eſſe, ut producantur in corpore motus decreto illi reſpondentes (q); atque in conſequenti ſatis cauſſæ, ut prior motus redeat, atque novum deinceps, ſed priori ſuccenturiatum, & conſentaneum producat.

§. 218. "Secundum hanc hypotheſin, omnes „*Philoſophicæ ratiocinationes*, phænomenis & expe„rientia fundatæ, *fiunt inutiles*„. Atqui hoc liberalius illatum videtur. *Ratiocinationes factis nixæ*, v. g. radiorum luminis natura heterogenea, experimentis concluſa Nevvtonianis, atque infinita hujusmodi, conſtanter ſubſiſtunt. Quodſi autem in *judicio* plus dicas, quam eſt in *facto*, id & inutile eſt, & noxium. Utinam illa penitus aboleri poſſent (r). Ego *gratias Carteſio & Carteſianis* habeo,

q) Dico: Motus *decreto* reſpondentes; non, executionem decreti. Namque & *huic* in *mente* propoſitioni, quod *propediem ſuſcipienda ſit actio*, *ſuus* in *corpore* motus reſpondet: Alius illi, cum jam jam eo connititur anima, ut ſenſationem illam in ſeſe producat, tum enim in corpore reſpondet motus quoque, quo *executio* perficitur decreti, non *deſtinatio* tantum, & a certo tempore ſuſpenſio.

r) Atque utinam Doctiſſ. *Clarkius* ubique *æqualem* rebus attentionem adhibere dignatus eſſet! Ita recte idem diſſerit ſimilia noſtris, quando ad *Collinſii* argumentum aliquod ita reſpondet in animadverſionibus. "De ce, „qu'un homme fait *toujours* ce, qu'il juge raiſonnable, „il ne s'enſuit pas, que l'experience prouve, qu'il y

beo, atque omnibus illis, qui docent, experientiam ponderare circumſpectius. Si quis eam *inutilem* reddit, faceſſat ille ex circo Philoſophorum! Sed audiamus.

§. 219. "Quodſi enim vera eſt Harmonia Præ„ſtabilita, homo *nec videt*, nec audit, nec ſentit „quicquam, neque movet corpus ſuum: *Imagina„tur* ſibi *tantum*, ſe videre, audire, ſentire & „movere corpus ſuum „. Si *cum Idealiſtis* rem haberet *Clarkius*, negarent illi, quod experientiæ contrarium ſit, ſi dicas, *videri* id ſaltim nobis, quod ſentiamus, quod moveamus corpora: Sed bene eſt, quod nos *ipſa quæſtione* noſtra *utrumque* admittamus, & *videri* id nobis, & *fieri* illud quoque. Illud non intelligo, quomodo id Harmoniæ Præſtabilitæ adverſetur, ut dicam, *videre hominem*, audire, & ſentire, & movere corpus ſuum. Ad *ſenſum* pertinet in *corpore* motus, in *anima* perceptio: Utrumque habet *homo* in Harmonia Præſtabilita; namque etiam hic eſt *compoſitum* quid ex anima & corpore: Itaque ſentit homo *. Eodemque

„a de la *neceſſité*, qu'il le faſſe. *La concomitance* ici „*n'eſt* nullement une preuve, qu'il y a *une liaiſon phy„ſique*„. Vid. Recueil T. I. p. 382. Verum, quid aliud eſt, quod noſtra dicit, aut ſupponit ſententia, quam, quod *etiam hic* concomitantia rerum non ſit *phyſica* connexionis indicium. [Ita ſcil. preſſa in ſiniſtro latere veritas erumpit e dextro. Cur duplici pondere & menſura utimur, atque nunc ex concomitantia nexum ipſi arguimus phyſicum, nunc ſequi illum negamus?]

* Sed *anima* non ſentit, non videt, non audit. Eſt hoc

que modo dicendum eſt, *hominem movere* corpus ſuum: Sed, *animam* movere corpus, propriiſſime non dicimus; at neque id experientiam poſtulare oſtenderis.

§. 220. "Et, ſi homines perſuaſi eſſent, quod „corpus ipſorum nihil ſit præter machinam, & „quod omnes ejus motus, qui voluntarii viden„tur, producantur legibus neceſſariis mechaniſmi „materialis, ſine omni influxu vel operatione ani„mæ in corpus: *Facile inferrent*, hanc machinam „eſſe integrum hominem, atque animam Harmo„nicam in Syſtemate Harmoniæ Præſtabilitæ nu„dum eſſe figmentum atque vanum phantaſma„. *Iſti* quidem *rei cautum eſt* alibi ſufficienter. Animam enim in homine immaterialem atque ſpiritualem ex *conſcientia*, ex *modo* repræſentationis mundi, qui fit ab anima, &c. cum *Carteſio*, *Leibnitio* & *Chr. Wolſio* ſatis manifeſte defendimus, ut ab iſta hominum præcipitatione nihil metuamus: Quod enim fit in corpore, quodque ipſi ſupra plenius de corpore oſtendimus, ſatis adhuc à perceptione, reflexione, conſcientia & modo repræſentationis animæ diſtare, facile deprehenditur ab intelligentibus (s). Neque tamen indignamur iſti *cautelæ* *Clar-*

Apoteleſma hominis, ſuppoſiti totius, perſonæ compoſitæ ex animo & corpore; in quo utraque pars agit, quod ſuum eſt; motu quidem in corpore, ſed perceptione in animo. Ubi alterutrum deeſt, ſenſus non eſt.

s) Conferas tamen, ſi placet, *Chr. Wolſium* in Metaphyſica, qui diſtincte rem omnem explicuit §. 738. ſeqq.

Clarkianæ, quoniam illi majus periculum eſt à diſcipulis Metaphyſicæ *Lockianæ*, qua dubium relinquitur, *num* fieri non poſſit, ſaltim divina accedente opera, ut materia poſſit *cogitare?*

§. 221. "Porro: Quam *difficultatem* evitamus „hypotheſi adeo ſingulari? Nullam ſcilicet, præ„ter eam, quod concipi non poſſit, quomodo „ſubſtantia immaterialis agat in materiam„? Evitamus illam ſane: Sed non tamen negamus, poſſe ſpiritum agere in corpora. Quare hæſitemus de anima, *aliam* ſupra cauſſam allegavimus, *quam generaliter* naturam ſpiritus. Quales autem, & quantas de cetero difficultates ea hypotheſi declinemus, id legas licet in §. 126. &c.

§. 222. "Deinde an *difficilius eſt concipere*, „quod ſubſtantia immaterialis agat in materiam, „quam concipere, quod materia in materiam„? Ita videtur ſane! Concedes Tu quidem, corpus poſſe concipi pellere aliud, percutere, contingere, adeoque impetum à reactione limitatum imprimere, poteſt vis impreſſa alicujus corporis concipi à concurſu aliorum varie modificata, determinata, directa: De ſubſtantia immateriali nihil ſimile poſſum concipere. Cetera notum eſt, quid *Leibnitius* de *communicatione motus* corporum cenſuerit.

§. 223. "Annon *eadem facilitas* eſt concipien„di, *quod* certæ materiæ portiones poſſint eſſe ob„ligatæ, (ita Gallus interpres: Peuvent être obli-

gées;

Itemque Illuſtr. *Leibnitium* in Principiis Philoſophiæ §. 17. & paſſim alibi.

gées; Germanicus: *veranlaſſet*; Anglicanum vero Clarkii diſcurſum videre non licuit) ut ſequantur „motus, & inclinationes animæ, ſine impreſſione „corporea; *quam*, *quod* certæ materiæ portiones „obligatæ ſint ad ſequendos motus ſuos reciprocos, „vi unionis aut *adhæſionis* ſuarum partium, quam „*nullo mechaniſmo* explicare licet: Aut quod radii „luminis reflectantur regulariter à *ſuperficie*, quam „*nunquam contingunt?* Cujus quidem rei plura ipſis „oculis experimenta exhibuit in *Optica* ſua *Iſaacus* „*Newtonus*.

§. 224. Ego vero *non concipio*, quomodo corpus ſequi poſſit inclinationes animæ *ſine impresſione* in corpus facta, aut ſine organis in corpore aptatis, quorum ope, mechanica conſecutione, motus ſuccedant. *Præſtaret* vero *rem laude dignisſimam*, qui res hujusmodi faceret intelligibiles, ſi fieri tales poſſint. Num *adhæſio* particularum in corporibus nullo poſſit mechaniſmo explicari, id fortaſſe liberalius dictum eſt in re *nondum* deducta ad liquidum. Neque puto, impoſſibilitatem deducendi ex rationibus mechanicis firmitatem, unionem & adhæſionem corporum ſive demonſtratam, ſive demonſtratu facilem eſſe in poſterum. Sin hiſtorice dictum eſt, de noſtris artibus, quatenus hucusque id ſufficienter & exquiſite nemo præſtitum dedit: Omnino id fatendum puto. Illud autem *de actione in diſtans*, per *Newtonum* (t) Philoſophiæ reſti-

t) In *Optica* ſua p. 392. 474. 526. 534. 565. edit. Gallicæ Amſtelodamenſis A. 1720.

reſtituta, *Leibnitio* hactenus opponi non poteſt, qui ſuum in ea re diſſenſum (u) antea teſtatus fuit. Neque illa ſine omni exceptione experimenta putem, ſi iſti rei inhærere liceat (x).

§. 225. Atque iſta quidem breviter dicta ſunto ad argumenta magni in Anglia Theologi atque Philoſophi, quæ tanto ſpecialius hic ediſſerere placuit, quod nuperus *Leibnitii* defenſor, Vir Clar. *Ludov. Phil. Thümmigius* generali ad *Wolfianas* Metaphyſicæ Inſtitutiones provocatione hic acquieverit, atque *alias* potius Clarkianæ reſponſionis partes examinaverit. Cetera non miror, maximis illis atque illuſtribus Viris, *Leibnitio* hinc, atque illinc *Newtono* & *Clarkio* convenire in *theorematis* Metaphyſicis non potuiſſe; diſſident enim in *principiis*.

§. 226. Idemque accidit eidem *Leibnitio*, quando *Animadverſiones* fecit *in Theoriam medicam veram*, iisdemque ſuam de Harmonia Præſtabilita ſententiam immiſcuit. Videas enim, Viros Doctiſſimos, *Leibnitium* atque *Stahlium* tantopere in principiis diſcordare, ut aliquoties uterque fateatur,

u) Diſcours ſur la conformité de la Raiſon & de la Foi §. 19.

x) *Inflexionem* ſane *Luminis* a Franc. Maria *Grimaldo* obſervatam primo, deinde amplius ab Illuſtr. *Nevvtono* confirmatam, & *pluribus* hodie Philoſophis, nuperrime etiam *Chr. Wolfio* in Exper. Phyſ. T. II. p. 487. ſeqq. probatam, non negavero: Neque tamen, eo facto demonſtratam corporum *in diſtans* actionem, aut attractionem mutuam, conceſſero.

tur, ſe non intelligere, *quid* alter *velit?* Ut ſæpenumero uterque *miretur*, qui fiat, ut hæc talia alter eloquatur? Ego quidem videor mihi intelligere *Leibnitiana:* De *Stahlianis* idem non dixero aſſeverate; nihil ægre laturus, ſi quis, Stahlianæ Philoſophiæ innutritus, contrariam meæ declarationem publicaverit; gratias etiam habiturus, ubi illam de motu theoriam tradiderit explicite.

§. 227. *Leibnitius* quidem in Animadverſionibus ſuis Nro. 26. ait: "Ad quæſtionem, quidnam „ſub actionum vitalium organicarum adminiſtra„tione tribuendum ſit animæ, *ex meo* Harmoniæ „Præſtabilitæ *Syſtemate* reſpondebitur, *tribuenda* ei „*omnia*, ſi corporis obſequium ex conſenſu ſpe„ctes: Tribuendum vero *nihil*, ſi quid reluctanti „imperaretur. Miraculi quoddam genus foret, ſi „anima in corpore aliquid efficeret *præter* ejus na„turam. Unius hoc DEI proprium eſt, aliquid „rebus inducere poſſe, præter earum leges„.

§. 228. Ad iſta Vir Doctiſſimus in Enodationibus ſuis p. 115. "Quantum ex iis, quæ hic „afferuntur, hariolari poſſum, puto *Harmoniam* „*Præſtabilitam* nihil aliud eſſe, niſi *naturam* illo „ſenſu acceptam, quo de lege quaſi poſitiva divina „accipi ſolet, *ſecundum quam omnia fiant, uti fiunt*„. In conſequentibus hinc infert, conſiderationem illius *nullam* patere *niſi à poſteriori:* Magnum vero eſſe poſtulatum & nullam excuſationem admittens, veram harmoniam à poſteriori ad priora formare velle &c. *Iterumque* rem ita concipit, quaſi aut hoc diceret *Leibnitius*, aut hoc ſaltim intenderet,

eſſe

eſſe harmoniam inter agens & patiens, quatenus agens agat *ſecundum receptivitatem* patientis.

§. 229. Equidem non eſt hæc *mens Leibnitii* in verbis allegatis, quod anima efficienter agere poſſit in corpore, quæ non excedant receptivitatem corporis, cetera autem non poſſit: Quem Viro Doctiſſimo *conceptum ex eo ſubnatum* eſſe ſuſpicor, quod *Leibnitius* contrarium ſuæ deciſionis miraculum dixerit, atque id DEO ſoli adſcripſerit. In Philoſophia enim *Stahliana*, cum anima poſſit agere in corpus, ſed proportionaliter, ut ille vult, diſpoſitioni corporis atque functionibus ejus: Verbo, ſecundum receptivitatem ejusdem naturalem; hinc illi id unum eſt miraculum DEO proprium, ſi ultra receptivitatem corporis naturalem aliquid fiat. Sed meminiſſe poterat, in Philoſophia *Leibnitiana* rem ſecus habere, [nec admitti, quod anima phyſico influxu corpus moveat].

§. 230. Verba itaque Leibnitiana hoc dicunt, animæ *omnes* corporis actiones vitales organicas poſſe tribui, ſi reſpectum ſaltim illum Metaphyſicum attendas, qui ad mutuas & harmonicas corporis & animæ determinationes pertineat, quatenus corporis mechaniſmus, ita, non aliter, à DEO diſpoſitus eſt, ut animæ ſuis motibus conſentiat. *Nihil* poſſe tribui, ſi influxum Phyſicum, ſi realem actionem intelligas, cujus principium activum & productivum non ante fuerit in ipſo corpore. Quid utrumque hoc ſibi velit, puto manifeſtum eſſe ex antecedentibus.

§. 231.

§. 231. *Unde* autem *harmoniam* iſtam *intelligamus*, non difficile eſt oſtendere: Harmoniam motuum voluntariorum cum perceptionibus diſtinctis, affectuum corporeorum cum confuſis, *experientia* cognoſcimus: Quis enim eſt, qui non in ſe deprehendat, moveri brachium, cum id cogitat, æſtuare ſanguinem, cum iraſcitur? Ceterorum in corpore motuum cum perceptionibus animæ obſcuris harmoniam colligimus *ratione*. Sed non repetam iſta denuo: Vide, ſi placet §. 94. 95. & paſſim.

§. 232. *Pergit* porro *Vir* Doctiſſimus: "Cum „autem *liberum* agens etiam *poſſit*, ſi non perficere, tamen *audere*, quod fieri *non poſſit*: Et hoc „maxime familiare ſit *humanæ* animæ, ita uti ho„die eſt ------ Ubi hic manet *harmonia* illa *præſtabilita* unice à *poſteriori ad prius?* An ergo illa, quæ fiunt cum ſumma contentione (licet effectu non potiantur) *non fiunt*, *non exiſtunt*, *non vere ſunt?* Aut eſt aliquid, imo plurimum, quod ſit & fiat, nihil obſtante *ulla harmonia præſtabilita*, ſed *extra ipſam*; *ab* alio plane *principio* & *ſecundum* plane aliud, & quonam referendum? An ad po„ſitivam *dis-harmoniam*, *etiam præſtabilitam?* Certe „enim & hoc, aut *ab* alio principio, aut *ſecundum* „aliud principium, *contrariæ harmoniæ* fieri neceſſe „eſt„.

§. 233. Poſſes mirari, quid Vir doctus impugnet, niſi ex ante dictis conſtaret, *ipſum ſic intelligere Leibnitium*, quaſi à poſteriori voluiſſet concludere, tantam eſſe inter animam & corpus harmo-

harmoniam, ut in actione animæ in corpus *illa nunquam agat, neque agere moliatur ultra receptivitatem* corporis. Iſti ſane ſententiæ opponi poſſunt conatus ejusmodi, qui intentum finem atque effectum non conſequuntur. Verum illa non dicimus: Neque adeo nobis iſta poſſunt objici.

§. 234. Si tamen forte quæſieris, quomodo in *conatibus*, ejusmodi, quos vocamus (y), *irritis*, inter ſe anima & corpus conſentiant? Breviter ita habe; In corpore v. g. Beſnierii, Bernoini, & aliorum eſt impetus volandi, reſiſtunt autem iſti conatui niſus corporum ambientium contrarii, eoque fit, quoad hunc effectum viribus adhibitis majorem, irritus: In anima eſt niſus ad repræſentationem ſive ſenſationem iſtam volatus; reſiſtunt autem iſti appetitui repræſentationes contrariæ, reſpondentes iſti corporum ambientium niſui contrario: Itaque fit, ut appetitus ille ad novam hanc repræſentationem careat hoc ſuo effectu. Ita vides, quomodo & *in hoc caſu* maneat animæ & corporis *harmonia*. Memineris vero, me, dum repræ-

y) Dico: *Vocamus*. Proprie enim, & *philoſophice* loquendo, nullus *conatus irritus* eſt: Quoniam unicuique cauſſæ actioni reſpondet effectus æquipollens viribus ad eum præſtandum adhibitis, etſi vires aliquando minores eſſe poſſint, quam ut reſiſtentiæ omni ſuperandæ ſufficiant, & deſtinatum a Te effectum (ſed viribus majorem) obtinere poſſint; quo ſenſu *communiter* conatus irritos vocamus, qui inſufficientes ſunt effectui, cui deſtinantur, obtinendo, etſi effectum ſibi æquipollentem ſemper obtineant. Verum de illo nolim hic anxie diſſerere.

repræſentationes dico, aut perceptiones niſus contrarii in corporibus ambientibus, *non* loqui *de* perceptionibus *diſtinctis*, *neque* de *claris*, quarum poſſumus eſſe conſcii: Sed de obſcuris, quarum etſi conſcii non ſimus, exiſtentiam in anima ſuperius adſtruximus, & facile pluribus oſtendere poſſemus.

§. 235. Neque nunc erit difficilis reſponſio ad *Quæſtiones Viri Celeb.* " Velim tamen, inquit, ut „monſtretur, *annon anima* multa *posſit*, imo *ſoleat* „*tentare*, *machinari*, *moliri*, *contendere*, maxime omnium autem velle, & ſperare, *ultra receptivitatem corporis* & rerum corporearum? An *auſus hi*, appetitus, tentamina etiam organica, *nihil ſint*; licet *effectu inania ſint?* *Unde* hoc *habeat corpus*, *ut animæ multum*, imo *plurimum* etiam ro *talibus* auſibus *obſequatur*, citra ullam realem *proportionem* ad propoſitos *imposſibiles fines?* An etiam *hoc obſequium* corporis ab *harmonia* aliqua *præſtabilita injunctum* & inditum ſit, ut *fruſtra* obſequatur„?

§. 236. Supponunt etiam hæc interpretationem priorem: Sed *reſpondeamus* tamen ex *vero Syſtemate*. Velle animam multa, quæ fieri non poſſint, compertum eſt. Auſus & appetitus iſti, ſunt aliquid in anima: Sunt etiam aliquid in corpore, quatenus & in illo conatus quidam illis reſpondent; non conſentirent alioquin anima & corpus. *Non carent* tamen *omni effectu:* Etſi enim non conſequantur effectum omnem intentum; eatenus tamen in ſubſequentes animæ & corporis determinationes coinfluunt, quatenus aliquoties diximus, ſtatum

ſtatum utriusque conſequentem determinari ex antecedente: *Unde hoc habeat corpus*, ut & in illo ſit aliquis conatus, etſi ille perfici non poſſit, facile determinabitur. Habet eum conatum *ex illis* in mundo corporeo cauſſis, ex quarum repræſentatione in anima enata eſt illa voluntas, ſpes aut appetitus. Denique is in corpore conatus neque, ut diximus, omnino eſt fruſtraneus, etſi reſpectu hujus præciſe intenti finis ſit inſufficiens; neque id corpori *magis incongruum* eſt, eſſe in illo impetus, quibus reſiſtitur, quam animæ, ut appetat iſta, quæ non poſſit aſſequi. *Nihil* igitur in *hiſce quæſtionibus* ſolvendis requiritur, quod harmoniæ præſtabilitæ, rectius intellectæ, adverſetur.

§. 237. *Alter Viri Celeberrimi locus*, quem fateor *mihi* adhuc *obſcuriorem* viſum fuiſſe, continetur in reſponſione ejus ad Exceptionem Leibnitii quartam p. 143. 144. de quo, ut faciliorem illum Lectori exhibeam, ita mihi videtur, *opponi* hic Harmoniæ Præſtabilitæ, ſive legibus naturæ *duo* potiſſimum; excludi iſtis *ortum* rerum omnium à *prima* quadam *cauſſa*, & directionem atque *providentiam* divinam. Audiamus Verba illius. "Quod „*Harmoniam* illam *Præſtabilitam* attinet, quibus „vocabulis, ſeu mero ſono variante Dom. Auctor nominat illud, quod alii ſive diſerte vocabulis, ſive diſcrete ſenſu locutionum, *leges naturæ* vocaverunt, aut ſuppoſuerunt; ſecundum quas, cum omnia, & quidem *immutabiliter*, & perpetuo fieri & impetrari Dn. Autor cum aſſeclis harum opinionum credi velit, quid aliud expectare poteſt, quam

ut

ut in infinitum procurrenti atque nullum finem habenti, *numero* corporum; & pariter infinito, nullum finem habenti *numero*, activarum incorporearum motricium facultatum, ſeu entelechiarum, etiam reſponderi poſſit *infinitas* ortus, ſeu nullus terminus *præſtabiliendæ* ſuæ *Harmoniæ*, unde *inceperint*. Quemadmodum infra, in exceptione vigeſima prima, etiam edicitur, quod entelechiæ illæ etiam *nunquam ceſſaturæ ſint*, aut abolitum iri, credi debeant. Ex quibus omnibus implicationibus, nunquam certe ullatenus, nedum fortius, mens humana, vera aliqua ſcientia pertingere poterit ad „apodictice ſtabiliendum *primæ cauſſæ* actum, pro „ortu harum rerum *undique* infinitarum„.

§. 238. Velim autem hic notes (1.), Harmoniam Præſtabilitam *non eſſe idem* cum legibus naturæ; *leges* vero *naturæ eſſe medium* id, quo DEUS Harmoniam illam obtineat. (2.) Fieri omnia ſecundum leges naturæ *non immutabiliter*; namque & *ipſæ* ſunt DEO *mutabiles*. Sin hoc ſaltim velis, omnia, quæ à natura fiant, fieri ſecundum illas leges, id adeo certum eſt, ut oppoſitum involvat contradictionem. (3.) Opponere hic Virum Doctiſſimum *non ſoli Leibnitio*, ſed *omnibus Philoſophis non Epicureis*, hoc eſt, qui leges naturæ ſtatuant, quibus mundum DEUS regat: Quicunque enim *caſus* negant, illi *leges* naturæ tenent. (4.) Si quis eorum ſtatuat *leges immutabiles* atque neceſſarias, tranſigat ille cum Viro Celeberrimo. A Leibnitiana Philoſophia id adeo alienum eſt, ut potius ille primus fuerit, qui veram legum illarum origi-

nem detexerit, non conſiſtere in neceſſitate aliqua bruta & immutabili, verum in electione entis ſumme intelligentis libera & ſapienti? Neque conſequi illas ex eo, quod Geometricum eſt in corpore, ſed pendere a principio altiori *(z)*.

§. 239. Quod ad rem ipſam attinet, obſerves (5.), dum Leibnitius *infinita numero corpora* in Univerſo admittit, id eo valere, quod in reſolutione & diviſione corporum non liceat devenire ad ultima, adeoque mundus complectatur corpora infinite multa. Infinitatem ortus vero (6.) eo ſenſu, quod *praſtabiliendæ* ſuæ Harmoniæ, *nullus* unquam *terminus* fuerit, is nunquam dixit. Pertinet hæc quæſtio

z) *Quoties* id jam inculcavimus? Confer tamen, ſi placet, elegantem locum, quem, neſcio, num ante allegaverim? Eſt epiſtola *Leibnitii* in hanc rem ſcripta in Journal des Sçavans 1691. 18. Juin p. 386. ſeqq. Eam ſic finit p. 390. & 391. Vir illuſtris: „ Cette „*conſideration* me paroit *importante*, non ſeulement „pour connoitre la Nature de la ſubſtance étendue, „mais auſſi pour ne pas mépriſer dans la Phyſique les Principes ſuperieurs, & immateriels, au prejudice de la pieté. Car, quoique je ſois perſuadé, que *tout* ſe fait *mécaniquement* dans la nature corporelle, je ne laiſſe pas de croire auſſi, que *les Principes* mêmes *de la Mécanique*, c'eſt à dire, les premieres *loix du mouvement*, ont une origine plus ſublime, que celle, que les pures Mathematiques peuvent fournir. Et je m'imagine, que ſi cela étoit plus connû, ou mieux conſideré, bien des *perſonnes de pieté* n'auroient pas ſi mauvaiſe opinion de la Philoſophie *Corpuſculaire*, „& les Philoſophes Modernes joindroient mieux la „connoiſſance de la Nature à celle de ſon Auteur„.

quæſtio ad *æternitatem* mundi, (ſic ipſe Vir Clar. p. 143.) de qua ille longe diverſum loquitur in Epiſtolis ad Clarkium. Audi Virum in ep. V. §. 56. " Abſolute loquendo poteſt concipi, Univer„ſum cœpiſſe prius, quam revera cœpit„: Et paulo poſt: "Sed an id rationi & ſapientiæ divinæ „conveniens, alia quæſtio foret &c. „. Idemque (7.) dicit ibidem de *fine*, poſſe concipi prius terminatum, ſi quid fini ejus demere volueris, non autem eſſe rationabilem eam imminutionem.

§. 240. Itaque (8.) ſatis patet, quam id *ortui rerum* & dependentiæ à prima cauſſa *non repugnet*, quod de infinito rerum, etiam præſentium, numero Leibnitius edixit. Quomodo autem (9.) ipſa hæc *Harmonia Præſtabilita*, omnibus illis, qui eandem tuentur, fortiſſimam *primæ cauſſæ, Deque demonſtrationem exhibeat*, id deinceps ſuccincte docebo Sectione Diſſertationis ſeptima ſeq.

§. 241. Alterum Cel. *Stahlii* argumentum hoc eſt: "Si vero quidquam minimo minus eſſe po„teſt, eadem illa menſura, nempe in nihilum nul„la, ex his tricis, admittere, nedum eruere poterit, *primæ illius cauſſæ* adhuc *perpetuum influxum*, adeoque verum *providentiæ* ſupremæ indeſinentem concurſum, gubernationem atque *directionem*; præſertim ſi *Harmonia* illa *Præſtablita*, non aliquid ſimpliciſſime Metaphyſicum, abſtractum, ſit habendum; ſed aliquid reale, *modum* & *menſuram activi„tatis* illius *motoriæ* entelechialis, in ordinem *invio„labilem cogens*, aut intra illum *coërcens*„.

§. 242. Neſcio vero ego, quid *hic* in mentem venerit *Viro Clariſſimo*, aut quomodo id ex noſtris conſequi ſententiis vel videri poſſit. (1.) Harmonia Præſtabilita eſt aliquid *Metaphyſicum*: Sed obtinetur *legibus naturæ*, quæ ſunt aliquid reale. (2.) Realia omnia pendent à DEO, idque in fieri, eſſe, & conſervari. Leibnitius in Theod. §. 377. „Jam ſupra ſtatuimus divinum concurſum in eo „conſiſtere, quod ipſe nobis aſſidue largiatur, *quic*„*quid* in nobis & actibus noſtris eſt *reale*, quate„nus id perfectionem aliquam involvit„. Habes *concurſum*: (3.) Audi & *providentiam* & gubernationem & directionem. Idem in Epl. II. ad Clarkium §. 8. 9. "Non dixi, mundum corporeum eſ„ſe machinam aut automatum, quod ſine DEI *in*„*terpoſitione* progrediatur, ego urgeo ſatis, quod creaturæ illius *continuo influxu* opus habeant. Ea ſententia non excludit *providentiam* aut *gubernationem* DEI, ex adverſo illam perficit. Vera DEI providentia requirit *perfectam proviſionem*; ſed ul„terius requirit, non ſolum ut perfecte *præviderit*, „ſed ut etiam omnibus *providerit*, mediis conveni„entibus præordinatis„. Atque ea res (4.) eſt adeo manifeſta, ut Vir Doctiſſimus *Sam Clarkius*, poſt acceptas illas reſponſiones objectione ſua ceſſerit (a), quantumvis cetera adverſatus fuerit opinionibus

a) Ita enim ille Reſp. II. §. 11. p. 26. "Quand on dit, „que Dieu conſerve les choſes; ſi l'on veut dire par „là, qu'il agit actuellement ſur elles, & qu'il les „gouverne en conſervant & en continuant leurs étres, „leurs forces, leurs arrangemens, & leurs mouve-

ibus Leibnitianis. Si plura in eam rem & expli-catiora poſtules, potes (5.) Wolfianas Metaphyſicæ nſtitutiones conſulere §. 1054. ſeq. Illud obiter addo, (6.) ordinem in fine paragraphi *inviolabi-lem* dici, ſcilicet *naturæ*: Non *DEO*. Conf. §. 238. n antecedentibus.

§. 243. Dixi autem iſta prolixius, quoniam *Leibnitius* in ſuis Exceptionibus ad priorem locum *ria ſolum* verba reddidit, poſteriorem vero in Re-plicationibus non vidit, editum demum A. 1720. Ita enim ille in Exceptionibus p. 221. "Quid ſit „Harmonia Præſtabilita, nunc demum ex iis credo „intelligetur, quæ dicta ſunt ad num. 21. Itaque „quæ hic contra diſſeruntur, *ſcopum non feriunt*„. Fefellit autem ſpes illa Virum Illuſtrem: Ita enim Cel. *Stahlius* ſubjicit. "Quid aliud ſit Harmonia „Præſtabilita, quàm quod ego recte & ordine con-„jeci; unde quæſo intelligere potuiſſem, ex omni-„bus aut ſingulis, quæ exceptione 21. dicta ſunt, „ne quidem *nomine* hujus harmoniæ *ſerio* repetito: „Tantum abeſt, ut ſcopum ſibi propoſitum ferire „potuiſſet.

 §. 244.

„mens; c'eſt preciſement ce que je ſoutiens. Cui „confer. Reſp. Leibnitii III. § 16. p. 37. Je n'ai ja-„mais donné ſujet de douter, que la conſervation de „Dieu eſt un préſervation, & continuation actuelle „des étres, pouvoirs, ordres, diſpoſitions & motions, „& je crois peut-être l'avoir mieux expliqué, que „beaucoup d'autres„. Neque poſthac plura vel op-poſuit, vel deſideravit in hoc negotio *Clarkius*, etſi nondum ſtatione deceſſerit, & duas adhuc reſponſo-rias Leibnitio oppoſuerit.

§. 244. Atqui & *nomen* eſt eodem, quo ſemper, ſenſu, in dicta Exceptione 21. art. 2. & *explicatio* Harmoniæ Præſtabilitæ pleniſſima continetur art. 1-7. pag. 175. ſeqq. Patebit id, ſi cum noſtra hac exercitatione velis locum componere. Verum iſta de *Stahlianis* ſufficiant, dicta *ſalvis*, quos cetera Viri in Rem Medicam merita poſtulant, *honoribus !*

§. 245. *Supereſt*, ut *ſpicilegii loco* ſubjiciam, quæ interdum ex me quæri memini, aut Syſtemati huic obverti: Sunt illa hujusmodi: " Si animæ „cogitationes à corpore non pendent, ſed ſuo or„dine & legibus pro animæ natura mutuo conſequuntur: *Cur illa non pergunt* corpore utcunque affecto? Cur *cerebro* læſo turbantur? Cur in *turbinem* acti, neſciunt, quid agant? An iſte corporis in gyrum & turbinans motus cogitationum animæ conſecutionem turbare poteſt? Aut quid hic rei agitur? Cur *cerebrum* mage ſequuntur animæ repræſentationes, quàm aliam quamcunque corporis partem? Si ex animæ fundo omnia, cui bono *inſtitutiones*, *libri*, collegia, auditoria? Expectemus ſecuri, otioſi, &, ſi placet, dormientes, dum illæ ſe ideæ evolvant, quas Magiſtri aliis inſtillant, aut librorum lectio ingenerat? Si ordine ſibi perceptiones ſuccedunt, unde ſubitaneæ immutationes hominum, & *morum epochæ?* ut, quæ hactenus vir„tutem ſequitur anima, mox tota vitiis abripiatur? „& quæ ſunt plura hujusmodi „.

§. 246. *Non pergunt* ideæ corpore aliter affecto, quoniam animæ prior ſtatus, tanquam corpori harmo-

harmonicus atque Univerſi repræſentativus non minus in ſe habuit repræſentationem illius cauſſæ, qua corpus aliter affectum eſt, quàm prior corporum Status eam cauſſam fuit complexus. Itaque ex repræſentatione iſta priori non poteſt naſci alia repræſentatio, quàm qualis convenit ſtatui corporis poſteriori, qui naſcitur à priori. Vides *unde ſit perceptionum turba*, ab antecedanea perceptione *ejus*, *quod* motuum turbas produxit.

§. 247. *In turbinem acti* neſciunt, quid agant? *Dico cauſſam*: In turbinem ſi corpus agatur tuum, variantur impreſſiones corporum in organa ſenſus tua mirifice, ſic ut, breviſſimo tempore, & veluti momento, plurima, ſed minus fortiter, in illa agant. Jam anima ex noſtris inſtitutionibus repræſentat Univerſum pro ſitu ſui corporis in eo, itaque momento quaſi temporis, plurimas, ſed debiliores, & minus à ſe invicem ſecernendas rerum plurimarum repræſentationes, atque idearum ſucceſſiones, hoc eſt, perceptiones obſcuras habet, pauciſſimis intermixtis clarioribus & diſtinctioribus. Itaque neſcit ferè, quid ipſa agat, dum ſenſim iterum ſibi fiat conſcia; ad conſciendum enim requiri temporis aliquem tractum majorem minoremve, pro circumſtantiarum, aut ingeniorum ratione, diſcas ex Metaphyſica *Chriſt. Wolfii* §. 736.

§. 248. Cur *cerebrum* ſequatur *magis* animæ perceptio, quàm partes alias? facilis eſt ratio. Repræſentat anima Univerſum pro ſitu corporis *organici*,

nici, hoc eſt, ſenſuum organis præditi (b). Atqui ſenſuum organa confluunt in cerebro; hoc enim eſt quaſi receptaculum, & ſcaturigo motuum omnium, quatenus ab objectis impreſſorum atque in corpus diffundendorum. Hoc mediante motus ex aure vel oculis in pedem tranſit aut manum meam: Ut *communiter* docemus. Igitur, cum cerebri ſint præcipuæ in motu partes: Id præcipue ſequi oportet motuum perceptiones.

§. 249. Illa autem ſuppoſitio de ideis *ex animæ fundo* proditurís iisdem, *ſive media* ſcientiarum *adhibeas*, *ſive negligas*, *de moribus iisdem*, *ſive leges* ſint poſitæ, ſive non ſint: *Contradictionem* involvit;

b) Elegans in eam rem obſervatio eſt *Jac. Bernoullii* in Epiſtola ad Auctorem Diarii Pariſini, du Journal des Sçavans 1685. 19. Nov. p. 499. Ubi, recenſita methodo cœcos docendi Mathematica, de *Coeca* quadam *Virgine Genevenſi*, ipſo magiſtro litteras exarare docta, memorat, eam nonniſi talia ſomniaſſe, qualia interdiu agitaverat; imagines rerum, quippe non viſarum, nullas unquam concepiſſe. „Demandant quelque fois à cette *fille*, ſi elle ne *reſvoit* point en dormant, comme nous, & s'ils ne luy paroiſſoient point „*d'images* ou de phantoſmes: Elle luy reſpondoit, „qu'elle ne ſavoit ce que c'étoit que ces ſortes d'images; mais que quelquefois en dormant, il luy ſembloit, qu'elle manioit les objets, de même qu'elle „faiſoit en veillant„. Adeo ſequitur anima ſtatum corporis, eidemque conſentit, ut neque in ſomno ideas producat, quales conſtitutioni organorum naturali adverſentur. Eadem dixeris de illis, qui *inter urſos* educati rudes rerum pæne omnium, & ſtupidi fuerunt immaniter.

vit; Ideoque mirum non eſt, abſurda conſequi. Dum enim animæ ideas dicimus reſpondere ſitui corporis in Univerſo: Si diverſos corporum ſitus ſuppono, ſuppono & diverſas inter ſe animas, illis reſpondentes; aut, ſi hoc malis, diverſos ejusdem ſubjecti ſtatus. Itaque inferri non poteſt: Si ideæ ſcientiarum evolvuntur in me, dum frequens adſum docentibus; ſi mores mei ſunt compoſiti, dum leges intelligo in eam rem latas eſſe: Ergo ſi ego abſim, ſi leges deſint (*hoc eſt*, ſi alia ſit prioris loco anima, ſive ejusdem animæ ſtatus à priori diverſus) eædem hæ ideæ, iidem appetitus conſequuntur ex ſuis antecedentibus. Scilicet, ſi *data* differunt; differunt & *quæſita:* Si *antecedentia* diſcrepant; diſcrepant & inde *conſequentia* (c).

§. 250. *Epochas* vero hominum, in alia omnia à prioribus abeuntium, ordini rerum, quatenus

 ille

c) Neſciunt igitur ſane, quid vellicent, quicunque ex natura animæ, quatenus mundi pro *ſitu corporis* repræſentativa dicitur, hiante omnino conſequentia inferunt, animam, *ſibi Pariſiis* attendentem, dignoſcere, & tanquam in *ſpeculo* advertere, quæ in Vaticano *Romæ*, Conſtantinopoli in Gynecæo fiant? Quis illa *ſerio* opponere queat rerum peritis? Quis velit? Nimirum, *ex pumice aquam* poſtulas! Ex repræſentatione ſtatus rerum Pariſienſium, ut talium, clara & diſtincta, hoc eſt, ex ſtatu animæ Lutetiæ exiſtentis, immediate deduci vis repræſentationem rerum Romanarum claram vel diſtinctam, non tranſeundo per repræſentationes intermedias, ſed *per ſaltum*, eundemque abſolutum, non corpori magis quam animæ contrarium, & naturæ omnino univerſæ inimicum.

ille conſecutionem *generaliter* moderatur, adverſas non eſſe, facile concipias, ſi memineris, regulam, ordinem, formulam generalem, ubi aliqua immutata ſupponitur circumſtantia (d), producere diverſiſſima; Eadem terra venenatas & ſalubres ſucceſſive herbas alit & producit, eodem nutritionis ordine generali mediante. Tantumque abeſt, ut ejusmodi mutationes obſint ordini, aut viciſſim; ut potius & in abſolute neceſſariis, in *Geometricis* v. g. lineis idem obtineat, quod norunt illi, quos Geometria recentior docuit examinare ramos atque ductus curvarum, quæ *puncta flexus contrarii* habent, & *puncta regreſſus:* Nihilominus *æquationibus* ſubjectæ *regularibus* & *generalibus.*

§. 251. Denique *illud* prioribus Dubium, tam *hono-*

d) Poſſent multa in hunc locum congeri de *effectibus minutiarum* prægrandibus. Vide, ſi placet, *Leibnitium* in Theodic. §. 100. 101. *Wolfium* in Metaph. §. 508. Et cogita mutationes rerum ab unica quadam *ſcintillula*, pyrio pulveri illata, pendentes; examina mutationes ab exiguo *folioli* ſtrepitu factas in homine meticuloſo, noctem in ſilva tranſigente; & quæ ſunt plura ejus generis ubique obvia. Similia de *ſubitaneis* rerum mutationibus in natura occurrunt: Ut enim omnia ordine fiant, mutationes aliquando extantiores brevi tempore accidunt; ita idem fluvius, dum per aliquot milliaria vix aliquot pedes lapſu confeciſſe, per libellandi artem deprehenditur, ubi ad cataractas deventum eſt, caſu ſuo aliquot centenos poteſt conficere breviſſimo temporis & loci ſpatio, facturus *ſaltum*, etſi *non abſolutum*; neque enim ab extremo ad extremum devenit niſi per media eundo, eundo tamen quam celerrime, v. *Leibnitium* in Recueil T. II. p. 186. 187.

honoris, quam ſpecioſæ *difficultatis* cauſſa, pro coronide dictorum adjungimus. Influxum Animæ & Corporis phyſicum abnegavimus ideo, quod *proportionem* poſtulet inter agens & patiens; proportionem vero inter *res* heterogeneas, & *attributa* rerum heterogenea, ſpiritum & corpus, cogitationem & motum, non admittat eorundem incomparabilitas. Admonuit *Vir Eruditiſſimus*, eandem quoque *neceſſariam* eſſe & præſupponi in *concordia*: *Quæ* enim *Harmonia*, qui conſenſus eſt inter mutationes animi & corporis humani, ſi comparare illa & illorum attributa non liceat, *ſi nulla* motuum & perceptionum *proportio* obtinet? *Agnoſco* ſane, namque id ſuperius urgeo, proportionem *inter* perceptiones *&* motus *nullam* eſſe; niſi enim id fecero, conſequitur, motum aliquoties repetitum, auctum aut imminutum fieri perceptionem poſſe. *Non* autem exiſtimo, *neceſſariam* illam *Harmoniæ* noſtræ, *etſi* neceſſaria ſit *influxui*. Nimirum in Harmonia *unumquodque ſuas* ſibi res habet, determinationes ſtatuum præſentium ex *domeſtico* efficienti principio ſcaturiunt, non ex alieno: *Sufficit* igitur *ſimilitudini*, ſi mutationes *animæ* eandem *inter ſeſe* proportionem habeant, quam mutationes *corporis inter ſeſe* obſervant. Quodſi enim *perceptio* ad *perceptionem* ſe habeat, ut *motus* ad *motum*; ſi *motus* ad *motum*, ut *appetitus* ad *appetitum*: *Conſentiunt* utique mutationes utriusque ſubſtantiæ *in ſuis* perceptionum & motuum, appetituum & molitionum *ſucceſſionibus*. Facio hic, quod *Geometræ* ſolent, cum v. g. *in motu* corporum æquabili *ſpatium* exprimunt, *facto Celeri-*

tatis

tatis & *Temporis*: Neque, opinor, *harmoniam* negaveris inter ſpatium motu æquali decurſum, & factum ex Celeritate in Tempus. *An* igitur *tempori ſpatium* comparamus? res omnino heterogeneas? Non ſane. Novimus hoc velle geometras; cum duo corpora ferantur æquabili motu, *ſpatium unius* eſſe ad *ſpatium alterius* in ratione compoſita directa *celeritatis* & *temporis unius* ad celeritatem & tempus alterius. Igitur aut fallor ego, aut *ad harmoniam ſufficit*, ſucceſſiones repræſentationum inter ſe, & motuum inter ſe comparatas, ſervare eandem utrobique rationem. *Conſentiunt* illæ meo judicio, ſi ad motum corpori *inimicum ingrata* menti perceptio, ad amicum vero & *utilem grata* oriatur: Ad *duplum* prioris *dupla* (e), & ſic deinceps. Quodſi idem applicare ad influxum liceat, cedam univerſa heterogenei-

tatis

e) Erunt fortaſſis, quibus non ſufficiat, ad duplum ſequi duplam, ſed qui *abſoluta* æſtimatione *primum* gradum *primo* æquipollentem & proportionalem poſtulent. Nihil impedio, ſi poſſis: *Abſolutas* ego *quantitates* nullas concipio; quaſcunque autem concipio, menſuris intelligo, id eſt, rebus ejuſdem generis aliis, ad menſurandam quantitatem applicabilibus. v. ſi placet. §. 41. p. 39. not. l. Neque id *ſapientiæ* adverſum foret, aliqua initio determinare pro arbitrio, cetera deinde legibus & ordine ſtato deducere e ſimplicibus libere aſſumtis: Ea quidem methodo, quam in *arte characteriſtica* uſurpant intelligentes, ut *ſimplicia* quidem exprimant ſimplicibus, & arbitrarie electis, verum ita commode tamen, atque adeo ſapienter determinatis characteribus, ut *compoſitorum* characteres idonei poſſint e

tatis objectione. Alia vero in illo quidem caſu comparatio eſt.

§. 252. Atque ita *tandem exegimus inſtitutum* noſtrum, quatenus illud *ad* ſolvendas Celeberrimorum Virorum *objectiones* pertinet. Non dubito *eſſe plures*, hinc inde obvias, & interſperſas aliis ſcriptionum argumentis; *fore* etiam *plures* *, poſtquam

ſimplicibus compingi; non enim illud ſtatim indifferens eſt, quod arbitrarium dicimus.

* Non me ſefellit ſuſpicio. Vidimus tot plauſtra objectionum, ut de nullo argumento majora. Sed nolo actum agere. Quod hic aſſerui, verum eſt. Solvi omnes poſſunt, ſi diſtincte theſin concipias noſtram. Si quis dubitet, dicat ſpecifice, determinate, & diſtincte, quam objectionem aut nondum ſolutam, aut ſolutu difficilem putet; dicat publice, aut privatim; ſed dicat ſine ambagibus, ſine promiſcua plurimarum rerum confuſione & coacervatione; dicat ita, ut certo ad meam res notitiam perveniat: Dicam ego, ubi jam reſponſum ſit, vel, quid reſponderi poſſit, & debeat? Dicam vero modeſte, dicam diſtincte, dicam breviter, dicam ſemel, bis aut ter, dicam de uno tantum argumento, donec id finitum ſit, non de duobus, tribus aut pluribus. Ubi nihil proficias, tempori parcendum eſt. Neque capiunt omnes omnia: neque poſſunt omnes omnia exponere. Aliquando lectorum culpa aſſenſus deficit: aliquando Scriptorum. Conicas Apollonii Sectiones nemo intelligat, niſi poſt Euclidis Στοιχεια. Sed & poſt Euclidem facilius La Hirium legas, quam Apollonium, Patriarcham licet Conicorum, qui ſuperſunt, omnium.

poſtquam id Syſtematis ex aliquo tempore incipit invaleſcere: Confido autem, *novas* fieri difficultates *paucas* poſſe; *plerasque* aut diſerte ſolutas eſſe, aut *occupatas* ſaltim; *ceteras* ex univerſa ſententiarum compage *ſolubiles* ſpero. Et *malo* ſane *alioquin*, *caveri* objectionum *effectus* in Lectorum Auditorumve animis, diſtincta ſententiarum expoſitione, & demonſtratione, cum fieri poteſt, dilucida & plena: *Quam* teri tempus, onerari memoriam, affectari polyhiſtoriam, & ſuffocari diſtinctos rerum conceptus, per quæſitas objectionum plurimarum, atque obiter ſolutarum *condenſationes.* Subtiliſſimas quidem limitando reſolvimus communiter: Limitatione oſtendimus, ſequi aliud, quam nos tueamur; aut ſumi aliud, quam concedamus: Igitur determinata ſententiæ & *diſtincta cognitio*, cum attenderis negotio, *ſufficiet.* Sed vero hanc viam ſequamur *alias*: *Primam* placuit commentationem accommodare ingenio multitudinis; ita factum eſt, ut rem eandem, non ſane volentes, ſæpenumero diverſis enunciare locis, & quæ minus neceſſaria videbantur nobis, diducere coacti ſimus. Finiamus aliquando ſermonem, &, quæ ſuperſunt, pauca *presſius* perſequamur.

SECTIO

SECTIO SEPTIMA,

De
Conſectariis hujus Syſtematis Utilitatibus.

§. 253.

DUm conſectarias *ex* Syſtemate *noſtro Utilitates* advoco, *non* ſane *generaliter* enumerabo, quæ ſint *Unionis* inter Animam & Corpus mutuæ *commoda* ſimul & *incommoda*. Accedant Cel. *Lamium*, ſi qui ejus rei curioſi fuerint. De illo enim accepimus (f), enumerare Virum Doctiſſimum inter *incommoda* Animi, ex unione pendula, quod ſpiritus, pretioſiſſimarum veritatum contemplationi aptatus, transferre attentionem cogatur ad terrena, corpori quidem ſuſtentando neceſſaria, itemque quod doloribus & erroribus, a ſenſatione rerum fluentibus, fiat obnoxius: *Commoda* iſtum ex adverſo illa enarrare, quod mediante ſermone ſocietatum capax hominum animus colere artes & ſcientias poſſit, ſatisfacere ſua patientia divinæ etiam juſtitiæ, & mereri præmia, divinitus promiſſa. Ut enim *de ipſis*, quæ allegantur,

f) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 707. ex ejusdem Tract. II. de la Connoiſſance de ſoi-même, ou l'on examine l'homme ſelon ſon étre *Naturel*.

gantur, commodis ſive incommodis hic *nihil* dicam; *Non* ſunt illa noſtro *propria* Syſtemati; ſed *neque vim* aut *lucem* ex Harmonia Præſtituta *majorem* acquirunt. Dicamus *eorum aliqua*, *quæ* in noſtro hoc Unionis Syſtemate *illuſtriora* ſunt: De DEO alterum, alterum de *Anima humana.*

§. 254. In utroque *uſum* oſtenſurus, *neceſſitatem* non aſſero. Neque igitur hoc ago, ut *oblique* illos pungam, qui diſſident ſuis ſententiis. Scio, *alios* quoque (g) ex illa Animi & Corporis Unione ſcalas ad divinitatem applicuiſſe, & elevato, ut philoſophos decet, animo, mirandi illius artificii ſcaturiginem in DEO quæſiviſſe. Neque detraho argumentis Virorum: Illud, niſi grave ſit, attende, *num eadem* idearum & perfectionum *fœcunditate* id in omnibus fiat? Et num *noſtra aliquid* ſingulare habeat, & *illuſtrius?* Cetera memineris, ipſos etiam hujus ſententiæ Artifices, *Leibnitium* atque *Wolfium*, *alias* de divinitate demonſtrationes dediſſe, ex motu illum, iſtum ex conſideratione mundi philoſophica (h). Sed

vide,

g) Præter R. P. *Lamium*, modo allegatum, l. c. p. 700. & p. 701. ſuccurrit nunc exemplum Dn. Abbatis *Dangeau*, in Dialogis quatuor, de immortalitate animæ, exiſtentia DEI, providentia, & religione, editis Lutetiæ Pariſiorum, ſine nomine ſuo, & recenſitis Bælio in Nouvelles de la Republique des Lettres 1684. T. II. p. 57. De *Occaſionaliſtis*, in univerſum omnibus, notius id eſt, quam ut inculcari debeat.

h) *Argumentum* eſt vel ideo *venerabile*, *quod* ſacri codicis

vide, *quid*, *admiſſa* illa, quam exponimus, *Harmonia* olim *præſtituta*, legitime & neceſſario *conſequatur?*

§. 255. Nimirum *duas* in hoc Syſtemate *ſubſtantias* agnoſcimus, alteram corpoream, ſpiritualem alteram; *diverſiſſimas* adeo illas: *Utramque* autem in exiſtentia & mutationibus ſuis *contingentem*; adeoque & aliter poſſibilem: Utramque in ſeipſa conſpicuam *varietate* mirifica; organis illam, & motibus, iſtam perceptionibus atque appetitibus: Utramque in tanta rerum & modorum varietate *conſpirantem* amiciſſime. *Conſenſus* igitur illius oportet *cauſſam* inveniri: Dic ubi? *quam?* qualem? & quantam?

§. 256. Principio *non* eſt illa *in rebus*: Sunt enim contingentes; eoque eſſe poſſunt aliæ atque aliæ. In *neceſſariis* ſane, quorum oppoſitum in ſeipſo involvit repugnantiam, eoque exiſtere non poteſt, ſatis eſt in rebus ipſis cauſſæ, quare hoc, non alio, exiſtant aut concipiantur modo; oppo-

 ſitum

auctoritate approbatum eſt; *quod* rigorem demonſtrationis præ ceteris optime ſuſtinet; *quod* & attributis DEI cognoſcendis accommodum eſt; *quod* fœcundam Corollariis, etiam practicis, DEI notitiam animo ingenerat. Vid. omnino *Cogitationes Rationales* de DEO, Mundo & Anima, cap. VI. integro. Collatis *Cogitationibus Ration. de Hominum Actionibus & Moribus* P. III. c. I. - VI. De *Leibnitio* vid. Præfat. Artis combinatoriæ, quam juvenis ediderat, recuſam Francofurti 1690.

ſitum enim a ſeipſo excluditur ex regno veritatum & rerum. *Secus* eſt *in contingentibus*, quæ neque excluduntur ab exiſtentia, neque ponuntur inter exiſtentia, per ipſam ſui Naturam; eoque cauſſam ſui extrinſecam poſtulant ponenda, poſita ſupponunt atque arguunt (i). *Harmonia* igitur inter res *contingentes* contingentis *cauſſam in rebus ipſis fruſtra* ſane quæſieris.

§. 257. Sed *neque in mundo* illam, *aut* ea, quam nonnulli in ſubſidium vocant, *natura* deprehenderis. Sunt ex noſtro Syſtemate plures in ſeſe mundi poſſibiles; eſt noſter contingens (k); regitur ipſe legibus, ut ſæpe dixi, contingentibus; ſi vocabulo Naturæ ſenſus eſt, dicit ordinem illum, quo ſeſe omnes res corporeæ & ſpirituales, unaquæque ſuo more, mutuo excipiunt, ponunt, tollunt,

i) Obiter moneo, poſt *Chr. Wolfium*, hac adhibita diſtinctione *rectificari* argumenta quædam frequentius adhibita, cum v. g. ex ordine effectuum quorundam arguimus ad ordinantem cauſſam a rebus ipſis diſtinctam. Valent iſta ſane, cum ordo contingens eſt; Ubi neceſſarius ſupponitur, non item. Neque adeo *plene* rem ſuam illi exequuntur, qui ſolo ordine nituntur. *Abſolvent* vero, ubi contingentiam illius ſimul adjunxerint.

k) Dabimus fortaſſis *alio loco*, quæ ad demonſtrandam mundi præſentis contingentiam pertinent. Nunc illa indice digito oſtendiſſe ſufficiat. [Diximus, quæ huc pertinent, diſtinctius & diffuſius in Dilucidationibus noſtris Philoſophicis de DEO, Anima, & Mundo. Conferantur Sectiones de Mundo, & de Exiſtentia DEI.]

tollunt, antecedunt, aut producunt; obtinetur ille Legibus, ſive formulis motuum & appetituum, illis Phyſico-Mechanicis, his Ethico-Logicis, utrisque non unicis, ſed ex pluribus poſſibilibus divina optione ſelectis. Non eſt igitur in ipſa per ſeſe Natura aut mundo ſatis cauſſæ, cur hæc potius rerum facies, ordo, conſenſus & Harmonia obtineat. Inferendi nervus eſt, qui modo fuerat, antecedenti proxime paragrapho: Quærenda igitur *extra mundum* Harmoniæ *cauſſa* eſt, & *ultra Naturam* invenienda eſt ſublimior.

§. 258. Obtinuimus cauſſam Harmoniæ *ultra mundum*, & *extra contingentium ſeriem* exiſtere: *Neceſſariam* adeo in *exiſtentia* ſua, *&* in *operationibus*, quoniam optione contingentia determinavit, & ex indeterminata plurium poſſibilitate determinatam alicui exiſtentiam dedit, *liberam*. *Num eo facto* divini, quale veneramur, Numinis exiſtentiam aſſeruerimus, illico *intelliges*, *ubi* attenderis ad ſequentia illius cauſſæ attributa, eademque cum divinis perfectionibus contuleris.

§. 259. Qui e diverſi generis poſſibilibus illa novit ſeligere, & in actum deducere, quæ mutationibus ſuis conſentiant: Eum oportet *intelligentem* eſſe. Si immenſa rerum varietas conſentiat: Oportet *infinite* (l) *intelligentem* eſſe. Si machinas

 novit

l) De *Notione Intellectus infiniti* ex conſideratione rerum, pro reſpectu *temporis* & *ſpatii* variantium, & variabilium, conf. elegantem diſſertationem, quæ

novit præparare futuris caſibus, ut exquiſite illis reſpondeant: Oportet *futurorum* eſſe *præſcium*. Si præparet: *Providentem*. Si ordine illa obtineat, & ſucceſſione mediorum atque finium ſibi ſubordinet: *Sapientem*. *Potentem* vero, qui infinitas in corpore noſtro atque Univerſo machinas conſentientes, animasque iſta omnia, ſuo quasque & varianti modo, exprimentes vel repræſentantes fecit.

§. 260. Habes igitur *Auctoris Harmoniæ* noſtræ *exiſtentiam* in ſeipſo *neceſſariam*: Habes Eminentiam, & *ab Univerſo independentiam*: Habes *dependentiam Univerſi ab ipſo*: Habes *intellectum* ejus *infinitum*; Habes *voluntatem libere* e pluribus eligentem: Habes *præſcientiam futurorum*: Habes *providentiam*: *Sapientiam* habes: Habes denique hic *potentiam* ejus *infinitam*. *Satis* id profecto *characterum* eſt, ut optimum maximum DEUM iſtis criteriis agnoſcas, Univerſi conditorem & arbitrum. *Neque* illi quidem *illationi quicquam* liceat *obvertere* *.

§. 261.

Chr. Wolfio Præſide habita eſt Halæ Magdeb. *Titulo* Speciminis Phyſicæ ad Theologiam Naturalem applicatæ, quod ſiſtit notionem Intellectus divini per opera Naturæ illuſtratam.

* Atqui obvertit Vir doctus, argumentum hoc univerſum pro DEI exiſtentia nihil valere, imo illam ludibrio exponere. Verba ſunt: "Argumenti forma „hæc eſt: Si eſt harmonia inter animam & corpus

§. 261. Vides Harmoniam *deducere ad* DEUM, non extorquendo ſolum exiſtentiæ confeſſionem, ſed *illuſtrando perfectiones* quoque. Non applaudo omnibus promiſcue & *æqualiter* argumentis: Amo illa, quæ *ideam* divinitatis *minime ſterilem* generant, ſed talem, qualem hanc exiſtimo, perfectionibus ſimul, atque eminentiſſimis undique attributis prægnantem. Atque hic verto in rem meam, quæ ſuperius oppoſuerunt Eruditi,

 Bælius,

„præſtabilita, qualem Syſtema Leibnitianum tradit, „exiſtit DEUS, hujus univerſi Auctor. Quidſi A„theus non ſolum dixerit, ſed etiam demonſtrave„rit, falſum eſſe antecedens? Nonne conſequens, „ſeu dogma de exiſtentia DEI, ejus ludibrio erit ex„poſitum? „ Verum Hic tria ſunt in promtu monita. Unum, Non eſſe hanc argumenti noſtri *formam*: abſit, ut ita laxe philoſophemur. Differt argumentum, quale nos *explicitum* dedimus, ab illa *vaga* enunciatione, qualem Auctor ſine ullo *medii termini* indicio profert. Secundum, nos adhuc expectare illos gigantes, qui difflare demonſtrationibus ſuis, demonſtrationibus dico, Harmoniam præſtabilitam valeant. Tertium, ſi falſa ſit, & talis eſſe etiam publice demonſtretur, nihil inde detrimenti redundare ad conſequens. Cur facillima & univerſaliſſima Logices præcepta negligimus? Annon inculcamus Tyronibus Logicis hanc regulam: Eſſe in Syllogiſmis hypotheticis *formæ vitium*, ſi quis inferat: Atqui prius non eſt, Ergo nec poſterius. Quis ita argutantem ferat: Si Titius eſt excellens JCtus, Medicus, aut Mathematicus; eſt utique Vir doctus. Sed Titius neque JCtus eſt, neque Medicus, neque Mathematicus; Ergo non eſt Vir doctus?

Balius, *Lamius*, *Clarkius*, alii; quando tantam Harmoniæ præſtituendæ ſapientiam atque vim neceſſariam judicarunt, ut neque divina ſufficiat omnipotentia & ſcientia. Nimirum, evicta, quod fecimus, rei poſſibilitate, non probat ſapientiam ſolum id Syſtema, & potentiam, ſed *plane extollit*. Quam autem ea ſit *Philoſopho digna* hypotheſis, qua divinum in Natura artificium, quantum fieri poteſt, maximam divinitatis ultra finitum omne admirationem venerationemque animo ingenerat; Id notius eſſe debet philoſophantibus, quam ut inculcari denuo neceſſum ſit.

§. 262. Illud non adeo commune *argumentum* eſt, quo *Leibnitium* tamen aliquoties (m) uſum eſſe vidimus, cum ex ipſa illa divinorum attributorum manifeſtatione exiſtentiam ſui Syſtematis

m) *Exemplum* videas Journ. des Sçav. 1696. 18. Nov. p. 709. 710. Ubi recenſita breviter ſententia, nudeque expoſita, pergit: Aprés cela je ne crois pas, que j'aye beſoin de rien prouver, ſi ce n'eſt qu'on veuille, que je prouve, que Dieu a tout ce qu'il faut pour ſe ſervir de cet artifice prevenant, dont nous voyons même des echantillons parmi les hommes, à meſure, qu'ils ſont habiles gens. Et, *ſuppoſé* qu'il le puiſſe; *on voit bien*, que c'eſt la plus belle voye, & la plus digne de lui. Il eſt vray, que j'en ai encore *d'autres preuves*, mais elles ſont plus profundes, & il n'eſt pas neceſſaire de les alleguer ici. Et antea in Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 459. Dés qu'on voit la poſſibilité de cette hypotheſe des Acords, on voit auſſi qu'elle eſt la plus rai-

matis intulit Vir Illuſtris. Sufficit profecto, poſſibilem Harmoniam eſſe, & excellentius divina exprimere perfectionum in rebus veſtigia, quam oppoſitas illi ſententias; ſufficit inquam eo, ut exiſtere adeo illam omnes ii colligant, qui perfectiſſimas DEO operationes tribuunt, eoque inter poſſibilia plura inæqualiter perfecta optimum ab illo ſeligi infallibiliter, defendunt. Sed vero difficile eſt *ſpecificum* examen in *comparatione* (n), utrum e duobus ſit ſapientiæ honorificentius? *Generaliter* id apertum puto, majorem in noſtro, quam ceteris Syſtematis, artem demonſtrari. Atque hoc ſufficit, ut intelligas, *divinam noſtra* ſententia *gloriam eminenter illuſtrari.*

§. 263. *Alterum*, quod allegari convenit, Syſtematis Harmonici commodum, in *aſſerenda* aut illuſtranda Animæ Humanæ a rebus externis *independentia*, & conſequente illam *immortalitate*, atque in actionibus ſuis ſpontaneitate perfecta conſiſtit. De *ſpontaneitate* locum exhibui §. 184. Neque

ſonnable & qu'elle donne une merveilleuſe idée de l'Harmonie de l'Univers, & de la perfection des ouvrages de Dieu.

n) Dico, ſpecificum & in comparatione. Sunt enim caſus, ubi *abſoluta* disquiſitio, an hoc vel illud ſit ſapientiæ conveniens? facilior eſt quam *comparativa*, utrum ſit convenientius? Et comparativa *generalis*, ſine dubio facilior eſt *ſpecifica*; ſaltim iis caſibus, ubi circumſtantias omnes pernoſſe & contendere non datur hominibus.

Neque illud in vulgato Syſtemate dubium leve puto, quod multi inimicum libertati opinantur, ab externis adeo vehementer affici an rapi? rebus. De *immortalitate* verba Viri illuſtris pauca dabimus hoc loco. Ita autem ille de Harmonia ſua (o): Ce qui met encore dans un jour merveilleux l'immortalité de nôtre Ame, & la *conſervation* toujours *uniforme* de nôtre *individu*, parfaitement bien reglée par ſa propre nature, à l'abri de tous les accidens de dehors, quelque apparence qu'il y ait du contraire. Jamais Syſteme n'a mis nôtre elevation dans une plus grande évidence. *Tout eſprit* étant comme un *monde à part*, ſuffiſant à lui même, independant de toute autre creature, envelopant l'infini, exprimant l'univers; id eſt *auſſi durable*, auſſi ſubſiſtant & auſſi abſolu, *que l'Univers* lui-même des Creatures. Ainſi on doit juger, qu'il y doit toujours faire figure de la maniere *la plus propre* à contribuer *à la perfection* de la ſocieté de tous les eſprits, qui fait leur union morale dans la Cité de Dieu.

§. 264. *Iſta* quidem *facile* intelliguntur. Si enim ex antecedentibus Anima eſt ſubſtantia ſimplex, quæ, niſi annihilari, non poſſit; in quam nulla corporum impreſſio eſt, nulla creaturarum vera, realis, & tranſitiva actio; quæ ſolius DEI operationibus ſubjecta, ceterum ſibi habet res ſuas, ſuis recta Legibus, divinitus menti inſitis: Tum ſane

o) Journ. des Sçav. 1695. p. 460. edit. Batav.

ſane *nihil* eſt, quod *interitum* minari poſſit; *nihil* quod *interturbare ideas* & *confundere*; *nihil*, quod *interrumpere* illas, *ne* cum præſentibus *cohæreant*; easdemque in animo reproducant; nihil adeo, quod *prætoritorum memoriam* & *perſonalitatis* ſtatum intervertere valeat (p). Ex adverſo *uniformem* individui *conſervationem* ſive *ſuadet*, ſive *demonſtrat*, *dependentia* ſtatuum conſequentium ab antecedentibus, conjuncta *conſuetudini* Naturæ, qua augeri perfectionibus, non minui res Naturæ, aut ire in deterius videntur. Saltim *illud omne* ab anima noſtra *abeſt* quam longiſſime, quicquid maleferiata profanorum hominum ingenia eidem affricare conniſi ſunt; neque enim dependet a ma-

 teria,

p) Ne plura hoc loco, quam neceſſarium ſit, cumulari exiſtimes, evolve Cl. Viri, *Lud. Phil. Thümmigii*, Reg. Boruſſ. Societ. Scient. Sodalis, diſſertationem Halæ Magdeb. habitam 1721. d. 12. Dec. Tit. Demonſtratio Immortalitatis Animæ ex intima ejus Natura deducta; cujus Sect. I. diſtinctam *immortalitatis* notionem exhibet, complexam 1. *perennitatem* ejus. 2. *Perſeverantiam* in ſtatu idearum *diſtinctarum*, 3. *memoriam prateritorum*, quam cum Leibnitio Theod. §. 89. individualitatem moralem, & cum Chr. Wolfio Metaph. §. 924. perſonalitatem vocat. Eandem opinor *Leibnitii* mentem eſſe verbis modo exhibitis, cum *uniformem individui* conſervationem, & *ſocietatem* urget *ſpirituum*; quorum, ſi placet, definitionem pete ex §. 896. Inſtitutionum Metaphyſices Wolfianarum. [Adde *Dilucidationes Noſtras Philoſophicas*, ubi hæc omnia diſtinctius, & plenius, quam vel a Thümmigio factum erat, eruimus.

teria, aut in eſſe, aut fieri, aut operari; quod *ultimum* ſaltim in vulgato influxus Syſtemate difficulter abnegaveris (q). *Unicæ* igitur divinæ *voluntati*, & *potentiæ* relinquitur, ut poſſit *iſta*, & an velit *illa* annihilare animam? *Sed* neque hujus rei ſuſpicionem aut metum patitur philoſophia verior.

§. 265. Sunt *alia* quoque, quibus *uſum* commendare liceat expoſiti hucusque Syſtematis. Sic idem, qui antea, *Leibnitius* l. c. p. 461. Ces conſiderations quelques metaphyſiques quelles paroiſſent, ont encore un merveilleux uſage *dans la Phyſique*, pour établir les Loix du mouvement, comme nos *Dynamiques* pourront faire connoitre. Intelligo iſta non de ipſa inter corpus atque animam

q) Eſt *Vir Eruditiſſimus*, qui Ariſtotelicum influxus Syſtema immortalitati adverſum pronuntiat: Non divinabimus argumenta rei, quoniam conſulto premere illa conſtituit. Illud obiter monebo, ſi qui *adverſus* noſtram ſententiam allegare *definitionem* animæ *Wolfianam* inſtituant, &, quoniam anima ſit mundi pro ſitu corporis alicujus organici repræſentativa, inferre nitantur, deſtructo hoc corpore nullam ejus repræſentationem fore: Impingere illos in methodum; *meminiſſe* enim debuerant, ex Philoſophia Leibnitiana nunquam deeſſe ſpiritibus finitis corpora, quorum reſpectu limitentur Univerſi repræſentationes. *Quo* eam ſententiam *fonte* derivet VIR Illuſtris, id breviter indicatum videas in Theodic. §. 124. Quod enim in Principiis Philoſophiæ §. 79. itemque in Journ. des Sçav. 1695. p. 449. & 450. memorat, argumentum eſſe pauciſſimi admittent.

mam harmonia: Sed de antecedentibus ejus, & principiis, quæ liberali manu præmiſerat citato loco Leibnitius. Illud inter *commoda ipſius ſententiæ* refero, quod v. g. intelligi noſtro Syſtemate posſit, quid ſit illud barbaricum: *Eſſe animam in toto* corpore totam & totam impartibiliter in qualibet parte; quid ſit illud, *eſſe* in aliqua *principaliter* parte, aut ſede; & *quare capiti* eam prærogativam concedamus communiter. Sequuntur illa non difficulter, ubi *diſtinctam* ex experientia Tua notionem *præſentiæ* animi in corpore & mundo erueris, neque figmentis illam contaminaveris.

§. 266. Obiter illud moneo, *evitari* noſtra ſententia illos *Unionis* Animæ & Corporis *hiatus*, quos in utraque altera ſententia obvios ſpecialiter enumeravit R. P. *Lamius*, Vir doctisſimus (r). Exiſtimat *ſpiritum* eſſe *unitum toti* corpori *paſſive*; quacunque enim corporis parte affecta patitur ſpiritus; *Non toti active*; non enim agit ſuo imperio aut

r) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 701. 702. Ubi enumeratis ante ſpeciebus unionis inter animam & corpus, ita concluditur: Ainſi l'Eſprit eſt uni paſſivement à tout le corps; & le corps n'eſt pas uni paſſivemeut à tout l'Eſprit: Et au contraire le corps eſt uni activement à tout l'Eſprit; & l'Eſprit n'eſt pas uni activement à tout le corps. De là il paroit, que le *corps agit plus ſur l'Eſprit*, que l'Eſprit n'agit ſur le corps; puisque le corps agit de lui même ſur tout l'Eſprit, & que l'Eſprit n'agit, que par une partie de lui même, ſur une partie du corps.

aut operatione in omnes corporis partes: Ex adverſo, corpus eſſe *unitum toti* ſpiritui *active*; dum enim in ſpiritum agit, in totum agit: *Non toti paſſive*; Multæ enim ſunt operationes ſpiritus, a quibus nihil patitur corpus noſtrum. Fateor id incommodum videri; ſaltim *relationem* in hujusmodi Syſtematis *non tantam* eſſe, quantam in noſtro deprehendimus, ubi omnia concordant omnibus; corporis quoque poteſtatem videri majorem eſſe in ſpiritus, quam viceverſa. Verum de iſtis facile tranſegero, ſi expedita cetera forent; pro *curioſitate* enim iſta potius, quam pro *neceſſitate* allegavimus.

§. 267. Poſſent plura ejus generis Corollaria ſubjungi, ſi id animo conſtitutum eſſet. Sed *finiamus* aliquando; ne omnem ſimul ſapientiam effundere velle videamur. *Patientiam*, *Erudite Lector*, Tuam, ſi iſta omnia quietus expendiſti, veneramur; *avaritiam*, ſi plura etiamnum deſideres, non incuſaturi; habituri *gratias* quoque, ſi quos forte errores negotio intercurrentes benevole expunxeris; aut rectiora hæſitantem docueris.

Iterum Vale!

SEQUITUR

APPENDIX,

COMPLEXA DISSERTATIONEM

B. D. ELIÆ CAMERARII,

CUM NOTIS AUCTORIS;

ET

EPISTOLAM AUCTORIS

AD VIRUM CLAR.

JOANNEM CLERICUM,

PETROPOLI D. $\frac{19}{30}$. SEPT. MDCCXXVI.

EXARATAM.

UNIONIS

UNIONIS ANIMÆ CUM CORPORE SYSTEMATA TRIA,

HARMONIÆ PRÆSTABILITÆ, INFLUXUS, ET ASSISTENTIÆ, IN UNUM FUSA,

ANNO MDCCXXI. M. SEPT.

AB
ELIA CAMERARIO, Med. D.
ac Profeſſ. Publ. Ordin. Conſ. &
Arch. Würtemb.

CUM NOTIS AUCTORIS EODEM TEMPORE SCRIPTIS.

I. N. D.

NOndum morti ſuccubuerat, qui morti exilium auſus eſt indicere Illuſtris Baro à Leibniz, nondum exarſerat plenis in egregium Virum flammis exterorum æmulatio, cum profundisſimæ ejus in philoſophiam univerſam meditationes omnem jam quà latè patet orbis Eruditi angu-

NOTÆ AUCTORIS.

Abſtineo manum ab iis omnibus, quæ non proxime contingunt ſummam rei, & quæ pluribus in rem præſentem difficultatibus inferendis locum facerent; ne prolixior diſcurſus tædio ſit, aut minus philoſophicæ diſquiſitionis ſuſpicionem moveat.

angulum pervaſiſſent; diu tamen quaſi ſepultæ, paucis quippe perſpectæ ob acuminis præſtantiam, paucis deamatæ, cum ignoti cupido ſit nulla. Factum quoque hinc ut objicerent exteri, pigrorum, quæ per contemtum vocetur, philoſophiam aſſeclas numeroſos ſua ſecundum principia nanciſci, operoſiorem verò illam ac Leibnitianam, Newtonianæ oppoſitam, ſectatores non niſi paucisſimos oſtentare. Sed decedendum prius ex arena erat Heroi Literario, antequam caput extolleret ipſius philoſophia, moriendum fuit fertili grano, antequam fructum ferret uberiorem: Incipit nunc emergere tanti Ingenii ſoboles, novis fulta columinibus Ill. Wolfii, magno Ingenio, judicio majore perficientis Leibnitiana Dogmata. Harmonia potisſimum præſtabilita, dudum cognita, nunc demum publico ſpecioſius inculcata unionem animæ cum corpore ingenioſa ratione explicat, excludens ſpecie ſua blandiente ac nitore ſuo tum influxûs vulgare Syſtema, tum & alterum illud cauſarum occaſionalium adeò ſuis adamatum excultumque amaſiis ac nutritiis, prodeuntibus e Carteſii Schola, quæ an felicior fuerit in exterminandis deſtruendisque veterum figmentis, an verò in fingendis incruſtandisque novis non immeritò dubitaveris; Omnia hæc Syſtemata ſuis premuntur difficultatibus, ſuosque patiuntur manes, optimum erit illud quod minimis urgetur. Nos qui Irenicam methodum excipi ambabus ulnis ſeculo moderno conſpicimus, eam nec ab hoc negocio exiſtimamus alienam.

Harmonia præſtabilita habet omninò quo blandiatur,

diatur, quo alliciat animos inquieto ardore ultra terminos inanes in rerum penetralia ſeſe ingerentes, ſtupendum enim Dei ac Domini noſtri, cujus evidentiam infallibili, omniumque oculos ac animos feriente argumento adſtruit, Sapientiam, obtutumque providentiæ ejus gratioſisſimæ adeò reddit vaſtum in omni ſua latitudine, ut deficiat miſella mens mortalium dum ex immenſa altitudine in hanc ſeſe immergit abyſſum, omnes idearum cancellos tranſcendentem. Hîc ſanè magnifica ſunt omnia, & nexibus admirandis colligata; Hîc conſecutiones idearum animæ in anima, & vi mutationum ejus ſui rationem: conſecutiones motuum ſui principium in corpore: utræque ſuas ſibi res habent, ſine phyſico alterius in alterum influxu: alteræ tamen alteris ex divina præordinatione conſpirant. Uti perſpicuè nuper atque eruditè Inaugurali inter nos Diſputatione expoſitum eſt. Ita verò elegans hæc Diſſertatio: Quemadmodum verò ex dictis conſtat, ſpiritum ſibi res ſuas habere, nihil à corpore turbatum, ſpontaneis planè idearum evolutionibus; corpus itidem ſuis regi legibus & agi motibus: ita jam pro intelligenda conſtanti utriusque, harmonia ſciendum eſſe, leges Ethico-Logicas Spirituum, & phyſico-Mechanicas corporum hactenus ſibi ſimiles eſſe, quatenus earundem legum Metaphyſicarum generalium diverſæ, ſed harmonicæ determinationes ſunt. Atque, adeo, ſi primum corporis atque animæ ſtatum Deus conſpirantem fecerit, & utrumque ſuis legibus permiſerit, modo cuique convenienti; earundem ope perpetuam inter

ter illa conſenſum obtinere, ut & motus in corporibus, & motuum in anima repræſentationes ſimiliter ſuccedant, illi per cauſas efficientes, hæ ſecundum finales, illic trudendo, & impellendo corpora, hic inclinando & alliciendo voluntatem. Quanta compendia! Quam promta difficultatum evaneſcentia! Quanta lucis in tenebricoſa adeò ſemita abundantia!

Non equidem ignoramus, animam plerisque hodiè dici præſidem corporis motoremque perſpicaciſſimum, machinæ ſuæ cognitione (*a*) adeò plena imbutum, ut non modò regere eam qua partes ſingulas ſanam integramque, ſed & reſtaurare labefactatam potenter, ſcienterque valeat, morbos avertat, genitos repellat, paucis, fluida, ſolidaque perſpicaciter efficaciterque curet ac dirigat; atque adeo eſſe eandem cum ipſa toties medicis decantata natura. Fatendumque omninò eſt hæc & dici facilè, & ſpecioſè urgeri, modò anima noſtra, adeò ſui corporis ignara, adeò omnium, quæ in eo geruntur, inſcia non eſſet; quotusquisque enim eſt, qui vel minimam, vel viſcerum, vel eorum quæ in corporis penetralibus fiunt partem cognoſceret, ſi nec ex aliorum relatione, nec animalum ſectione,

S aut

a) Obiter hic notari velim, ſtatui a Stahlianis hiſce philoſophis cognitionem, cujus anima ſibi conſcia non eſt. Igitur mihi vitio ab iisdem verti non poteſt, aſſeri (non cognitionem, ſed ſaltim qualemcunque) perceptionem obſcuram, cujus ſibi conſcia non eſt, & cujus exempla ſint in promtu, v. §. 30. Diſſert, Inaug, Demus iſta mutuo!

aut lectione de rebus iis factus fuiſſet certior; jam verò cogita innumeros nervorum ſurculos, tenerrimasque eorum in communi ſenſorio radiculas; quî in eas animales ſpiritus amandabit anima, quas omninò non novit? qui corriget enatas in ſanguine turbas, quas omninò ignorat? quî vitales pro ſalute ægri inſtituet motiones, quas penitus ignorat, quid è re corporis ſit, cujus ſupinæ ignorantiæ, ac negligentiæ plurima indies exempla oculis obſervantur? Hîc illicò præſtò eſt, ſuppetiasque fert hæſitationi noſtræ harmonia præſtabilita, docetque nos, ad iſta anima non opus eſſe, ipſam ſibi machinam ſufficere, à Deo ea artificii præſtantia formatam, ut motus ex motu catena haud interrupta naſcatur, reſpondeatque animæ cogitationibus, ac corporis neceſſitatibus, in ſtatu tum ſano, tum ægro, conſpirantibus egregiè machinis illis infinitis, quibus conſtet corpus hoc noſtrum. Anima ſimul ita ab artifice divino attemperata, ut naſcentibus ſemper ex myriadibus perceptionum ac cogitationum aliis novis, ſeque evolventibus continua ſerie, omnia ita in animo ac corpore eveniant ſimultaneè, ut non poſſint non videri minus attentis niti influxu mutuo.

Quis non videt prærogativam hujus ſyſtematis, commodaque ejus? at quis non & videt ſimul difficultates haud leves? Præſens eſt gravidum futuro, ſalva tamen quod ajunt libertate, ſalva Dei ſanctitate. At quæcunque gravida in natura dicimus, non niſi ad unum reſtricta ſunt ac unifor-

uniformem (*b*) partum, ſibi ſimilem; verum iſta nihil ad forum noſtrum! id potius quæram: cum harmonia tam exacta obtineat inter animam & corpus, an dicendum ſit, animam fuiſſe attemperatam (*c*) ad corporis fabricam, an vero hanc ad animæ cogitationes afformatam? ſi dicas mutuam eſſe unius ad alterum accommodationem, uti chordæ harmonicè tenſæ ſibi correſpondeant mutuò, novæ ſanè enaſcuntur difficultates, ſi animam inter

b) Uniformis dicitur dupliciter: generice, ſic voluntatem cum Buddeo & ceteris dicimus facultatem boniformem; neque enim appetit niſi bonum, & qua tale: ſpecifice, ut, cum dicimus ignem determinatum eſſe ad uniformem agendi modum, v. g. ad urendum, ita ut quocunque combuſtibili propoſito non poſſit non urere, pro extremo virium ſuarum, ſine ulla electione inter plura combuſtibilia, ſi præſto ſint &c. Quod gravidum eſt, parit naturaliter; non vero neceſſario; poteſt etiam non parere, licet non pro abſoluto arbitrio, ſed convenientibus eo remediis adhibitis. Ita poteſt non ſequi effectus, ſi alia prioribus argumenta voluntatem afficientia opponas, v. Leibnit. Theod. §. (niſi fallor) 64. Sed omittamus iſta.

c) Neutrum alteri proprie loquendo attemperatum eſt, quaſi in natura rei (corporis ſive animæ) aliquid noviter & ab extrinſeco principio conſtitutum eſſet, ut alteri conſentiat, quo forte modo una alteri chorda ad uniſonum reducenda attemperatur. Ex duobus vero poſſibilibus, mentali & corporali, quorum interior mutationum conſecutio & conſecutionis ordo conſpirabant, in actum exiſtentiæ deductis unum Deus individuum fecit.

corpusque commercium ſit nullum, ſi anima etiam abſente fierent omnes illi egregii concinnique motus digitorum in tractandis muſicorum inſtrumentorum chordis, pedum in ſaltationibus intricatiſſimis, & quod magis eſt, ſi fierent ſine influxu (*d*) animæ tot verſus ſelectiſſimi, orationes ciceronianæ, calculi vaſtiſſimi integrorum voluminum &c. Et quæſo pinge tibi in animo tuo ac finge ſenem Typothetam (*e*), per omnem vitæ longævæ curſum,

d) Conſuevimus majora communiter machinæ transſcribere, quam ſunt poemata iſta & orationes: Pluimi ſane Philoſophi formationem fœtus, non animæ tibuunt, ſed machinæ; ex præformatione quidem iſta in ſemine involuta, evolventis: Atque eadem & hic ratio eſt illius evolutionis pro verſibus. Ita Leibnitius ad Lamium. Machina quæ calculum facit intego volumini implendo parem, non mage Deo impoſibilis videtur, quam Leibnitio illa fuit, quæ operationes Arithmeticæ omnes perficit; neque iſti rei aliud amplius addendum eſſet, niſi novæ pro continuaione proceſſuum machinæ, iisdem enim operationbus abſolvitur omnis calculus. Ceterum huc refero, quæ Wolfius dilucide expoſuit, de cognitione generali, ratiocinationibus &c. ut in corpore expreſſis: quæ & alibi perſecutus ſum.

e) Videtur idem hic dicendum eſſe, quod de Animali Muſico reſpondit Bælio Leibnitius: alibi prolixius a me repetitum. Ceterum opinor typothetis, muſicis exercitationibus ex phantaſia ludentibus (ita appellant) vix perſuaſum iri: attendere mentem digitis & moderari motum, quem ex conſuetudine corpori inducta ſequi exiſtimatt. Idem de ſaltatoribus exiſtimo. *Die Danz-Meiſter ſagen; der Fuſs muſs tanzen,*

ſum, ſine concurſu animæ activo, reali, vi ſolorum motuum ex machinæ indole ex ſe invicem emanantium, tot myriades millionum literarum raptim ex loculis ſuis, volitante manu, fugitivo oculo, arripientem, combinantemque in verba ac ſenſus diverſiſſimos. Concipe inquam hæc ſi potes! ubi ſimul ſtructuram corporis noſtri, ingentemque ejus ab aliis Machinis differentiam ſatis accuratè perpenderis; dico: ſatis accuratè (*f*)! neque enim

nicht der Kopff: der Fuſs muſs die Tack hœren, nicht die Ohren. An illi animæ vi agunt, qui v. g. perhorreſcunt ad bombardæ ſonitum contra voluntatem ſuam. Puto autem utrobique easdem eſſe motuum communicationes ex viſu vel auditu in loco motivam.

f) Utinam ſatis accurate liceret, per Philoſophiam eorum, qui ſemper hic animam advocant & anatomiæ penitiora contemtius habent, quod miror accidiſſe Cl. Stahlio in reſponſ. ad Leibnitium. Ceterum puto iſta diſcerni poſſe; judicare generaliter ex machitonularum ſtupenda multitudine, ordine & nexu, cognitis, quod non implicet diverſiſſimos, quales experimur, motus fieri mechanice; & explicare diſtinctius, ſpecialius atque ſtrictius, quænam iſtius mechaniſmi ratio, quæ partium connexio ſpecifica &c. ſint? Illud non requirit tantam rerum notitiam, quantam hoc præſupponit. Sed optarem, ut in univerſo hoc negotio æqualiter omnes ratiocinarentur! Influxum Animæ in corpus concedi ſibi poſtulant Stahliani & communiter Philoſophi, etſi ne quidem generaliter intellectum: corporis mechaniſmum & illius operationes negant, quoniam ſpecifice nondum explicari poteſt. Differentiam corporis noſtri ab aliis machinis allegari lætabundus video: Maxi-

ſufficit obiter noſſe ſtructuram humani corporis, ſi judicare velis de rebus iſtis graviſſimis. Cogita autem ſimul, ut facilius in noſtra tranſire caſtra valeas, harmoniam duarum chordarum ad uniſonum tenſarum, quarum una pulſata altera quoque edit ſonum, en conſonantiam & harmoniam! ſed non excludentem mutuum influxum (g), ſine quo non

ma hæc eſt, quod noſtri corporis machina, hactenus machina deprehenſa ſit in omnibus ſuis partibus, quod in artificialibus ceſſat: Hoc dico: quo partes automati plures denuo ſunt machinæ, variis partium ſuarum combinationibus conſpicuæ; eo plura & mage diverſa poſſunt automati ope effecta præſtari. Sed in Natura, maxime organicis corporibus, hactenus quidem organorum partes denuo ſunt organicæ deprehenſæ, atque ſic porro ſine fine.

g) Si hic finis eſt, poſſe harmoniam eſſe, ubi influxus eſt: quis diſſentiat? Sin illud, quod ſeq. §. dicitur, & hic intenditur; harmoniam ſupponere & requirere influxum: videtur illud refelli exemplo horologiorum ſine influxu mutuo conſonantium; neque id ſatis ſecure ex hoc exemplo putem colligi. Chordas nunquam allegaverim ego: certum eſt hic influxum eſſe, & mediante inſtrumenti tremore & aeris intermedii: Aliis quoque caſibus id neceſſarium eſſe pro harmonia obtinenda nondum infero. Deinde vero & riſum Tibi debeo: conſonantia chordarum ne quidem proprie pendet ab influxu illo, ſed a tenſione antecedanea ſimili aut proportionali: quod ſonus excitari poſſit, a tenſione eſt, quod excitetur, ab influxu pendet, quod conſonans, a tenſione; quæ & adjuvat vibrandi facilitatem & vibrationes modificat. Idem fortaſſis de corpore & anima dixeris cum Verdrieſio: igitur nihil quæro in ἀκριβολογίαις. Neque milium terebrare tanti facio!

non eveniret ille ſonus correſpondens, tremens enim chorda & alteram cogit tremere, per tremorem ſolidi utriusque inſtrumenti, unde non ſuccedit experimentum inſtrumento utroque lanæ molli impoſito, per quam tremulus motus haud poteſt communicari, obſervante Summo Viro Franciſco Tertio de Lanis. in Magiſt. Nat. & Art.

Quid ſi igitur Harmonia adeò non excludat influxum, ut eum potius & ſupponat & requirat? abſit ut perveniamus ad hypotheſin Galli illius, quam legiſſe me memini in Diario Trivultienſi, (Raziel de Vigier, ni fallat me memoria, is vocatur) ſtatuentis, poſſe, ſalva unione, animam eſſe Conſtantinopoli (*b*), corpus Pariſiis, ſuccedentibus

b) Dixit Leibnitius, quod huic ſimile videri poſſet: ſimile non eſt. Objicienti Bælio, poſito quod Anima Cæſaris primo vitæ momento annihilata eſſet, corpus omnia perfecturum fuiſſe, ut fecit: iturum in Senatum: locuturum eadem verba., &c. Reſpondit Leibnitius: ita futurum fuiſſe ſuppoſito caſu: perfectura omnia in anima, etſi corpus non eſſet; in corpore, etſi non eſſet Anima. Id quale ſit, ex ipſo Syſtemate intelligitur. Differentiam ab enunciato hic propoſito, ut facilem obtineamus, revoco in memoriam ex Philoſophia Leibnitiana, ſpatium nihil eſſe abſolutum, ſed eſſe ordinem rerum coexiſtentium; igitur cum de præſentia rerum quæſtio eſt, quæri ordinem quo rebus coexiſtit. Si anima ſit Conſtantinopoli, hoc idem eſt, ac ſi dicas, animam ita exiſtere in Univerſo, ut modificationes ſuæ repræſentationis Univerſi ſequantur vel exhibeant corpus rebus ut Conſtantinopoli accidentibus coexiſtens; quodſi jam ſupponas corpus ut Pariſiorum factis co-

bus interim omnibus ritè functionibus; nec crediderim ſuboluiſſe huic Viro quidquam de Harmonia præſtituta! Si Spiritum ſtatuàs res ſibi habere ſuas, nihil à Corpore turbatum; cur Melancholicis eveniunt tot graves cogitationes ac turbatæ ob corporis vitia? ſi dicas, cogitationes iſtas ſpontaneis ac præſtitutis planè idearum evolutionibus eſſe adſcribendas, reſpondentes motibus à Deo machinæ æquè inditis in ſerie cauſarum efficientium, ac animæ in finalium cauſarum ſerie ſint impreſſæ (*i*) iſtæ cogitationes; ſemper manebit hiatus (*k*), niſi ſe propius

exiſtens; tollunt ſe mutuo ſuppoſitiones in noſtro Syſtemate; non eſt enim illa anima, quæ ad hoc corpus pertinet, quoniam non conſpirant. Impoſſibile igitur eſt, in noſtro Syſtemate (dico in Syſtemate, ut & noſtra de ſpatio ſententia attendi debeat, & harmonia relinqui corporis & animæ &c.) ut ſpiritus dicatur eſſe Conſtantinopoli, corpus Pariſiis. Neque memini vel Leibnitium vel Wolfium ita loqui: quodſi tamen id factum ſit, intelligendum id eſt *κατ ανϑρωπον* in ſuppoſitione ſpatii abſoluti, quod nos non concedimus. Quomodo autem ſuperior Leibnitii ſententia ab hiſce differat, puto jam intelligi: quod ſi enim alterum ceſſet, non implicat, alterum ſubſiſtere; ſed implicat, conſonare & diſſonare, illud, quatenus unius hominis partes, hoc quatenus Conſtantinopolin & Pariſios identificantes. Si obſcure loquor & feſtinatio facit & rei abſtractioris difficultas.

i) Conf. notam noſtram *c*) p. 275.

k) Non video ego hiatum, ubi unusquisque effectus homogeneam ſibi cauſſam habet, motus in motu, & in repræſentatione repræſentatio. Videor autem

pius contingant quaſi iſtæ hominis partes, mutuumque alant commercium; cur v. g. picam excitant ſtupendam vermes (*l*) ? quæ cogat ferramenta

mihi videre ſaltum, Naturæ inimicum, ſi cauſſa in corpore, præſtat effectum extra ſe, in ſpiritu, h. e. ſi melancholicis eveniunt graves & turbatæ cogitationes ob corporis vitia.

l) In hoc Syſtemate videtur prius evincendum eſſe, quod excitent vermes. Mutuum commercium concedimus, ſed non per influxum realem. Si licet Rectori corporis provido, perſpicaci, ſcientiſſimo &c. Animæ Stahlianæ, aberrare eo, ut cum dulcedine noxia appetat: quid mirum, ſi læſa undecunque machina irregulares etiam motus producat; ſi antecedaneæ inordinatiores animæ repræſentationes ſuccedaneos habeant magis irregulares appetitus? Sublata cauſſa tolli effectum dicimus: tolle vermes, tolluntur inordinati corporis motus. Sublatis, quæ reſpondebant vermibus, animæ repræſentationibus, tolluntur illi appetitus. Nihil hic difficilius videtur, quam in ſententia communi; neque enim ibi vermes immediate appetitum efficiunt, ſed mediante ſui in anima perceptione, quacunque demum. Uter audem ordo facilior: vermium motus motum; repræſentatio illius appetitum hujus excitat: aut ille, vermium motus ſenſationem, ſenſatio appetitum, appetitus motum producit. Si ex vermium in anima repræſentatione quidvis aliud ſequi debuit, quam ferramenti appetitus: Unde ergo exortus eſt? & cur aperte illa vermibus debita dicuntur? Semper ego ſic exiſtimo, facilius ex motu motum, ex perceptione appetitum ſequi, quam ex motu perceptionem, & ex appetitu motum. Vermibus aperte debita, & efficienter quidem, vix dixero illa, quæ cum vermibus incipiunt & deſinunt, ſed in diverſis rerum ge-

deglutire prægrandia cum vitæ periculo, & quidem cum dulcedine quadam appetitus, & ſpe ſimul ſubſecuturæ mortis, quam anhelabat melancholica ex vermibus (cujus nunc ſubit memoria) vermibus expulſis & à ferri & à mortis appetitu liberrima; qui mutuam animæ corporisque actionem ac reactionem excludit, vix perſuadebit aliis, ex ſola evolutione idearum, quarum una ſit nata ex alia tam perverſa enata fuiſſe, vermibus apertè debita, quia adeò non cohærent, adeò non implicantur iſta omnia, ut quidvis potius aliud ſequi debuiſſet. Et quis credat quæſo, Spiritum haud turbari (*m*) in mirabilibus impreſſis fœtui nævis, infante v. g. intra

neribus, atque ita, ut quæ ratio, quis agendi modus, quæ effectuum conſecutio ſit, intelligi non poſſit. &c. Senſu Medico & qualis ad praxin requiritur, concedam iſta vermibus deberi: Philoſophico non item. Optarem autem, ut & hoc intelligere liceret, qui fiat, ut medicamenta vermibus pellendis adhiberi ſolita, directorem illum corporis moneant ad eos expellendos? An id mage ſit cohærens, purgantia non agere in corpus, niſi mediante illo ex medicamentis in mentem aberrantem & ex me[illegible] in viam reducta in corpus tranſitu? Sic medicamentis uti erit appellare a Pontifice male informato ad melius informandum? Verum nolo hic ſollicitare aliena ſed tueri mea; ceterum eſſet iſthæc materia ſuſceptibilis jocorum.

m) Imo vero turbari, alioquin ceſſaret harmonia. Sed an a corpore? & quidem effective? vero & phyſico influxu? An ab antecedaneis earum rerum repræſentationibus, quæ in corpore motum efficiunt? Utinam ad hoc attenderetur communiter: Supponi nobis

tra uterum gravidæ capite truncato ex aſpectu decollationis, membris in utero fractis ex crurifragii con-

(contra noſtrum enim Syſtema diſputantes, aut principia debent convellere, aut in concluſionibus ſollicitandis iſta ſupponere) ſupponi inquam nobis, in Anima repræſentationem rerum extra nos omnium, ſingularum ſuo modo; ut igitur ex iſtis rebus & earum reſpectu mutuo motus conſequitur, quidni ex ejus rei repræſentatione conſequatur repræſentatio motus conſequentis? Deinceps aut ſpecifica & exquiſita ejus motuum in corpore evolutionis ratio poſcitur? aut generalis? Exquiſitam dabimus, ubi ſtructuram omnem non ſolum ſpecificam, qualis eſt in omni gravida, ſed & individualem ejus fœminæ, abſolutiſſima ratione cognitam dederint, qui talia requirunt, quibus niſi ea ſuppoſita reſponderi non poteſt. Generaliter id longe eſt intelligibilius ex vehementi ſenſuum externorum percuſſione, communi nervorum receptaculo communicata, vehementem denuo motum in ceteras corporis partes tranſiiſſe; nullus enim hic hiatus eſt: quam duplici ſaltu ex corpore in mentem & ex mente in corpus rediiſſe. Certum hic eſt, dici oportere omnia ab adverſariis, quæ nos dicimus: ſed illos addere ſaltim duplicem iſtum ſaltum de ſuo; &, ſi ſpiritus animales tollas, tertium incomprehenſibile videtur adjungi; alibi enim anima id percipit, & alibi operatur. Loquor tamen hic ſubtimide; neque quicquam intelligo ejus ſententiæ, quæ immediatas animæ in organis operationes tuetur. Interim illo æquitatem demonſtrabo meam: Explicent illi unicum ejusmodi tranſitum, quemcunque volent, ex omnibus facillimum, & generaliter ſaltim, ut qualemcunque ejus ideam animo concipere liceat, & cedam ego omni illa inexplicabilitatis & obſcuritatis objectione. Id niſi fecerint, cedant

conſpectu, annihilatæ manus in fœtu jam profecto obvio facto homine, cui abſciſſa erat manus &c. quænam huc ſufficit evolutio motuum in corpore? quænam tam valida eſſe poteſt impreſſio, quodnam agens? quis carnifex utero incluſus abſcindit caput? quid

obſecro illa ſua oppoſitione, qua ſpecificas & diſtinctiſſimas, difficillimorum caſuum explicationes poſtulant, defectumque earum ſibi faciunt triumphi materiam. Tum vero hic in ſubſidium vocari poſſent Malebranchiana illius crurifragii explicatio, & meletemata Verdrieſii, leviter immutata. Atqui iſtis omnibus non opus eſt in noſtro Syſtemate: Quis neſcit fœtum in parvo præformatum eſſe, atque illi convenienter evolvi; præformatum pro harmonia omnium inter ſe rerum; itaque convenienter illis, in quos incidit, temporis articulis, & rerum circumſtantiis. Anne, ſi ceteris Philoſophis licet ob generationis explicandæ difficultatem, cum recentioribus pæne omnibus, ad præformationem ſtaminum primorum confugere, idem ſoli Leibnitio non licet in ſimili, imo in eodem ipſo caſu, ſumto ſaltim cum ſuis accidentibus. Ita non opus habeo Anima carnifice, quæ ipſa ſuo corpori, pæne dixiſſem ſibi, caput eripiat, aut (ſi id animæ matris tribuere lubeat) quæ infanti, neſcio quo inviſibili gladio, caput innocens abſcindat? Nulla hic annihilatione manus infantis opus eſt, quod ego certus ſum, ab anima neque matris, neque infantis proficiſci poſſe. Sic opinor iſta ne quidem ferire ſententiam noſtram: Multo minus ferire gravius, quam cetera, quibus carnificina hic & annihilationes aut admittuntur, aut admitti videntur. Ceterum quis perfectum jam fœtum indicavit: adultum ex tempore geſtationis novimus: Unde perfectum? & tanta quidem certitudine, ut fundamentum argumento præbeat. Sed pergamus.

quid eſt quod partem valeat annihilare? Non ignoro easdem quæſtiones fieri poſſe aliis quoque Syſtematibus, at ferire tamen gravius videntur (*n*) eam, quæ animæ commercium cum corpore nullum relinquit. Et cur quæſo ex gaudio mortem (*o*), æquè

n) Placet profecto, admitti, quod communes ſint illæ difficultates ceteris quoque Syſtematis. Sed ubi graviores? optarem profecto, eſſet, qui menſuram inveniret gravitatis difficultatum dimetiendæ, & qui ejus applicandi methodum doceret. Non eſt ea mihi ſcientia, ut ſupplere eum defectum ſuſtineam. Unicus hic memorandus eſt caſus, idemque ſimpliciſſimus, ſed non univerſalis, aut ubique applicabilis, ubi ſc. oſtenderis, difficultatem, quæ ſententiam ferit alteram, premere & alteram, modoque eodem, & præterea quoque alio. Illum hic tentabo: etſi cetera illam diſquiſitionem decretoriam eſſe non admittam; Neque enim hoc probo, quod minus difficultatum mihi cognitarum habet, illud tamen rejicio, quod unam aut plures habet, ſed inſuperabiles. Opponuntur vero nobis inexplicabilitas quorundam phænomenorum difficilium ſpecifica; Ego vobis generalem, omnium, etiam facilium: Uter mage premitur? Opponuntur hiatus cum in corpore ex motu motus gigni dicitur; reddo hiatus & ſaltus ſemper duplices, unum ex corpore in mentem, alterum ex mente in corpus: Uter mage premitur? Atque ſic in ceteris quoque, de quibus nihil addam ſpecialius.

o) Si anima in corpus agit, an tum eſt proportio inter ſenſationem animi gratam & ſubitam machinæ mortem? Noſti vero eſſe in gaudio & corporis mutationem, eandemque vehementem: quid ſi ita vehemens ille motus ſit alicubi in machina, ut partem quandam principem capitaliter lædat: an hoc minus

æquè ac ex triſtitia, ac terrore ſubito toties obſervarunt Medici, ſi anima in corpus non agit? Si dicas, corpori id evenire, quod idealiter ſimul evolvatur in anima; quæ quæſo proportio eſt inter ſenſationem animi gratam, & ſubitam totius Machinæ mortem ac motuum ceſſationem; hæc ſanè repræſentatio non eſt ejus quod fit in anima, ſed rei potius prorſus contrariæ, illa enim eſt grata gaudii impreſſio, hæc vitæ ſubitanea deſtructio.

Siſte Tibi præſentem in animo allegatum alicubi Eraſmo juvenem (*p*), qui Gallicam ni fallor linguam

apte dicitur, quam illud, quod anima machinam deſtruat ob ſenſationem ſibi a machina exhibitam gratiſſimam. Eveniant hoſtibus meis iſtæ gratitudinis teſtificationes domeſticæ. Aut qua conſequentia ex grata gaudii impreſſione ad deſtruendi voluntatem anima pervenit? Vides adverſam ſententiam eodem luto hærere: extrahamus noſtram. Reſpondeat Socrates: Extrema gaudii luctus occupat: *Das ſpühre man im krazen.* Puto recte Leibnitium dixiſſe, voluptatem videri congeriem minutularum ſenſationum, quarum ſingulæ, ubi majores forent, dolorem excitarent. Poſſet id exemplis doceri, ſi opus eſſet, ex omni tactu, præcipue exquiſitioribus, guſtu, odoratu &c. Quid ſi iſtæ minutulæ ſenſationes inopinato aut ſingulari objecto excitatæ nimium augeſcant, ut non dolorem modo, ſed & mortem efficiant, ob majorem alicujus partis principis, cordis, cerebri &c. læſionem ab ea vehementia oriundam?

p) Sive puellam illam Revalienſem, Himpſelii filiam epilepticam, Ebraica, Gallica, Latina, Græca loquentem, per initum poſtmodum cum paſtore pagano matrimonium curatam, ſi fides eſt Eph. Nat. Cur.

linguam morbo laborans callebat ac loquebatur, cujus antea fuerat omninò ignarus, qui & expurgatis humoribus pravis omni rurſus linguæ iſtius notitia fuit privatus. Corpus loquebatur verba gallica, non ſane in ordine cauſarum efficientium vi machinæ, ſic enim plus in effectu eſſet, quam fuit in cauſa, in machinulis non poterant evolvi verba Gallica, niſi motum ideis conformem transmiſiſſet Spiritibus anima. Et ſi quidem liceat ex innu-

v. Acta Erud. A. 1712. p. 346. Nihil hic difficultatis eſt. Si prophetico quaſi Spiritu actæ ſunt ejusmodi perſonæ: id 1. nihil ad hoc inſtitutum; 2. an idem de corpore dici non poteſt, quod de anima illarum? Quod principium egit animam, nonne idem & in corpus agere potuit, ſi propheticum & ſupernaturale fuit. Neque vero ſi extraordinarium ſaltim, & naturale tamen, fuerit, difficilius eſt ex machina corporis ſonum, quam intellectum verborum ex natura animæ, eam linguam non edoctæ, derivare. Plus eſſet in effectu, quam in cauſſa, ſi machinæ intellectum verborum aſſererem: ſed loquimur de ſola pronuntiatione, quæ ſono conſiſtit, & motu fit. Cum itaque ſtatuerint eruditi animæ in corpora operantis aſſertores, unde iſta vis animæ fuerit? an a Deo iſta prophetico quaſi ſpiritu inſufflata? an a malo genio effecta? an ab animæ vi quadam naturali pendeat? Tum dicam ego, quomodo id conſentiat Harmoniæ præſtitutæ. Priusquam id fecerint, nihil determino. Facile autem intelligitur ex dictis, quid primo & tertio caſu; quid ſecundo dicendum ſit, inferius patebit, & ex harmonia univerſali pendet. Ceterum alia adhuc multa de caſibus ejusmodi notamina forent, ſi iſtos diſcutere aut voluntas foret, aut facultas, aut utrumque.

innumeris unum adhuc addere exemplum Virginis in Ephem. Germ. laudatæ, quæ Calendario ſuo inſcripſit in menſes futuros plures, quinam dies ipſi ſint futuri præ aliis graviores, rem comprobante morbi eventu. An machina ex ſe hæc depromere, & chartæ mandare potuit, quæ prophetico quaſi ſpiritu acta videri queant?

Et quid quæſo dices de involuntariis actionibus (*q*)? quid de cordis, pectorisque, & pulmonum motu,

q) Utrum convenientius, eſſe debiles quasdam earum rerum in anima repræſentationes, quarum, quia debiles & obſcuræ ſint, conſcii nobis non ſimus, cum claræ & diſtinctæ eo ideæ requirerentur: aut tantam earum rerum in anima cognitionem, ipſi animæ incognitam, eſſe, ut ſecundum eam agere poſſit ordinatiſſime? Puto minus ad qualemcunque perceptionem requiri; plus ad actiones producendas & certo ordine diſponendas. Itaque viderint, qui propria vineta cædunt, quid hic dicendum ſit? Neque regero iſta omnia fieri motu ſpirituum, ſed fieri diſpoſitione machinæ non dubito: qua illa? Dicam cum plura Anatomici docuerint. Neque tamen metuo ab argumentis Liſteri. Atque ipſe Noſter illos ſpiritus propugnat peculiari diſſertatione. Sed annihilentur illi, ſi placet, ex Liſteri voluntate. Quid tum fiet de Harmonia Præſtabilita? Expirabit illa illico! Necquicquam ſane! Quid intereſt, mechaniſmus corporis obtineatur mediante fluido nerveo? aut alio? aut mediantibus ſolidis? aut utrisque? Mechaniſmum aliquem eſſe in corpore, ſaltim in quibusdam actionibus nemo quisquam negavit. Quo illud medio fieri aſſeras, per me idem erit; namque & mihi licet, quod Tibi æquum eſt, aut ſupponere aut fingere, aut probare. Neque novis opus eſt argumentis, quo-

motu, de periſtaltica ventriculi ac inteſtinorum motione continua dum vita durat? an & iſta in anima repræſentantur? Si affirmes: ubi quæſo latent hæ ſenſationes inſenſibiles, ac prorſus occultæ omnibus hominibus, potiſſimum qua periſtalticum motum. Si regeras iſta omnia Spirituum motu, ab impreſſione in commune ſenſorium facta congruè excitato pleniſſimè ſine anima oriri. Hæc & omnia alia à fluido hoc tenuiſſimo, animali, in corpore ex Mechanicis ſequi legibus; Licebit mihi monere te, ne nimium innitaris arundini *Ægyptiæ*; quidſi enim non dentur Spiritus animales, quid quæſo fiet de Harmonia præſtabilita? expirabit ea illicò, nec per momentum poterit ſubſiſtere. Metue igitur Tibi, poſtquam Liſtero audacter Spiritus proſcribenti majori hodiè fiducia accedunt præcipuorum Medicorum Phyſicorumque plurimi, eos exſibilantes, argumentorum formidabili ſerie inſtructi, quam tamen meam haud facio, cum Spiritus in eorum gratiam nondum auſim derelinquere; Ingentem potius inculco neceſſitatem, quæ incumbit Harmoniæ præſtabilitæ cultoribus, ut omni mentis

T niſu

niam Liſtero antiqua non placent: Neque noſtrum hoc eſt, omnes Phyſiologiæ defectus explere; faciant id, quorum intereſt; noſtra parum refert, quocunque tandem medio, ſaltim mechanico, œconomia Animalis dirigatur. Aut, cui bono ſunt organa & organicæ membrorum diſpoſitiones? cui bono fluida circulantia? cui bono nervorum communis ortus? & in omnia membra diſtributiones? Teneamus vero Spiritus noſtros Animales, dum Liſterus omne ex nervis fluidum expreſſerit.

niſu argumentorumque robore firment exiſtentiam Spirituum animalium, ſive aëreorum, ſive quorumcunque aliorum, his enim proſcriptis corruit omnis tam compti, tam ſplendidi; tamque artificioſi ædificii moles; Expectemus igitur argumenta hic nova ac firmiora hactenus allatis. Dum vero hæc agimus, haud obliviſcamur eorum (*r*) quæ ſupra diximus, harmoniam adeò non excludere influxum, ut potius eum poſtulet ac ſupponat, ſi vera ſit, qualis inter chordas in uniſonum tenſas harmonia.

Nihil itaque tutius (*s*) fuerit pro ſtabilienda Harmonia præſtituta atque à tot vel nævis, vel difficultatibus liberanda, quam ſi confugimus ad Syſtema veterum, ad Syſtema influxus illius, & in novo Syſtemate aliquem concedamus locum, ſimultaneitatem experientia clarè confirmat, influxum obſcurè (*t*), ſed attende Tibi, forſan non omninò nulla

r) Meminerimus vero & reſponſionum ad pag. 278. not. *g*).

s) Si Syſtema influxus tolleret difficultates harmoniæ, neque novas rebus ingereret: optime ſic conſultum foret! Vidimus autem eaſdem, & forte gravius, premere influxum, quæ dictæ ſunt hucusque in harmoniam. Sed nolo hic repetere, quæ de Syſtematum combinatione jam alibi occupavi. Neque impugno aliena; ſed defendo mea.

t) Optime cavetur hic ab aſſeveratione: obſcuras ideas non admitto pro mediis terminis Syllogiſmorum. Ratio patet ex definitione Leibnitiana & Wolfiana. Promtitudo æque profluit ab exactitudine harmoniæ atque ab influxu: ambiguum ergo hoc argumentum, quod innitentem fallat, arundo ægyptia. Quidni

nulla erit influxus experientia in ſumma illa promptitudine membrorum exequentium juſſa voluntatis; favent forſan & habitus, agilitasque tandem acquiſita;

habitus corporei ex repetitis machinæ motibus? nonne idem obtinet, v. g. in rotarum gyrationibus, quod aurigæ norunt? De vitalitate diſtinctius. Vita hominis eſt ab anima & corpore junctim: Vita Animæ ab & in ea ſola: idem dico de vita corporis. Eſt autem vita corporis, niſi me omnia fallunt, illa corporis diſpoſitio, qua ad functiones ſuas obeundas diſpoſita eſt, eoque connititur. Materia a ſe & per ſe non vivit: neque omne corpus vivit; noſti quid nobis differant corpus & materia: Illud autem corpus vivere dicitur, cujus hæc eſt diſpoſitio, ut extrinſecus aſſumto alimento augeri, nutririque poſſit (vitam vegetativam dicimus) & loco etiam moveri (animalem appellamus) idemque interna vi motrice perficiat. Ubi nullum hactenus Animæ influxum neceſſario requiri video: Quod modum influxus neſciamus, non urgeo; tranſigamus de modo, ubi de re & ejus neceſſitate aut certitudine conſtiterit. Cum ſubito terrore vita amittitur, manere integram corporis machinam, non dixero: quis dubitet inſignem fluidorum omnium internam mutationem fieri, etſi non ſtatim extrinſecus ſe extanter demonſtrantem? Dum vero machinam loquimur, non ad ſolida tantum attendimus, ſed vel maxime ad præcipuum corporis motorem & nutritorem, ad fluida. Quo titulo experientiam claram & cujus conſcii ſimus, in hoc facto requirere illi poſſint, qui contra indifferentiam plenariam producunt rationes, quarum conſcii non ſumus, id facile eſt exponere. Qui influxum defendunt, ejus veritatem experientiæ inædificant: Sed quis dubitet medium terminum argumenti debere eſſe

quiſita, & cumprimis vitalitas, quæ cum machinæ materiali per ſe non competat, animæ debetur, at eam illa ſine influxu largiri haud poteſt, ipſa vitæ largitio eſt influxus, materia à ſe & per ſe non vivit, nec ſufficit ad rei negationem, quod modum ignoremus, quo vitam largiatur anima; Corpus affabrè conſtructum eſt, infinitæ machinæ incomprehenſibili artificio, atque nexu cohærent, ſed ponamus corpus uno momento per terrorem vitam amittens, annon illa Machina manet integra, ſed aufugiente anima vita mox deſtituitur, deſtituta illius influxu. Influxum vero intelligimus vitalitatis, etſi qualis ille ſit haud liqueat; ac prævideo quidem allegandam terminorum talium, quorum ratio non ſatis conſtat, proſcriptionem, at id quoque video, eos qui cum Carteſianis adeò rigidè alio-

cognitum? Igitur hactenus recte claritatem deſideramus. Videamus an idem & nobis obverti poſſit. Quando contra indifferentiam plenariam pugnamus, argumentum hoc eſt, quia nihil ſit ſine ratione: Id clare cognoſcimus. Sed dum experientiam noſtri opponentes allegant, & exempla, ubi rationes non cognoſcuntur diſtincte, tum demum (NB. non argumentamur ab incognitis, ſed quoniam dilucido argumento a priori novimus, dari ſemper rationes, ideo tantum) reſpondemus, rationes appetendi ſine dubio adeſſe, ſed quoniam conſcii earum non ſimus, nihil aliud relinqui, quam ut obſcure ſaltim perceptæ ſint. Atque aliud eſt, ſententiam inferre velle ex non cognito, aliud propter generalia & cognita ſatis axiomata concedere, quod non omnia plene cognoſcamus, quæ ſunt in anima.

aliorum terminos rejiciunt, novos alios æquè incertos & minus liquidos poſtliminiò in ſcenam reducere. Et quo quæſo jure aut titulo ii requirent hîc rigidè adeò influxûs experientiam, non obſcuram ſaltem, non qualemcunque, ſed claram, & cujus ſimus conſcii, qui ipſi confugiunt ad ſenſationes obſcuras, ad volitiones imperceptibiles, atque occultas, cum ſermo eſt de æquilibrio voluntatis tollendo, eâque ad unum potius quam alterum objectorum indifferentium inclinanda ac determinanda, quod ajunt fieri à ratione prævalente, etſi non percepta (*u*), aut animæ cognita, quid ni ergo & talis

u) In vocibus vellem, ut perceptiones eodem ſenſu dicerentur nobiſcum: dico enim a ratione prævalente, etſi obſcure ſaltim percepta, non vero ut hic dicitur: etſi non percepta. Iterumque: quidni & talis ſufficiat influxus; ambiguum hoc eſt. Habet egregium ſenſum, habet vero & alium. Si aliunde conſtaret, influxum dari, & opponeretur ſaltim eum non diſtincte ſentiri aut percipi: tum optime iſta procederent, neque obſcura ſaltim perceptio præjudicaret veritati. Hic noſter caſus eſt, de ratione prævalente. Atqui alius eſt caſus de influxu, cum demum probari debet ex experientia. Jam dixi, argumentum alicui rei adſtruendæ deſtinatum debere eſſe clarum. Dabo ſimile: ſcio aliunde id, quod ſub crepuſculum in ſylva video ambulare, eſſe Venatorem: aſſero venatorem: objicit amicus, poſſe eſſe ruſticum, obſcuram enim eſſe meam perceptionem, cui non poſſim fidere. Puto nihil hic præjudicare obſcuritatem perceptionis veritati aliunde cognitæ. Jam fac, me id non cognoviſſe antea, num id, quod ſaltare e longinquo videam, canis ſit, an lepus, an lupus?

talis ſufficiat influxus. Uti autem facilè largior animam in corpus non agere, uti in aliam animam (cujus tamen ratio haud magis liquet) nec corpus in animam ea ratione, qua in aliud corpus, ita nihilominus inde haud puto inferendum (*x*), ea plane non agere, quia nec corporis, nec Spiritus natura nobis hactenus ſatis eſt perſpecta. Non vero talem innuimus influxum (*y*), quo anima multum

Dico & aſſevero leporem eſſe, quoniam obſcure videnti ſic apparet: Negat alter, vel ſubdubitat, quoniam obſcure ſaltim id videam. Puto obſcuram perceptionem præjudicare certitudini aut fiduciæ affeſerentis. Hic caſus eſt influxus, per experientiam obſcure cognitam probandi. Moneo autem iterum, me obſcurum ſenſu Leibnitiano dicere, quo, ſunt evidentiſſimæ propoſitiones iſtæ.

x) Ex ignorantia noſtra ad negationem rei nemo ſapiens & Philoſophus concludet; neque id fecimus; imo alibi operoſe id præmonuimus. Nolim vero impure omnia ſpiritui tribuantur, vel corpori, propter Lockianum illud ſuffugium, neutrius naturam eſſe ſatis cognitam. Eodem jure, quo anima dicitur movere, dicetur & corpus cogitare; quoniam neutrius natura ſatis cognita eſt. Atqui non credo Noſtrum ita argumentari. Placet interim huic dicterio aliud opponere: Sufficit tantum cognoſci, quantum eo requiritur, ut in altero aliquid alteri repugnans poſſit detegi. Quodnam illud: dixi alias, heterogenea ex ſe mutuo determinari vero & phyſico influxu non poſſe.

y) Sive fortem ſive lenem motum efficiat, motum tamen. In illo vero eſt aliquid, cum dicitur, non omnem vim exſerere, ſed qualis requiritur. Scilicet ego hoc

multum in Machina motus efficiat, ſed lenem, non talem, quo anima omnem ſuam exſerat vim, ſed qualis requiritur, mitiſſimam, inclinantem vel Spi-

urgeo, non poſſe actionem Animæ determinari a reactione corporis: videtur hic determinatio ex voluntate Animæ pendula: Ceſſat ergo illa difficultas; Deo enim vel ideo motum corporum adſtruximus, quod illa ex corporum reactione determinatio hic ceſſet, & omnis effectus quantitas aut actionis determinatio ex ſolo ejus Beneplacito dependeat. Recte iſta in actionibus minoribus, cum majores ſunt in poteſtate noſtra: ſed ſi non omnem vim exſerit anima ad ſaltum, quem nunc facit maximum, cur non ſaltat aliquando & altius, ſive cur, etiamſi velit (concipe militem, quem hoſtis perſequitur, foſſæ vicinum) non exſerit vim ſuam omnem. Aut an hæc vis non eſt ad ſcopum requiſita? Atqui agit vi limitata! Recte illud, ſed unde limitationis proportio? ex machina, inquit, & ex ipſa hujus indole? ergo non debet ſaltare homo ad altitudinem quamcunque ſed proportionatam muſculis & moli corporis, ſpirituumque virtuti animalium. Tolle vocem debet, & reſtitue, poteſt, de illo enim quærimus: Non poteſt melius refutari Syſtema influxus, quam verbis illis ultimis: limitatio & ejus determinatio & actionis quantitas eſt a muſculorum & corporis ratione & virtute ſpirituum animalium. Iſta omnes intelligimus: Quid nunc opus eſt addere, virtutem autem movendi ipſam (quam tamen a virtute ſpirituum animalium diſtinctam non poſſum concipere) reſidere in anima, & eam proportionari ex indole corporis. Quodſi enim ego rem intelligo, indoles corporis vel ſpectatur generice, ut corporis inter ambientia corpora collocati, atque ſic recte Leibnitius, omni cor-

ritus, vel fibrillas. Unde non potui non mirari Magni noſtri Leibnitii quæſtionem: Si animæ vi, & non potius poteſtate fluidi exploſionem exercentis

---

pori omnem celeritatem competere, itaque ex corporis generica ratione nulla ſumi proportio poteſt: vel ſpectatur ut corporis organici, vivi, variis partibus magis minusve cohærentibus præditi; atque hic tenendum eſt, ipſam illam partium cohæſionem denuo ab animæ vi pendere, adeoque recurrere quæſtionem, cuinam rei illa animæ actio, qua partes in ſtatu ſuo continet, proportionata aut accommodata ſit? Quæro autem, non, cui fini? ad quam quæſtionem ſubinde Stahlius dilabitur: ſed, cui quantitati? Dicam omnia clarius in exemplo: Fugit hoſtem inſequentem miles: Moram fugienti facit latior foſſa: Hanc tranſilire & percupit & pertentat; infelix ſaltu debiliori incidit in foveam. Videamus, quæ ſit ratio? Mihi quidem ea eſt, quod neque muſculorum cohæſio neque ſpirituum influxus ſufficiat tanto impetui vel concipiendo vel imprimendo, quantus ad hujusmodi ſaltum requiritur. Idem igitur & Tibi largior, ſi e re Tua eſſe exiſtimes. Sed addes forte: Equidem tantam eſſe agendi vim in Anima, quanta requiritur ad iſtum ſaltum perficiendum: ſed animam non exſerere vim omnem, (equidem miror cur non omnem, cum nihil magis in voto diſtincte cognito haberet, quam tranſilire foveam pro redimenda vita: ſed ſit ita, agat potius ex conſuetudine ſua obſcure cognita, quæ eſt, ut muſculorum forte nimiæ tenſioni parcat, vim ſuam moderari) exſerere proportionatam muſculis, moli corporis & ſpirituum Animalium virtuti. Concedam iſta, ſed ediſſere adhuc unum, cum & muſculorum cohæſio & ſpirituum vis ab Anima pendeat, cur non utrumque au-

tis ſaltamus, cur non ſaltamus ad altitudinem quamcunque? Non latuit hujus ratio Virum incomparabilem, niſi quia adverſarium voluit pungere. Anima enim non agit vi ſua omni, ſed ad ſcopum requiſita, non agit ſine limitatione, imo actio ejus eſt omnino determinata limitataque in corpore, in machina & ex ipſa hujus indole; ergo non debet ſaltare homo ad altitudinem quamcunque ſed proportionatam muſculis & moli corporis, Spirituumque virtuti animalium. Cogita ut hoc largiaris, equi ſaltum, eumque confer cum equi mole, confer cicadæ ſaltum cum mole ejus, & pulicis tandem ſtupendos ſaltus ad tantillam ejus exige molem, ac fateberis hanc proportionem ſaltuum non pendere aliunde, quam ex ipſa organorum, moliumque proportione. Evolvantur igitur cogitationes ex cogitationibus, motus in corpore ex motibus harmonicè utrinque præſtitutis, an obſtabit id, quo

T 5 minus

geat eousque, ut ſufficiant moli iſti transferendæ? Moles enim quantacunque ſit, poteſt aucta vi moveri amplius. Itaque hoc velim noſſe: an non poſſit id efficere anima vi ſua omni, an non velit? Quis hoc credet, nolle vim ſuam adhibere ad ſervandam vitam? Si non poteſt, cedo quæ ſit proportio inter talem tantamque muſculorum cohæſionem & vim animæ, ut alteram poſſit efficere, alteram non item? Hic puto, utcunque res conſideretur, ultimo determinationem quantitatis actionis animæ ſumendam ex reſiſtentia aut reactione corporum, hoc eſt, proportionem admittendam eſſe inter heterogenea. Iſta quidem ſatis prolixe: Plura tum ad Stahlianas quoque exceptiones alibi ediſſerui latius.

minus anima in corpus agere, atque ab eo pati ſuo modo queat, dico ſuo modo, peculiari, ſine cujus ſuppoſitione minor foret harmonia, nec æque certa; repræſentare rem eſt pati impreſſionem (z) à re, etſi repræſentatio etiam exſurgat ab intrinſeco uti in Magico Speculo, Speculum tamen patitur ab illa imagine, quæ modificat ſpeculum, maxime vivum, quale eſt anima. Sed non libet his immorari; ſemper enim hic regerent magnum illud argumentum *(aa)*: Spiritus non agit in corpus. Etſi negari nequeat hoc argumentum unica niti ignorantia noſtra, qui corporis æque ac Spiritus indolem ac naturam quam profundiſſimè ignoramus, etſi de iis non pauca, minus tamen eſſentialia, ſciamus. Factum hinc ut Carteſiani tutos ſe crederent argumento ſuo, quod

z) Hujusmodi eſt repræſentatio in ſpeculis: In Anima ſecus èſt; ubi non ab extra incidunt imagines, ſed ab intra evolvuntur. Ceterum commoda hæc eſt occaſio monendi eos, qui jocantur de ſpeculis: Specula proprie dicta ſunt Animæ in Syſtemate influxus, ubi nunc hæ, nunc illæ imagines ab extra incidunt: In Leibnitiano Syſtemate, etſi ipſe Monades ſuas vocet ſpecula Univerſi, ſunt ſpecula tamen vehementer improprie; neque ille ad ideam ſpeculi præcipue attendit ea voce, ſed ad vocem Univerſi.

aa) Atqui ego non utor iſto: imo etiam generice prolatum improbavi. Valeant iſta adverſus alios: me ſaltim non tangunt: interim, ſi quis iſta leget, & illa conferet, ubi dicitur, præ oculis eſſe diſſertationem meam, putabit meum id eſſe argumentum, quod nollem.

quod inficiatur poſſe motum in hoc univerſo augeri, & debere tamen augeri ſi Spiritus agant in ſua corpora, ſed proſtratum eſt hoc eorum robur à Nevtono, Leibnitioque, negantibus hoc principium, alio ſubſtituto: Eandem in univerſo manere virium motricium quantitatem æſtimandam ex maſſa in celeritatis quadratum, ſed qui ignoramus (*bb*) originem, ſedem, & tranſitus harum virium, quomodo poterimus tam præciſam iis aſſignare quantitatem in commoda hypotheſeos noſtræ, quis enim harum quantitatem tam exactè eandem certò auſit determinare in Syſtemate infi-

bb) Miror non veniſſe in mentem illud de gravitate, de vi centripeta Planetarum &c. ubi præciſiſſimam quantitatem dudum eruditi determinarunt, ignorata licet origine, cauſſa, modo &c. Syſtema infinitum retinet eandem virium quantitatem, ſi in omni percuſſione corporum & motu manet eadem. Atqui hoc Leibnitius demonſtravit & Wolfius. Exempla auctarum virium Naturalia vellem præſto eſſent: Cetera motum Carteſiana æſtimatione ſumtum, & augeri & minui ſubinde notiſſimum eſt & naturaliſſimum. Si, quæ hic memorantur, in inſtanti facta ſunt; Naturalia non ſunt, ubi ſucceſſive fiunt omnia: Quin miraculo fieri poſſit, ut vel augeatur vel minuatur virium quantitas, non dubito, neque unquam id a Leibnitio negari vel ſuſpicio fuit. Atqui loquimur de Naturalibus! Illud vero pervelim ſemper cogitent Lectores mei, Legibus Naturalibus, quoniam earum contra oppoſitum non eſt contradictorium, neque adeo ipſæ ſunt abſolute neceſſariæ, nihil divinæ operationi, nihil miraculis præjudicari.

infinito, quale Cel. Leibnitio videtur hic corporeus mundus; cum forſan non deſint exempla aucti motus ac virium æquè ac imminuti; ſaltem ego non video potuiſſe Salvatorem ac Deum noſtrum tantam piſcium molem in rete ſubitò adigere, niſi novo illis impreſſo motu, nec potuiſſe Cohortem numeroſam uno verbo ab eo proſterni, niſi orto in illis novo motu, nec rupes findi, ſepulchra aperiri, Catapetasma templi rumpi, niſi novo creatoque motu, hæc enim talia in inſtanti facta ſunt, nec licet reſpondere motum quaſi aliunde fuiſſe collectum, id enim temporis requirit moram proportionatam, hæc vero in inſtanti ſunt facta, nec dicas miracula hæc fuiſſe, ſufficit genitum fuiſſe motum, qui antea non exſtitit: idemque dicendum de motu exſtinguendo, cum ſubito vim tempeſtatis ac venti oppreſſit Dominus, haud dixeris vim illam repreſſam eſſe in ſuam originem, ac aliò diffuſam, iſta enim tempus requirunt, hæc verò quies, hoc ſilentium venti uno momento conſecutum eſt Chriſti mandatum, ſed iſta fori ſunt altioris. Obſtant vero nobis hîc directè demonſtrationes Leibnitianæ (*cc*), Neutonianæ, Huge-

cc) Hic eſt facti error: Nihil ad hunc Canonem Newtonus contulit: nihil Hugenius, quorum ille altum ſilet, cum & Leibnitianæ virium æſtimationi Newtoniani adverſentur: Hic de directionis identitate loquitur, non virium. De Newtono potuiſſet Viro Maximo facile ſubolere: ille enim propugnat vacuum, & vacuo ſuppoſito nihil de viribus certum ſtatui poſſe, videtur innuere. Ego ſolum hic Leib-

Hugenianæ, Wolfianæ eandem præciſè motricium virium evincentes quantitatem. Veneror iſta Nomina, tot inventis hecatombe dignis incluta, novi eſſe ingenio regiones ſuas, uti Athmoſphæræ, ſupremam iſti incolunt, nos terræ filii imam tenemus phantaſiæ nubibus obvolutam; at fateor nulla nunc eorum ad manus feſtinanti eſſe ſcripta, ſola, quam ſupra allegavi, Diſſertatio inter nos non ſine applauſu excepta ante oculos eſt, unde rationum earum pondera non licet evolvere; Nec poſſum tamen diffiteri, non ſemper omnes eas demonſtra-

---

nitium appellavi in Diſſert. mea: ſed facilis hic lapſus erat calamo feſtinante. vide tamen Diſſ. meæ §. 12. Illud dubito, an expediat, demonſtrationes & calculos generalibus querelis onerare. Quid non onerari poteſt, ſi lapſus quorundam vitio vertere rebus allubeat. Quid habendum ſit de querela Arnaldi, animum ſatiari mage phyſicis cauſſis, quam generalibus calculis, id notiſſimum eſt. Wolfii mentem intelligas ex Actis 1715. 283. Hoc omnes quærimus, noſſe quantitates non ſolum effectuum, & virium in cauſſis, ſed & cetera cauſſarum. Neque tamen ideo priora negligimus, cum non licet & ad reliqua pertingere. Demonſtrationes non vocamus, quæ nituntur ſuppoſitis ſive incertis ſive falſis. Verum quid facilius eſt, quam per Teipſum intelligere veritatem rei? Vulgares libelli mechanici exhibent Leges percuſſionis corporum pro omni caſu: vide num ante & poſt ictum ſit eadem ſumma Maſſarum in quadrata celeritatum: & habebis intentum. Vacuum ſive aſſeras, ſive neges, nihil hic præjudicat. Verum incipit fatiſcere attentio mea; igitur cetera brevius perſtringam.

monſtrationes æquè animum ſatiare, qui phyſicas mallet rationes, quam calculum, qui utut in ſe certus, datis tamen ſuppoſitisque niti poteſt incertis ac proin inanem reddentibus vim demonſtrationis quantumvis egregiæ. Habemus exemplum manifeſtum in doctrina decantata de vacuo, ſine cujus determinata certitudine nil certi ſtatues de motu & viribus motricibus non augendis; Non pauci eruditorum certò perſuaſi ſunt de vacui neceſſitate, alii ex adverſo de ejus in hac rerum univerſitate impoſſibilitate, utrinque veritas ſtare non poteſt, momenta etſi credantur ejusdem eſſe roboris; Quis non ſuſpicetur, quæri demonſtrationes, ubi dari ac obtineri nequeunt ob defectum datorum ſufficientium, ob caliginem ac cæcitatem noſtræ menti adhuc incumbentem in his terris: videmur interrogare aliquando naturam, ac ipſi tamen illius loco reſpondere, vel non audientes ejus reſponſum, cogimus eam uti nobis placet reſpondere, inevitabiles ſunt technæ amoris proprii, qui ejectis præjudiciis eorum vices ſtrenuè gerit. Abſit verò ut tam inanes querelæ præjudicent dignitati ſummæ ſcientiæ tam arduæ.

Eccur vero inquirimus demonſtrationes, quæ ultrò fatiſcunt, ſi oſtendere quis valeat, ipſo facto Spiritus egiſſe in corpora, ille jam Syllogiſmus ſolvi porrò haud poterit. Deum poſſe agere in corpora nemo audet negare, etſi vim argumenti magni omnem id evertat, cum Deus ſit Spiritus; mireris vero Carteſianos haud vocaſſe in dubium

Cano-

Canonem: quod ſpeciei non repugnat, infinito Spiritui, id neque generi contradicit; vel potius Canonis applicationem ad Deum, contentum cum aliis Spiritibus ſub eodem genere; cum tamen alias clament, nullam eſſe proportionem inter corpus & ſpiritum, ergò & nullam actionem; quæ vero inter finitum & infinitum (*dd*) ab illis aſſignabitur proportio, ut permittere poſſint Deum agere in corpora. Sed tranſeant hæc: Videamus potius, quæ dici de Spiritibus (*ee*) aliis queant, ſed dicamus obiter, quæ ſaltem addimus ad emolliendam harmoniſtis influxus Doctrinam; Angeli ſane ſi cuſtodiæ hominum ſint deſtinati, exequi id ſine influxu nequeunt, nuda præſentia non ſufficiet avertendis periculis; neque Angelus tot militum

dd) Nulla! hoc enim eſt, quod quærimus: nullam hic proportionem requiri pro determinatione effectus ratione ſuæ cauſſæ, pendere enim illam a ſolo beneplacito, quod ſecus experimur in Anima. conf. ſi placet Diſſ. mea §. 16. Ubi actio determinatur a ſubjecto recipiente, ibi oportet proportionem eſſe inter reactionem recipientis & actionem agentis: Secus eſt, ubi actionis & effectus quantitas determinatur a ſolo agente; ibi nulla requiritur proportio.

ee) Solvuntur omnia, ſi neges aut limites verba: *quibus cum harmonia peculiaris ſtatuta non ſit:* Atqui & his ſtatuta eſt harmonia, quatenus partes ſunt harmoniæ Univerſalis, omnium corporum inter ſe, omnium inter ſe ſpirituum, & utrorumque inter ſe: vel ut Leibnitius loquitur: Mundi ut machinæ, & ut civitatis Dei: Dei ui architecti machinæ, & Monarchæ civitatis ſpirituum.

tum Aſſyriorum millia necans eos necare ſine influxu potuit, ſuique generis contactu. Angeli mali corpora obſeſſorum agitare, membra movere, eos projicere, diſtrahere, ac torquere violenter teſtantur paginæ ſacræ, quibus cum harmonia peculiaris ſtatuta non ſit, influxus concedendus eſt, quo factum quoque, ut comprimerentur forſan vel obſtruerentur â Diabolo nervi linguæ obſeſſi illius muti, qui ejecto Dæmonio mox locutus eſt, quo eodem influxu Legio Dæmonum porcorum gregem ſine harmonia præcipitem dedit in mare. Jam vero riſui me omnium exponam, ubi & ſpectra allegavero. Quis verò hodiè ſpectra ferat? O ſtupidum Seculum, quod larvas timet! imò verò ſpectra ſunt admittenda, aut neganda fides hiſtorica (*ff*) judice Lucretio, incredulorum Patriarcha ſolertiſſimo, laudato in hunc finem acutiſſimo Anglorum Spectatori; Infinitæ ſunt Fabulæ circa ſpectra, ſunt tamen & quædam veræ paſſim hiſtoriæ ac irrefragabiles; talem dedit paucos ante annos Medicus quidam, cujus nunc non ſuccurrit nomen, de ſpectro lapidibus feriente homines, & tecta, & confringente vitra &c. manifeſto influxu. Sed quorſum plura? Si vero intolerabile Tibi videatur admittere actionem illius animæ in corpus ſuum, quæ ne atomum quidem in aëre natantem (*gg*) movere omni ſuo niſu conatuque ac votis valeat, en Tibi ſuppetias novas, etſi minus gratas Syſtematis

ff) In doctrina de ſpectris, velim diſtingui fidem hiſtoricam & fidem rumorum. Ego nihil determino.

gg) Eſt argumentum Sturmii, non meum.

matis tertii aſſiſtentiæ, non tamen ita explicandæ, acſi Deus horologiorum indices iisdem horarum aſſiduè admoveat punctis, neque id voluerunt, qui decretum hic Divinum intervenire cenſuere Viri Doctiſſimi cumprimis B. Sturmius (*hh*), toties ſolenni proteſtatione id á ſe amoliens. Eccur enim Deus non potuit dare ac ſuperaddere corpori animæque eam diſpoſitionem efficaci mandato ſuo, ut, quæ in alia diverſi generis agere non poſſent, in ſe invicem tamen agant vi illius decreti, quod non eſt tranſitorium, ſed perpetui vigoris; Regum

hh) Non tribui Sturmio & Carteſianis nova ſubinde decreta, ſed novas pro veteri decreto exequendo actiones. Non iterantur decreta ad quemvis creaturæ actum: Sed Decreti executiones fiunt novis Dei actibus. Scio Sturmium proteſtari multa & involvere multa, quæ nemo intelligat. Reſpondeat diſtincte ad hæc quæſita: Decretum illud aut perdurantem in rebus creatis effectum poſitivum & activum reliquit: aut extrinſecam ſolum denominationem effecit: aut paſſivum quid ſolum iis impreſſit? Si ſecundum, eſt inefficax: operatur Deus, & nihil efficit. Si tertium, quod videtur Sturmius innuere in Actis Erud. neceſſe eſt pro ipſo actu producendo, ut denuò (non decernat agere, ſed) agat Deus, atque ſic habes repetitos actus. Si primum, vicit Leibnitius, ἀποτέλεσμα divinæ benedictionis eſſe activam quandam vim in Creaturis perſiſtentem, divinæ potentiæ effectum, a qua nunc pendeant motus. Quodſi ad hæc non reſponderit Sturmius diſtincte, nolo ego obſcuriſſimæ diſceptationi immiſceri. Sed & de iſto alibi prolixius diſſerui.

mandata ad poſteros poſſunt durare, cur decreta Dei non poſſint eſſe perpetua? cur iteranda ad quemvis Creaturæ actum? cum maximè exemplum decreti ac benedictionis Divinæ animalium multiplicationi dicatæ apertiſſimum ſit perennitate ſua efficaciſſima, cum quævis individualis generatio videri queat miraculum ſummum ob mirabilia inibi conſpicua.

Habes igitur quisquis es, quem harum cura rerum tangit, tria hæc Syſtemata in unum fuſa, harmonicè conſpirantia, ac ſeſe invicem fulcientia, lubentes enim admittemus Harmoniam, eamque ſuo modo præſtabilitam, præviſamque pleniſſimè à Deo, voluntati hominis liberæ haud adverſam, actionem, reactionemque mutuam animæ ac corporis ordinatione Divina nixam admittentem (actionem ſcil. vitalem, vitalitatis in corpore fontem, τὸ Mechanicum â τῷ vitali diſcriminantem, debitam nutui Divino, vel inſpirationi potius Spiraculi vitarum haud ſanè tranſitoriæ ſed & poſteros ſpectantis) actionem vero lenem, inclinantem, monentem quaſi Spiritus, nec repugnantem directioni corpuſculorum ſecundum commune centrum gravitatis movendorum. Favet ſane hic nobis effatum ſapientis: Corpus hoc mortale prægravat (*ii*) animam, terrenumque hoc tuguriolum premit diſſipatam mentem. Prægravare ac

ii) Nolim voces urgeri: neque credo corpus intelligi proprie, ſed appetitus animæ inordinatos, ſenſuales. Dicitur, ſolem exire e cubiculo ſponſi ad inſtar. Dicimus magnetem trahere ferrum.

ac premere dicit influxum eumque haud levem; patitur igitur anima à corpore! quicquid ogganniat ratio mea, quicquid obſtare videatur Excellenti Jeſuitæ P. Turneminio: ac dum hæc illino chartis, occurrit dictum aliud Rom. 13. τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας; carnis curam ne habeatis ad concupiſcentias. Patitur ergo anima à corpore excitante in ea concupiſcentias influxu funeſto. Quod certè argumentum inſolubile (*kk*) mihi quidem videtur. Nemo nobis vitio verterit hanc, quæ nonnullis videri queat, μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος, ſi monuerimus, videri nobis, ſemper alterutro oculo ſolicitè reſpiciendam eſſe revelatam veritatem, dum altero naturam, ac veritates naturales ſerio cultioris rationis conatu perveſtigamus. Hocque ipſum vult unio animæ ac corporis, realis omnino ac phyſica dicenda (etſi talis non ſit, qualis inter corpus ac corpus aliud obtinet) conſtituere enim ſuppoſitum debet ex ipſa hac unione, & quà tale, vivum; quo ſane haud evaleſcit Metaphyſica unio (*ll*), niſi in reali

kk) Argumentum ex Ep. Rom. mihi non videtur inſolubile: An minus conveniens eſt, dicere: Appetitus Animæ, qui curam illam corporis comitantur, imo qui antecedunt & perſuadent mihi, eſſe cauſſas appetituum ſuccedaneorum. Appello hic ad examen eorum omnium, qui cogitationum ſuarum ſucceſſiones attendunt, & effectuum cum cauſſis ſimilitudinem aut cohærentiam amant. Cetera μεταβασιν εις αλλο γενος non oppoſui.

ll) Metaphyſica unio eſt realis unio, etſi non phyſico influxu nixa; nolim igitur opponi metaphyſicam &

fundetur unione, Divino nutui, corpus animæ aptanti debita, etſi nobis haud clarè ac diſtinctè explicabili.

Sed abripimur in mare hoc vaſtum ultra quam ferebat animus! litora libet legere, non egredi in altum! Manum itaque de tabula ſumimus; Scripſimus Conjecturas: nec ea quæ dedimus ultra Ingenii luſus, eosque exiles ſatis fas eſt evehere: Feſtinans canis cœcos parit catulos! Noſtra hæc una die concepta mente, una die conjecta in chartam ſunt! Quod citò fit, citò perit! Dum agnoſcimus ingenuè noſtram præcipitantiam, excuſamus, emollimusque ſimul ſcriptionis imperfectionem ac diſſonantiam. Stupiditatem noſtram mirabuntur acutiores & ex alto nos oculo miſerenti deſpicient. Nec merentur aliam æſtimationem leves conjecturæ! abſit, ut impugnemus aliorum Syſtemata; Lites fugimus, Viros Inſignes veneramur, etſi eorum ſubinde hypotheſes intueamur inconſideratius, uti Plebeji homines Excellentium pictorum tabulas ſine judicio ſufficiente. Contemplanda eſt veritas, atque inquirenda, perveſtiganda naturæ penetralia, ſed ſine lite, ſine felle, ſine Satyra, aurem enim

realem. Divinum nutum corpus animæ & animam corpori aptaſſe ipſi profitemur: Neſcio ergo quid amplius addendum ſit, niſi influxum poſtules, eundemque effectivum, phyſicum, non objectivum aut normativum &c. Illum vero negavimus: neque ejus neceſſitatem agnoſcimus.

enim cuique vellicet aſſidue dicterium id, quod Patribus Trivultinis, quo ſuos in acerbiore ſatyra ſodales cenſuit, in aurem dixit Gallici Decus Parnaſſi Boylavius.

Corſaires attaquant Corſaires
Ne firent jamais leur affaire!

Conſpirent igitur animi eorum, qui veritatem amant in ejus inquiſitione, & adhæreant veritati ſoli perpetim; à nobis hæc ſcripta non ſunt, niſi ut diſputandi ſuppetat materia, plena omnibus judicandi, rejiciendi, aut adprobandi libertate conceſſa. Acta enim nunc eſt Fabula! Qualitercunque acta ſit: Plaudite! vel explodite!

VIRO AMPLISSIMO, & CELEBERRIMO

JO. CLERICO

SAL. & OFF.

GEORG. BERNHARDVS BILFINGER.

COmmunicari Tecum, Vir Eruditiſſime, Primitias Academiæ Scientiarum Petropoli inſtitutæ, non miraberis. Debetur id Fundatorum Gloriæ, ut Viris Tui ſimilibus amplior de Societate noſtra, atque illius legibus, notitia communicetur. Eſtque etiam hoc tanti momenti inſtitutum, ut facile prævideam, non ingratas Tibi

haſce litteras fore, præſertim ab eo venientes, quem Tu fortaſſis offenſum putas liberiore ſententia. Accipe primo loco, quæ ad Publica pertinent, deinde quæ ſolum me concernunt.

Sunt anni aliquot, ex quo PETRVS Magnus Pariſinæ Scientiarum Academiæ inſtitutum adeo approbavit, ut ſimile Collegium convocare Petropolin apud animum conſtituerit ſuum. Cum de ea re ſæpius & attentius cogitaret, facile pervidit, pro ratione loci & gentis, neceſſarias eſſe aliquas in imitatione illa variationes. Itaque rem omnem ſic inſtruxit, ut præter Academiam Scientiarum, Pariſinæ æmulam, haberetur Academia quoque pro juventute inſtituenda, Germanicarum exemplo, Gymnaſium denique præparandis adoleſcentibus deſtinatum, & Academia Artium. Academiæ Scientiarum eſt, ſingulis hebdomadis binos habere conventus privatos, publicos ſingulis annis ternos. Comprehenditur illa tribus Claſſibus, Mathematica, Phyſicaque, cui partes Medicinæ omnes involvuntur, & Politica, cui Philoſophia, Humaniores literæ, & Jura ſubſunt. Scopus eſt, ut communi conſilio examinentur, quæ in Diſciplinis huc pertinentibus poſſunt videri dubia; ut veriora, cum opus eſt, novis firmentur fulcris; ſi quæ deſunt, pro virili novis ſuppleantur inventis. Quæ Societas digna luce publica judicaverit ſodalium ſuorum meletemata, ſingulis annis referet in Commentarios, atque Ty-

pis

pis ſuis vulgabit. Licebit, ſi quibus inter exteros placet, nobiscum ſuas communicare lucubrationes: earumque digna meritis ratio habebitur in Actis noſtris.

Præcipui ſunt Academicorum labores, quos dixi: Accedunt alteri tamen, quibus ſinguli Profeſſores tenentur, ſingulis diebus, inſtituendæ juventuti horam unam impendere. Diſtributa eſt ea opera his legibus, ut quotannis abſolvatur explicatio omnium Partium Matheſeos, Phyſicæ, Medicinæ, Philoſophiæ rationalis & practicæ, Juris Publici Univerſalis, & diverſorum Regnorum Specialis, Hiſtoriæ recentioris, & Antiquitatum.

Præparantur autem Latini ſermonis notitia, exercitationibusque eo pertinentibus, ſtudio item Arithmetices & Geometriæ, Geographiæ hiſtoricæ, & compendioſa Hiſtoriæ Univerſalis enarratione adoleſcentes Rutheni atque exteri in Gymnaſio. Denique qui Artibus operam dare cupiunt, in Academia, quæ dicitur Artium, utuntur pingendi, ſculpendique Magiſtrorum & Architectorum Civilis atque Militaris inſtitutione gratuita. Interrupiſſet utile conſilium præmatura Imperatoris Petri mors, niſi, eandem mentem induta Imperii Hæres Catharina, immenſos illius uſus ſimiliter intellexiſſet. Ipſa igitur imperante fortius urgeri omnia cœperunt, adeo ut primo Imperii anno res omnis perficeretur. Collectis in hanc

urbem Academicis, primum ſolennem Conventum Societas egit d. 27. Decembr. 1725. Sermones typis excuſos præſentibus adjungo literis, honoris Tibi debiti cauſa. Ex Præfatione intelliges, quam honorifice hic Literæ fuerint habitæ. Majus tamen hoc eſt, quod nuperrime (d. $\frac{1}{12}$. Aug.) Ipſa Imperatrix Auguſta, ſecundum Academiæ publicum Conventum ſua dignari præſentia voluerit. Excepta eſt ſermone Germanico, namque hujus Idiomatis gnara eſt, a Profeſſore Antiquitatum Theophilo Sigefrido Bajero, Regiomontano, variis in Literaturam præcipue Orientalem meritis claro; ſecutus deinde eſt Latino ſermone Jac. Hermannus, notiſſimus ex Phoronomia ſua, & inter primos Geometra; Huic per ordinem incumbebat prælegere Societati Commentationem aliquam; ex inſtituto igitur Conventuum Publicorum primo enarravit Hiſtoriam Geometriæ Veteris & Recentis; deinde ventilavit ex Optica quæſtionem: an eousque perfici Teleſcopia poſſint, ut eorum ope liceat res in Planetis minutiores, incolas, ſi qui ſint, & animalia detegere? Recitata Commentatione iſta, negantis ſententiam, Societatis nomine approbavit Chriſtianus Goldbachius, Geometra Clariſſimus; Panegyrin vero, addita gratiarum actione humillima, dimiſit Hermannus. Interfuit AVGVSTA hiſce omnibus, ultra duas horas, Throno ſedens: finitis vero illis Gratiam teſtatura ſuam, ſingulos Profeſſores ad deoſculandam manum Auguſtam ad-

miſit,

miſit. Iſta, Vir Celeberr. prolixius refero, ut & ipſe videas, & ſi ita viſum fuerit, per Te alii quoque intelligant, quonam Scientiæ & Humaniores litteræ modo apud Ruthenos recipiantur? quo loco habeantur? confido enim id non ſine veſtra voluptate futurum.

Tranſeo ad alterum Epiſtolæ argumentum. Nunciatum mihi eſt ex Germania: Feciſſe Te, Vir Celeberrime, mentionem Commentationis meæ Hypotheticæ de Harmonia Præſtabilita, in aliquo Bibliothecæ Tuæ recentioris Tomo; indignari Te ſententiis meis, tanquam humanæ libertati, conſequenter ſano ſenſui, & bonis moribus, admodum contrariis. Nondum licuit mihi eſſe ita felici, ut librum nanciſcerer, inquiſiturus, quousque mentem meam expreſſeris? quousque ſententiam impugnaveris? vel oneraveris Auctorem quoque? Non igitur licet ad ſingula ſpeciatim diſſerere: multo autem minus conſtitui de eo conqueri, ſi quid gravius de me ſtatueris. Faciam illud, quod res poſtulat, quod mea de Te exiſtimatio ſuadet, quod præſentes admittunt circumſtantiæ. Oſtendam brevi enarratione, quam nihil libertati contrarium involvat Harmoniæ Præſtabilitæ negotium; & Tuo deinceps arbitrio relinquam, annon expediat, ut in Gallicum tranſlata ſermonem, in ſequenti Tomo compareat? addita tamen, niſi grave eſt, admonitione, quod ſcripſerim iſta nondum viſis animadverſionibus Tuis; ne Lectores ægre ferant, ſi quæ ſint, quæ

 ſpecia-

ſpecialem a me declarationem poſtulaſſent, & acceપiſſent viſa, ſed non viſa, non accipiunt. Ecce ſententiam :

* * *

De Harmoniæ Præſtabilitæ ad Libertatem Humanam Habitu, brevis Declaratio. Auctore G. B. B.

Debent id ſanæ rationi, & humani generis bono, quicunque *Theoreticas* reſolvere quæſtiones ſuſcipiunt, ut ne impingant adverſus Veritates Practicas. Debent autem, ſi quibus impegiſſe videntur, honori ſuo, ut ſe ab illo facinore liberos eſſe teſtentur, & quam dilucide fieri poteſt, oſtendant. Quæſtio de explicando animi & corporis humani commercio, quoniam *de modo* concipitur, ad Theoreticas pertinet. Sententia de libero hominis arbitrio, quia legibus & pœnis Morali ſenſu acceptis neceſſaria eſt, inter Practicas numeranda eſt Veritates. Non igitur prima ſic exponi debet, ut cadat ſecunda. Credo, omnes mecum circa *Jus & Officium hoc* convenire: quæſtio itaque omnis *circa factum* vertitur. An explicatio commercii illius *Leibnitiana*, per Harmoniam inter corpus & Animam præſtabilitam, officiat Libertati humanæ, an ſecus? Si recte Calculos ſubduco, non officit. Rationes, ut ego negotium concipio, hæ ſunt. Harmonia Præſtabilita abſolvitur *duabus* quæſtionibus: & Libertas *tertia*, nihil ad priores pertinente. I. Si ad motum, in organis ſenſoriis factum, ſequitur in anima hominis repræſen-

præſentatio illius objecti ſenſibilis; quæritur, qualis ſit hæc ſequela? & quo illa modo fiat? Hoc pertinet ad commercium corporis cum anima: & explicatur *prima parte* Harmoniæ Præſtabilitæ. 2. Si ad repræſentationem alicujus objecti in anima, ſequitur etiam in anima appetitio & volitio illius rei, quæritur, qualis hæc ſit ſequela, & quo illa vinculo cohæreat? *Hoc pertinet* ad Libertatem, & non ad commercium animæ & corporis: perficitur enim tota hæc res in animo. Tranſitus animi a repræſentatione rei ad appetitionem ejus, vel averſationem, locum habet in mente ſeparata: habet in anima corpori unita, ſed ſine corporis concurrente opera. *Explicatio* igitur commercii inter animum & corpus *quæcunque*, ab hoc tranſitu explicando abſtrahere in univerſum & poteſt, & proprie loquendo debet. 3. Si ad Appetitum vel Averſationem voluntatis in animo ſequitur motus in corpore fini illi conveniens, quæritur, quæ hæc ſequela? quanam efficacia & modo obtenta? Hoc pertinet denuo ad commercium corporis & animæ: & hujus expoſitio *ſecundam* Harmoniæ Præſtabilitæ partem abſolvit.

Ex dictis jam conſtat *generatim*, quod Harmonia Præſtabilita exquiſite loquendo libertatis Sphæram ne contingat quidem; multo minus reſtringat; aut omnino deſtruat. Velim hæc ſolicite penſitari. Scio, quod momentum trahant. Si conciſe nimis aut ſubobſcure expoſita videntur, affundent lucem, quæ dixi in Dilucidationibus meis

Philo-

Philoſophicis de DEO, Anima, Mundo, Sect. 3. cap. IIII. §. 336-341.

Fortaſſe in *Specialibus* ſedet ulcus? Tange: nihil dolet. Ad *primum* dicimus: animam ex ſua ipſius natura evolvere repræſentationes illas, quas ſenſationes dicimus. Fatemur earum originem immediate non eſſe ſub imperio voluntatis; non eſſe arbitrii mei, an ſentire dolores velim, cum vapulo; neque an verbera ſic percipere, ut gratam animo ſenſationem exhibeant? Agnoſcimus autem, quatenus antecedaneæ volitiones cauſam ſenſationibus præbent, eatenus mediate illas eſſe ſub arbitrio. Poſſum enim avertere oculos, cum videre has chartas nolo. Hæc receptis conformia dogmatis expoſui in Dilucid. memoratis Sect. 3. c. II. §. 250. coll. Sect. 1. c. II. §. 56. Neque aliud dicit, aut poſtulat Harmonia Leibnitii Præſtabilita, quoad hanc partem.

Tranſeo ad *ſecundum*. Statue vero de Libertate, quicquid velis: nihil inde ſeu commodi ſeu incommodi in Harmoniam redundat Præſtabilitam. *Modo hæc teneas*, præſcire DEUM ab æterno, quid anima tua libere decretura ſit? Hujus enim voluntati adcommodavit corporis tui machinam Creator. Poſſum igitur penitus evitare hanc de Libertate diſquiſitionem; docui autem in Dilucidationibus meis, quæ ſit ejus natura. §. 301. 302. quomodo probari per Experientiam poſſit? §. 304. 305. quomodo ſit ob Conſequentias Morales neceſſaria? §. 306-308. quomodo ab Objectionibus

bus omnibus vindicanda? §. 309-315. Fortaſſis ſunt eo in loco aliqua, quæ diſtinctius, quam vulgo fieri ſolet, evolvi.

Tertium in eo abſolvitur, ut quis credat, poſſe DEVM conſtruere machinam, qualis eſt humanum corpus, eo artificio, ut ex ipſa ſui ſtructura, ordinariisque motuum legibus illos in ſeſe motus producat, quos DEVS prævidit reſpondere volitionibus animæ: poſſe, inquam, id DEVM, & voluiſſe. Nihil hic peccari puto. Novimus, Moralitatem non conſiſtere in machinis, ſed in mentibus: in volitionibus, non in motibus. Novimus, regimen corporis non poſſe animo denegari, ſi propter volitionem ſequatur effectus, ſine volitione non ſecuturus: etſi anima illum motum Phyſice non producat. vid. Dilucid. cit. §. 331. Quomodo ſolemus philoſophari de Cauſis Moralibus? nonne regunt Phyſicas? nonne reatus contrahunt ex actionibus, quas Phyſice tamen non perpetrant? Denique notari velim, quæ de actionibus hominum *externis* in contradiſtinctione ad internas recte præcipiunt Morum doctores; pendere ex Phænomeno ſive *facto potius*, quam *a modo* explicationis; non intereſt Reipubl. quomodo homicidium ſequatur ex pravo appetitu, ſed an ſequatur? Factum vero, hoc eſt conſecutionem motus in corpore poſt & propter appetitum in animo, non negat Harm. Præſt. ſed modum explicat diverſimode ab aliorum Syſtemate. Tum vero etiam in animo differunt appetitus illi, quos actio ſequitur,

tur, ab alteris. Poſſent varia diverſitatis capita allegari, ſi illam diſquiſitionem locus hic admitteret. Quodnam ſit Harmoniæ Præſtabilitæ *momentum*, & quam illa nihil cum Moralibus diſciplinis commercii habeat, ſed in ſola facti utrinque agniti, explicatione philoſophica conſiſtat, pluribus oſtendi in Dilucidat. §. 318. - 320. & §. 356. Objectionum vero, quæ ad meam notitiam eo tempore pervenerant, omnium ſolutiones dedi §. 346. - 350. pag. 352. - 369. earundem Dilucidationum, Tubingæ A. 1725. in 4to editarum.

* * *

Iſta ſunt, Vir Celeberrime, quæ, ſi operæ pretium judicaveris, pro mea adverſus orbem Litterarium excuſatione publicari præoptarem. Non ſum ita hoſpes in ſcriptis Tuis, ut ſuſpicer, Te ægre laturum, quæ ſcribo. Potius confido Te exiſtimaturum, quod favore Tuo digna ſit hæc mea ſolicitudo. Vale, & rem Litterariam orna diutiſſime.

Dab. Petropoli d. $\frac{19}{30}$. Septembr. 1726.